

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

**15 SHADES OF GRAY: LÄNSIMAISTEN ERIKOISJOUKKOJEN HYÖ-
DYNNETTÄVYYS VALTIOLLISEN HYBRIDIVAIKUTTAMISEN VAS-
TAISESSA TOIMINNASSA**

Pro gradu -tutkielma
Kaksoisgradu

Yliluutnantti
Jaakko Vilander

Sotatieteiden maisterikurssi 12
Merivoimien koulutusohjelma

Informaatioteknologian tiedekunta
Jyväskylän yliopisto

Maaliskuu 2024

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Kurssi Sotatieteiden maisterikurssi 12	Koulutusohjelma Merivoimien koulutusohjelma
Tekijä Yliluutnantti Jaakko Vilander	
Opinnäytetyön nimi 15 SHADES OF GRAY: LÄNSIMAISTEN ERIKOISJOUKKOJEN HYÖDYNNETTÄVYYS VALTIOLLISEN HYBRIDIVAIKUTTAMISEN VASTAISessa TOIMINNASSA	
Oppiaine, johon työ liittyy Operaatiotaito ja taktiikka	Säilytyspaikka Maanpuolustuskorkeakoulun kirjasto
Aika Maaliskuu 2024	Tekstisivuja 180 Liitesivuja 49
TIIVISTELMÄ <p>Sodan kynnyksen alittava, eri yhteiskunnan osa-alueita läpäisevä hybridivaikuttaminen on perinteisen sodan ohella noussut keskeiseksi 2000-luvun uhkakuvaksi. Tutkimuksen primäärisenä päämääränä oli selvittää ja vertailla suomalaisten ja Naton erikoisjoukkojen hyödynnettävyyttä valtiollisen hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa. Toisena tavoitteena oli hahmotella, millä tavoin erikoisjoukkojen hyödynnettävyyttä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa voidaan kehittää. Lisäksi tutkimuksen pyrkimyksenä oli kartoittaa niin Suomeen kuin Natoon kohdistuvaa hybridivaikuttamisen uhkapotentiaalia.</p> <p>Tutkimuksen aineisto kerättiin Delfoi-menetelmää hyödyntäen. Delfoi käsitti kolme iteraatiota, joista kaksi ensimmäistä toteutettiin verkkokyselyinä ($n = 33$ ja 26) ja viimeinen validoivana Delfoi-haastatteluna ($n = 5$). Verkkokyselyillä kerättiin sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista dataa. Kvantitatiivinen data analysoitiin käyttäen Wilcoxonin merkittyjen sijalukujen testiä, Mann-Whitneyn U-testiä sekä Khiin neliö -yhteensopivuustestiä. Verkkokyselyiden tuottama kvalitatiivinen aineisto analysoitiin teoriaohjaavalla ja haastatteluiden aineisto teorialähtöisellä sisälönanalysillä. Laadullisena analyysitekniikkana käytettiin teemoittelua.</p> <p>Tuloksissa uhkaavimpina hybridivaikuttamisen muotona pidettiin informaatio- ja kybervaikuttamista, mutta kansallisella tasolla myös infrastruktuuriin kohdistuvan vaikuttamisen uhka korostui. Tutkimuksessa havaittiin, että niin Suomen kuin Naton erikoisjoukot ovat hyödynnettävissä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa. Toiminnassa edellytetään sekä suoran toiminnan, erikoistiedustelun että tuen kyvykkyksiä. Suomalaiset erikoisjoukot ovat kuitenkin pääsääntöisesti hyödynnettävämpiä kuin kansainvälisen avun piiristä tulevat erikoisjoukot. Suomalaisten erikoisjokkoviranomaisten kohdalla oli kuitenkin sisäistä ristiriitaisuutta. Poliisilla todettiin olevan soveltuvimmat toimivaltuudet hybridivaikuttamisen vastaiseen toimintaan, kun taas soveltuvimmat resurssit olivat Puolustusvoimien erikoisjoukoilla. Hyödynnettävyyden kehittäminen kulminoituu erityisesti erikoisjoukkoverkoston kultivoimiseen.</p> <p>Tutkimuksen tulokset antoivat vahvan kannustimen erikoisjoukkojen integroimiseksi osaksi länsimaiden kokonaisvaltaista hybridivaikuttamisen vastaista toimintaa. Vaikka kansainvälinen yhteistyö tuottaa tärkeää lisäarvoa, toiminnassa on kuitenkin syytä suosia kansallisia tai alueellisia ratkaisuja. Kansainvälisen erikoisjoukkoverkoston vahvistaminen on erikoisjoukkojen hyödynnettävyyden kehittämisessä akuuteinta, mutta kansallisiakaan kehityskohteita ei tulisi sivuuttaa. Samaten johtajuuteen liittyvät ja doktriinilliset näkökohdat voivat edesauttaa hyödynnettävyyden kasvattamista. Johtopäätösten pohjalta tutkimuksessa tuotettiin konkreettisia kehittämissuosituksia niin kansalliseen kuin kansainväliseen kenttään. Lisäksi tutkimuksessa esiteltiin uutta teoriaa sekä erikoisjoukkoja että hybridivaikuttamista ja nykyaikaista sodan kuvaa koskien.</p>	
AVAINSANAT Hybridivaikuttaminen, hybridisodankäynti, erikoisoperaatiot, erikoisjoukot, sodan kuva	

SISÄLLYS

TAULUKOT

KUVAT

1	TUTKIMUSPERUSTEET	1
1.1	Tutkimuksen tavoitteenasettelu	7
1.1.1	Rajaukset	9
1.1.2	Viitekehys	11
1.1.3	Tutkimuskysymykset	12
1.2	Käsitteet ja määritelmät	13
1.2.1	Hybridisodankäynnistä ja -uhkista hybridivaikuttamiseen	14
1.2.2	Erikoisoperaatiot ja -joukot	18
1.3	Aikaisempi tutkimus	24
1.4	Tutkielman rakenne	28
2	HYBRIDIVAIKUTTAMINEN JA SODAN KUVAN MUUTOS	29
2.1	Hybridivaikuttaminen ja clausewitzilainen dualismi	29
2.2	Hybridivaikuttaminen nykyaikaisessa sodan kuvassa	34
3	HYBRIDIVAIKUTTAMISEN RISTIMALLI	46
3.1	Konfliktijatkumo	46
3.2	Voima	52
3.3	Vastavoima	56
3.3.1	Kantilainen kolmijalka	57
3.3.2	Totaalinen sota	61
3.4	Verkko	63
3.4.1	Notkea moderni	64
3.4.2	Globalisaatio	68
3.4.3	Riskiyhteiskunta	70
3.4.4	Kompleksisuus	73
4	ERIKOISOPERAATIOIDEN TEORIAA	80
4.1	Voimien taloudellinen käyttö	81
4.2	Toimintavaihtoehtojen laajentaminen	86
5	KOHTI ERIKOISJOUKKOTEORIAA	94

5.1	Erikoisjoukkojen tiimalasimalli	95
5.2	Doktriini	98
5.2.1	Toiminnallinen funktio	99
5.2.2	Informatiivinen funktio	101
5.3	Johtajuus	105
5.3.1	Poliittinen tuki	107
5.3.2	Erikoisjoukkojohtoisuus	110
5.3.3	Johtosuhteet	115
5.4	Verkosto	119
5.4.1	Kansainvälinen verkottuminen	121
5.4.2	Kansallinen verkottuminen	128
6	METODOLOGIA	136
6.1	Eräitä tieteenfilosofisia perusteita	136
6.2	Aineistonkeruu	140
6.3	Osallistujat	142
6.4	Analyysi	144
6.4.1	Määrällinen analyysi	144
6.4.2	Laadullinen sisällönanalyysi	149
7	TULOKSET	152
7.1	Hybridivaikuttamisen osa-alueiden uhkapotentiaali	152
7.2	Erikoisjoukkojen hyödynnettävyys hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa	157
7.2.1	Relevanssi	160
7.2.2	Päätehtävätyypit	161
7.2.3	Resurssit ja toimivaltuudet	164
7.3	Erikoisjoukkojen hyödynnettävyyden kehittäminen	165
7.4	Luotettavuus	167
8	SYNTEESI	170
8.1	Yleiset johtopäätökset	170
8.2	Eriytyiset johtopäätökset	176
8.3	Yhteenvedo	176

LÄHTEET

LIITTEET

Taulukko 1 Eliitti- ja erikoisjoukkojen eroavaisuudet	23
Taulukko 2 Kitkan lähteet ja erikoisjoukkojen kitkaa vähentävät ominaisuudet	85
Taulukko 3 Erikoisjoukkojen päätehtävät ja hybridivaikuttamisen vastainen toiminta	91
Taulukko 4 Delfoi-paneelin koko, vastaajamäärät sekä vastausprosentit kierroksittain	144
Taulukko 5 Hyödynnettävyyssasteikko	145
Taulukko 6 Cronbachin alfan reliabiliteettiasteikko	149
Taulukko 7 Käytetyt analyysitekniikat tutkimushypoteeseittain	151
Taulukko 8 Suomen ja Naton uhkakuvien tunnusluvut sekä kehitystrendit	156
Taulukko 9 Suomalaisten ja Naton erikoisjoukkojen hyödynnettävyyden tunnusluvut	159
Taulukko 10 Naton erikoisjoukkojen relevanssi	160
Taulukko 11 Suomalaisten erikoisjoukkojen relevanssi	160
Taulukko 12 Haastateltujen tuki ja vastustus hypoteeseja kohtaan	165
Taulukko 13 Koonnos hypoteeseista ja analyysin tuloksista	167
Kuva 1 Tutkimuksen viitekehys	12
Kuva 2 Seitsenulotteinen konfliktijatkumo (7C)	48
Kuva 3 Haavoittuvuudet, toimet ja vaikutukset hybridivaikuttamisessa	74
Kuva 4 Hybridivaikuttamisen ristimalli	78
Kuva 5 Erikoisoperaatioille mielekäs riskispektri suhteessa kokonaisriskiin	83
Kuva 6 Hoffmanin heuristinen konfliktijatkumo ja erikoissodankäynti	88
Kuva 7 Erikoisoperaatioiden hyödynnettävyyden laimeneminen	92
Kuva 8 Erikoisjoukkoteorian tiimalasimalli	96
Kuva 9 Kansallisten vastaajien tämänhetkinen uhka-arvio	153
Kuva 10 Nato-vastaajien tämänhetkinen uhka-arvio	153
Kuva 11 Kansallisten vastaajien 10 vuoden uhka-arvio	154
Kuva 12 Nato-vastaajien 10 vuoden uhka-arvio	154
Kuva 13 Suomalaisten erikoisjoukkojen hyödynnettävyys	158
Kuva 14 Naton erikoisjoukkojen hyödynnettävyys	158
Kuva 15 Suomalaisten erikoisjoukkojen hyödynnettävyyden painottuminen	162
Kuva 16 Naton erikoisjoukkojen hyödynnettävyyden painottuminen	163
Kuva 17 Suomalaisten erikoisjoukkoviranomaisten toimivaltuudet ja resurssit	164
Kuva 18 Summamuuttujien keskiarvot sekä frekvenssijakaumat osamuuttujittain	166

15 SHADES OF GRAY: LÄNSIMAISTEN ERIKOISJOUKKOJEN HYÖDYNNETTÄVYYS VALTIOLLISEN HYBRIDIVAIKUTTAMISEN VASTAISISSA TOIMINNASSA

1 TUTKIMUSPERUSTEET

Maailmanlaajuisen terrorisminvastaisen sodan siirtyessä hiljattain taka-alalle, uudenlaiset uhkakuvat ovat vallanneet tilaa uutispalstoilta¹ ja poliittisilta asialistoilta². Kansainvälisen ja suurvaltakilpailun sävyttämää aikakautta kuvaavaksi käsitteeksi on kehkeytynyt hybriditerminologia kaikissa sen eri ilmaisuasuissa, joita etenkin Venäjän ajatteluaan hyödyntäneen poliittisten etujensa ajamiseen. Varsinkin vuoden 2014 Krimin valtaus avasi uuden ja entistä laajemman uhkamaisen Euroopan näyttämöllä. Vuonna 2014 alkanut Venäjän sota Ukrainassa herätti huomion myös Natossa. Vielä samana vuonna liittokunnan huippukokouksessa Walesissa liittouma ilmoitti varmistavansa kykynsä kohdata (Venäjän) hybridisodankäynnin eri muotoja³.

2014 oli käännekohta myös Venäjän ulkopolitiikan muutoksille herkässä Suomessa. Vaikka toimien magnitudi Ukrainaan verrattuna on eri, myös Suomeen kohdistuu jatkuvaa hybridivaikuttamista⁴. Viimeaikaisista tapahtumista ja konflikteista kerätyn näytön perusteella on siten ilmeistä, että hybridivaikuttamisen hyödyntäminen poliittisten päämäärien tavoitteluun on lisääntynyt⁵. Hybridivaikuttamisen eri keinot, kuten informaatio- ja kybervaikuttaminen, nähdään myös Suomen kansalaisten keskuudessa uhkaavampina kuin että Suomi ajautuisi sotaan perinteisessä mielessä⁶. Hybridivaikuttamisen odotetaan myös lisääntyvän⁷. Täten Suomi on varautunut paitsi osana Natoa myös kansallisesti hybridivaikuttamisen vastaiseen (engl. *Counter-Hybrid Threats*, CHT) toimintaan niin lyhyellä kuin pitkällä aikajänteellä⁸.

¹ Caliskan, Murat & Paul-Alexander Cramers: What Do You Mean by “Hybrid Warfare”? A Content Analysis on the Media Coverage of Hybrid Warfare Concept, *Horizon Insights* 2018, doi:10.31175/hi.2018.04.

² Valtioneuvoston puolustusselonteko, Valtioneuvoston julkaisuja 2021:78, Helsinki 2021; Ajankohtaiselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta, Valtioneuvoston julkaisuja 2022:18, Helsinki 2022; Sisäministeriö: *Kansallinen riskiarvio 2023*, Sisäministeriön julkaisuja 2023:4, Helsinki 2023.

³ Nato: NATO’s response to hybrid threats, 21.6.2022. [https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_156338.htm], luettu 31.10.2022.

⁴ Sisäministeriö: *Kansallinen riskiarvio 2018*. Sisäministeriön julkaisuja 2019:5, Helsinki 2019, s. 16; Sisäministeriö (2023), s. 32.

⁵ Ks. Valtioneuvoston puolustusselonteko (2021), s. 27.

⁶ Vilander, Jaakko ym.: Suomalaisten käsityksiä sodan sekä kyber- ja informaatioidankäynnin uhkasta. *Tiede ja ase*, 77 (1), 2019. Huom. tutkimus on Venäjän v. 2022 laajamittaista hyökkäyssotaa edeltävältä ajalta.

⁷ Brundtland Steder, Frank: The Theory, History, and Current State of Hybrid Warfare. *Combating Terrorism Exchange*, 6 (4), 2016, s. 7.

⁸ Ajankohtaiselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta (2022), s. 29.

Samassa hengenvedossa penätään silti hybridivaikuttamisen vastaisten valmiuksien kehittämistä. On korostettu kansainvälisen ja viranomaisyhteistyön sekä tilannekuvan jakamisen kehittämistä⁹, entistä tehokkaampaa hybridivaikuttamisen tunnistamista ja torjuntaa¹⁰ sekä johtamisrakenteiden yhteensovittamista¹¹. Mallioppilaan maineestaan huolimatta myös Suomella vaikuttaisi näin ollen olevan tällä saralla parannettavaa. Länsimaita on yleisesti kritisoitu siitä, etteivät ne kykene synkronisoimaan voimavarojaan hybridivaikuttamisen torjumiseksi, vaikka periaatteessa kaikki tarvittavat resurssit ovat olemassa. Samalla totalitaristiset valtiot voivat valjastaa kansalliset voimavaransa reaalioliittisiin tarkoituksiin verrattain vaivatta.¹²

Hybridivaikuttamisen ajankohtaisuutta lisää myös perinteisen sodan kynnyksen kasvaminen¹³. Konventionaalisen pelotteen vahvistuessa Nato-jäsenyyden myötä voidaan pitää entistäkin todennäköisempänä, että avoimen aseellisen konfliktin alittavalle harmaalle alueelle (engl. *gray zone*) asemoituva, keskinäisriippuvuuden ja teknologisen kehityksen voimistama valtiollinen hybridivaikuttaminen tulee yleistymään¹⁴. Hybridivaikuttamisen lisääntymistä ei tulisi kuitenkaan pitää pelkästään kielteisenä. Tavallaan voidaan ajatella, että jos hybridivaikuttamista tapahtuu, niin konventionaalinen pelote toimii paitsi yksittäisiä valtioita myös läntistä liittokuntaa koskien¹⁵. Täten hybridivaikuttaminen ei tulisi nähdä niinkään politiikan eskaloimisena, vaan myös sen de-eskaloimisena, ja ainakin osin myönteisenä asiana¹⁶.

Tämä ei tokikaan tarkoita, että sota, kuten se perinteisesti mielletään, olisi kuollut. Konventionaalisen sodan uhka palasi merkittäväksi osaksi uhkamaisemaa viimeistään Venäjän vuoden 2022 laajamittaisen hyökkäyksen myötä. Perinteinen sota ei kuitenkaan liennytä hybridejä uhkamuotoja. Valitettavasta kehityssuunnasta huolimatta hybridivaikuttaminen säilyttää edelleen

⁹ Valtioneuvoston puolustusselonteko (2021), s. 25.

¹⁰ Ajankohtaisselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta (2022), s. 29.

¹¹ Valtioneuvoston puolustusselonteko (2021), s. 28.

¹² Oskarsson, Katerina: The Effectiveness of DIMEFIL Instruments of Power in the Gray Zone, *OPEN Publications*. Robin Barnett & David Beckwith (eds.), 1 (2), 2017, s. 7–8.

¹³ Lanoszka, Alexander: Russian hybrid warfare and extended deterrence in eastern Europe. *International Affairs*, 92 (1), 2016, s. 183, doi:10.1111/1468-2346.12509.

¹⁴ Berg-Knutsen, Espen & Nancy Roberts: *Strategic Design for NORFOP 2025*. Technical Report, Naval Postgraduate School, Monterey, California 2015, s. 20; Mutanen, Hannu: *Puolustusvoimien erikoisjoukkojen vaikuttavuus*. Yleisesikuntaupseerikurssi 60:n diplomityö, Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Helsinki 2021, s. 30; Troeder, Elizabeth G.: *A Whole-of-Government Approach to Gray Zone Warfare*. US Army War College Press 2019, s. xi.

¹⁵ Ks. Oskarsson (2017), s. 9–10.

¹⁶ Kapusta, Philip: *The Gray Zone*. White Paper, United States Special Operations Command 2015a, s. 9.

merkittävän roolin osana niin Suomen¹⁷ kuin Naton¹⁸ turvallisuusproblematiikkaa. Jos jotain, Venäjä sota Ukrainassa lisää Venäjän eliitin häikäilemättömyyttä ja rohkaisee toimimaan kovemmin myös muita länsimaita vastaan. Jotkut katsovatkin, että hybridivaikuttaminen on kaikkein vakavin uhkakuva niin rauhassa, kriiseissä kuin konflikteissa¹⁹.

Puolustajan kannalta on erityisen ongelmallista, ettei mitään hybridivaikuttamisen vastaiseen toimintaan kohdennettuja joukkoja ole olemassa²⁰. Erikoisjoukot tuntuvat kuitenkin joistakin kaikkein luontevimmalta joukkotyypiltä tähän ongelmakenttään²¹. Tämä johtuu siitä, että niin Naton²² kuin Suomen puolustusvoimien tavanomaisilla joukoilla on rajoittunut käyttöarvo sodan kynnyksen alapuolella, kun taas hybridivaikuttamisen tunnusmerkki on, ettei tavanomaisen sodan kynnyksellä, kun taas hybridivaikuttamisen tunnusmerkki on, ettei tavanomaisen sodan kynnyksellä ylity²³. Erikoisjoukoilla taas on, puhtaasti sotaisien funktionsa lisäksi, tärkeä rooli sotaa alempiasteisessa konfliktissa²⁴. Esimerkiksi terrorisminvastaisessa sodassa Yhdysvaltain erikoisjoukot olivat johtavassa asemassa muiden puolustushaarojen tukiessa, kun asetelma on perinteisessä sodankäynnissä ollut päinvastainen²⁵. Naton erikoisjoukkodoktriini linjaakin erikoisjoukoista suhteessa hybridiuhkiin seuraavasti:

“Naton erikoisjoukot ovat yksi liittokunnan työkaluista, joka on oikea-aikainen, kykeneväinen ja sopeutumiskykyinen operoidakseen monitulkintaisissa ja herkissä toimintaympäristöissä

¹⁷ Ajankohtaisseurantateksti turvallisuusympäristön muutoksesta (2022); Valtioneuvoston puolustusseurantateksti (2021), s. 61.

¹⁸ Rühle, Michael & Clare Roberts: Enlarging NATO’s Toolbox to Counter Hybrid Threats, *NATO Review* 19.3.2021. [https://www.nato.int/docu/review/articles/2021/03/19/enlarging-natos-toolbox-to-counter-hybrid-threats/index.html], luettu 17.10.2022; Nato (21.6.2022).

¹⁹ Wijk, Rob de ym.: *The Future of NLD SOF: Towards an All-Domain Force*. The Hague Centre for Strategic Studies, The Hague 2021, s. 73.

²⁰ Huom. Nato on tuottanut pääosin siviileistä koostuvia hybridivaikuttamisen vastaisia tukitiimejä (engl. *counter-hybrid support teams*), joilla voidaan tukea valtioita 5. artiklan alapuolella. Ks. Rühle, & Roberts (19.3.2021).

²¹ Kolstad, Daniel: *Between War and Peace: Toward Creating a NORSOF Strategy to Defend Against Gray Zone Threats*. Master’s Thesis, Naval Postgraduate School, Monterey, California 2020, s. 12.

²² Blanken, Leo: Is It All Just a Bad Habit? Explaining NATO’s Difficulty in Deterring Russian Aggression. *Combating Terrorism Exchange*, 6 (4), 2016, s. 54.

²³ European Union: *Joint Framework on Countering Hybrid Threats*. Joint Communication to the European Parliament and the Council, Brussels 2016, s. 2; Oskarsson (2017), s. 7; Lehto, Martti & Jarno Linnell: Kybersodankäynnin kehityksestä ja tulevaisuudesta. *Tiede ja ase*, 75 (1), 2017, s. 191.

²⁴ Gyllensporre, Dennis: Contemporary Hybrid Warfare and the Evolution of Special Operations Theory, *Special Operations From a Small State Perspective: Future Security Challenges*. Gunilla Eriksson & Ulrica Petterson (eds.), New Security Challenges, Palgrave Macmillan, Cham, Switzerland 2017, s. 35–36; Stringer, Kevin D. & Christian H. Breede: Special Operations in Great Power Competition: A Policy Research Agenda for Operational Relevance and Value-Added Capability, *Kingston Consortium on International Security, KCIS Insights*. Thomas Hughes (ed.), 1 (2), 2021, s. 1–5; Bilo, Tom: BELSOF: Quo Vadis? *Kingston Consortium on International Security, KCIS Insights*. Thomas Hughes (ed.), 1 (6), 2021, s. 5.

²⁵ Mutanen, Hannu: *Puolustusvoimien erikoisoperaatiotutkimus 2 - väliraportti (luonnon)*, Puolustusvoimien tutkimuslaitoksen raportti, Puolustusvoimien tutkimuslaitos, Doktriiniosasto, Riihimäki 2023, s. 32, Käyttö rajoitettu, TL IV; Fitzsimmons, Michael: The importance of being special: Planning for the future of US special operations forces. *Defense & Security Analysis*, 19 (3), 2003, s. 204, doi:10.1080/1475179032000118795.

sotilaallisen konfliktin kynnyksen alla. Isäntämaan pyynnöstä ja yhdessä liittokunnan muiden sotilaallisten ja ei-sotilaallisten suorituskykyjen kanssa Naton erikoisjoukot voivat tukea strategisia ja operatiivisia elementtejä kansallisten suorituskykyjen ja hybriditoimien vastaisen resilienssin vahvistamiseksi.”²⁶

Laajamittaisten sotien loistaessa poissaolollaan viimeiset noin 80 vuotta erikoisjoukoista onkin kehkeytynyt kaikkein käytetyimpiä osia eri valtioiden asevoimista²⁷. Vaikka erikoisjoukkojen pelotevaikutus on tavanomaisia joukkoja pienempi, on erikoisjoukkojen käytettävyys siinä tilanteessa, jossa pelote yhä pitää, sitäkin suurempi. Naton puolustus- ja turvallisuuskomitean mukaan erikoisjoukot ovat tehokkaimmillaan juuri sodan ja rauhan välisellä harmaalla alueella, jossa jo 70-vuotias Washingtonin sopimuksen 5. artikla ei ole liittokunnan turvana²⁸. Kuten entinen Yhdysvaltain puolustusministeri ja kenraali James Mattis on todennut:

”Nykyajan kompleksisten, hybridien riskien ja uhkien keskellä tarvitsemme parempia määritelmiä ei ainoastaan 5. artiklan tarkoittamille vastatoimille, vaan myös muille olosuhteille, jotka voisivat saada Naton käyttämään sotilasvoimaansa.”²⁹

Erikoisjoukoilla onkin nähty olevan laajin käyttöarvo diplomaattisten toimien sekä tavanomaisen sodankäynnin välimaastossa³⁰. Ensinäkemältä erikoisjoukot tarjoavat siis päättäjille vaihtoehdon, johon sisältyy kyky toimia poliittisesti herkällä harmaalla alueella³¹ matalammalla riskillä³². Clausewitzin tunnettua sitaattia mukaillen erikoisjoukkojen käyttö on *”diplomatian jatkamista toisin keinoin”*³³, mikä kielii hyödynnettävyydestä myös hybridivaikuttamisen kontekstissa. Tämä periaate pätee riippumatta siitä, tarkastellaanko asiaa hyökkääjän vai

²⁶ *Allied Joint Publication 3.5. Allied Joint Doctrine for Special Operations, Edition B Version 1, NATO Standard, NATO Standardization Office (NSO) 2019, s. 11.*

²⁷ Cline, Lawrence E.: *Special Operations and the Intelligence System. International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 18, (4), 2005, s. 576, doi:10.1080/08850600500177077.

²⁸ Moon, Madeleine: *NATO Special Operations Forces in the Modern Security Environment. Draft Report, NATO Defence and Security Committee (DSC) 4.4.2018, s. 8, 11; Kolstad (2020), s. 8.*

²⁹ Lainattu teoksessa Moxon, Heather: *NATO Special Operations Contribution to a Comprehensive Approach, Resistance Views: Tartu Resistance Seminar Essays on Unconventional Warfare and Small State Resistance*. Kevin D. Stringer & Glennis F. Napier (eds.), JSOU Press, MacDill Air Force Base, Florida 2018, s. 70.

³⁰ Sama, s. 74; Brundtland Steder (2016), s. 13. Brundtland Steder lainaa William McRavenia.

³¹ Broyle, David A. & Brody Blankenship: *The Role of Special Operations Forces in Global Competition*. Center for Naval Analyses (CNA) 2017.

³² Heiska, Panu: *Kohti kevyempää jalanjälkeä: erikoisjoukkojen roolin muutos osana Yhdysvaltojen ulkopoliittikaa*. Sotatieteiden kandidaattikurssi 98:n tutkielma, Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos 2014, s. 45; Schroden, Jonathan: *Why Special Operations? A Risk-Based Theory*. CNA Occasional Report, Center for Naval Analyses (CNA) 2020.

³³ Tugwell, Maurice & David Charters: *Special Operations and the Threats to United States Interests in the 1980s, Special Operations in US Strategy*. Frank R. Barnett, B. Hugh Tovar & Richard H. Schulz (eds.), National Defense University Press, Washington, D.C. 1988, s. 34.

puolustajan silmin. On yhtä lailla merkityksetöntä, arvioidaanko hyödynnettävyyttä suurvallan perspektiivistä³⁴ vai puhutaanko pienistä ja keskikokoisista valtioista³⁵, kuten pohjoismaista³⁶, Latviasta, Ruotsista³⁷ tai Suomesta³⁸.

Toisissa tapauksissa erikoisjoukkojen on arveltu voivan toimia jopa avainasemassa³⁹ tai olevan peräti *ainoa* luotettava ja valmis joukko⁴⁰ toimimaan hybridivaikuttamista vastaan. Vähimmäinäänkin on katsottu, että hybridivaikuttamisen vastaisesta toiminnasta tulisi kehittää erikoisjoukkojen uusi osaamisalue⁴¹. Lukuisat tutkijat ja korkea-arvoiset sotilaat, mukaan lukien entinen Naton operaatiojohtoportaan komentaja (engl. *Supreme Allied Commander Europe*, SA-CEUR), kenraali James L. Jones⁴², ovat nostaneet erikoisjoukot varteenotettavaksi työkaluksi joko spesifisti hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa⁴³ tai tulevaisuuden sodan kuvassa yleensä⁴⁴. Oli rooli mikä hyvänsä, erikoisjoukkojen kyvykkyyksille tulee täten joka tapauksessa olemaan hybridivaikuttamisen viitekehysessä lisääntyvää kysyntää.⁴⁵

³⁴ Department of the Army: *The Army in Military Competition*. Chief of Staff Paper #2, 2021, s. iv.

³⁵ Gehem, Maarten ym.: *Special Operations Forces: Schaduwkrijgers in het licht van de toekomst*. HCSS Report 1, The Hague Centre for Strategic Studies, The Hague 2015, s. 26–27; Berg-Knutsen, Espen: From Tactical Champions to Grand Strategy Enablers: The Future of Small-Nation SOF in Counter-Hybrid Warfare. *Combating Terrorism Exchange*, 6 (4), 2016, s. 63.

³⁶ Hickman, Karl ym.: Hybrid Threats and Asymmetric Warfare: What to do?, *Conference proceeding*. Swedish Defence University, Stockholm, Sweden 2017, s. 21.

³⁷ Modigs, Ronny: The Utility of Special Operations in Small States, *Special Operations from a Small State Perspective: Future Security Challenges*. Gunilla Eriksson & Ulrica Pettersson (eds.), New Security Challenges, Palgrave Macmillan, Cham, Switzerland 2017, s. 43–64.

³⁸ Hilden, Arto I.: *The Role of Finnish Special Operations Forces in the Space Between Peace and Crisis*. Master's Thesis, Naval Postgraduate School, Monterey, California 2018, s. 90.

³⁹ Andersson, Jan Joel & Thierry Tardy: *Hybrid: what's in a name?* Brief Issue 32, European Union Institute for Security Studies 2015; Moxon (2018), s. 73; Morris, Lyle J. ym.: *Gaining Competitive Advantage in the Gray Zone: Response Options for Coercive Aggression Below the Threshold of Major War*. RAND Corporation, Santa Monica, CA 2019, s. 158, 160, 164; Byman, Daniel & Ian A. Merritt: The New American Way of War: Special Operations Forces in the War on Terrorism. *The Washington Quarterly*, 41 (2), 2018, s. 80, doi:10.1080/0163660X.2018.1484226.

⁴⁰ Kolstad (2020), s. 44.

⁴¹ Wijk ym. (2021), s. 101–102.

⁴² Oren, Elizabeth: A Dilemma of Principles: The Challenges of Hybrid Warfare From a NATO Perspective. *Special Operations Journal*, 2 (1), 2016, s. 58–69, doi:10.1080/23296151.2016.1174522; Moxon (2018), s. 69–80; Votel, Joseph L., Charles T. Cleveland, Charles T. Connett & Will Irwin: Unconventional Warfare in the Gray Zone, *Joint Force Quarterly*, 80 (1), 2016, s. 101–109; Jones, James L.: A Blueprint for Change: Transforming NATO Special Operations, *Joint Force Quarterly*, 45 (2), 2007, s. 36–40.

⁴³ Andersson & Tardy (2015); Moxon (2018), s. 73; Hickman ym. (2017), s. 21; Gehem ym. (2015), s. 26–27.

⁴⁴ Leslau, Ohad: Worth the Bother? Israeli Experience and the Utility of Special Operations Forces. *Contemporary Security Policy*, 31 (3), 2010, s. 510, doi:10.1080/13523260.2010.521703; Watling, Jack: *Sharpening the Dagger: Optimising Special Forces for Future Conflict*. The Royal United Services Institute (RUSI) for Defence and Security Studies, The United Kingdom 2021, s. vi; Davies, Andrew, Peter Jennings & Benjamin Schreer: *A versatile force: The future of Australia's special operations capability*. ASPI Strategy, Australian Strategic Policy Institute, Barton 2014, s. 27; Broyle & Blankenship (2017), s. 30; Gray, Colin S.: *Another Bloody Century: Future Warfare*. Weidenfeld & Nicholson, London 2005, s. 207.

⁴⁵ Wijk ym. (2021), s. 101–102.

Lisääntyvään avoimen konfliktin kynnyksen alla tapahtuvaan suurvaltakilpailuun ja hybridi-vaikuttamiseen liittyvät uhkakuvat ovatkin synnyttäneet huolta myös erikoisjoukkopiireissä. Niin Alankomaiden⁴⁶, Belgian⁴⁷, Norjan⁴⁸ kuin Ruotsinkin⁴⁹ asevoimien suunnalla on odotettu lisääntyvää hybridivaikuttamista, mihin myös erityisesti erikoisjoukkojen odotetaan sopeutettavan. Huoli ulottuu Atlantin molemmin puolin, sillä sopimusjärjestön merentakaiset valtiot, Yhdysvallat⁵⁰ ja Kanada⁵¹, painivat pitkälti samojen haasteiden parissa. Itse liittokunnan erikoisjoukkojen ja jopa koko länsimaisen erikoisjoukkokollektiivin fokus on siirtynyt kriisinhallintaoperaatioista harmaan alueen hybridivaikuttamisen ennaltaehkäisyyn ja torjuntaan⁵².

Suomessa erikoisjoukkoja ja hybridivaikuttamista käsittelevä keskustelu, ainakin julkisessa tilassa, vaikuttaisi kuitenkin olevan laajalti käymättä. Erikoisjoukkojen käytettävyyden tutkimusta hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa on kyllä peräänkuulutettu⁵³. Samaten kansallisten erikoisjoukkoviranomaisten välistä yhteistoimintaa ja yhteistyötä koskevan tutkimuksen puutetta on tuotu esiin⁵⁴. Vaikka teoreettisia hahmotelmia aiheesta kyllä löytyy, empiriaa, ainakaan julkista sellaista, aiheesta on kansainvälisestikin saatavilla hyvin vähän⁵⁵.

Miten ja millaisissa tilanteissa erikoisjoukot ovat hyödynnettävissä, ja missä heillä on tosiasiallinen kyky tukea hybridivaikuttamisen vastaista toimintaa, on siten täysin avoin kysymys. Niin Natolla kuin laajemmalla tutkimusyhteisöllä on ollut vaikeuksia vastata tähän kysymykseen, huolimatta erikoisjoukkojen intuitiivisesta käyttöarvosta hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa. Haasteeksi tässä ovat nousseet vaikeudet hybridivaikuttamisen määrittelyssä, kansalliset rajoitteet asevoiman käytöstä oman valtion alueella, yhteistoiminnan

⁴⁶ Wijk ym. (2021); Netherlands Special Operations Command: Netherlands Special Operations Forces 2035, Ministerie van Defensie, Den Haag 2021, s. 18.

⁴⁷ Bilo (2021), s. 1–6; Mutanen (2023), s. 37.

⁴⁸ Kristiansen, Marius & Njål Hoem: Strategic utility of security sector assistance, from a small state perspective, *Defense & Security Analysis*, 37 (3), 2021, s. 295–327, doi:10.1080/14751798.2021.1961069.

⁴⁹ Gyllensporre (2017), s. 30–31. Kenraaliluutnantti Dennis Gyllensporre on entinen Ruotsin päämajan (ruots. *Högkvarteret*) päällikkö sekä entinen Ruotsin erikoisjoukkokomentaja

⁵⁰ Votel ym. (2016), s. 101–109. Huom. kirjoittajina ovat kenraali Joseph Votel, entinen Yhdysvaltain erikoisjoukkojen komentaja, sekä kenraali Charles Cleveland, entinen Yhdysvaltain armeijan erikoisjoukkojen komentaja.

⁵¹ CANSOFCOM: *Beyond the Horizon: A Strategy for Canada's Special Operations Forces in an Evolving Security Environment*. D2-426/2020, Canadian Armed Forces, Canada 2020.

⁵² Mutanen (2023), s. 34, 49.

⁵³ Heiska, Panu: *Erikoisoperaatioiden strateginen hyödynnettävyys Suomessa*. Sotatieteiden maisterikurssi 9:n pro gradu -tutkielma, Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Helsinki 2020, s. 86.

⁵⁴ Paakkari, Juha: *Turvallisuusviranomaisten yhteistoiminnan kehittäminen erityistilanteissa*. Yleisesikuntaupseerikurssi 59:n diplomityö, Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Helsinki 2019, Käyttö rajoitettu, TL IV.

⁵⁵ Poikkeuksen muodostaa Gunneriusson, Håkan: Hybrid Warfare and Deniability as Understood by the Military, *Polish Political Science Yearbook*, 48 (2), 2019, s. 267–288, doi:10.15804/ppsy2019205.

puutteesta aiheutuva varteenotettavien suorituskykyjen atrofia sekä hyödyllisen harjoittelun puute.⁵⁶ Siksi aihealue kysyykin kipeästi tutkimusta.

1.1 Tutkimuksen tavoitteenasettelu

Tämän tutkimuksen ensimmäinen tehtävä siis on selvittää uskottavalla tavalla, onko erikoisjoukoilla merkittävää käyttöarvoa osana hybridivaikuttamisen vastaista toimintaa – muutoinkin kuin pelkän deduktiivisen päättelyn keinoin. Mikäli aineisto todistaa sen, mitä monet jo arvelevat, seuraa monia muita tärkeitä kysymyksiä. Näistä päällimmäisin lienee se, miten erikoisjoukkoja voidaan voimaannuttaa toimimaan hybridiympäristössä. Tämä tarkastelu tulee tehdä paitsi kansallisista lähtökohdista käsin myös liittokunnan perspektiivistä, sillä Naton ja Suomen turvallisuusratkaisuiden yhdenmukaisuus ja yhdenmukaistaminen muodostaa yhden 2020-luvun keskeisimmistä tutkimusaiheista, avaten uusia uria myös suomalaisen erikoisjoukkotoiminnan kehittämislle⁵⁷.

Jos ajatellaan, että hybridivaikuttaminen edustaa muutosta modernissa sodan kuvassa, oli laajempaan päämääränäni tarkastella erikoisjoukkojen roolia osana nykyaikaista sodan kuvaa. Lisäksi pyrin selvittämään, millä tavoin erikoisjoukkojen hyödynnettävyyttä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa voisi vahvistaa. Käytin tässä pohjateorianäkökulmana tutkimuksen teorialuissa muotoiltua, omasta kynästäni lähtöisin olevaa, mutta olemassa olevaan kirjallisuuteen pohjaavaa erikoisjoukkoteoriaa. Tarkastelin erikoisjoukkojen kehittämistä erityisesti doktriinin, johtajuuden ja verkoston taikka yhteistoiminnan näkökulmasta, jotka lukeutuvat erityisesti operaatiotaidon ja taktiikan tutkimuksellisiin kiinnostuksen kohteisiin⁵⁸.

Laajemmassa mittakaavassa tutkimukseni tarkoituksena oli tuottaa mahdollisimman saatavilla olevaa, pitkälti julkista tietoa suomalaisille ja Nato-päätäjille erikoisjoukkojen ja niiden käyttöperiaatteiden kehittämisestä. Optimitilanteessa tutkimustulokset tuottavat tietoa niin Suomen puolustusjärjestelmän kuin laajemman liittokunnan erikoisjoukkokomponentin kehittämislle,

⁵⁶ Bringhurst, Benjamin, R., Espen Ulvebne C. & Addison Whitsell J.: *Countering the Hybrid Threat: The Role of Special Operations Forces in NATO's Strategy*. Thesis, Naval Postgraduate School, Monterey, California 2018.

⁵⁷ Saari, Dominic: *Erikoisjoukkojen tutkimus Maanpuolustuskorkeakoulussa vuosina 2017–2022*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Helsinki 2022.

⁵⁸ Tähtinen, Janne: *Operaatiotaidon ja taktiikan tutkimusprosessi, Näin tutkin taktiikkaa: tutkimusprosessi operaatiotaidon ja taktiikan näkökulmasta*. Janne Tähtinen (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Julkaisusarja 2: Tutkimuslauseita nro 20, PunaMusta Oy, Joensuu 2022b, s. 31; Kesseli, Pasi: *Operaatiotaito ja taktiikka tieteenalana, Ajatuksia operaatiotaidon ja taktiikan laadullisesta tutkimuksesta*. Mika Huttunen & Jussi Metteri (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 2, Edita Prima Oy, Helsinki 2008, s. 11; Iskanius, Markku: *Operaatiotaidon ja taktiikan tutkimus sekä tutkimusmenetelmät*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 2, N:o 1, Ykkös-Offset, Vaasa 1998, s. 9.

mikä puolestaan näkyy parantuneena erikoisjoukkotoiminnassa käytännössä, operatiivisessa toiminnassa. Onhan niin, että operaatiotaidon ja taktiikan tutkimuksella tähdätään ensisijaisesti parempiin käytännön sovellutuksiin⁵⁹. Tämä kytkee tutkimuksen osaltaan kiinteästi sotataidon, mutta varsinkin operaatiotaidon tutkimukselliseen kenttään.

Vaikka primäärinen tutkimuksellinen intressi oli nimenomaan operaatiotaidon tasolla, strategisen kädenjäljen näkymistä ei voinut tässä käsitteentässä välttää. Tämä johtuu siitä, että niin erikoisjoukot⁶⁰ kuin myös hybridi vaikuttaminen⁶¹ ovat strategisesti latautuneita käsitteitä. Strateginen kulttuuri ja käsitykset sodan kuvasta ohjaavat myös poliittisesti korrektia asevoiman käyttöä⁶², erityisesti poliittis-strategiselle tasolle tiukasti sidotussa erikoisjoukkojen käytössä – joskaan ”strategisuus” ei ole erikoisjoukkojen käytölle mikään absoluuttinen ehto. Tällä korostettakoon enemmän sitä, että tutkimuksen pyrkimyksenä oli osaltaan informoida poliittis-strategisia päättäjiä ja välillisesti myös strategista kulttuuria, eli sitä kulttuuristen muuttujien värittämästä mielentilasta syntyvää logiikkaa, jolla valtio tekee päätöksiä asevoiman käytöstä⁶³.

Lisäksi on korostettava tutkielman liityntäpintaa sodan kuvan käsitteeseen, tai tarkalleen ottaen nykyaikaiseen sodan luonteeseen, jota väitän hybridi vaikuttamisen suuresti edustavan. Hybridi vaikuttamisen oikeasuhtainen käsittäminen osana sodan kuvan kirjoa on ensiarvoisen tärkeää paitsi sotilaille myös poliittisille päättäjille, joiden päätöksenteon laatu riippuu tämänkaltaisesta strategisesta sivistyksestä. Sodan kuvan kautta tutkielma linkittyykin samalla myös kansainvälisten suhteiden kenttään, sillä sodan kuva perustuu pohjimmiltaan kansainvälisen turvallisuusjärjestelmän luonteeseen⁶⁴. Täten vuotoa sodankäynnin poliittiseen tai strategiseen ulottuvuuteen ei voida tämänkään tähden täysin poissulkea.

⁵⁹ Tähtinen, Janne & Ville Huupponen: Operaatiotaidon ja taktiikan tutkimuksen lähtökohdat, *Näin tutkin taktiikkaa: Tutkimusprosessi operaatiotaidon ja taktiikan näkökulmasta*. Janne Tähtinen (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Julkaisusarja 2: Tutkimusselosteita nro 20, PunaMusta Oy, Joensuu 2022, s. 19.

⁶⁰ Gray, Colin S.: *Explorations in Strategy*. Praeger, Westport 1998, s. 85; *AJP-3.5* (2019); *Joint Publication 3-05: Special Operations*. Office of the Joint Chiefs of Staff 2020.

⁶¹ Ks. esim. Källman, Simon: *Hybridiuhat ja Suomen puolustuksen uskottavuus*. Yleisesikuntaupseerikurssi 59:n diplomityö, Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Helsinki 2019, s. 160; Wigell, Mikael: Hybrid Interference as a Wedge Strategy: A Theory of External Interference in Liberal Democracy. *International Affairs*, 95, 2019, s. 256, doi:10.1093/ia/iiz018; Schmid, Johann: The Hybrid Face of Warfare in the 21st Century, *Maanpuolustus-lehti*, 7.3.2019; Räsänen, Topi: *Kompleksisten hybridiuhkien torjunnan johtaminen*. Yleisesikuntaupseerikurssi 60:n diplomityö, Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos, Helsinki 2021; Lanoszka (2016), s. 181.

⁶² Källman (2019), s. 37.

⁶³ Johnston, Alastair Iain: Thinking about Strategic Culture. *International Security*, 19 (4), 1995, s. 45, doi:10.2307/2539119.

⁶⁴ Raitasalo, Jyri: *Turvallisuusympäristön muutos ja Suomen puolustus*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 23, Helsinki 2008.

1.1.1 Rajaukset

Tutkimus noudatteli periaatteessa kahta erillistä haaraa, kansainvälistä ja kansallista, eli suomalaista. Kansainvälistä ulottuvuutta edusti Naton erikoisjoukot, tai pikemminkin Naton erikoisjoukkodoktriinista⁶⁵ johdettu hypoteettinen olio siinä laajuudessa kuin se vastaa mitään koherenttia kokonaisuutta. Kansallista ulottuvuutta edustivat vuorostaan suomalaiset ammatilliset erikoisjoukot, joihin lukeutuvat Utin jääkäriyrykmentin alla olevat puolustusvoimien erikoisjoukot, ml. Pääesikunnan erikoisoperaatiokeskus, Poliisin valmiusyksikkö Karhu sekä Rajavartiolaituksen valmiusjoukkueet⁶⁶. Tämä rajaa toisin sanoen pois pelkkään varusmies- ja sopimusotilaskoulutukseen pohjautuvan erikoisjoukkoreservin, kuten laskuvarjo- ja erikoisrajajääkärit sekä taistelu- ja raivaajasukeltajat.

Lisäksi ”erikoisjoukot” on tutkielman puitteissa ymmärrettävä *länsimaisina* erikoisjoukkoina. Länsimaiset erikoisjoukot muodostavat selkeän kontrastin suhteessa läntisen arvoyhteisön ulkopuolelle kuuluvien maiden erikoisjoukkoihin nähden⁶⁷ – vaikka esimerkiksi Venäjän yleisesikunnan alaiset erikoisjoukot ovatkin saaneet yhä länsimaisempia piirteitä⁶⁸. Samalla tutkimus tehtiin nimenomaan pienen valtion erikoisjoukkojen perspektiivistä, sillä pienempien erikoisjoukkomaiden, kuten Suomen, lähtökohdat poikkeavat huomattavasti suurempien erikoisjoukkomaiden asemasta jo pelkästään resurssien ja kansallisen strategian puolesta⁶⁹. Joissakin tapauksissa tukeudun kuitenkin yhdysvaltalaisiin lähteisiin ja näkökulmiin, sillä tutkimustietoa ja muuta julkista lähdeaineistoa on eniten saatavilla juuri Yhdysvaltain erikoisjoukoista.

Vaikka spesifinä rajauksena toimi tutkielman otsikon mukaisesti *valtiollinen* hybridivaikuttaminen, tarkastelin hybridivaikuttamista erityisesti neuvostovenäläiseen sotataitoon tukeutuen. Jos puolustuksellisenä näkökulmaksi asetetaan länsimaisen pienen valtion erikoisjoukot, tämän venäläisen monokkelin voidaan ajatella edustaneen tutkimuksen hypoteettista vastapuolista näkökulmaa. Perusteena tälle oli, että Venäjä on suomalaisessa ulkoisen turvallisuuden uhkakuvasossa eittämättä keskeisin uhkatoimija⁷⁰. Lisäksi Venäjä on Maanpuolustuskorkeakoulun

⁶⁵ *AJP-3.5* (2019).

⁶⁶ Ks. Hilden (2018).

⁶⁷ Kok Wey, Adam Leong: Western and Eastern Ways of Special Warfare. *Special Operations Journal*, 5 (2), 2019, s. 143–150, doi:10.1080/23296151.2019.1669006; Marsh, Christopher, James Kiras & Patricia Blocksome: Special Operations Research: Out of the Shadows, *Special Operations Journal*, 1 (1), 2015, s. 5, doi:10.1080/23296151.2015.1026779.

⁶⁸ Bukkvoll, Tor: Military Innovation Under Authoritarian Government – the Case of Russian Special Operations Forces. *Journal of Strategic Studies*, 38 (5), 2015, s. 602–625, doi:10.1080/01402390.2015.1056342.

⁶⁹ Berg-Knutsen (2016), s. 61.

⁷⁰ *Ajankohtaisseuranteko turvallisuusympäristön muutoksesta* (2022).

(MPKK) strategiassa 2025 määritetty yhdeksi kahdesta tutkimuksen painopisteestä. Toinen painopiste on sodan kuvan muutos, joka sekin on eräs tutkimuksen avainkäsitteistä.⁷¹

Rajasin tutkielman hybridivaikuttamisen osalta koskemaan hybridivaikuttamista sellaisena kuin se vuoden 2014 Krimin valtauksen jälkeisessä, spesifisti Venäjän toimien ymmärtämiseen pyrkivässä diskurssissa ilmenee⁷². Kaikkein näkyvimmin tämä ilmenee Hybridiosaamiskeskuksen konseptimallin⁷³ hyödyntämisessä. Mallin mukaan hybridivaikuttaminen koostuu 13 osaluueesta⁷⁴. 13-ulotteinen konseptimalli tarjosi huomattavasti parempaa tarkkuutta verrattuna muihin hybridivaikuttamisen mallintamiseen soveltuviin teorioihin (vrt. MPECI⁷⁵, DIME⁷⁶, MIDFIELD⁷⁷). Täydensin konseptimallia edelleen välineellistetyllä rikollisuudella ja terrorismilla, jotka ovat alun alkaen olleet keskeinen osa hybriditeoriaa⁷⁸.

Tutkielman viimeinen raja-osa koski toimintaympäristöä. Kuten todettu, vaikka hybridivaikuttamista voidaan tehdä kaikilla intensiteettitasoilla⁷⁹, se pyritään pitämään eskalaatiokynnyksen alapuolella⁸⁰, niin sanotulla harmaalla alueella⁸¹. "Sota" on kuitenkin sosiaalinen konstruktio, joten se on välttävää kynnyksisarvo⁸². Parempana laadullisena kynnyksenä voidaan tässä suhteessa pitää tilannetta, jossa puolustustilalaki⁸³ ei ole otettu käyttöön eikä Naton perussopimuksen viidettä artiklaa ole aktivoitu. Valmiuslain⁸⁴ säädöksiä voidaan tulkita rajauksen sisällä, sillä viranomaisten toimivallan säätely on osa hybridivaikuttamisen vastaista toimintaa.

⁷¹ Maanpuolustuskorkeakoulun asiakirja: *Maanpuolustuskorkeakoulun strategia 2025*. HP964/9.12.2019, s. 5.

⁷² Jonsson, Oscar: *The Russian understanding of war: blurring the lines between war and peace*. Georgetown University Press 2019, s. 8.

⁷³ Giannopoulos, Georgios, Hannah Smith & Marianthi Theocharidou: *The Landscape of Hybrid Threats: A Conceptual Model (Public Version)*. European Commission, Ispra 2020.

⁷⁴ Käytän tutkielmassa hybridivaikuttamisen domeeneista nimitystä ”osa-alue”, sillä sotataidossa englannin sana ”domain” viittaa sodankäynnin eri domeeneihin (maa, meri, ilma, avaruus ja kyberavaruus sekä informaatio).

⁷⁵ Monaghan, Sean, Patrick Cullen & Njord Wegge: *MCDC Countering Hybrid Warfare Project: Countering Hybrid Warfare*. Multinational Capability Development Campaign 2019, s. 13–15.

⁷⁶ Dayspring, Stephen M.: Countering Russian Hybrid Warfare: Acknowledging the Character of Modern Conflict. *Combating Terrorism Exchange*, 6 (4), 2016, s. 20–30; Lewis, Steve: Special Operations Forces’ Role in Political Warfare. *Special Operations Journal*, 5 (2), 2019, s. 179–187, doi:10.1080/23296151.2019.1674045.

⁷⁷ *Joint Doctrine Note 1-18: Strategy*. Office of the Joint Chiefs of Staff 2018.

⁷⁸ Ks. Mattis, James N. & Frank G Hoffman: Future Warfare: The Rise of Hybrid Wars. *Proceedings*, 132, 2005, s. 18–19; Hoffman, Frank G: *Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars*. Potomac Institute for Policy Studies, Arlington, Virginia 2007; Hoffman, Frank G: Hybrid vs. compound war - The Janus choice: Defining today’s multifaceted conflict. *Armed Forces Journal*, 2009. [http://armedforcesjournal.com/hybrid-vs-compound-war/], luettu 2.11.2022.

⁷⁹ Giannopoulos, Smith & Theocharidou (2020), s. 9.

⁸⁰ Oskarsson (2017), s. 7; Lehto & Limnell (2017), s. 191; European Union (2016), s. 2.

⁸¹ Hilden (2018), s. 8.

⁸² Ks. esim. Vilander ym. (2019), s. 129–130.

⁸³ Finlex: *Puolustustilalaki 22.7.1991/1083*. [https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1991/19911083], luettu 16.1.2023.

⁸⁴ Finlex: *Valmiuslaki 29.12.2011/1552*. [https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20111552], luettu 16.1.2023.

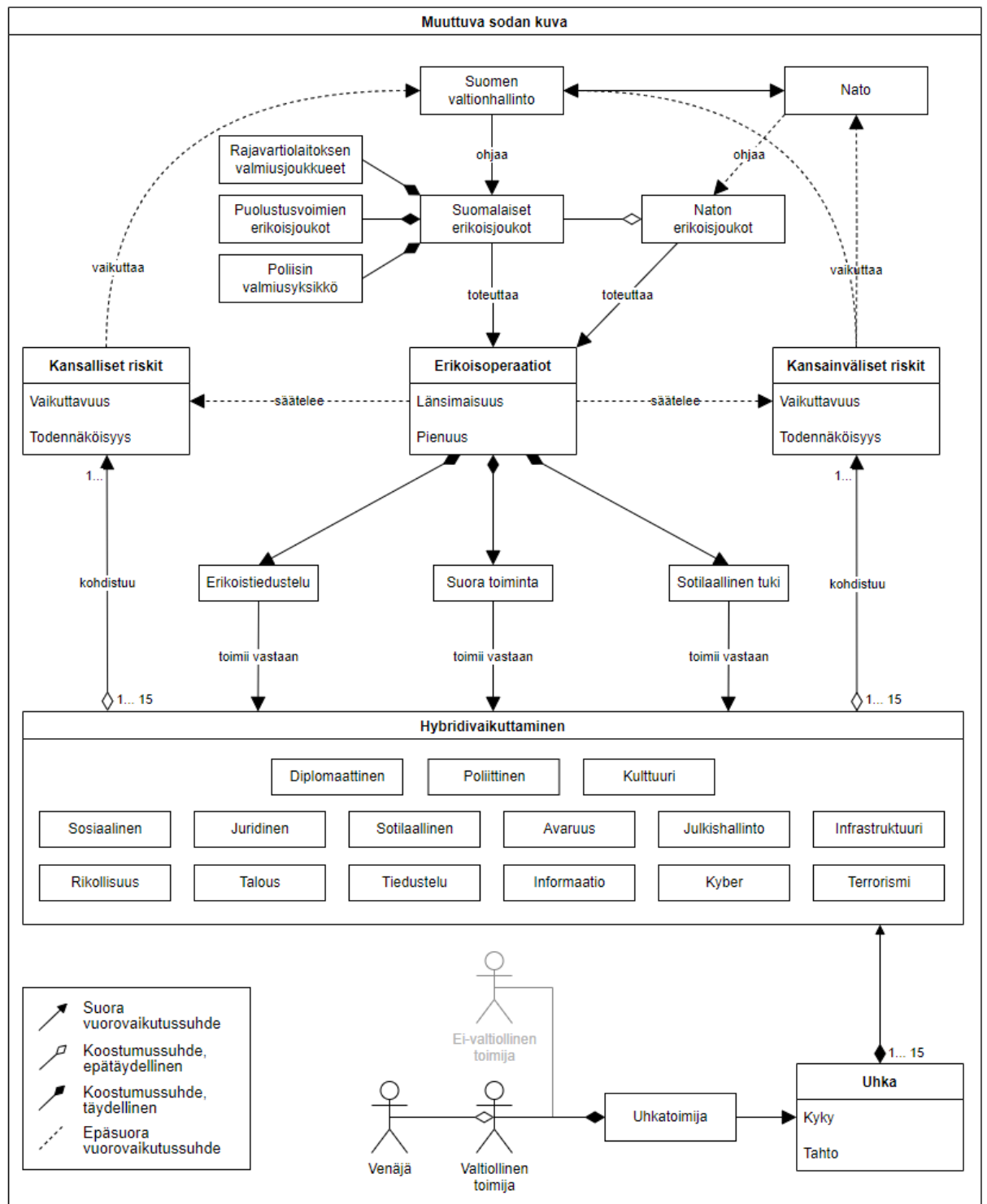
1.1.2 Viitekehys

Tutkimuksen viitekehysten (ks. kuva 1) tarkoituksena on jäsentää käsiteltävää ilmiötä ympäröivä kokonaisuus sekä määritellä keskeistä käsitteistöä sekä niiden keskinäisiä yhteyksiä⁸⁵. Alla oleva viitekehys keskittyy hybridivaikuttamisen vastaiseen toimintaan erikoisoperaatioiden näkökulmasta, huomioiden pienuuden ja länsimaisuuden asettamat rajoitteet. Erikoisoperaatiot jakautuvat Nato-doktriinin mukaisesti kolmeen eri päätehtävätyyppiin (engl. *principal tasks*). Päätehtävätyyppejä ovat suoran toiminnan (engl. *direct action*, DA), erikoistiedustelun (engl. *special reconnaissance*, SR) ja sotilaallisen tuen (engl. *military assistance*, MA) tehtävät⁸⁶. Erikoisoperaatioita toteuttavat niin suomalaiset kuin Naton erikoisjoukot. Suomalaiset erikoisjoukot koostuvat edellä mainituista ammattimaisista erikoisjoukoista ja muodostavat myös välillisesti osan Naton erikoisjoukoista.

Hybridivaikuttaminen koostuu vuorostaan 15 eri osa-alueesta. Vaikuttaminen kohdistuu yhdeltä tai useammalta osa-alueelta yhteen tai useampaan kansalliseen ja ylikansalliseen riskiin. Riskeillä on arvioitavissa vaikuttavuus ja todennäköisyys. Riskit ovat hybridiuhkatoimijan näkökulmasta haavoittuvuuksia. Uhkatoimija muodostaa uhkan, jolla on arvioitavissa oleva kyky ja tahto. Uhkapotentiaali voi muodostua yhden tai useamman osa-alueen kontekstissa. Uhkatoimija pyrkii vaikuttamaan kansallisten ja kansainvälisten (ml. Nato) riskien välityksellä kansallisiin ja kansainvälisiin instituutioihin. Vastavuoroisesti poliittisten ja strategisten toimijoiden päätöksenteko ohjaa erikoisoperaatioiden sekä edelleen erikoisjoukkojen käyttöä. Erikoisjoukoilla voidaan myös säädellä riskejä. Kaikki tämä on osa muuttuvaa sodan kuvaa.

⁸⁵ Tähtinen & Huupponen (2022), s. 19.

⁸⁶ *AJP-3.5* (2019).

Kuva 1 Tutkimuksen viitekehys

1.1.3 Tutkimuskysymykset

Kuten todettu, tutkielman laatiminen noudatteli kahta erillistä, mutta samansuuntaista haaraa, kansallista ja kansainvälistä. Nämä haarat näkyvät myös tutkimuskysymyksissä, sillä valtaosassa tutkimuskysymyksistä tulokulmana on sekä Nato että Suomi. Pääkysymys kolme koskee kuitenkin ennen kaikkea suomalaisia erikoisjoukkoja.

1. Mitkä hybridivaikuttamisen osa-alueet muodostavat suurimman uhkapotentiaalin nyt ja seuraavan 10 vuoden aikajänteellä?
 - a. Mitkä hybridivaikuttamisen osa-alueet muodostavat suurimman uhkapotentiaalin Suomeen kohdistuvassa valtiollisessa hybridivaikuttamisessa?
 - b. Mitkä hybridivaikuttamisen osa-alueet muodostavat suurimman uhkapotentiaalin Natoon kohdistuvassa valtiollisessa hybridivaikuttamisessa?
2. Soveltuvatko suomalaiset ja Naton erikoisjoukot hyödynnettäväksi hybridivaikuttamisen vastaiseen toimintaan?
 - a. Millä hybridivaikuttamisen osa-alueilla suomalaisilla ja Naton erikoisjoukoilla on eniten käyttöarvoa?
 - b. Missä päätehtävätyypeissä suomalaisten ja Naton erikoisjoukkojen hyödynnettävyys korostuu hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa?
 - c. Eroavatko suomalaisten ja Naton erikoisjoukkojen hyödynnettävyydet hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa?
3. Miten erikoisjoukkojen hyödynnettävyyttä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa voidaan kehittää?

1.2 Käsitteet ja määritelmät

Tarkennan seuraavaksi käsitteistöä erilaisten hybriditermien sekä erikoisoperaatioiden ja -joukkojen osalta. Koska kyseiset avainkäsitteet ovat äärimmäisen monitulkintaisia, on käsitteemäärittelyllä oltava tutkielmassa hieman tavanomaista leveämpi haarukka. Varsinkin hybridifraseologialla on vivahteikas merkityso pillinen menneisyys, joka monella tapaa vaikeuttaa käsitteen ymmärtämistä. Joiltakin osin semanttinen elastisuus on nähty hyötynä, koska se mahdollistaa käsitteen joustavan liittämisen hyvin moninaisiin uhkamalleihin⁸⁷. Tutkimuksellisesta näkökulmasta asia on kuitenkin täysin päinvastainen, sillä muussa tapauksessa hybridisateenvarjon alle voi asettaa käytännössä mitä tahansa. Sotilasyhteisön tulee tässä olla harvinaisen selkeä.⁸⁸ Kuten preussilaiskenraali ja sotateoreetikko Carl von Clausewitz asian ilmaisee:

”Elämässä ei ylimalkaan ole toista yhtä merkityksellistä asiaa kuin täsmälliseen selvyyteen pääsy siitä näkökannasta, jonka pohjalta käsitys asioista on luotava ja niitä arvioitava, ja tällä

⁸⁷ European Union (2016), s. 2.

⁸⁸ Ks. esim. Bērziņš, Jānis: The West is Russia’s Main Adversary, and the Answer is New Generation Warfare. *Sicherheit und Frieden*, 34 (3), 2016, s. 171; Moxon (2018), s. 69.

kannalla pysyminen. Pystymme nimittäin käsittämään ilmiöiden moninaisuuden yhtenäisesti vain yhdeltä näkökannalta, ja vain näkökannan yhtenäisyys suojaa meitä ristiriitaisuuksilta.”⁸⁹

Uudempia sanallisia määritelmiä ilmiön ympärillä voidaan luonnehtia poikkeuksellisenkin monenkirjaviksi. Vaikka eräitä määritelmiä on pidetty tarkkarajaisina⁹⁰, erityisesti uudempaa hybridivaikuttamisen sanastoa on kritisoitu liian laveiksi, jotta sillä olisi minkäänlaista analyttistä tarkkuutta⁹¹ tai käytännöllistä hyötyä⁹². Määrittelyn vaikeudet lienevät periytyneen myös käytäntöön, jossa tehokkaiden vastatoimien kehittäminen on läntisessä maailmassa antanut odottaa itseään⁹³. Lisäksi liuta päällekkäisiä ja osin synonyymisiä käsitteitä ollut käytössä erityisesti tieteellisessä kirjallisuudessa⁹⁴. Esimerkiksi Seely oli tunnistanut pelkästään vuoteen 2017 mennessä 25 kilpailevaa termiä ”hybridille”⁹⁵. Olen havainnollistanut tutkimuksen käsitevaruuden käsittemalliin liitteeseen A-3.

1.2.1 Hybridisodankäynnistä ja -uhkista hybridivaikuttamiseen

Hybridisodankäynnin ja hybridiuhkien käsitteet nousivat tieteellisen diskurssiin viimeistään Yhdysvaltain tulevan puolustusministerin, silloisen kenraaliluutnantti James Mattisin ja Frank Hoffmanin vuoden 2005 yhteisartikkelilla⁹⁶, josta ne kimposivat muutamassa vuodessa niin isobritannialaiseen⁹⁷ kuin yhdysvaltaiseen⁹⁸ asiakirjallisuuteen. Tässä yhdysvaltalaisasiakirjassa käsitteistöä käytettiin tiettävästi ensimmäistä kertaa virallisesti doktriinitasolla.

⁸⁹ Clausewitz, Carl von: *Sodankäynnistä*. 5. painos. Heikki Eskelinen (suom.), AS Pakett, Tallinna 2009, s. 285.

⁹⁰ Jonsson (2019), s. 9, joka viittaa kirjassaan myöhemmin esitettäviin Hoffmanin määritelmiin.

⁹¹ Gray, Colin S.: *Categorical Confusion? The Strategic Implications of Recognizing Challenges Either As Irregular or Traditional*. Strategic Studies Institute, Carlisle, PA 2012; Kofman, Michael: Russian Hybrid Warfare and Other Dark Arts, *War on the Rocks*, 11.3.2016. [<https://warontherocks.com/2016/03/russian-hybrid-warfare-and-other-dark-arts/>], luettu 15.10.2022; Renz, Bettina: Russia and ‘hybrid warfare’. *Contemporary Politics*, 22 (3), 2016, s. 283–300, doi:10.1080/13569775.2016.1201316; Bērziņš, Jānis: The Theory and Practice of New Generation Warfare: The Case of Ukraine and Syria. *The Journal of Slavic Military Studies*, 33 (3), 2020, s. 355–380, doi:10.1080/13518046.2020.1824109.

⁹² Wither, James K.: Making Sense of Hybrid Warfare. *Connections*, 15 (2), 2016, s. 73–87; Lawson, Ewan: We Need to Talk About Hybrid. *The RUSI Journal*, 166 (3), 2021, s. 58, doi:10.1080/03071847.2021.1950330; Stoker, Donald J. & Craig Whiteside: Blurred Lines: Gray-Zone Conflict and Hybrid War—Two Failures of American Strategic Thinking. *Naval War College Review*, 73 (4), 2020.

⁹³ Bringhurst, Ulvebne, & Whitsell (2018), s. 7.

⁹⁴ Ks. esim. Fábíán, Sándor: The Russian hybrid warfare strategy – neither Russian nor strategy. *Defense & Security Analysis*, 35 (3), 2019, s. 308–25, doi:10.1080/14751798.2019.1640424, s. 308.

⁹⁵ Seely, Robert: Defining Contemporary Russian Warfare. *The RUSI Journal*, 162 (1), 2017, s. 50, doi:10.1080/03071847.2017.1301634.

⁹⁶ Mattis & Hoffman (2005), s. 18–19.

⁹⁷ *Global Strategic Trends: The Future Starts Today*. United Kingdom Ministry of Defence, London 2018, s. 17. [https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1075981/GST_the_future_starts_today.pdf], luettu 18.7.2022.

⁹⁸ *Quadrennial Defense Review Report*. United States Department of Defense, Washington, D.C. 2010, s. 8. [https://dod.defense.gov/Portals/1/features/defenseReviews/QDR/QDR_as_of_29JAN10_1600.pdf], luettu 18.7.2022.

Euroopan unionin (EU) kohdalla termistöä sovellettiin vasta vuonna 2016 EU:n yhteisen turvallisuuden ja puolustuspolitiikan korkean edustajan julkaisussa⁹⁹.

Käsitteiden keksiminen onkin usein liitetty juuri Hoffmaniin¹⁰⁰, joskin esimerkiksi Fridman pitää Natoa hybridiuhkien käsitteen alullepanijana¹⁰¹. Vaikka käsitteiden alkuperästä vallitsee monenlaisia, näytön perusteella osin virheellisiäkin käsityksiä¹⁰², ja vaikka Hoffmania pidetään käsitteen isänä¹⁰³, hän itse viittaa *U.S. Naval Postgraduate Schoolin*, Robert G. Walkerin¹⁰⁴ työhön vuodelta 1998 ensimmäisenä varsinaisena käsitteen käyttäjänä. Oli käsitteen todellinen syntyperä mikä hyvänsä, Hoffmanista tuli kuitenkin kiistatta käsitteen valtavirtaistaja 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen aikana¹⁰⁵.

Eri määritelmät ovat eläneet suuresti Hoffmanin ja Mattisin ajoista lähtien. Hybridisodankäynnin varhaisimmat määritelmät, joita kutsun tässä tutkielmassa hoffmanilaisiksi, liittyivät pääasiassa sodankäynnin muotoon, jossa hybridisotaa käyvä osapuoli hyödynsi sekä tavanomaisia (engl. *regular* tai *conventional*) että epätavanomaisia (engl. *irregular*¹⁰⁶) sodankäynnin menetelmiä¹⁰⁷. Hoffmanin ymmärtämiseksi onkin erityisen tärkeää sisäistää ero tavanomaisten ja epätavanomaisten joukkojen välillä. Yksinkertaisimmillaan tavanomaiset joukot edustavat kansallisvaltiota ja sen väkivaltamonopolia, käyden tavanomaista sotaa, kun taas epätavanomaiset joukot toimivat ilman vastaavaa esivaltaa ja yleisesti toisenlaisin keinoin¹⁰⁸.

Vuoden 2014 jälkeiset, post-hoffmanilaiset määritelmät ovat kuitenkin laventuneet, kuten vastaavilla käsitteillä on tapana tehdä¹⁰⁹. Transformaation katalyyttinä toimi Krimin valtaus, jonka

⁹⁹ Giumelli, Francesco, Eugenio Cusumano & Matteo Besana: From Strategic Communication to Sanctions: The European Union's Approach to Hybrid Threats, *A Civil-Military Response to Hybrid Threats*. Eugenio Cusumano, & Marian Corbe (eds.), Springer Nature, Cham, Switzerland 2018, s. 146, doi:10.1007/978-3-319-60798-6_8; European Union (2016).

¹⁰⁰ Hoffman (2007), s. 9.

¹⁰¹ Fridman, Ofer: *Russian "Hybrid Warfare": Resurgence and Politicization*. Oxford University Press 2018, doi:10.1093/oso/9780190877378.001.0001, s. xi.

¹⁰² Fábián (2019), s. 309.

¹⁰³ Giannopoulos, Smith & Theocharidou (2020), s. 9.

¹⁰⁴ Walker, Robert G.: *Spec Fi: The United States Marine Corps and Special Operations*. Thesis, Naval Postgraduate School, Monterey, California 1998.

¹⁰⁵ Giannopoulos, Smith & Theocharidou (2020), s. 9.

¹⁰⁶ *Unconventional*-sanan (suom. epäkonventionaalinen) käyttöä tulisi tässä yhteydessä välttää, koska sillä on erikoisjoukkokokontekstissa hyvin spesifi merkitys.

¹⁰⁷ Hoffman (2007), s. 28

¹⁰⁸ Gray (2005). Huomionarvoista on, että toisinaan *irregular warfare* -termiä käytetään kuvaamaan tosiasiallisesti hybridiavaikuttamisen kaltaisia ilmiöitä. Ks. esim. Jones, Seth G.: *Three Dangerous Men: Russia, China, Iran, and the Rise of Irregular Warfare*. W. W. Norton & Co., New York 2021.

¹⁰⁹ Freedman, Lawrence: Ukraine and the Art of Limited War. *Survival*, 56 (6), 2014, s. 11, doi:10.1080/00396338.2014.985432.

seurauksena ”hybridistä” tuli nopeasti muotisana¹¹⁰. Viitteitä muodonmuutoksesta on kuitenkin havaittavissa jo Naton paperissa vuodelta 2010, jonka mukaan hybridiuhkatoimijat hyödyntävät myös taloudellisia ja rahoitusalaan liittyviä, lainsäädännöllisiä, poliittisia sekä sosiaalisia systeemejä – tosin samaan aikaan asiakirja nojaa hoffmanilaiseen dualismiin tavanomaisista ja epätavanomaisista keinoista¹¹¹. Myöhemmin Nato on painottanut vielä erikseen (dis)informaation, kyberulottuvuuden ja talouden merkitystä vaikuttamisessa, mitkä ovatkin post-hoffmanilaisen tulkintatavan keskeistä sisältöä¹¹².

EU:n määritelmä on niin ikään kiinnostava. Se korostaa hybridiuhkia toimintana, jotka pidättyvät tarkoituksellisesti sodan kynnyksen alapuolella, niin sanotulla harmaalla alueella, hyödyntäen asymmetrisesti kohdejärjestelmän systeemiä haavoittuvuuksia¹¹³. Tämä tuottaakin mielekkään vedenjakajan hoffmanilaisten ja vuoden 2014 jälkeisten määritelmien välille. Siinä missä hoffmanilaiset määritelmät korostavat tavanomaisen ja epätavanomaisen toiminnan yhdistymistä sodankaltaisissa olosuhteissa, nykyaikaiset määritelmät korostavat toimintaa konventionaalisen sodan alla. Siksi vaikuttamisen jälkiliite tähdentää erityisen hyvin hybridivaikuttamista toimintana, joka tapahtuu avoimen aseellisen konfliktin kynnyksen alapuolella.

Hieman toisin tulkittuna, hybridisodankäynti on kaksipuolista, kun taas hybridivaikuttaminen on pääsääntöisesti yksipuolista. Kun myöhemmin kirjoitan uudemmassa hybridivaikuttamisesta, tarkoitan pääsääntöisesti yksipuolista toimintaa, joka pysyy pääsääntöisesti perinteisen sodan kynnyksen alapuolella. Samasta syystä pidän mielekkäimpänä käyttää hoffmanilaisiin määritelmiin perustuvissa konteksteissa hybridisodankäynti-sanaa.

Miten hybridivaikuttaminen sitten määritellään tutkielman puitteissa? Kokonaisturvallisuuden sanaston¹¹⁴ ja samalla Yhteiskunnan turvallisuusstrategian¹¹⁵ kuvauksen pohjalta muotoiltu määritelmä tarjoaa käyttökelpoisen tulkinnan. Kokonaisturvallisuuden sanaston määritelmään¹¹⁶ on kuitenkin lisättävä vihamielisyyden vaatimus, sillä muussa tapauksessa on vaikea

¹¹⁰ Mälksoo, Maria: Countering hybrid warfare as ontological security management: the emerging practices of the EU and NATO. *European Security*, 27 (3), 2018, s. 374, doi:10.1080/09662839.2018.1497984.

¹¹¹ Allied Command Transformation: *BI-SC Input for a New NATO Capstone Concept for The Military Contribution to Countering Hybrid Threats*. NATO 2010, s. 2. [https://www.act.nato.int/images/stories/events/2010/20100826_bi-sc_cht.pdf], luettu 4.7.2023.

¹¹² Nato (21.6.2022).

¹¹³ European Union (2016), s. 2.

¹¹⁴ Turvallisuuskomitea: *Kokonaisturvallisuuden sanasto*. Sanastokeskus TSK ry, Helsinki 2017, s. 46.

¹¹⁵ *Yhteiskunnan turvallisuusstrategia*. Valtioneuvoston periaatepäätös, Turvallisuuskomitea 2017.

¹¹⁶ Kokonaisturvallisuuden sanasto määrittelee hybridivaikuttamisen ”toiminta[na], jolla pyritään erilaisia, toisiaan täydentäviä keinoja käyttäen tai kohteen heikkouksia hyödyntäen saavuttamaan omat tavoitteet”.

tehdä pesäeroa tavanomaiseen vaikuttamishakuiseen poliittiseen toimintaan, kuten diplomati-
aan. Kyberturvallisuuden sanaston määritelmä hybridivaikuttamisesta toteaaakin, että toiminnan
on oltava *poliittisesti motivoitunutta*¹¹⁷. Tätä on pidettävä tietoisena päivityksenä, sillä muutos
on tapahtunut vain vuosi Kokonaisturvallisuuden sanaston julkaisemisesta.

Määritelmään liitettävä myös toinen tarkenne. Tämä liittyy mainittuun kategorisointiin hybri-
disodankäynnin ja -vaikuttamisen sekä vastaavasti hoffmanilaisten ja post-hoffmanilaisten tul-
kintojen välillä. Hybridivaikuttamisessa eskalaatiota säädellään pääsääntöisesti siten, että vai-
kuttaminen (ja puolustautuminen) pysyy avoimen aseellisen konfliktin kynnyksen alapuolella.
Täten kokonais- ja kyberturvallisuuden sanastojen pohjalta voidaan muodostaa koonnosmääri-
telmä, jonka mukaan hybridivaikuttaminen on *vihamielistä, poliittisesti motivoitunutta toimin-
taa, jolla pyritään erilaisia, toisiaan täydentäviä keinoja käyttäen ja kohteen haavoittuvuuksia
hyödyntäen saavuttamaan omat tavoitteet avoimen aseellisen konfliktin alapuolella*¹¹⁸.

Hybridivaikuttamisesta on, etenkin Puolustusvoimissa, toisinaan käytetty myös laaja-alaisen
vaikuttamisen (LAAVA) käsitettä. Perusteena tälle on ollut vuoden 2021 puolustuselonteon
määritelmä, jossa laaja-alainen vaikuttaminen sisältää hybridivaikuttamisen lisäksi avoimen so-
tilaallisen voimankäytön¹¹⁹. Todellisuudessa hybridivaikuttamiseen on aina liittynyt sotilaalli-
nen voimankäyttö tai sillä uhkaaminen¹²⁰, Yhteiskunnan turvallisuusstrategiasta lähtien¹²¹.
Vuoden 2022 ajankohtaiselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta palauttaakin keskuste-
lun ytimeen jälleen hybridiuhkat ja -vaikuttamisen¹²².

Kansallinen riskiarvio vuodelta 2023 taas sisältää sekä laaja-alaisen että hybridivaikuttamisen.
Käsitteitä myös käytetään tavalla, joka antaa ymmärtää, että eri osioita on ollut kirjoittamassa
eri kirjoittajat¹²³. Termistöstä käydään siis köydenvetoa myös valtiotason julkaisujen sisällä –
tiedostamatta tai ei. Koska käsitteiden erottelu ei ole sen enempää tarpeellista kuin tar-
koituksenmukaistakaan, laaja-alainen vaikuttaminen on täten nähtävä käytännössä synonyymi-
senä hybridivaikuttamiselle, varsinkin tämän tutkimuksen puitteissa.

¹¹⁷ Turvallisuuskomitea: *Kyberturvallisuuden sanasto*. Sanastokeskus TSK ry, Helsinki 2018, s. 29.

¹¹⁸ Ks. myös Hyytiäinen, Mika: Hybridivaikuttaminen, *Turvallinen Suomi 2018: Tietoja Suomen kokonaisturvallisuudesta*. Maanpuolustuskurssit (toim.), Lönnberg Print & Promo, Helsinki 2017, s. 16–30.

¹¹⁹ Valtioneuvosto (2021), s. 61.

¹²⁰ Ks. esim. Giannopoulos, Smith, & Theocharidou (2020); Wither (2016), s. 85.

¹²¹ *Yhteiskunnan turvallisuusstrategia* (2017), s. 96.

¹²² *Ajankohtaiselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta* (2022).

¹²³ Sisäministeriö (2023).

Viime kädessä termistön ympärille kehkeytyy kolme jokseenkin erilaista määritelmäryhmää, akateeminen, poliittinen ja sotilaallinen¹²⁴, eli hoffmanilainen. Tämän lisäksi media käyttää käsitteistöä melko sporadisesti¹²⁵. Käytän tässä tutkielmassa kuitenkin nimenomaan hybridivai-
kuttamisen käsitettä johtuen sen ilmeisestä akateemisesta vakiintuneisuudesta sekä sen laajasta hyväksynnästä Nato ja EU- viitekehyksessä¹²⁶. ”Hybridin” eri variaatiot ovatkin yleisimpiä käytössä olevista, sodan kuvan muutosta vangitsevista käsitteistä¹²⁷.

1.2.2 Erikoisoperaatiot ja -joukot

Erikoisoperaatioita tai -joukkoja ei ole määritelty kovin ehdottomalla tavalla ja siksi sillä viitataan kirjavasti melko moniin asioihin¹²⁸. Yleisesti ottaen asiaa on lähestytty kahdesta näkökulmasta joko tarkastelemalla erikoisjoukkoja yleisjoukoista¹²⁹ erottavia elementtejä¹³⁰ tai tarkastelemalla erikoisoperaatioiden päämääriä, eli mitä erikoisjoukkoja käyttämällä odotetaan saavutettavan. Toisin sanoen yhtäältä määritelmät keskittyvät erikoisoperaatioihin ja toisaalta erikoisjoukkoihin. Näin ollen käsitteenmäärittelyäkin voidaan lähestyä joko erikoisjoukko- tai erikoisoperaatiolähtöisesti¹³¹.

Aloitan erikoisoperaatioista. Grayn mukaan erikoisoperaatioiden ymmärtäminen alkaa yleisjoukkojen rajoitteiden käsittämisestä. Erikoisoperaatiot ovat siis luonteeltaan senkaltaisia, etteivät yleisjoukot kykene suorittamaan niitä.¹³² Erikoisoperaatioiden toteuttamiseen tarvitaan siis joitain erityisiä joukkoja, eli erikoisjoukkoja. Kontrasuunnasta katsottuna tämä tarkoittaa, että operaatiot ovat eräänlainen yleisoperaatioiden jatke¹³³, jolloin erikoisoperaatioilla pyritään

¹²⁴ Giannopoulos, Smith & Theocharidou (2020), s. 9.

¹²⁵ Caliskan & Cramers (2018).

¹²⁶ Nato (21.6.2022); European Union (2016); ks. myös Giles, Keir: *Russia's 'New' Tools for Confronting the West: Continuity and Innovation in Moscow's Exercise of Power*. Russia and Eurasia Programme, Chatham House, The Royal Institute of International Affairs 2016, s. 6.

¹²⁷ Wither (2016), s. 86; Bringhurst, Ulvebne & Whitsell (2018), s. 6.

¹²⁸ Leslau (2010), s. 510.

¹²⁹ Suosin ”yleisjoukot”-termin käyttöä muista kuin erikoisjoukoista, sillä myös erikoisjoukot ovat tavanomaisia (engl. *regular*), eivät epätavanomaisia (engl. *irregular*) joukkoja. Toisinaan erikoisjoukoista puhutaan myös erotuksena konventionaalisista (engl. *conventional*) joukoista etenkin yhdysvaltalaiskirjallisuudessa. Epätavanomaisesta (engl. *irregular warfare*) ja epäkonventionaalisesta sodankäynnistä (engl. *unconventional warfare*) ei tulisi kuitenkaan käyttää ristiin, sillä jäljemmällä on erikoisjoukkospesifi merkitys.

¹³⁰ Ks. esim. McRaven, William H.: *Spec Ops - Case Studies in Special Operations Warfare: Theory and Practice*. Ballantine Books, New York 1996.

¹³¹ Kok Wey (2019), s. 144.

¹³² Gray (1998), s. 149.

¹³³ Searle, Tom: *Outside the Box: A New General Theory of Special Operations*. JSOU Press, MacDill Air Force Base, Florida 2017.

täydentämään yleisjoukkojen rajoitteita. Tieteellisin termein ilmaistuna yleisjoukot ovat siis itsenäinen ja erikoisjoukot riippuva muuttuja¹³⁴.

Erikoisoperaatiot eivät kuitenkaan ole mikään yleisoperaatioiden alakategoria¹³⁵. Ne eivät myöskään ole vain miniatyyrikokoisia konventionaalisia operaatioita, vaan ne ovat laadullisesti perustavalla tavalla erilaisia¹³⁶. Vastaavasti erikoisoperaatiot eivät edusta mitenkään yliveraista sodankäynnin tapaa verrattuna konventionaalisten joukkojen tapaan taistella. Tällainen ajattelu voi suoraan jopa haitata erikoisoperaatioiden toteuttamista.¹³⁷ Erikois- ja konventionaalisia operaatioita voidaan pitää erilaisina peleinä, joita ohjaavat hyvin erilaiset lainalaisuudet – samalla tavoin kuin ei ole mieltä verrata konventionaalista sodankäyntiä ja ydinsodankäyntiä sellaisenaan toisiinsa. Kyse on olemuksellisesti hyvin erilaisesta toiminnasta.

Erikoisoperaatioiden päätehtävyydet jaetaan klassisesti kolmeen kategoriaan, suoraan toimintaan, erikoistiedusteluun ja sotilaalliseen tukeen. Tämä kolminaisuus on kautta historian ollut erikoisjoukkojen toiminnan ytimessä¹³⁸. Se näkyy yhä niin Naton¹³⁹, YK:n¹⁴⁰, EU:n¹⁴¹, Iso-Britannian¹⁴² kuin myös Yhdysvaltojen¹⁴³ erikoisjoukkodoktriineissa. Kaikki Nato-maat tunnustavat tämän kolmijaottelun¹⁴⁴, Suomi mukaan lukien¹⁴⁵, joskin termistö sekä itse toiminta voi olla maakohtaisesti hieman poikkeavaa¹⁴⁶. Käytetyissä käsitteissä on laajemminkin semanttisia eroja. Lisäksi Yhdysvaltain doktriini näkee mainitut tehtävyydet osana 12 lainvoimaisen¹⁴⁷

¹³⁴ Schroden (2020), s. 14.

¹³⁵ Gray (1998), s. 150. Gray on esittänyt, että historiallisesti erikoisoperaatioiden menestystekijät ovat eri kuin yleisoperaatioiden vastaavat, jolloin kyseessä on luonteeltaan toisistaan poikkeavaa toimintaa.

¹³⁶ Luttwak, Edward, Steven L. Canby & David L. Thomas: *A Systematic Review of "Commando" (Special Operations, 1939–1980)*. C & L Associates, Potomac, Md. 1982.

¹³⁷ Lambakis, Steve: Colin Gray on the strategic utility of special operations. *Comparative Strategy*, 40 (2), 2021, s. 208, doi:10.1080/01495933.2021.1880841.

¹³⁸ Anglim, Simon: Special Forces – Strategic Asset. *Infinity Journal*, 1 (2), 2011, s. 17.

¹³⁹ *AJP-3.5* (2019), s. 7–9.

¹⁴⁰ UN Department of Peacekeeping Operations: *United Nations Peacekeeping Missions Military Special Forces Manual*. United Nations, New York 2015, s. 18–20. [<https://pcrs.un.org>], luettu 15.9.2023. Huom. YK käyttää suoran toiminnan tehtävistä nimitystä ”*Special Tasks*”, mahdollisesti neutraalimman konnotaation vuoksi.

¹⁴¹ Stringer, Kevin D.: The Special Operations Doctrine of International Organizations: An Introductory Analysis to United Nations (UN), North Atlantic Treaty Organization (NATO), and European Union (EU) Approaches. *Special Operations Journal*, 7 (1), 2021, s. 91, doi:10.1080/23296151.2021.1907898. Huom. myös EU käyttää erilaista nimitystä suoran toiminnan tehtäville (doktriini on turvaluokiteltu).

¹⁴² *Army Doctrine Publication AC 71940: Land Operations*. Land Warfare Development Centre 2017, s. 7-14.

¹⁴³ *Joint Publication 3-05* (2020), s. II–4.

¹⁴⁴ Moon (2018), s. 4.

¹⁴⁵ Hilden (2018), s. 22–24.

¹⁴⁶ Mutanen (2023), s. 40.

¹⁴⁷ *Unified combatant command for special operations forces*, United States Code 10 (2022), § 167. [<https://www.govinfo.gov/app/details/USCODE-2021-title10/USCODE-2021-title10-subtitleA-partI-chap6-sec167>], luettu 23.10.2023.

ydinaktiviteetin (engl. *core activities*) muodostamaa kokonaisuutta, kun Nato-doktriini lukee päätehtävien alle kuuluvan eri alatehtäviä. Kooste eroavaisuuksista on esitetty liitteessä A-1.

Mutta mikä olisikaan yleispätevä erikoisoperaation määritelmä? Valitettavasti suomalaisessa erikoisoperaatioita käsittelevässä dokumentaatioissa ei ole eksplisiittistä vahvistettua määritelmää¹⁴⁸. Kansainvälinen kirjallisuus sen sijaan tarjoaa liudan eri teoretikkojen ja doktriinien määritelmiä (ks. liite A-2), joista kullakin on auktoritatiivinen asema ainoastaan osana tiettyä rajattua viiteryhmää. Määritelmillä on kuitenkin siinä määrin paitsi validiteettia myös yhteistä, ettei ole hedelmällistä pyrkiä kumoamaan määritelmiä toisillaan. Paljon loogisempaa on tarkastella määritelmäperheen välisiä yhtäläisyyksiä. Kun katsotaan esimerkiksi liitteen A-2 eri määritelmiä, voidaan havaita neljä jaettua piirrettä. Nämä ovat:

- salassapito ja erilaiset salassapidon asteet (ml. operaatioturvallisuus)¹⁴⁹,
- tehtäviin liittyvä korkea riski tai kitka¹⁵⁰,
- poliittinen ja strateginen vaikuttavuus¹⁵¹ sekä
- suhde yleisiin operaatioihin (ts. epäortodoksisuus).

Nämä piirteet edustavat samalla erikoisoperaatioiden objektiivista luontoa, eli seikkoja, joita erikoisoperaatioiden lomasta tulisi löytyä läpi historian. Toisin sanoen erikoisoperaatiot saattavat olla ajasta ja paikasta riippuen vaihtelevia, mutta pyrkimys esimerkiksi niiden strategiseen merkittävyyteen ei, jolloin hyvin erilaiset operaatiot jakavat tiettyä ajatonta sukulaisuutta¹⁵². Toisaalta taas jotkin sellaiset tehtävät, jotka ovat perinteisesti lukeutuneet erikoisoperaatioihin, saattavat myöhemmin muuttua osaksi yleisjoukkojen toimintaa¹⁵³. Tällöin yleisjoukot ottavat kontolleen osan aiemmin puhtaasti erikoisjoukkojen valikoimaan kuuluvista tehtävistä.¹⁵⁴ Mutta vaikka tehtävät vaihtavat omistajaa, erikoisoperaatioiden luonto ei muutu.

Samalla voi huomata, ettei erikoisjoukkoja kovinkaan usein määritellä seikkaperäisesti. Esimerkiksi usein lainatut¹⁵⁵ Tugwell ja Charters kyllä määrittelevät erikoisjoukot, mutta tekevät

¹⁴⁸ Hilden (2018), s. 8.

¹⁴⁹ Yleisesti käytetään termejä salainen (engl. *clandestine*), peitelty (engl. *covert*) ja avoin (engl. *overt*).

¹⁵⁰ Huom. sodan kitka on olennainen osa myös McRavenin (1996) erikoisoperaatioteoriaa.

¹⁵¹ Ks. Titulaer, Funs: Special operations (forces) explained - On the nature of Western special operations and the forces that conduct them. *Militaire Spectator*, 190 (2), 2021.

¹⁵² Lambakis (2021), s. 206.

¹⁵³ Esim. yhdysvaltalaiset SFA-prikaatit (*Security Force Assistance Brigade*) ja erikoisoperaatiokykyiset joukot.

¹⁵⁴ Titulaer (2021), s. 98.

¹⁵⁵ Ks. esim. Gray (1998), s. 145.

sen käytännössä määrittelemällä ne erikoisoperaatioiden kautta, kuten vallalla oleva käytäntö vaikuttaisi olevan. Heidän määritelmänsä erikoisjoukoista onkin hyvin ilmeisesti toiminut pohjana esimerkiksi Yargerin¹⁵⁶ erikoisoperaatioiden määritelmälle. Tugwell ja Chartershan määrittelevät erikoisjoukot seuraavasti:

*”Erikoisjoukot ovat joukkoja, jotka toteuttavat salaisia, peitettyjä tai avoimia, luonteeltaan epäortodoksisia ja riskipitoisia tehtäviä merkittävien poliittisten tai sotilaallisten tavoitteiden saavuttamiseksi ulkopoliitiikan tueksi.”*¹⁵⁷

Voimme huomata, että Tugwellin ja Chartersin määritelmä sisältää neljä edellä mainittua erikoisoperaatioiden määritelmille yhteistä piirrettä. Tämä hyvin yksinkertainen huomio on samalla hyvin tärkeä, sillä se tukee vuorostaan erikoisjoukkojen objektiivista määrittelyä, eli sen selvittämistä, mitä erikoisjoukot ovat ajasta ja paikasta riippumatta.

Ensimmäinen havainto tai Tugwellista ja Chartersista tehtävä johtopäätös on, että erikoisjoukkojen määritelmä on erikoisoperaatioiden määritelmän johdannainen. Yksiniitaisesti todettuna ja määriteltynä erikoisjoukot ovat siis erikoisoperaatioita toteuttavia joukkoja. Mikä milloinkin tekee erikoisjoukon, on sidoksissa siihen, mitä senhetkiset erikoisoperaatiot ovat. Tämä riippuvuussuhde paljastuu hieman paremmin ”erikoisjoukko”-sanon englanninkielisessä käännöksessä. *Special Operations Forces*, eli kirjaimellisesti erikoisoperaatiojoukot, ovat siis kirjaimellisesti erikoisoperaatioita toteuttavia joukkoja.

Tästä seuraa käänteisesti johdettuna myös objektiivinen vaatimus erikoisjoukkostatukselle. Olakseen erikoisjoukko, edellytyksenä on, että kyseinen joukko on perustettu ja nimetty *yksinomaan* erikoisoperaatioiden toteuttamiseen. Erikoisjoukko vastaa siis johonkin viitekehykseen, kuten valtioon tai koalitioon, lukeutuvien erikoisoperaatioiden toteuttamisesta ja tuottaa siinä roolissa yleisjoukkojen rajoitteita täydentävää lisäarvoa. Täten esimerkiksi erikoisoperaatiokykyinen (engl. *Special Operations Capable*) joukko ei ole sama asia kuin erikoisjoukko.

Kolmas määritelmällinen seuraus on: mikä tiettyinä aikoina täyttää erikoisoperaation määritelmän, asettaa välittömästi reunaehdot sille, mitä erikoisjoukot vastaavana aikana ovat. Näin ollen erikoisjoukkojen olemassaolo on samalla tavalla sidoksissa erikoisoperaatioihin kuin

¹⁵⁶ Ks. Yarger, Harry R.: 21st Century SOF: Toward an American Theory of Special Operations. JSOU Report 13-1, Joint Special Operations University, MacDill Air Force Base, Florida 2013, s. 21.

¹⁵⁷ Tugwell & Charters (1988), s. 35. Käännetty tutkijan toimesta.

erikoisoperaatiot yleisoperaatioihin. Erikoisjoukkojen (samoin kuin eliittijoukkojen) on aina oltava erikoisia (eliittä) suhteessa johonkin. Tästä seuraa samalla se analyttinen tosiasia, että eivät erikoisjoukot voi koskaan olla valtavirtaa. Jos erikoisjoukot ovat valtavirtaa, niiltä katoaa objekti, johon kohdistuvasta suhteesta erikoisjoukkojen erikoisuus riippuu.

Kuten yllä olevat määritelmät tuovat ilmi, erikoisjoukkoihin liitetään usein myös erilaisia ominaisuuksia, jotka mahdollistavat erikoisoperaatioiden toteuttamisen. Kutsun näitä teorioita tai tällaisesta teoriasta ammentavaa ajattelua ominaisuusteorioiksi, sillä ne keskittyvät nimenomaan erikoisjoukkojen ominaisuuksiin. Ominaisuusteorioiden väitelauseen voisi kiteyttää kuten Gray: koska erikoisjoukot tekevät asioita, joihin yleisjoukot eivät kykene, ne tarvitsevat ominaisuuksia, joita yleisjoukoilla ei ole¹⁵⁸. Kaiken kaikkiaan on havaittavissa yhteensä kahdeksan ominaisuutta (ks. taulukko 1), joiden osajoukkoon tyypillisesti viitataan erikoisjoukkoja määriteltäessä. Vain ominaisuuksien määrä, sisältö ja järjestys vaihtelevat lähteen mukaan¹⁵⁹.

Esimerkiksi McRaven mukaan erikoisjoukot ovat erityisellä tavalla koulutettuja, varustettuja ja tuettuja¹⁶⁰. Sama näkyy muun muassa Naton ja YK:n erikoisjoukkodoktriinien määritelmässä, joskin niissä korostetaan myös erityisiä toimintatapoja ja organisoitumista¹⁶¹ sekä valikoitunutta henkilöstöä¹⁶². Yhtä kaikki tekijöiden tunnistaminen on tärkeää, sillä ne paitsi parantavat terminologista selkeyttä myös mahdollistavat erikoisjoukkojen faktisen erottelun vastaavista lähikäsitteistä, esimerkiksi eliittijoukoista ja erikoisoperaatiokykyisistä joukoista.

Toisin kuin usein markkinoidaan, erikoisjoukot eivät ole eliittijoukkoja, *corps d'élite*¹⁶³. Tästä huolimatta erikois- ja eliittijoukot menevät sekaisin niin mediassa, poliittisessa päätöksenteossa kuin, mikä pahinta, sotilasjohtamisessa. ”Eliitti”-sana viestii paremmuudesta, ei erilaisuudesta. Eliittiyksikkö tekee siis samoja asioita kuin toinen vastaavanlainen yksikkö, mutta paremmin. Esimerkiksi Natsi-Saksan Waffen-SS-panssaridivisioonat olivat eliittä, sillä ne tekivät samoja asioita kuin muutkin panssaridivisioonat, mutta paremmin.¹⁶⁴ Suomalaisessa kontekstissa vaikkapa Uudenmaan prikaatin ATU-joukot (engl. *Amphibious Task Unit*) tai Porin prikaatin kansainväliset valmiusjoukot edustavat varusmiespohjaisten yksiköiden eliittä.

¹⁵⁸ Gray (1998), s. 150. Grayn mukaan ominaisuuksia ovat valintaperusteet, varusteet ja kalusto sekä koulutus.

¹⁵⁹ Ks. esim. Titulaer (2021), s. 90.

¹⁶⁰ McRaven (1996), s. 2.

¹⁶¹ *AJP-3.5* (2019), s. 1.

¹⁶² UN Department of Peacekeeping Operations (2015), s. 9.

¹⁶³ Ks. esim. Kiras, James D.: *Special Operations and Strategy: From World War II to War on Terrorism*. Colin S. Gray & Williamson Murray (eds.), Routledge, London and New York 2006, s. 6.

¹⁶⁴ Searle (2017), s. 11.

Eliitti- ja erikoisjoukkojen yhteisinä tunnusmerkkeinä voidaankin pitää henkilöstön valikoitumista pääsykokeiden kautta, keskimääräistä parempaa varustusta sekä paranneltua ja usein vaativampaa koulutusta¹⁶⁵. Erikoisjoukoille omalaatuista ovat kuitenkin erikoiset, normista poikkeavat vaatimukset, jotka korostuvat etenkin joukkojen käyttöperiaatteissa, kuten taulukko 1 havainnollistaa. Vasta kun eliitti- ja erikoisjoukkoja tarkastellaan aiemmin mainitun kahdeksan ominaisuuden valossa, paljastuu, mikä erikoisjoukoissa on erikoista.

Taulukko 1 Eliitti- ja erikoisjoukkojen eroavaisuudet¹⁶⁶

Ominaisuus	Eliittijoukot	Erikoisjoukot
Henkilöstön valintaperusteet	Yleiset tai valikoivat	Valikoivat tai erittäin valikoivat
Toimintatapamallit ja -periaatteet	Yleiset tai parannellut	Kehittyneet tai erikoiset
Organisoituminen	Yleinen tai paranneltu	Erikoinen
Tehtävätuki	Yleinen tai paranneltu	Paranneltu tai erikoinen
Varustus ja kalusto	Kehittyntä	Kehittyntä tai erittäin kehittyntä
Koulutus	Kehittyntä	Kehittyntä tai erittäin kehittyntä
Käyttöperiaatteet	Yleiset	Erikoiset
Valmius	Yleinen tai korkea	Korkea tai erittäin korkea

Täten erikoisjoukot eivät suinkaan ole parempia kuin yleisjoukot, kun osaaminen suhteutetaan kunkin joukon tehtäviin. Esimerkiksi tykistöjoukot ovat paljon parempia suorittamaan epäsuoran tulenkäytön tehtäviä kuin erikoisjoukot. Vaikka tehtävien vaativuus edellyttää poikkeuksellisen kyvykkäiden yksilöiden rekrytoimista, erikoisjoukot eivät ole annettuna parempia. Siksi erikoisjoukot eivät ole sisäsyntyisesti eliittisiä¹⁶⁷; ainoastaan erikoisia, tai oikeammin ilmaistuna *erilaisia*¹⁶⁸. Erikoisjoukot ovat siis erikoisia siksi, että ne tekevät perustavalla tavalla erilaisia asioita kuin yleisjoukot. Toisin sanoen erikoisjoukot ovat, erikoisoperaatioiden tavoin¹⁶⁹, laadullisesti erilaisia yleisjoukkoihin ja -operaatioihin verrattuna¹⁷⁰.

Eliittijoukkoja on myös ollut huomattavasti pidempään kuin pysyviä erikoisjoukkoja. Pysyvien erikoisjoukkojen synty toisen maailmansodan ahjoissa ilmentääkin erinomaisesti näiden kahden joukkotyypin selkeähköä eroavaisuutta. Sodan aikana syntyi nimittäin kaksi eri joukkotyyppiä, nykyisten erikoisjoukkojen edeltäjät ja kevyestä jalkaväestä koostetut

¹⁶⁵ Schrodén (2020), s. 25–26.

¹⁶⁶ Ks. sama, s. 26.

¹⁶⁷ Anglim (2011), s. 16–20. Huom. eliittierikoisjoukot, ns. *Tier 1 SOF*, eivät kuitenkaan ole poissuljettuja. Aiheesta kirjoittaa enemmän mm. Horn, Bernd: *Special Operations Forces: Uncloaking an Enigma, Casting Light on the Shadows: Canadian Perspectives on Special Operations Forces*. Bernd Horn & Tony Balasevicius (eds.), Canadian Defence Academy Press, Toronto, Ontario 2007, s. 29–30.

¹⁶⁸ Finlan, Alastair: *Special Forces, Strategy and the War on Terror. Warfare by other means*. Routledge, London 2008, s. 3.

¹⁶⁹ Esim. Luttwak, Canby & Thomas (1982).

¹⁷⁰ Ks. Searle (2017), s. 14; Yarger (2013), s. 43.

kommandotyyliset eliittijoukot. Vaikka yhtäläisyyksiäkin oli, joukot olivat selkeästi erikokoisia, niihin sijoitettiin erilaista henkilöstöä ja ne suorittivat erilaisia tehtäviä eriävin menetelmin, toimivat eri syvyyksillä ja omasivat erilaiset johtamisen järjestelyt.¹⁷¹

1.3 Aikaisempi tutkimus

Erikoisjoukkoja spesifisesti koskevaa vertaisarvioitua tutkimusta ei ole kovinkaan paljon saatavilla. Käytännössä kirjallisuus painottuu aiheesta kirjoitettuihin monografioihin, erikoisjoukkoaiheisiin artikkelijulkaisuihin sekä opinnäytteisiin – joita on niitäkin suomalaisittain harvakseltaan¹⁷². Osittain tähän vaikuttanee sekä modernien erikoisjoukkojen suhteellinen uutuus toimialana että erikoisjoukkotoimintaa yleisesti koskeva salamyhkäisyys¹⁷³. Osasyynä kirjoittelun vaatimattomaan määrään on vaikuttanut myös varovaisuus, potentiaalisten kirjoittajien vähäinen määrä ja motivaatio sekä olennaisen tiedon hankala saatavuus¹⁷⁴.

Julkista kerättyyn aineistoon perustuvaa tutkimusta erikoisjoukkojen hyödynnettävyydestä hybridivaikuttamisen vastaiseen toimintaan onkin varsin niukasti. Poikkeuksen muodostaa Gunneriusson, joka on tutkimuksessaan alustavasti alleviivannut erikoisjoukkojen hyödynnettävyyttä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa. Nato-upseereille kohdennetussa kyselytutkimuksessa erikoisjoukot katsottiin 2,6 kertaa hyödynnettävämmäksi muihin joukkotyyppeihin verrattuna. Erikoisjoukkojen vahvuusalueen katsottiin olevan nimenomaan hybridivaikuttamisen torjunnassa suhteessa tavanomaiseen sodankäyntiin.¹⁷⁵

Hybridivaikuttamista ja pienten valtioiden erikoisjoukkotoimintaa risteyttävää tutkimusta on tehty hieman enemmän, pääasiassa Yhdysvaltain *Naval Postgraduate Schoolin* (NPS) *Defense Analysis* -koulutusohjelman opinnäytteiden puitteissa. Opinahjon kenties keskeisin tutkimustyö on Norjan erikoisjoukkojohtoportaan (engl. *Norwegian Special Operations Command*) tilaama laaja NORSO 2025 -tutkimus, jossa kartoitettiin, millainen erikoisjoukko palvelee parhaiten Norjan tarpeita vuoden 2025 toimintaympäristössä. Tutkimuksesta on myös kirjoitettu tuloksia hybridivaikuttamista vasten refleктоiva artikkeli.¹⁷⁶

¹⁷¹ Hargreaves, Andrew L.: *Special Operations in World War II: British and American Irregular Warfare*. University of Oklahoma Press, Norman 2013, s. 4.

¹⁷² Saari (2022).

¹⁷³ Marsh, Kiras & Blocksome (2015), s. 1–6.

¹⁷⁴ Teppola, Teemu: *Erikoisoperaatioiden taktiikkaan liittyvä kirjoittelu suomalaisissa sotilasalan julkaisuissa 2000–2021*. Sotatieteiden maisterikurssi 11:n pro gradu -tutkielma, Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Helsinki 2023. Erikoisjoukkotutkimus on kattavinta operatiivis-taktista johtamista koskien. Ks. Saari (2022).

¹⁷⁵ Gunneriusson (2019), s. 282.

¹⁷⁶ Berg-Knutsen & Roberts (2015). Ks. myös täydentävä artikkeli Berg-Knutsen (2016), s. 61–68.

Bringhurst ym. tutkivat samaisessa oppilaitoksessa sitä, mitkä Nato-erikoisjoukkojen kyvykkyudet ovat parhaiten hyödynnettävissä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa¹⁷⁷. NPS:ssa opiskellut Arto Hilden tutki vastaavasti SWOT-analyysin keinoin suomalaisten erikoisjoukkojen valmiutta torjua venäläistä hybridivaikuttamista. Skenaariopohjainen tutkimusasetelma ei kuitenkaan tutkinut suoraan erikoisjoukkojen käytettävyyttä operationalistettua hybridivaikuttamisen käsitettä vasten.¹⁷⁸ Muita saman opinahjon keskeisiä tutkimuksia ovat Kolstadin, Kihlin ja Carlingin sekä Hedenströmin ja Kristiansenin opinnäytteen¹⁷⁹.

Special Operations Journalin (SOJ) julkaisuhistoriasta löytyy muutamia keskeisiä aiheita sivuavia tutkimuksia. Esimerkiksi Lewis¹⁸⁰ tarkastelee tutkimuksessaan historiallisia tapauksia ja arvioi erikoisjoukkojen käytettävyyttä hybridivaikuttamiselle rinnasteisessa poliittisessa sodankäynnissä¹⁸¹. Lohaus lähestyy SOJ:n artikkelissaan nykyaikaisen sodan luonteen moninaisuutta harmaan alueen käsitteen kautta¹⁸². Muista julkaisun tutkimuksista mainittakoon Thompsonin ukrainalaiskenraali Ihor Hordiichukin haastatteluun perustuva artikkeli¹⁸³ sekä Horncastlen ja MacLennanin¹⁸⁴ tutkimus, jossa selvitettiin länsimaisten erikoisjoukkojen tulevaisuuden näkymiä suhteessa nykyaikaisiin geopolitiisiin muuttujiin.

Hybridituhkien ja erikoisjoukkojen liityntäpintaa on käsitelty myös *Combating Terrorism Exchange* -julkaisun (CTX) vuoden 2016 erikoisnumerossa. Numerossa James hahmottelee Afganistanin ja Irakin sodissa hyväksi todetun, yhdysvaltalaiseen doktriiniin perustuvan verkostokeskeisen maalittamisprosessin hyödynnettävyyttä yhtä lailla verkostomaisten hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa¹⁸⁵. Lisäksi hybridivaikuttamisen ja erikoisjoukkojen aihepiiriä

¹⁷⁷ Bringhurst, Ulvebne & Whitsell (2018).

¹⁷⁸ Hilden (2018).

¹⁷⁹ Kolstad (2020); Kihl, Tom-Erik & Jonas Carling: *The Global Special Operations Network From a Partnership Perspective*. Capstone Project, Naval Postgraduate School, Monterey, California 2014; Hedenstrom, Andreas & Marius Kristiansen: *NORSOF Military Assistance Capability Development*. Master's Thesis, Naval Postgraduate School, Monterey, California 2016.

¹⁸⁰ Lewis (2019), s. 179–187.

¹⁸¹ Hoffman (2014).

¹⁸² Lohaus, Phillip: Special Operations Forces in the Gray Zone: An Operational Framework for Using Special Operations Forces in the Space Between War and Peace. *Special Operations Journal*, 2 (2), 2016, s. 75–91, doi:10.1080/23296151.2016.1239989.

¹⁸³ Thompson, Craig A.: SOF Utilization in Contemporary Competitive Spaces. *Special Operations Journal*, 6 (2), 2020, s. 95–107, doi:10.1080/23296151.2020.1813367.

¹⁸⁴ Horncastle, James R. & Jack Adam MacLennan: Where Eagles Err: Contemporary Geopolitics and the Future of Western Special Operations. *Special Operations Journal*, 7 (1), 2021, s. 43–54, doi:10.1080/23296151.2021.1904572.

¹⁸⁵ James, Brian W.: Sharpening the Spear of NATO SOF: Deterring Russian Aggression through Network Targeting. *Combating Terrorism Exchange*, 6 (4), 2016, s. 75–82.

sivutaan eräissä erillisraporteissa. Tällainen on esimerkiksi Watlingin RUSI-raportti (engl. *Royal United Services Institute*), jossa pohdittiin niin ikään erikoisjoukkojen roolia tulevaisuuden sodankäynnissä, erityisesti osana kasvavaa suurvaltakilpailua¹⁸⁶.

Erikoisjoukkojen ja hybridivaikuttamisen välistä yhteyttä on Maanpuolustuskorkeakoululla tutkittu suoraan tiettävästi vain Paakkarin¹⁸⁷ turvaluokitellussa diplomityössä. Työn tarkastelutaso oli kuitenkin enemmän taktinen kuin operatiivis-strateginen. Erikoisjoukkojen käyttöperiaatteita ja niiden kehittämistä on sen sijaan tutkittu useammassa opinnäytteessä. Esimerkiksi Heinola¹⁸⁸ on tutkinut erikoisjoukkojen organisaation vaikutusta operatiiviseen johtamiseen vertailemalla Naton ja suomalaisen erikoisjoukko-organisaation eroja. Lisäksi Mutanen¹⁸⁹ ja Heiska¹⁹⁰ ovat tutkineet opinnäytteissään erikoisjoukkojen strategista hyötyarvoa yleisellä tasolla. Maanpuolustuskorkeakoulussa on lisäksi tutkittu erikoisoperaatioiden johtamista ja erikoisjoukkojen käyttöä doktrinaalisella tasolla, pitkälti käsiteanalyysin keinoin¹⁹¹.

Myös hybridivaikuttamista on tutkittu Maanpuolustuskorkeakoululla jokseenkin kattavasti, tosin pääosin vasta vuoden 2014 jälkeen. Ilmiöstä on laadittu sekä käsiteanalyttistä tutkimusta¹⁹² että teorialähtöistä, deduktiivista ilmiötason tarkastelua¹⁹³. Tämän tutkielman kannalta mielenkiintoista materiaalia edustaa Räsänen¹⁹⁴ diplomityö, jossa tutkittiin hybridiuhkien torjunnan johtamista johtamisteoreettisesta näkökulmasta, sekä Muurmanin¹⁹⁵ tutkielma, joka käsitteli hybridiuhkien torjunnan toteutusta kansainvälisessä viitekehysessä. Källman¹⁹⁶ tarkasteli omassa diplomityössään Suomen puolustuksen uskottavuutta hybridiuhkien valossa.

¹⁸⁶ Watling (2021).

¹⁸⁷ Paakkari (2019).

¹⁸⁸ Heinola, Antti: *Erikoisjoukkojen organisaation vaikutus operatiiviseen johtamiseen*. Yleisesikuntaupseerikurssi 59:n diplomityö, Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Helsinki 2019, Käyttö rajoitettu, TL IV.

¹⁸⁹ Mutanen (2021).

¹⁹⁰ Heiska (2020).

¹⁹¹ Esim. Lehtonen, Mortti: *Erikoisoperaatiot läntisessä sodankäynnissä - käsiteanalyysi*. Sotatieteiden maisterikurssi 10:n pro gradu -tutkielma, Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Helsinki 2022.

¹⁹² Gärdström, Johannes: *Hybridisodankäynti: uutta vai vanhaa?* Sotatieteiden maisterikurssi 7:n pro gradu -tutkielma, Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Helsinki 2018; Alahonko, Antti: *Hybridiuhkat ja Suomi: uuden uhkakuvan rakentuminen ja poliittinen käyttö*. Yleisesikuntaupseerikurssi 59:n diplomityö, Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Helsinki 2019.

¹⁹³ Pietilä, Kari: *Naton hybridisodankäynnin mallin ilmeneminen Ukrainan sodassa*. Yleisesikuntaupseerikurssi 58:n diplomityö, Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Helsinki 2017.

¹⁹⁴ Räsänen (2021).

¹⁹⁵ Muurman, Tero: *Solidaarisuutta ja synergiaa: hybridiuhkien torjuntaa kansainvälisenä yhteistyönä*. Sotatieteiden maisterikurssi SMVIR18:n pro gradu -tutkielma, Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos, Helsinki 2020.

¹⁹⁶ Källman (2019).

Voinee siis todeta, ettei erikoisjoukkojen hyödynnettävyyttä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa ole tyhjentävästi tutkittu. Tämä muodostaa selkeän kysynnän tutkimukselle, jossa tarkastellaan kriittisesti ja yksityiskohtien tarkkuudella erikoisjoukkojen ja hybridivaikuttamisen keskinäistä kohtaantoa osana nykyaikaista sodan kuvaa. Varsinkin suomalaisen erikoisjoukkotutkimuksen kokonaisuutta tarkasteltaessa on havaittavissa selkeä tarve erikoisjoukkojen käytön tutkimukselle osana tulevaisuuden taistelukenttää, etenkin organisaatorakenteisiin ja johtosuhteisiin painottuen¹⁹⁷. Tämä pätee erityisesti Nato-Suomessa.

Keräsin kirjallisuuskatsauksen tieteellisen tutkimusaineiston pääosin yliopistokirjastojen, Maanpuolustuskorkeakoulun ja Jyväskylän yliopiston, lisensoiduista aineistoista. Tukeuduin tieteellisen tutkimusaineiston valinnassa Suomalaiseen Julkaisufoorumiin (JUFO). JUFO toteuttaa tieteellisten julkaisujen, kuten artikkeli- ja konferenssijulkaisut, laatuluokitusta, ja on tässä ominaisuudessa luotettu taho¹⁹⁸. JUFO:n luokittelu on nelijakoinen. Asetin laadun varmistamiseksi tieteellisten julkaisujen minimitasoksi perustason (1), mikä varmistaa muun muassa julkaisujen tieteellisyyden, relevanssin ja vertaisarvioinnin¹⁹⁹.

Suoritin hakuja JUFO:n julkaisutietokantaan hakusanoilla ”military”, ”defense” ja ”defence”. Otin lisäksi aineistoon kolme tunnettua kotimaista JUFO:n perustason (1) julkaisua (ks. liite 3), millä vahvistin tutkielman suomalaista näkökulmaa, sekä JUFO:n kriteeristön ulkopuolelta yksittäisiä julkaisuja. Perusteluna tälle oli julkaisujen keskeisyys tutkielman aihealueelle. Tällaisia olivat esimerkiksi *Special Operations Journal* sekä *Parameters*. Kuten liitteestä A-4 (sis. myös tarkemman kuvauksen kirjallisuuskatsauksesta) ilmenee, artikkelimassa sisälsi tämän menettelyn jälkeen 76 artikkelia.

Lisäksi kävin läpi kirjallisuuskatsauksen aikana yksittäisiä vaikutusvaltaisten kirjoittajien artikkeleita venäjänkielisissä julkaisuissa, kuten *Voenna-promyshlennyi kur'er*, *Voyennaya Mysl'* ja *Vestnik Akademii Voyennykh Nauk*. Suoritin myös erillisiä hakuja valikoituihin artikkelitietokantoihin. Lopulta kirjallisuuskatsaus sisälsi yli 100 (pääsääntöisesti) vertaisarvioitua tieteellistä artikkelia, joita tukivat muu asiaproosa sekä kansainvälisten instituutioiden, valtionhallinnon ja ajatushautomoiden asijulkaisut sekä julkiset sotilaalliset asiakirjat.

¹⁹⁷ Saari (2022).

¹⁹⁸ Pölonen, Janne & Eeva Savolainen: Julkaisufoorumi välittää tietoa luotettavista tieteellisistä julkaisukanavista. *Tieteessä tapahtuu*, 36 (4), 2018.

¹⁹⁹ *Julkaisufoorumi*, 15.11.2022. [<https://julkaisufoorumi.fi/fi/arvioinnit/luokitteluperusteet>], luettu 3.1.2023.

1.4 Tutkielman rakenne

Tutkimusraportti noudattaa IMRD-rakennetta²⁰⁰. Luvut 2–5 edustavat kokonaisuudessa tutkielman kirjallisuuskatsausta ja muodostavat tutkielman teoreettisen pohjan. Kuudennessa luvussa käsittelen tutkielman metodologiaa, seitsemännessä tulokset ja viimeisessä johtopäätökset. Hybridivaikuttamista käsittelevä teoriaosio (luvut 2–3) muodostaa eräänlaisen aikamme diagnoosin, jonka hoitamiseen tutkielma pyrkii hahmottamaan valideja keinoja. Erikoisjoukkoja koskeva teoriaosio (luvut 4–5) edustaa vastaavasti hoitokeinoja ja käsittelee myös kysymystä siitä, miten keinot voisi saattaa optimaaliseen käyttöön.

Tutkielman toinen luku pyrkii vastaamaan kysymykseen ”*mitä hybridivaikuttamisella tarkoitetaan*”. Tavoitteenani on osoittaa, että hybridivaikuttaminen, sen monien johdannaisten ja rinnakkaisten käsitteiden ohella, todella edustaa sodan kuvan dynamiikkaa. Hybridivaikuttaminen näyttäytyy tällöin toimija-agnostisena kansainvälisen järjestelmän ilmiönä. Se ei ole jotain mitä ”länsi” tai ”itä” tekee, vaan olemuksellinen osa jokseenkin globaalia sodan kuvaa. Pyrin Tutkielman kolmannella luvulla vastaamaan kysymykseen ”*miksi hybridivaikuttamisesta on tullut tärkeä sodan kuvan ilmenemismuoto*”. Esittelen tässä yhteydessä myös muodostamaani teoriaa.

Tutkielman viides ja kuudes luku käsittelevät erikoisoperaatioita ja -joukkoja. Luvut vastaavat vuorostaan kysymyksiin ”*miksi erikoisjoukot ovat hyödynnettävissä hybridivaikuttamisen vastaiseseen toimintaan*” ja ”*miten erikoisjoukkojen hyödynnettävyyttä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa voidaan kehittää*”. Viides luku koskee spesifisti erikoisoperaatioteoriaa, kun taas kuudes luku käsittelee erikoisoperaatioteoriaa. Esittelen teorianmuodostuksen yhteydessä kirjallisuuteen perustuvia hypoteeseja, joita tutkimuksellani yritän vahvistaa.

Kuudes luku sisältää kuvauksen tutkimusmenetelmistä sekä perustelut niille. Seitsemäs alaluku käsittää tutkimustulokset ja luotettavuuden arvion. Osa tutkimustuloksista on siirretty erilliseen liitteeseen niiden turvaluokituksen vuoksi (liitteet B-1–B-3). Kahdeksannessa käyn läpi keskeisimmät tutkimustulokset ja kartoitan jatkotutkimukseen sekä käytännön kehittämiseen kytkeytyvät syötteet. Turvaluokitellut johtopäätökset ovat niin ikään erillisessä liitteessä (liite B-4). Lisäksi arvioin päätösluvussa tutkimuksen kykyä vastata tutkimusongelmaan ja tarkastelen kriittisesti tutkimuksen sekä sen keskeisimpien löydösten arvoa.

²⁰⁰ Introduction, methods, results, discussion

2 HYBRIDIVAIKUTTAMINEN JA SODAN KUVAN MUUTOS

”Ensimmäinen, suurenmoisin ja kaikkein kauaskantoisin arvio, joka valtiomiehen ja komentaja on tehtävä, on selvittää, minkälaiseen sotaan he ovat ryhtymässä; erehtymättä siitä tai yrittämättä muuttaa sitä joksikin, joka on sen luonteelle vierasta. Tämä on ensimmäinen kaikista strategisista kysymyksistä, ja kaikkein kattavin.”²⁰¹

Seuraavan luvun tarkoituksena on valottaa, minkälaisesta ilmiöstä hybridivaikuttamisessa on kysymys. Koska tutkielman puitteissa kartoitetaan sodan kuvan muutosta, luku tarjoaa ennen kaikkea katsauksen sodan kuvan viimeaikaisiin virtauksiin, joihin hybridivaikuttamisen ilmiökenttä vahvasti kytkeytyy. Luku vastaa ennen kaikkea kysymykseen ”mitä hybridivaikuttamisella tarkoitetaan”.

2.1 Hybridivaikuttaminen ja clausewitzilainen dualismi

Hahmottaakseen sodan kuvan ja hybridivaikuttamisen suhdetta on kuitenkin otettava askel taaksepäin, sillä sodankäyntiä sen enempää kuin hybridivaikuttamistaakaan ei voi tyhjentävästi ymmärtää sisäistämättä sodan kuvan käsitettä. Hybridivaikuttaminen liitetään usein turvallisuusympäristön muutokseen²⁰², mutta sen juuret ulottuvat pelkkiä pinnallisia muutoksia syvällisempään sodan kuvaan. Toisaalta, vaikka hybridivaikuttaminen tuottaa kansainväliseen kilpailuun uusia ilmenemismuotoja, sisältyy siihen samalla, kuten sodankäyntiin yleensä, myös pysyvyyttä²⁰³ ja yhtymäkohtia historiaan²⁰⁴. Täten sodan kuva sen enempää kuin hybridivaikuttamiseenkaan ei koskaan näyttäydy tarkkarajaisena, jolloin niitä koskevien muutosten alkutai loppukohtaa voi olla vaikea ajoittaa.

Ihmisinä haluamme samalla, kenties vaistomaisesti, kategorisoida eri sotataidolliset aikakaudet noudattamaan yksiselitteistä rajausta ja sukupolviajattelua²⁰⁵. Tämä näkyy erityisesti siinä, miten ihmisellä on tapana pilkkoa sota sulateltaviksi paloiksi, jotka rajataan ja nimitetään ajan

²⁰¹ Clausewitz, Carl von: *On War*. Michael Howard, Peter Paret & Bernard Brodie (trans.), Princeton University Press 1989, s. 88–89. Käännetty tutkijan toimesta.

²⁰² Sisäministeriö (2019), s. 14; *Ajankohtaisselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta* (2022).

²⁰³ Ks. esim. Raitasalo, Jyri: Hybridisota ja hybridiuhat – paljon vanhaa... onko mitään uutta? *Tiede ja ase*, 76 (1), 2019, s. 27–53.

²⁰⁴ Mansoor, Peter R.: Introduction: Hybrid Warfare in History, *Hybrid warfare: fighting complex opponents from the ancient world to the present*. Williamson M. & P. Mansoor (eds.), Cambridge University Press 2012, s. 1–17.

²⁰⁵ Ks. esim. Lind, William S. & Gregory A. Thiele: *4th Generation Warfare Handbook*. Castalia House, Kouvola, Finland 2015; Ks. myös viidennen sukupolven sodankäyntiä koskien Reed, Donald J.: Beyond the War on Terror: Into the Fifth Generation of War and Conflict. *Studies in Conflict & Terrorism*, 31 (8), 2008, s. 684–722, doi:10.1080/10576100802206533.

(kuuden päivän sota, 1967) tai paikan (Suomen sota, 1808–1809) mukaan. Samaten sota voidaan määritellä jonkin kuriositeetin (paenneen koiran sota, 1925) tai sen pääsääntöisen osa-alueen suhteen (kauppasota tai kulttuurisota), jolloin paikkaa ei edusta paikka aika-avaruudessa vaan intersubjektiivinen todellisuus.

Tällaisessa yksinkertaistetussa inhimillisessä ajatusrakennelmassa sotahistoria näyttäytyy diskreettien ajanjaksojen muodostamana evolutiivisena jatkumona, jota järkyttävät perusteellisesti vain yksittäiset disruptiiviset sodankäynnin vallankumoukset²⁰⁶. Tämänlainen ilmiöiden yksinkertaistaminen helpottaneekin niiden käsittämistä ja käsittelemistä. Sodan liika yksinkertaistaminen ja kategorisointi hankaloittaa kuitenkin sodan ymmärtämistä paitsi yleisesti myös yksittäistapauksissa. Tarvitsemme samalla sekä kokonaisvaltaista ymmärrystä että uusia määritelmiä sodalle, jotka sisäistävät sen, ettei sota lopulta alistu tällaiseen sulavalinjaiseen kategorisointiin. Kuten Clausewitz kirjoitti jo 200 vuotta sitten:

*“Jokaisella aikakaudella oli omankaltaisensa sota, omat rajoittavat olonsa ja omat omituiset ennakkokäsityksensä. Jokaisella aikakaudella olisi siis ollut omanlaisensa sotateoria...”*²⁰⁷

Sitaatti kuvastaa Clausewitzin keskeisintä sotateoreettista antia sodan olemuksesta²⁰⁸. Hänen dualistinen ontologiansa sodan luonnosta (engl. *nature of war*) ja sodan luonteesta (engl. *character of war*) on oivaltava, sillä se yhteensovittaa sodan muuttumattomat (luonnolliset) ja muuttuvat (luonteenomaiset) ominaisuudet²⁰⁹. Aikalaisfilosofialle tunnusomaisesti ja kantilaiseen transsendentaaliin idealismiin²¹⁰ nojautuen Clausewitz erotteli sodan objektiiviset, ihmisestä riippumattomat, ja subjektiiviset, ihmisestä riippuvat, ominaisuudet toisistaan. Juuri tämän dualismin ansiosta sodat ovat samanaikaisesti hyvin samanlaisia ja hyvin erilaisia.

Sodan objektiivisten piirteiden voidaan ajatella viittaavan *sodan* (s., engl. *war*) pysyväisluonteeseen, idealistiseen aspektiin, kun taas jälkimmäinen edustaa sodan manifestoitumista

²⁰⁶ Murray, Williamson & Macgregor Knox: Thinking about revolutions in warfare, *The Dynamics of Military Revolution, 1300–2050*. MacGregor Knox & Williamson Murray (eds.), Cambridge University Press, Cambridge 2001, s. 1–14, doi:10.1017/CBO9780511817335.001.

²⁰⁷ Clausewitz (1989), s. 593. Käännetty tutkijan toimesta.

²⁰⁸ Schramm, Wilhelm Ritter von: Selittävät jälkisanat, *Sodankäynnistä*. Carl von Clausewitz (kirj.), Heikki Eskelinen (suom.), AS Paketti, Tallinna 1998, s. 327–352.

²⁰⁹ Gray, Colin: War—Continuity in Change, and Change in Continuity. *Parameters*, 40 (2), 2010, s. 6, doi:10.55540/0031-1723.2521.

²¹⁰ Ks. esim. Kant, Immanuel: *Critique of Pure Reason*. F. Max Müller (trans.), MacMillan and Co., London 1881, s. 17–20; Kant, Immanuel: *Critique of Practical Reason*. Revised edition. Mary Gregor (ed.), Cambridge University Press, Cambridge 2015, s. 17.

käytännön *sodankäyntinä* (v., engl. *warfare*) pohjimmiltaan materialistisessa todellisuudessa tai elämismaailmassa (saks. *Lebenswelt*). Siten sodankäynti on sodalle sama kuin sää on ilmatolle²¹¹, eli olosuhteista riippuvainen yksittäishavainto, joka kuitenkin pohjautuu laajempaan, muuttumattomaan ja suoraan havaitsemattomaan ilmiöön. Sodankäynnillä ei täten ole mitään muuttumatonta fenomenologista ”luontoa”; se vain ilmentää, miten sotaa käydään²¹². Hieman toisin ilmaistuna voidaan ajatella, Wendtiä mukaillen, että sota on, mitä se on, mutta sodankäynti on sitä, mitä ihmiset sotaan lisäävät²¹³.

Yhtäältä sodan luonto muovautuu uudelleen jokaisen aikakauden, ellei jokaisen sodan, välillä ajassa ja paikassa vaihtelevan ajan hengen (saks. *Zeitgeist*) mukaisesti²¹⁴. Sodankäynti on alisteinen muuttujissa, kuten teknologiassa, kansainvälisessä normistossa taikka kulttuurissa, tapahtuville muutoksille²¹⁵. Sota taas on inertti esimerkiksi teknologian tai ideologian aiheuttamille virtauksille. Tämä diskreettiys erottaa sodan samankaltaisista ilmiöistä. Sodan luonto on olemukseltaan ”väkivaltainen toimi, jonka tarkoituksena on pakottaa vastustaja noudattamaan meidän tahtoamme”²¹⁶ ja sen seurauksena ”pelkäästään politiikan jatkamista toisin keinoin”²¹⁷ tai ”sotilaallisten keinojen soveltamista poliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi”²¹⁸. Sotaa sellaisenaan, ilman sodankäynnin tapauskohtaisuuksia, kuvaa Clausewitzin merkillinen kolminaisuus²¹⁹ (saks. *wunderliche Dreifaltigkeit*), joka kiteytyy kolmeen osatekijään:

- Alkukantaiseen väkivaltaan, vihollisuuteen, vihaan tai intohimoon (engl. *passion*) taikka irrationaalisuuteen (engl. *irrationality*);
- Sattumaan tai todennäköisyyteen taikka ei-rationaalisuuteen (engl. *non-rationality*)
- Järkeen taikka rationaalisuuteen (engl. *rationality*)²²⁰

²¹¹ Gray, Colin S.: *Strategy and History: Essays on theory and practice*. Colin S. Gray & Williamson Murray (eds.), Routledge, London and New York 2006, s. 185.

²¹² Mewett, Christopher: Understanding War’s Enduring Nature Alongside Its Changing Character, *War on the Rocks*, 21.1.2014. [<https://warontherocks.com/2014/01/understanding-wars-enduring-nature-alongside-its-changing-character/>], luettu 16.1.2023.

²¹³ Viittaa tässä löyhästi Wendtin ajatuksiin artikkelissa Wendt, Alexander: Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics. *International Organization*, 46 (2), 1992, s. 391–425.

²¹⁴ Echevarria, Antulio J.: On the Clausewitz of the Cold War. *Armed Forces & Society*, 34 (1), 2007, s. 96–97.

²¹⁵ Mewett (21.1.2014).

²¹⁶ Clausewitz (2009), s. 15.

²¹⁷ Schramm (1998), s. 327.

²¹⁸ Liddell Hart, Basil H.: *Strategy*. Revised edition, 8th printing. Frederick A. Praeger, New York 1961, s. 321.

²¹⁹ Tämä lienee tarkoituksellinen viittaus kolmiyhteiseen Jumalaan, millä Clausewitz tarkoitti vihan, sattuman ja järjen olevan toisistaan erottamattomia. Ks. Echevarria (2007), s. 101.

²²⁰ Clausewitz (2009), s. 29; Bassford, Christopher: The strange persistence of Trinitarian warfare, *Policy and Grand Strategy in the 21st Century*. Ralph Rotte & Christoph Schwarz (eds.), Nova Science Publishers, Inc. 2011, s. 46–47.

Suomalaisessa sotataidossa vastaavaa kahtiajakoa ei tunnusteta, vaan sodan olemuksesta puhutaan yksikäsitteisesti sodan kuvana²²¹, jolla tarkoitetaan ”*suhteellisen yhtenäistä asevoiman käyttöön liittyvien käsitysten joukkoa, jonka taustalla on yhteiseen maailmankuvaan perustuva näkemys kansainvälisen turvallisuusjärjestelmän luonteesta*”²²². Sodan kuva on kuitenkin sekin dualistinen käsite, mikä tarkoittaa, että se pitää sisällään sekä sodan staattiset että dynaamiset piirteet. Tässä tutkielmassa käytetään tarpeen vaatiessa kuitenkin sodan luonnon ja sodan luonteen käsitteitä hienojakoisemman määrittelyn sekä tarkemman teoreettisen kategorisoinnin mahdollistamiseksi.

Clausewitzilainen dualismin kädenjälki näkyy sen sijaan väkevänä neuvostovenäläisessä sota-teoriassa²²³. Tuonne ajattelu päätyi pitkälti Vladimir I. Leninin myötävaikutuksella tsaarinajan Venäjän romahtamisen aikaan – vaikka Stalin omasta puolestaan vieroksui Clausewitzin oppia sodan luonnosta²²⁴ ja kyseenalaisti hänen arvoaan²²⁵. Keskeinen premissi paitsi Neuvostoliitossa myös toisaalla oli, että sodan luonnossa on kyse perimmiltään *aseistetusta väkivallasta*. Tästä kumpusi myös Clausewitzin kaikkein tunnetuimman sananparren marxilais-leninistinen tulkinta: sota on politiikan jatkamista toisin, *väkivaltais*in keinoin, mikä on ollut vahvimpia elementtejä venäläisessä strategisessa kulttuurissa^{226,227}. Tämä clausewitzilainen näkemys sodankäynnistä on periytynyt Venäjällä tähän päivään asti²²⁸.

Toisaalta ovi oli jätetty auki tulkinnalle, jonka mukaan sota ei olisi ehdottomasti väkivaltaista²²⁹. Itse asiassa monet ei-sotilaalliset elementit, joita nykyään pidetään täysin uusina, ovat kuuluneet neuvostovenäläiseen konfliktinratkaisuun jo sukupolvien ajan²³⁰. Jo 1920-luvun frunzelainen Neuvostoliiton doktriini korosti kaikkien yhteiskunnan voimien valjastamista

²²¹ Pihlajamaa, Antti: Sodan perusolemus näkökulmana sodan kuvaan, *Sodan usvaa: sodankäynti muutoksessa*. Marko Palokangas (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Julkaisusarja 2: Tutkimuslustoista nro 18, Punamusta, Joensuu 2022, s. 7–14.

²²² Raitasalo (2008), s. 35.

²²³ Ks. esim. Kipp, Jacob W: Lenin and Clausewitz: the militarization of marxism, 1914–1921. *Military Affairs*, 49 (4), 1985, s. 184–191.

²²⁴ Lider, Julian: War and Politics: Clausewitz Today. *Cooperation and Conflict*, 12 (3), 1977, s. 193.

²²⁵ Kokoshin, Andrey A.: *Voprosy prikladnoy teorii voyny*. Izdatel'skiy dom vysshey shkoly ekonomiki, Moskva 2018, s. 19–20, doi:10.17323/978-5-7598-1765-9.

²²⁶ Kari, Martti J.: *Russian strategic culture in cyberspace: Theory of strategic culture - a tool to explain Russia's cyber threat perception and response to cyber threats*. Doctoral Dissertation, Jyväskylän yliopisto, Faculty of Information Technology, Jyväskylä 2019, s. 73.

²²⁷ Jonsson (2019), s. 3.

²²⁸ Gerasimov, Valery: Sovremennaya voyna i aktual'nye voprosy oborony strany. *Vestnik Akademii Voennoykh Nauk*, 59, 2017, s. 23.

²²⁹ Borchev, M. A.: O metodologii razvitiya i formirovaniya voyennoy nauki. *Voennaia mysl'* 4/1997, s. 63.

²³⁰ Jonsson, Oscar & Robert Seely: Russian Full-Spectrum Conflict: An Appraisal After Ukraine. *The Journal of Slavic Military Studies*, 28 (1), 2015, s. 3–4, doi:10.1080/13518046.2015.998118.

osaksi sotaponnisteluja²³¹, minkä lisäksi esimerkiksi Snesevin ja Svetsinin ajatukset sodan sosiaalisista, taloudellisista ja poliittisista ulottuvuuksista olivat aikaansa edellä²³². Jonssonin mukaan esimerkiksi *Marxismi-leninismi sodankäynnistä ja armeijasta* (ven. *Marksizm-Leninism o Voine i Armii*), joka toimi Neuvostoliiton keskeisimpänä sotataidollisena käsikirjoituksena, määritteli sodan luonnon seuraavasti:

*”sodan olemus on politiikan jatkaminen asevoiman keinoin. Tämä on sodan pääasiallinen piirre. Näin ollen tämä määritelmä sodan olemuksesta ei sisällä niitä monia tärkeitä menetelmiä, joita käytetään voiton saavuttamiseksi.”*²³³

Vaikka ajatus sodasta pitkälti väkivaltaisena poliittisena kamppailuna periytyi aina 2000-luvun venäläiseen sotateoriaan ja sodankäyntiin saakka, doktrinaalinen kallistuminen ei-sotilaallisten keinojen puoleen käytännössä alkoi viimeistään 2010 ja kulminoitui vuoden 2014 Krimin valtauksen²³⁴. Teoreettisella tasolla keskustelu niin sodan kynnyksen alla tapahtuvasta kamppailusta kuin myös väkivallattomien, ei-sotilaallisten keinojen käytöstä alkoi jo 1990-luvun puolivälissä. Jo tuolloin venäläiskenraali Anatoli Klimenko kirjoitti, että Venäjä ja länsi on ajautumassa kohti *”kylmää sotaa muistuttavaa vastakkainasettelua”*²³⁵. Venäjän yleisesikunnan päällikkö Viktor Samsonov totesi vuorostaan vuonna 1996, että:

*”Sota on keino saavuttaa poliittisia tavoitteita ratkaisemalla valtioidenvälisiä kiistoja käyttäen poliittisia, taloudellisia, diplomaattisia, informaationallisia, teknologisia ja muita menetelmiä yhdistettynä suoraan sotilaalliseen voimankäyttöön tai se uhkaan.”*²³⁶

²³¹ Kulomaa, Jukka: *Syvään taisteluun - Johdatus Neuvostoliiton maavoimien sotataitoon 1917–1991*. 2. Painos. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 2007, s. 20–23.

²³² Gerasimov (2017), s. 23; Persson, Gudrun: *Russian Views on Future War: The Legacy of A. E. Snesev, Russian Concept of Deterrence in Contemporary and Classic Perspective*. Pentti Forsström (ed.), National Defence University, Department of Warfare, Series 2: Research Reports No. 11, Helsinki 2021, s. 37–44; Suchkov, Maxim A.: *Whose hybrid warfare? How ‘the hybrid warfare’ concept shapes Russian discourse, military, and political practice. Small Wars & Insurgencies*, 32 (3), 2021, s. 426, doi:10.1080/09592318.2021.1887434.

²³³ Jonsson (2019), s. 32. Käännetty tutkijan toimesta.

²³⁴ Sama, s. 90–92.

²³⁵ Lainattu artikkelissa Forsström, Pentti: *Interpretations of the development of the Russian concept of war, Russian Concept of War, Management and Use of Military Power: Conceptual Change*. Pentti Forsström (ed.), National Defence University, Department of Warfare, Series 2: Research Reports No. 19, Helsinki 2022, s. 4.

²³⁶ Sama, s. 5 mukaan Samsonov, Viktor N.: *Inaya traktovka ponyatiya voyny. Nezavisimaya gazeta*, 243, 26.12.1996. Käännetty tutkijan toimesta.

2.2 Hybridivaikuttaminen nykyaikaisessa sodan kuvassa

Vuoden 2014 jälkeen hybridisodankäynti läpäisi julkisen keskustelun käytännössä kaikilla rintamilla, kansainvälisten yhteisöjen julkaisuissa²³⁷, kansallisissa selonteoissa²³⁸, kirjallisuudessa ja akateemisissa piireissä²³⁹ – siitä tuli jopa eräs median vakiokäsitteistä²⁴⁰. Siten Venäjän invaasio toimi vedenjakaja sodan luonnetta koskevassa paradigman muutoksessa²⁴¹ ja katalyyttinä länsimaisten toimijoiden kiinnostukselle²⁴². Osaltaan tätä kuvastaa se, että hybridikäsitteistö sai vuoden 2014 jälkeen lisää sävyjä. Sinä tulkittiin enenevässä määrin jonain muuna kuin Hoffman alun alkaen tarkoitti. Jopa Nato, joka oli keskeyttänyt hybridisodankäyntiin liittyvät analyysityönsä vuonna 2012, sai tapahtumista uutta pontta²⁴³.

Hybridivaikuttamisen käsitteen populaari käyttö tuli, ainakin aluksi, kuvaamaan nimenomaan *oletettua* muutosta venäläisessä sotataidossa vuoden 2014 jälkeisessä maailmassa. ”Oletettua” siksi, että Venäjällä alkanut sotataidollisen dogmin reformi ei saanut Venäjällä ”hybridi”-prefiksiä (ainakaan tuossa vaiheessa), sillä hybridikäsitteistö oli nimenomaisesti länsimaista keksintöä²⁴⁴. Jos jotain, venäläiset ovat pohjanneet sotataidolliseen ajattelunsa Yhdysvaltain tapaan käydä sotaa²⁴⁵. Källmania mukaillen, hybridivaikuttaminen on länsimainen tulkinta itämaisestä tavasta käydä sotaa, joka nurinkurisesti kuitenkin pohjautuu itämaiseen tulkintaan lännen, pääasiallisesti Yhdysvaltojen, tapaan edistää poliittisia intressejään 2000-luvulla²⁴⁶.

Sen sijaan, kuten Venäjän federaation yleisesikunnan päällikkö, armeijankenraali Valeri Gerasimov kuuluisaksi tullessa esitelmässään sekä sen pohjalta julkaistussa artikkelissaan totesi,

²³⁷ Rühle & Roberts (19.3.2021).

²³⁸ *Valtionneuvoston puolustusselonteko* (2021), s. 61.

²³⁹ Libiseller, Chiara: ‘Hybrid warfare’ as an academic fashion. *Journal of Strategic Studies*, 46 (4), 2023, s. 1, doi:10.1080/01402390.2023.2177987.

²⁴⁰ Caliskan & Cramers (2018).

²⁴¹ Galeotti, Mark: *Russian Political War: Moving Beyond the Hybrid*. Routledge, London 2019, tiivistelmä, <https://doi.org/10.4324/9780429443442>.

²⁴² Fridman, Ofer: A War of Definitions: Hybridity in Russia and the West, *Hybrid Conflicts and Information Warfare: New Labels, Old Politics*. Ofer Fridman, Vitaly Kabernik & James C. Pearce (eds.), Lynne Rienner Publishers, Boulder, Colorado 2018, s. 72; Käihkö, Ilmari: The Evolution of Hybrid Warfare: Implications for Strategy and the Military Profession. *Parameters*, 51 (3), 2021, s. 116, doi:10.55540/0031-1723.3084.

²⁴³ Bachmann, Sascha-Dominik & Håkan Gunneriusson: Hybrid Wars: The 21st-Century’s New Threats to Global Peace and Security. *Scientia Militaria - South African Journal of Military Studies*, 43 (1), 2015, s. 79, doi:<https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2506063>.

²⁴⁴ Wither (2016), s. 80; Källman (2019), s. 2; Fábíán (2019).

²⁴⁵ Thomas, Timothy: The Evolution of Russian Military Thought: Integrating Hybrid, New-Generation, and New-Type Thinking. *The Journal of Slavic Military Studies*, 29 (4), 2016, s. 556, doi:10.1080/13518046.2016.1232541.

²⁴⁶ Källman (2019), s. 95–96.

sotaa käydään 2000-luvulla *yleisesti* pääsääntöisesti väkivallattomin keinoin²⁴⁷. Näin ollen, toisin kuin joskus kirjoitetaan²⁴⁸, muutos sen enempää kuin Gerasimovin puhekaan ei niinkään liittynyt venäläiseen käsitykseen sodasta, vaan sodan kuvaan yleisesti²⁴⁹. Näin ollen hybridisodankäynnin terminologian nousu osaksi sotaan liittyvää diskurssia vangitsi muutoksen hengen, joka oli ja on edelleen meneillään: väkivalta edustaa sodan luonnetta, ei sen luontoa, ja sotaa käydään enenevässä määrin väkivallattomin keinoin.

Ajatus tavanomaisten ja epätavanomaisten keinojen ketterästä yhdistelemisestä poliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi ei kuitenkaan ole järin uusi²⁵⁰, kuten Hoffman itsekin on todennut²⁵¹. Hoffmanilaisittain hybridisodankäynniksi tänä päivänä nimitetty ilmiö voidaan tunnistaa historiallisista konflikteista, jotka edeltävät käsitteen keksimistä²⁵². Esimerkkejä ”*konflikteista, joihin liittyy konventionaalisten ja epätavanomaisten valtiollisten ja ei-valtiollisten joukkojen käyttöä yhteisen poliittisen päämäärän saavuttamiseksi*”²⁵³ on viljalti²⁵⁴. Boot ajoittaa varhaisimmat hybridisodankäynnin viitteet peräti 5 000 vuoden päähän, ensimmäisten tavanomaisten armeijoiden perustamisen pintaan²⁵⁵. Preussilaiskenraali Otto August Rühle von Lilienstern kirjoitti jo vuonna 1818, vuosia ennen Clausewitzia:

*”sota koostuu yleisesti molemmista sodan muodoista... ja sotatoimen aikana tapahtuva toiminta ja operaatiot lukeutuvat osittain pienen sodan ja osittain suuren sodan piiriin.”*²⁵⁶

Näin ollen valtaosaa hybridivaikuttamiseen liittyvistä oivalluksista sen enempää kuin käsitteistöäkään ei voi vilpittömästi pitää uutena enää 2020-luvulla. Myös Martin van Creveld kirjoitti jo 1990-luvun taitteessa, että tulevaisuudessa kansallisvaltioiden väliset suuret tavanomaiset sodat vähenisivät, kun taas epätavanomaisten joukkojen käymä matalan intensiteetin

²⁴⁷ Gerasimov, Valery: Tsennost’ nauki v predvidenii. *Voенно-promыshlennyi kur’er* 8/2013.

²⁴⁸ Brundtland Steder (2016), s. 10–11; Hilden (2018), s. 5.

²⁴⁹ Stoker & Whiteside (2020), s. 35.

²⁵⁰ Ks. esim. Raitasalo (2019); Nato (21.6.2022); Wither (2016), s. 74; Chivvis, Christopher S.: *Understanding Russian “Hybrid Warfare”: And What Can Be Done About It*. RAND Corporation, Santa Monica, CA 2017.

²⁵¹ Hoffman (2009); Hoffman (28.7.2014).

²⁵² Mansoor (2012), s. 1.

²⁵³ Sama, s. 2.

²⁵⁴ Ks. esim. Kesseli, Pasi (toim.): *Kumouksellinen ja vastakumouksellinen sota - Tutkimus Malaijan (1948-60), Vietnamin (1946-70) ja Algerian (1954-62) sodista*. Gummerus Kirjapaino Oy, Saarijärvi 1998.

²⁵⁵ Boot, Max: *The Changing Character of Conflict: Countering Hybrid Warfare*, *Armed Conflict Survey*. The International Institute for Strategic Studies (ed.), Routledge, London 2015, doi:10.4324/9780429333620.

²⁵⁶ Heuser, Beatrice: *Small Wars in the Age of Clausewitz: The Watershed Between Partisan War and People’s War*. *Journal of Strategic Studies*, 33 (1), 2010, s. 145, doi:10.1080/01402391003603623. Huom. pienellä sodalla tarkoitetaan yleisesti epätavanomaista ja suurella tavanomaista sodankäyntiä.

sodankäynti yleistyisi²⁵⁷. Hybridisodankäynnistä onkin tehty historiateoksia jo hyvissä ajoin ennen vuotta 2014²⁵⁸. Uutta ei ole myöskään sodan, rauhan ja kaiken siltä väliltä kattava kansainvälinen, pääosin suurvaltojen välinen poliittinen kilpailu²⁵⁹. Tästä huolimatta verrattain hiljattain turvallisuuden diskurssiin nousseet hybridi vaikuttamisen ja hybridiuhkien käsitteet sisältävät kummatkin edellä mainitut otaksumat, mutta edustavat silti jokseenkin uutta sanastoa.

Tämän aiheutti juuri ilmiön liittäminen Venäjän toimiin Krimillä ja Itä-Ukrainassa vuonna 2014, vaikka edellä mainituilla tapahtumilla ja senaikaisilla hoffmanilaisilla määritelmillä oli lopulta melko vähän yhteistä²⁶⁰. Vielä kuusi kuukautta ennen Krimin valtausta hybridisodankäynti verhoutui hyvin hoffmanilaiseen kuosiin²⁶¹. Hyökkäyksen seurauksena hybridiuhkiin liitetyt eri tulkinnat ”*alkoivat elämään omaa elämäänsä*” ja syrjäyttivät muuta Venäjän toimiin liitettyä käsitteistöä, kuten *ambiguous warfare* (suom. epäselvä sodankäynti), joka oli Yhdistyneen kuningaskunnan suosima nimitys²⁶². Semanttisen sopeutumisen myötä hybridi vaikuttaminen johdannaisineen selviytyikin vuoden 2014 jälkeisinä vuosina ylivoimaisesti käytetyimpänä käsitteenä, vaikka se ei suinkaan ole ainut käsite, joilla nykyaikaista sotaa kuvaillaan²⁶³.

Mutta miksi hybridi vaikuttaminen nousi niin voimallisesti valtioiden turvallisuusagendalle vuoden 2014 jälkeen? Mikä erottaa uudet, vuoden 2014 jälkeiset hybridit määritelmät hoffmanilaisista määritelmistä? Toisin sanoen, mikä uhkakuvastossa, tai peräti sodan kuvassa, on muuttunut? Ainakin kolme keskeistä eroa on tunnistettavissa. Näistä ensimmäinen on asemoituminen suhteessa sodan käsitteeseen. Kuten aiemmin todettu, hybridisodankäynti viittaa kahden osapuolen väliseen kamppailuun, joka sijaitsee intensiteettiasteikolla avoimen aseellisen konfliktin tasolla, kun taas hybridi vaikuttaminen tapahtuu tuon kynnyksen alla.

Kun hoffmanilaisia määritelmiä tarkastellaan aikansa kontekstissa, piirtyy voimakas mielikuva siitä, että käsitteeseen liittyvästä epätavanomaisesta painotuksesta huolimatta se on tarkoitettu kuvaamaan hybridisodankäyntiä, erityisesti operatiivista toimintaa, jokseenkin tavanomaisella

²⁵⁷ Creveld, Martin van: *The Transformation of War*. The Free Press, New York 1991, 194.

²⁵⁸ Murray, Williamson & Peter R. Mansoor: *Hybrid Warfare: Fighting Complex Opponents from the Ancient World to the Present*. Cambridge University Press 2012.

²⁵⁹ Lynch, Thomas F. III & Frank G. Hoffman: Past Eras of Great Power Competition: Historical Insights and Implications, *Strategic Assessment 2020: Into a New Era of Great Power Competition*. Thomas F. Lynch III (ed.), NDU Press, Washington, D.C. 2020; Oskarsson (2017), s. 6.

²⁶⁰ Giles (2016), s. 2, 7.

²⁶¹ Davis, John R.: Defeating Future Hybrid Threats: The Greatest Challenge to the Army Profession of 2020 and Beyond. *Military review*, 93, 2013, s. 21–29.

²⁶² Giles (2016), s. 7; Fridman (2018), s. 67.

²⁶³ Wither (2016), s. 86.

taistelukentällä ja tavallisesti kumouksellisia voimia vastaan²⁶⁴. Tätä käsitystä vahvistaa edelleen ne tapaustutkimukset, joiden kautta hybridisodankäyntiä on tulkittu: vuoden 2006 Libanonin sota²⁶⁵, Etelä-Afrikan sodat vuosina 1976–1989²⁶⁶, Tšetšenian sodat²⁶⁷ sekä Afganistanin sodat²⁶⁸, joista päällimmäisenä Neuvostoliiton Afganistanin sota. Hoffmanilaisissa hybridisodankäynnin määritelmässä korostuu niin ikään aiemmin esitetyt neljä modaaliteettia²⁶⁹; hybridi-vaikuttamisessa taas kaikkien vallankäytön instrumenttien käyttö.

Hybridivaikuttamiseen sisältyy siis vahva oletus tarkoitushakuisesta pysyttäytymisestä sodan kynnyksen alapuolella²⁷⁰. Hoffman toki mainitsee sodan ja rauhan välisen alueen hämärtyminen²⁷¹, mutta hybridisotien historia ennen vuotta 2014 ei tue väittämää, että sitä olisi vielä tuolloin tarkoitushakuisesti hämärrytetty. Vaikka sodan ja rauhan rajan sublimaatio on tunnistettu jo osana neljännen sukupolven sodankäyntiä (engl. *fourth generation warfare*, 4GW)²⁷², Hoffman vaikuttaisi korostavan erityisesti sodan modaaliteettien, varsinkin tavanomaisen ja epätavanomaisen välisen rajan hämärtymistä – mistä erikoisjoukkojenkin käytön lisääntyminen osaltaan viestii. Colin Gray kirjoittaa hyvin tätä myötäilevästi:

*“Ensimmäinen piirre [tulevaisuuden sodankäynnistä], jonka voimme suurella varmuudella ennustaa, on, että sodankäynnin kategorioiden väliset rajat tulevat hämärtymään, tai ennemmin hämärtymään lisää. Binäärinen erottelu tavanomaisen ja epätavanomaisen sodankäynnin välillä tulee olemaan paljon epäselvempi käytännössä kuin se on käsitteellisesti tai juridisesti.”*²⁷³

Tätä vastoin moderniin hybridivaikuttamiseen liittyy nimenomaan epäselvyyden (engl. *ambiguity*) tuottaminen²⁷⁴, jolla tähdätään muun muassa vastapuolen päätöksentekokyvyn

²⁶⁴ Giles (2016), s. 6; Ks. myös Hyytiäinen (2017), s. 18–19.

²⁶⁵ Hoffman (2007).

²⁶⁶ McWilliams, Sean J.: *Hybrid War Beyond Lebanon: Lessons from the South African Campaign 1976 to 1989*. Monograph, U.S. Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth, KS 2009.

²⁶⁷ Nemeth, William J.: *Future war and Chechnya: a case for hybrid warfare*. Thesis, Naval Postgraduate School, Monterey, California 2002.

²⁶⁸ Hoffman (2009).

²⁶⁹ Modaaliteetteja ovat tavanomainen ja epätavanomainen sodankäynti, terrorismi sekä rikollisuus.

²⁷⁰ Oskarsson (2017), s. 7; Lehto & Limnell (2017), s. 191; European Union (2016), s. 2; *Global Strategic Trends* (2018), s. 18; Bērziņš, Jānis: *Russia's New Generation Warfare in Ukraine: Implications for Latvian Defense Policy*. Policy Paper, National Defence Academy of Latvia, Riga 2014, s. 5.

²⁷¹ Hoffman (2007), johdanto.

²⁷² Lind, William S.: *The will doesn't triumph, Global Insurgency and the Future of Armed Conflict*. Aaron Karp, Regina Karp & Terry Terriff (eds.), Routledge, London 2007, s. 101–104, doi:10.4324/9780203089279.

²⁷³ Gray (2005), s. 199.

²⁷⁴ European Union (2016), s. 2.

lamauttamiseen ja riittävän uskottavaan kiistämiseen (engl. *plausible deniability*)²⁷⁵. Kyse on eräänlaisesta 2000-luvun *maskirovkasta* (suom. naamioida)²⁷⁶. Kiistämisen näennäinen uskottavuus yhdistettynä tarkoin kalibroituun, vastatoimien kynnyistä manipuloivaan vaikuttamiseen rohkaisee uhkatoimijoita²⁷⁷. Naton transformaatiojohtoportaan (engl. *Allied Command Transformation*, ACT) mukaan juuri tämä kehityskulku, attribuomattomien menetelmien käyttö ja uskottava kiistäminen, viestii paradigman muutoksesta voimankäytössä²⁷⁸. Vaikuttaminen on siten paitsi tehokasta myös yksipuolista, sillä attribuution on edellettävä retribuutiota.

Hybridivaikuttaminen uudempien määritelmien hengessä ei siis ole sotaa eikä rauhaa²⁷⁹. Näin ollen se asettuu mitä suurimmassa määrin niin kutsutulle harmaalle alueelle, eli sodan ja rauhan väliseen tilaan, jolla toimiessa pyritään tietoisesti pysymään avoimen aseellisen konfliktin kynnyksen alapuolella²⁸⁰. Harmaa alue vaikuttaisikin olevan usein erityisesti erikoisjoukkokirjallisuudessa ilmaisu²⁸¹. Kapustan mukaan harmaan alueen toimintaan liittyy:

*”perinteisen sodan ja rauhan dualismin väliin putoavaa kilpailullista vuorovaikutusta valtiolisten ja ei-valtiolisten toimijoiden keskuudessa ja sisällä... jota kuvaa epäselvyys konfliktin luonteesta, läpinäkyvyys konfliktin osapuolista tai epävarmuus soveltuvasta politiikasta ja laillisesta viitekehystä.”*²⁸²

Tämä tarkoittaa samalla, että puolustajalla, kuten Suomella, on käytössään vain normaaliolojen resurssit ja toimivaltuudet. Täten hybridivaikuttamisella voidaan pyrkiä puolustajan toimivaltuuslainsäädännön manipulointiin, jolloin puolustajalla ei ole käytössään täysimääräisiä resursseja tai toimivaltuuksia.²⁸³ Samalla hämärtyy myös laillisen ja laittoman välinen raja, jolloin vaikuttaminen voidaan pitää kokonaan viranomaistoiminnan ulottumattomissa. Vaikka

²⁷⁵ Schmid (7.3.2019); Wigell, Mikael, Harri Mikkola & Tapio Juntunen: *Best Practices in the whole-of-society approach in countering hybrid threats*. Study for the European Parliament, Requested by the INGE committee, PE 653.632, European Union, Brussels 2021, s. 14; Lanoszka (2016), s. 180.

²⁷⁶ Lindley-French, Julian: *NATO: Countering Strategic Maskirovka*. Policy Paper, Canadian Defence & Foreign Affairs Institute, Calgary 2015. [https://www.cgai.ca/nato_countering_strategic_maskirovka], luettu 1.8.2023.

²⁷⁷ Monaghan, Cullen & Wegge (2019), s. 18.

²⁷⁸ Allied Command Transformation: *Strategic Foresight Analysis (SFA)*, NATO 2017, 2. luku, k. 8.

²⁷⁹ Gerasimov (2017), s. 23.

²⁸⁰ Schmid (7.3.2019); Oskarsson (2017), s. 7.

²⁸¹ Ks. Coombs, Howard G. & Christopher Marsh (eds.): *Operating on the Margins: SOF in the Gray Zone*. Canadian Special Operations Command, Ottawa, Ontario 2023; Troeder (2019); Kapusta (2015a), s. 1–9; Lohaus (2016), s. 75–91; Hilden (2018), s. 8.

²⁸² Kapusta, Philip: *The Gray Zone. Special Warfare*, 28 (4), 2015b, s. 20.

²⁸³ Sisäministeriö (2023), s. 38.

hybridivaikuttaminen on vihamielistä ja pääsääntöisesti myös vahingollista, se ei läheskään aina ole laitonta²⁸⁴. Päinvastoin vaikuttaminen voi hyvinkin tapahtua lain sallimissa rajoissa²⁸⁵.

Tietoisella ja aktiivisella toiminnalla harmaalla alueella hybridivaikuttaminen voi paitsi hämärtää myös *laajentaa* sodan ja rauhan välistä vyöhykettä. Raja, joka toisen maailmansodan jälkeen voitiin hahmottaa verrattain suurella erottelukyvyllä, on laajentunut niin, että nykyisellään valtaosa sotilasoperaatioistakin toteutetaan harmaalla alueella²⁸⁶. Hyökkääjään jatkuva rajojen hakeminen ja siinä onnistuminen kannustaa eskalaatiokynnyksen etsimistä ja eteenpäin työntämistä vastaisuudessa. Puolustajan näkökulmasta haluttomuus leimata vihamielistä toimintaa sodankäynniksi nostaa vuorostaan kynnystä sille, mitä kaikkea voidaan pitää hybridivaikuttamisena – tai sotatoimena. Siten hybridivaikuttaminen voi myös viivästyttää tarpeellisiin vasta-toimiin ryhtymistä, kuten valmiuden säätelyä, ja kuvainnollista ”sodan julistamista”.

Toinen eroavaisuus on aiempaa suurempi painotus ei-sotilaallisiin menetelmiin, erityisesti informaatiovaikuttamiseen²⁸⁷. Tämä informatiivinen käänne on näkynyt myös ei-valtiollisten toimijoiden vaikuttamismenetelmien kehityksessä, kuten terroristiorganisaatioissa²⁸⁸. Informaatiovaikuttamisen merkityksen kasvu voidaan palauttaa 1980-luvun puolivälissä alkaneeseen, tietotekniikan kehityksen käynnistämään informaatiovallankumoukseen. Informaatiovallankumous (myöhäismoderni aika) nähdään agraari- (esimoderni) ja teollisen (moderni) vallankumouksen jälkeisenä kolmantena vallankumouksena, jolla tarkoitetaan karkeasti tallennetun informaation merkityksen räjähdysmäistä korostumista kaikessa inhimillisessä toiminnassa²⁸⁹, myös sodankäynnissä²⁹⁰, kuten Yhdysvalloissa on painotettu eritoten 1990-luvulta alkaen²⁹¹.

²⁸⁴ Sama, s. 25.

²⁸⁵ Wigell, Mikkola & Juntunen (2021), s. 14.

²⁸⁶ Kainikara, Sanu: *Air Power in the Information Age: The Deciding Factor*, Working Paper 41, Air Power Development Centre, Royal Australian Air Force 2015, s. 2.

²⁸⁷ Wither (2016), s. 76; Giles (2016).

²⁸⁸ Whiteside, Craig: Hybrid Conflicts and Information Warfare: New Labels, Old Politics, *A New Paradigm of Hybrid Warfare*. Ofer Fridman, Vitaly Kabernik & James C. Pearce (eds.), Lynne Rienner Publishers, Boulder, Colorado 2018, s. 225–246; Watts, Clint: *Messing with the Enemy: Surviving in a Social Media World of Hackers, Terrorists, Russians, and Fake News*. First Edition. HarperCollins, New York 2018, s. 21–48.

²⁸⁹ Ks. esim. Veneris, Y: Modelling the Transition from the Industrial to the Informational Revolution. *Environment and Planning A: Economy and Space*, 22 (3), 1990, s. 399–416, doi:10.1068/a220399.

²⁹⁰ Dugin, Alexander: Mir ohvachen setevymi voynami. *Nezavisimoe voennoe obozrenie*, 45, 2005.

²⁹¹ Arquilla, John & David Ronfeldt: Cyberwar is coming! *Comparative Strategy*, 12 (2), 1993, s. 141–165, doi:10.1080/01495939308402915.

Informaatiovaikuttamista on tutkittu Neuvostoliitossakin jo 1960-luvulta lähtien²⁹². Teoreetikot aina Frunzesta Garejeviin ovat tähdentäneet ”henkisten tekijöiden” merkitystä sotamenestykselle²⁹³. Informaatiovallankumouksen ja hybridivaikuttamisen yhdistävästä teoriasta tuli venäläisen diskurssin valtavirtaa kuitenkin vasta 2010-luvun taitteessa. Uuden sukupolven sodankäynnissä (engl. *new generation warfare*), joka on käytännössä Venäjällä vuodesta 2013 käytössä ollut eufemismi hybridisodankäynnille, ihmismieli muodostaa kriittisimmän taistelutilan, minkä seurauksena informaatio- ja psykologinen vaikuttaminen korostuvat nykyaikaisissa sodissa²⁹⁴. Venäjän 2010-luvun seuratuimpiin sota-akateemikoihin lukeutuvat²⁹⁵ eversti Sergey G. Chekinov ja kenraaliluutnantti Sergey A. Bogdanov kirjoittavat:

*”Informaatio- ja psykologinen sodankäynti tulevat dominoimaan uuden sukupolven sodankäyntiä ja... lannistamaan vastustajan asevoimien henkilöstöä ja väestöä niin moraalisesti kuin psykologisestikin. Käynnissä olevassa informaatioteknologioiden vallankumouksessa informaatio- ja psykologinen sodankäynti tulee pitkälti valamaan pohjan voitolle.”*²⁹⁶

Informaatioteknologia toimii mahdollistajana informaatiovaikuttamisen²⁹⁷ lisäksi kybervaikuttamiselle²⁹⁸. Kummatkin ovat venäläisen hybridistrategian kulmakiviä²⁹⁹. Niitä myös hyödynnetään pitkälti synkronisesti. Esimerkiksi Venäjän vaikuttaminen Yhdysvaltain vuoden 2016 oli sekä innovatiivinen osoitus informaatiovaikuttamisesta että melko klassinen kyberhyökkäys³⁰⁰. Täten informaatioteknologian kokonaisvaltainen aseellistaminen, informaation tavoin, on keskeinen osa venäläistä hybridivaikuttamista. Se on edullista, vaikuttavaa, kantamaltaan rajatonta ja valtionrajat (ainakin länsimaissa) esteettä läpäisevää. Gerasimovin itsensä sanoin:

²⁹² Thomas, Timothy: Russia’s Reflexive Control Theory and the Military. *The Journal of Slavic Military Studies*, 17 (2), 2004, s. 237–256, doi:10.1080/13518040490450529.

²⁹³ Salminen, Mirva: Kyber-fyysinen sota 2030+: Yhteiskuntien kompleksisuus tuottaa yllätyksiä sodankäyntiin, *Tuleva sota: Tulevaisuuden sodan tulevaisuus*. Jari Rantapelkonen (toim.), Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2018, s. 179.

²⁹⁴ Bērziņš (2016), s. 173. Bērziņšin tutkimus perustuu pitkälti Bogdanovin ja Chekinovin vuosien 2010–2017 aineistoon, mistä myös uuden sukupolven sodankäynnin käsite on peräisin.

²⁹⁵ Jonsson (2019).

²⁹⁶ Chekinov, Sergey G. & Sergey A. Bogdanov: O kharaktere i soderzhanii voyny novogo pokoleniya, *Voennaiia mysl’* nro 10 (2013), s. 16. Käännös tutkijan oma.

²⁹⁷ Kutsutaan Venäjällä informaatiopsykologiseksi sodankäynniksi (*informatsionno-psihologicheskaya voyna*).

²⁹⁸ Kutsutaan Venäjällä informaatiotekniseksi sodankäynniksi (*informatsionno-tekhnicheskaya voyna*).

²⁹⁹ Fábíán (2019), s. 315; Ainsworth, Sean: The evolution of the Russian way of informatsionnaya voyna, *Emerging Technologies and International Security: Machines, the State, and War*. Reuben Steff, Joe Burton & Simona R. Soare (eds.), Routledge, London 2020, s. 138, doi:10.4324/9780367808846-11; Iasello, Emilio J.: Russia’s Improved Information Operations: From Georgia to Crimea. *Parameters*, 47 (2), 2017, s. 51–63, doi:10.55540/0031-1723.2931.

³⁰⁰ Mueller, Robert S. III: *Report On The Investigation Into Russian Interference In The 2016 Presidential Election - Volume I of II*. U.S. Department of Justice, Washington, D.C. 2019. [https://www.justice.gov/storage/report_volume1.pdf], luettu 10.1.2024.

”Tänään, globalisaation aikakautena, valtorajojen heiketessä, viestintävälineiden kehittyessä, kaikkein tärkeimmäksi tekijäksi on muodostunut muutos tavoissa ratkaista valtioiden välisiä ristiriitoja.”³⁰¹

Sodankäynnin informaatiovallankumous ei kuitenkaan ole yksin venäläisen sotataidon piirre. Informaatiovallankumous takaa sen, että itse sodan luonne – joidenkin mukaan sodan luonto³⁰² – muuttuu. Nykyaikaisessa sodankäynnissä teolliset tuotantotekijät, pääoma, työvoima tai tekniikka, eivät niinkään ole keskeisessä arvossa, vaan informaation määrä sekä ennen kaikkea sen laatu. Itse asiassa informaatio kaikissa sen käyttötarkoituksissa voidaan nähdä strategisena resurssina, joka on yhtä käänteentekevä jälkitekolliselle ajalle kuin pääoma oli teollistumiselle.³⁰³ Samoin kuin modernin auton arvo perustuu enemmän sen sisältämään digitaaliseen ohjelmakoodiin kuin sen mekaanisten osien summaan, aseiden arvon mitta piilee sen informaatioarvossa eikä pelkästään sen kineettisessä tuhovoimassa. Walter Russell Meadin sanoin:

“On tulossa yhä selvemmäksi, että informaatio on osa, ehkä peräti kaikkein tärkein osa, valtion voimaa.”³⁰⁴

Tässä suhteessa informaatio on korvannut massan hallinnan välineenä. Tämä huomio lienee saanut yhä enemmän painoarvoa myös Venäjällä. Klassisesti laajojen maa-alueiden hallinta on edellyttänyt huomattavaa maavoimaa, jota Venäjällä on väkirikkaana maana löytynyt. Samalla kun maan väkiluku on asettunut laskusuhdanteeseen, venäläisen sotataidon ytimeen on vakiintunut ajatus, että tarkoin kuratoiduilla ja laajalevikkisillä psykologisilla operaatioilla, raskaisiin maasotatoimiin sitoutumisen sijaan, voitaisiin saavuttaa poliittisia päämääriä. Karkeasti ilmaistuna: jos hallitset maata, sinulla on ongelma; jos hallitset kuningasta, sinulla on maa³⁰⁵. Informaatiolla voi kuitenkin hallita maa-alueita vain marginaalisesti ja epäsuoraan³⁰⁶.

³⁰¹ Gerasimov, Valery: Po opytu Sirii: Gibridnaya voyna trebuyet vysokotekhnologichnogo oruzhiya i nauchnogo obosnovaniya, *Voенno-promyshlennyi kur'er* 9/2016.

³⁰² Dugin, Alexander: Mir ohvachen setevymi voynami. *Nezavisimoe voенnoe obozrenie*, 45, 2005, s. 453.

³⁰³ Arquilla & Ronfeldt (1993), s. 150, 141, 143; ks. myös Keohane, Robert O. & Joseph S. Nye: Power and Interdependence in the Information Age. *Foreign Affairs*, 77 (5), 1998, s. 87, doi:10.2307/20049052.

³⁰⁴ Mead, Walter Russell: The Big Shift: How American Democracy Fails Its Way to Success, *Foreign Affairs*, 16.4.2018. [<https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2018-04-16/big-shift>], luettu 27.7.2023. Käännetty tutkijan toimesta.

³⁰⁵ Hickman ym. (2017), s. 10; ks. myös Petraitis, Daivis: *Russian Threat Perceptions*. Venäjä-seminaari 2019, Helsinki 25.4.2019. [<https://www.youtube.com/watch?v=iVkJpRvLqzk&t=5671s>], haettu 25.5.2023.

³⁰⁶ Pocheptsov, Georgy: *Information wars: Fundamentals of military communication research*. Refl-book, Vakler 2000, 1. luku; ks. myös Kaldor (1999), s. 7–8.

Kolmas ja kenties kaikkein keskeisin uusi asia on mittasuhteet³⁰⁷. Siinä missä sodankäynti perinteisessä mielessä oli 80-prosenttisesti sotilaallista ja 20-prosenttisesti ei-sotilaallista sodankäyntiä, hybridisodankäynti edustaa päinvastaista, eli käsittää 80-prosenttisesti ei-sotilaallisia ja vain 20-prosenttisesti sotilaallisia keinoja³⁰⁸. Erotuksena hoffmanilaiseen hybridisodankäyntiin hybridivaikuttamisessa ensisijaista on ei-sotilaallinen voimankäyttö sodan kynnyksen alla³⁰⁹. Kuten vuoden 2021 puolustuselonteko linjaa: ”hybridivaikuttamisen keinovalikoima painottuu ei-sotilaallisiin keinoihin”³¹⁰. Ideaalitulanteessa kovan sotilaallisen voiman käyttö on minimoitu³¹¹. Tämä oli myös Gerasimovin aiemmin mainitun artikkelin ydinviesti:

“*Ei-sotilaallisten keinojen rooli poliittisten ja strategisten tavoitteiden saavuttamisessa on kasvanut, mikä on joltain osin tehokkuudessaan merkittävästi ylittänyt aseiden voiman.*”³¹²

Sotilaallisten ja ei-sotilaallisten menetelmien suhde nykyaikaisessa sodankäynnissä on siis karkeasti luonnehtien 4:1 (ks. liite A-5)³¹³. Varsinainen aseellinen voimankäyttö tai sillä uhkaaminen edustaa täten nykyaikaisessa konfliktissa vain jäävuoren huippua.

Jäävuori onkin varsin sopiva analogia kuvaamaan hybridivaikuttamista, sillä Gerasimoville aseellinen selkkaus muodostaa yhä sodan olemuksellisen ja ennen kaikkea näkyvän piirteen muun jäädessä piiloon. On kuitenkin muistettava, että clausewitzilainen usko sotilaalliseen voimaan poliittisen tavoitteiden takaajana on yhä osa venäläistä sotataittoa, vaikka ei-sotilaallisten keinojen merkitys niiden saavuttamisessa onkin kasvanut³¹⁴. Muiden keinojen vaikutus on kuitenkin kiistaton. Käyttihän Venäjä vähintään kahdeksan vuotta kammetakseen Ukrainan pehmeämmin menetelmin takaisin osaksi vaikutuspiiriään. Tämä kertoo luottamuksesta hybridivaikuttamisen vaikutuspotentiaaliin. Kuten Gerasimov vuonna 2017 selosti:

³⁰⁷ Ks. esim. Galeotti, Mark: Hybrid, ambiguous, and non-linear? How new is Russia’s ‘new way of war’? *Small Wars & Insurgencies*, 27 (2), 2016, s. 291, doi:10.1080/09592318.2015.1129170.

³⁰⁸ Kartapolov, Andrey V.: Uroki voyennykh konfliktov perspektivy razvitiya sredstv i sposobov ikh vedeniya: Pryamyie i nepryamyie deistviya v sovremennykh mezhdunarodnykh konfliktakh. *Vestnik Akademii Voyennykh Nauk*, 51 (2), 2015, s. 33.

³⁰⁹ Kähkö (2021), s. 116–117, 127.

³¹⁰ *Valtioneuvoston puolustuselonteko* (2021), s. 17.

³¹¹ Bērziņš (2014), s. 5.

³¹² Gerasimov (2013). Käännetty tutkijan toimesta.

³¹³ Ks. myös esim. Chekinov, Sergey G., & Sergey A. Bogdanov: Evoliutsiia sushchnosti i soderzhaniia poniatia ”voina” v XXI stoletii. *Voennaiia mysl’ 1/2017*, s. 39; Oren (2016), s. 60; Jonsson (2019).

³¹⁴ Kari (2019), s. 75; Källman (2019), s. 3.

*”Ei-sotilaalliset muodot ja keinot käydä kamppailua ovat saavuttaneet ennennäkemättömän kehitystason ja saaneet vaarallisen, joskus jopa väkivaltaisen luonteen. Ei-sotilaallisten menetelmien ja keinojen käyttö voi johtaa valtion energia-, pankki-, talous-, informaatio- ja muiden järjestelmien romahtamiseen.”*³¹⁵

Vuoden 2016 artikkelissaan Gerasimov niveltää aiemmin kuvailemansa sodan kuvan muutoksen edelleen hybridikäsitteistöön kirjoittaessaan:

*”Nykyaikaisissa konflikteissa käytettyjen taistelumenetelmien painopiste on siirtymässä entistä enemmän sotilaallisen voiman tuella toteutettavien poliittisten, taloudellisten, informaatiollisten ja muiden ei-sotilaallisten toimenpiteiden integroituun käyttöön. Nämä ovat niin sanottuja hybridimenetelmiä.”*³¹⁶

Yhteenvedon voidaan siis todeta, että hybridivaikuttamiseen, erotuksena Hoffmaninlaiseen käsitykseen hybridisodankäynnin luonteesta, liittyy kolme keskeistä muutostekijää. Nämä ovat kamppailun painottuminen aseellisen konfliktin kynnyksen alle sekä sodan ja rauhan välisen rajan hämärtyminen, mittasuhteiden muutos sotilaallisten ja ei-sotilaallisten keinojen välillä sekä informaatioteknologian korostuminen hybridivaikuttamisen keinovalikoimassa. Näistä havainnoista varsinkin viimeinen antaa perusteet esittää väittämiä hybridivaikuttamiseen liittyvästä uhkapotentiaalista. Informaatioteknologian kehityksen vanavedessä etenkin kyber- ja informaatiovaikuttamisesta on tullut huomattavasti aiempaa uhkaavampia³¹⁷.

Näistä kahdesta uhkaavin osa-alue on kuitenkin informaatio³¹⁸. Onhan niin, että Venäjän Eurooppaan kohdistuva vaikuttaminen on pääsääntöisesti informaatiovaikuttamista³¹⁹. Kaikkein ratkaisevimmat taistelut käydään siksi narratiiveista, ihmisten mielissä. Liberaali maailmanjärjestys, turvallisuus, Suomi ja Venäjä ovat kaikki sosiaalisesti konstruoituja, kollektiivisesti ylläpidettyjä rakenteita, satuja, jotka lakkaavat olemasta sillä hetkellä, jona niihin lakataan

³¹⁵ Gerasimov (2017), s. 25. Käännetty tutkijan toimesta.

³¹⁶ Gerasimov (2016). Käännetty tutkijan toimesta.

³¹⁷ Meessen, Rick & Marcel van Berlo: *Hybride dreigingen zijn dichterbij dan je denkt*. Article, TNO 2021, s. 3.; *Valtioneuvoston puolustuselonteko* (2021), s. 58; Weissmann, Mikael: Conceptualizing and Countering Hybrid Threats and Hybrid Warfare: The Role of the Military in the Grey Zone, *Hybrid Warfare: Security and Asymmetric Conflict in International Relations*. Mikael Weissmann ym. (eds.), I.B. Tauris, London 2021, s. 70.

³¹⁸ Oskarsson (2017), s. 6, 12; Giegerich, Bastian: Hybrid Warfare and the Changing Character of Conflict. *Connections*, 15 (2), 2016, s. 70.

³¹⁹ Morris ym. (2019), s. xi.

uskomasta. Tästä syystä informaatioylikvoima kääntyy nopeasti strategiseksi dominanssiksi. Tämä antaa väkevän mandaatin ensimmäisen hypoteesin muodostamiselle, joka kuuluu:

H1 Suomen ja Naton näkökulmasta valtiollisten uhkatoimijoiden merkittävin vaikuttamispotentiaali nyt ja tulevaisuudessa liittyy 1) informaatio- ja 2) kyberosa-alueeseen

Käyttämästäni neuvostovenäläisestä esimerkkitapauksesta huolimatta vahvimpia premissejäni on, että hybridivaikuttaminen edustaa yleistä sodan kuvan muutosta. Hybridivaikuttaminen muovaa sodan luonnetta, sillä se on tapa, jolla eri toimijat, etenkin suurvallat, yhä useammin edistävät intressejään³²⁰. Siten hybridivaikuttamisen tarkasteleminen on samalla sodan kuvan määrittelyä³²¹. Samalla on ymmärrettävä, ettei sodan luonto muutu³²². Sota on yhä väkivaltaista, sosiaalista vuorovaikutusta ja kaksintaistelua, jota kulttuuriset ja teknologiset tekijät vain värittävät³²³. Sota ilmiönä säilyy niin kauan kuin sitä käyvät ihmisetkin.

Hybridivaikuttamisessakin on viime kädessä kyse ”sodasta”, clausewitzilaisen vihollisuuden ilmentymästä. Hybridivaikuttamisen perimmäinen tavoite on siten sama kuin missä tahansa muussa sotatoimessa: poliittisten tavoitteiden saavuttaminen³²⁴. Vaikka Clausewitzin teoria saa nykyään osakseen myös kritiikkiä³²⁵, nykyiset konfliktit eivät näytä kumoavan, vaan pikemminkin vahvistavan clausewitzilaista paradigmaa sodan luonnosta³²⁶. Rohkenenkin olettaa, että myös Clausewitz näkisi hybridivaikuttamisen sodan ilmenemismuotona, jos hänellä olisi suotu siihen mahdollisuus³²⁷. Olihan sota Clausewitzillekin *enemmän* kuin ”vain kameleontti”, joka sopeutuu kulloinkin vallitseviin olosuhteisiin³²⁸. Hybridivaikuttaminen on koordinoitua voimankäyttöä perinteisen sodan kynnyksen alla, johon liittyvät käsitykset sodan luonteesta ovat

³²⁰ Ks. esim. Dengg, Anton & Michael Schurian: Zum Begriff der Hybriden Bedrohungen, *Vernetzte Unischerheit - Hybride Bedrohungen im 21. Jahrhundert*. Anton Dengg & Michael Schurian (eds.), Landesverteidigungsakademie, Vienna 2015, s. 23–75; Hughes, Geraint: War in the Grey Zone: Historical Reflections and Contemporary Implications. *Survival*, 62 (3), 2020, s. 131–132, doi:10.1080/00396338.2020.1763618.

³²¹ Johnson, Robert: Hybrid War and Its Countermeasures: A Critique of the Literature. *Small Wars & Insurgencies*, 29 (1), 2018, s. 143, doi:10.1080/09592318.2018.1404770.

³²² Gunneriusson (2019), s. 273.

³²³ Gray (2005).

³²⁴ Wither (2016), s. 86.

³²⁵ Ks. esim. Keegan, John: *Sodankäynnin historia*. Jouni Suistola (suom.), Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 2005, s. 19; Creveld (1991), s. 126; Kaldor (1999), s. 15, 218.

³²⁶ Garard, Olivia A. & B. A. Friedman: Clausewitzian Alchemy and the Modern Character of War. *Orbis*, 63 (3), 2019, s. 362, doi:10.1016/j.orbis.2019.05.007; Cormier, Youri: *War as Paradox: Clausewitz and Hegel on Fighting Doctrines and Ethics*. McGill-Queen’s University Press, Montreal 2016, s. 10–11; Gray (2005); McFate, Sean: *The New Rules of War: Victory in the Age of Durable Disorder*. HarperAudio 2019. Äänikirja.

³²⁷ Liedekerke, Arthur de & Maarten Toelen: *The relevance of Clausewitzian theory in hybrid war: The Iranian-Saudi rivalry*. Hybrid CoE Working Paper 15, Hybrid Center of Excellence 2022, s. 14.

³²⁸ Clausewitz (2009), s. 29.

vain jääneet ajasta jälkeen³²⁹. Poliittiset tavoitteet pyritään saavuttamaan *mitä tahansa* välinettä käyttäen, *missä tahansa* toimintaympäristössä³³⁰. Kuten Sean McFate asian ilmaisee:

*”Sotaan liittyy muutakin kuin sodankäynti ja sodankäyntiin muutakin kuin tappaminen. Tämän ymmärtäminen on avain voittoon.”*³³¹

Hybridivaikuttamista lieneekin helpointa kuvata dualistisena paradoksina – kuin valo, joka on samanaikaisesti aaltoliikettä ja diskreetti alkeishiukkanen. Hybridivaikuttaminen kuuluu siten samanaikaisesti idealistiseen sodan kirjoon olematta kuitenkaan sananmukaisesti sotaa. Jatkaakseni fysikaalista allegoriaa, tavanomaisen sodan ja hybridivaikuttamisen muodostama teoreettinen kontrasti muistuttaa tietyllä tapaa newtonilaisen mekaniikan, suurien kappaleiden fysiikan, ja kvanttiteorian, pienten kappaleiden fysiikan, ristiriitaa. Kumpikin teoria kuvaa omin tavoin ja lainalaisuuksin samaa ilmiötä. Vaikka teorit ovat osin samankaltaisia, teorit ja niiden lainalaisuudet ovat perustavalla tavalla erilaisia ja jopa ristiriitaisia. Ensimmäinen on suoraviivainen ja looginen, kun taas toinen on epäintuitiivisempi ja huomattavasti kompleksisempi.

³²⁹ Liedekerke & Toelen (2022), s. 12.

³³⁰ Johnson (2018), s. 157–158.

³³¹ McFate (2019), 1. luku, 10:16.

3 HYBRIDIVAIKUTTAMISEN RISTIMALLI

”Asevoimamme operoivat tänä päivänä osaltaan ilman [selkeää] sodan käsitettä ja etsivät [siksi] epätoivoisesti uutta ”yhtenäistä standardimallia” konfliktista, joka palvelisi asevoimiamme organisoimista ja taktiikkaa...”³³²

Hoffmanin mukaan hybriditeoria keskittyy lähes poikkeuksetta siihen, *miten* vaikuttamista toteutetaan. Vaikka konfliktinratkaisun ja vastatoimien kannalta on kriittisempää, *miksi* vaikuttamista tapahtuu, siitä puhutaan vain harvoin.³³³ Seuraavan alaluvun tarkoituksena on siten osoittaa, miksi sodan kuva liikkuu siihen määrättyyn suuntaan, mihin se on edellisessä luvussa piirretty. Täten luku tuottaa samalla eräänlaisen diagnoosin maailman tilasta. Toisin sanoen pyrki- myksenä on hahmotella ilmiötä, josta monet kirjoittavat³³⁴: mitkä tekijät ajavat sodan kuvaa kohti hybridivaikuttamista ja mitkä tekijät vaikuttamista mahdollistavat.

Kutsun sodan kuvaa hallitsevia muuttujia Voimaksi, Vastavoimaksi ja Verkoksi. Hieman vastaavanlaisen analogian muodostaisi jännite, vastus ja verkko.³³⁵ Esittämäni teoria on poikkitieteellinen sekoitus muita teorioita, sisältäen otteita muun muassa sosiologiasta, sosiaalipsykologiasta, sotataidosta, peliteoriasta, kansainvälisten suhteiden tutkimuksesta ja filosofiasta. Siten seuraavan luvun tarkoituksena on tarjota deskriptiivistä, joskin empiirisesti validoimatonta, teoreettista näkemystä hybridivaikuttamiseksi kutsutun ilmiön perinpohjaiseksi ymmärtämiseksi. Esitän luvussa myös tietävästi uutta teoriaa hybridivaikuttamisen hahmottamiseksi. Ensimmäinen on 7C-malliksi nimeämäni konfliktijatkumo³³⁶ ja toinen siis hybridivaikuttamisen ristimalli, jossa konfliktijatkumo sekä Voima, Vastavoima ja Verkko yhdistyvät.

3.1 Konfliktijatkumo

Sotaisuus on länsimaisessa ajattelussa yhteiskunnan binäärinen ominaisuus, sota tai rauha, 1 tai 0, jonka välissä ei ole mitään. Tätä logiikkaa vastoin potentiaali sellaisille konflikteille, joissa sodan ja rauhan rajat ovat veteen piirrettyjä, vaikuttaisi kuitenkin olevan kasvussa. Kuten yhteiskuntafilosofi Thomas Hobbes asian ilmaisee:

³³² Barno, David W.: Military Adaptation in Complex Operations. *PRISM*, 1 (1), 2009, s. 30. David Barno on Yhdysvaltain armeijan kenraaliluutnantti (evp) ja Afganistanin joukkojen komentaja vuosilta 2003–2005.

³³³ Hoffman, Frank G.: Examining Complex Forms of Conflict. *PRISM*, 7 (4), 2018, s. 41–42.

³³⁴ Ks. esim. Wijk ym. (2021), s. 6.

³³⁵ Kolmiyhteydessä hieman samankaltaisuutta J. F. C. Fullerin paineen (engl. pressure), vastustuksen (engl. resistance) ja kontrollin (engl. control) kolminaisuuteen. Ks. Fuller, John F. C.: *The Foundations of the Science of War*. Hutchinson & Co., London 1926, s. 230–293. Fuller ei kuitenkaan ole vaikuttanut teoriansi muodostukseen.

”Sota ei koostu pelkästään taisteluista, tai taistelemisesta, vaan se käsittää sen ajanjakson, jonka sisällä tahto käydä taistoon on tunnettu. Siten aika tulee huomioida sodan luonnossa niin kuin se huomioidaan säässä. Samoin kuin huonon sään luonto ei rajoitu yhteen tai kahteen sateeseen, niin sodan luonto ei koostu varsinaisesta taistelusta, vaan tunnetusta taipumuksesta [taisteluun] koko sinä aikana, kun ei ole vakuutta päinvastaisesta.”³³⁷

Koska sota on jatkuvaa, on paljon tarkoituksenmukaisempaa tarkastella sotaa jatkumona, tarkalleen ottaen konfliktijatkumona³³⁸ (engl. *conflict continuum*). Jatkumo- tai kilpailumentali- teetti on laajasti tunnustettu aksiooma erityisesti yhdysvaltalaisessa valtiohallinnon³³⁹ ja ase-voimain³⁴⁰ julkaisuissa. Vastaavaa ajattelua löytyy myös esimerkiksi erikoisjoukkopuolella. Jatkuvan kamppailun idea esiintyy esimerkiksi Yhdysvaltojen³⁴¹ erikoisjoukkodoktriinissa sanaparilla ”*competition continuum*” (suom. kilpailujatkumo) 42 kertaa ja Naton³⁴² vastaavassa ilmaisulla ”*spectrum of conflict*” (suom. konfliktispektri) kahdeksan kertaa³⁴³. Se on keskeinen taustaoletus myös Yhdysvaltain asevoimien uudessa Multi-Domain Battle -konseptissa³⁴⁴.

Tämänlaiseen rakenteeseen viitataan usein myös implisiittisesti. Tämä tapahtuu puhuttaessa esimerkiksi aseellista konfliktia alempiasteisesta kilpailusta (engl. *competition short of armed conflict*), sotilaallisten operaatioiden kirjosta (engl. *range of military operations*)³⁴⁵, sodan kynnyksen (engl. *below the threshold*)³⁴⁶ alla toimimisesta, tai ennen ”pilliin vihellystä” (vrt. *left of bang*) tapahtuvasta toiminnasta. Mentaliteetin omaksuminen on perusedellytys hybridivai- kuttamisen ymmärtämiselle kuin myös sen hyödyntämiselle ja torjumiselle.

Yhdysvaltalaisessa asiakirjallisuudessa konfliktijatkumo kuvataan usein kolmiulotteisena, kä- sittäen kilpailun, konfliktin sekä paluun kilpailuun joko konfliktin tai pelotteen kautta³⁴⁷.

³³⁷ Hobbes, Thomas: *Leviathan*. Revised student edition. Richard Tuck, Raymond Geuss & Quentin Skinner (eds.), Cambridge University Press, Cambridge 1996, s. 88. Käännetty tutkijan toimesta.

³³⁸ Joskus myös kilpailujatkumo (engl. *competition continuum*)

³³⁹ *National Security Strategy*. The White House, Washington, D.C. 2022, s. 8. [<https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/11/8-November-Combined-PDF-for-Upload.pdf>], luettu 1.8.2023.

³⁴⁰ *Joint Publication 3-05* (2020); Department of the Army (2021); *Joint Doctrine Note 1-19: Competition Continuum*. Office of the Joint Chiefs of Staff 2019.

³⁴¹ *Joint Publication 3-05* (2020).

³⁴² *AJP-3.5* (2019).

³⁴³ Ks. myös esim. Netherlands Special Operations Command (2021), s. 23, 27; Wijk ym. (2021), s. 44.

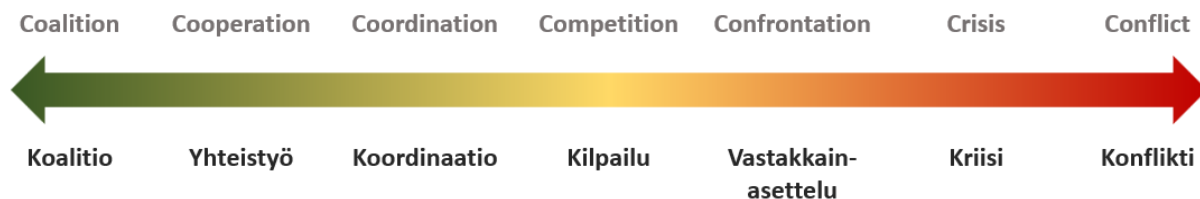
³⁴⁴ *Multi-Domain Battle: Evolution of Combined Arms for the 21st Century, 2025–2040, Version 1.0*. United States Army Training and Doctrine Command (TRADOC) 2017, s. 66.

³⁴⁵ *Joint Publication 3-05* (2020), s. 1–8.

³⁴⁶ Morris ym. (2019).

³⁴⁷ Perkins, David G.: Multi-Domain Battle: The Advent of Twenty-First Century War. *Military Review*, 97 (6), 2017, s. 10.

Toisaalta jatkumo voi sisältää myös rauhaisamman ulottuvuuden, jolloin jatkumon ääripäät muodostuvat yhteistyöstä (engl. *cooperation*) ja aseistetusta konfliktista³⁴⁸ ja joiden väliin kilpailu asemoituu. Suuremman tarkkuuden saavuttamiseksi ehdotan kuitenkin seitsenportaista jatkumoa (ks. kuva 2), jossa kilpailun ja aseellisen konfliktin väliin mahtuu vastakkainasettelu (engl. *confrontation*)³⁴⁹ ja kriisi (engl. *crisis*). Kutsuttakoon tätä jatkumoa c-alkuisen englantinkielisen sanaston vuoksi 7C:ksi.

Kuva 2 Seitsenulotteinen konfliktijatkumo (7C)³⁵⁰

Kilpailu on jatkumon perusasetelma³⁵¹, sillä mitään konfliktitonta lepotilaa ei ole olemassa. Mutta kilpailu ei myöskään ole koskaan absoluuttista. Kilpailua voi tapahtua joillain osa-alueilla tai joissain tietyissä kiistakysymyksissä, kun taas samojen valtioiden välillä voi toisaalla esiintyä syvääkin yhteistyötä. Kilpailua tapahtuu siis myös koalitioiden sisällä, niin kansallisesti³⁵² kuin kansainvälisestikin³⁵³. Lienee jopa niin, että pyrkimys tehdä yhteistyötä jonkin kysymyksen parissa aikaansaa jopa määrällisesti *enemmän* konflikteja kuin suora kilpailu. Juuri tästä syystä kyseessä on *konfliktijatkumo*, sillä konfliktia esiintyy kaikilla jatkumon askelmista.

Jatkumon vastakkainasettelu (lat. *confrontare*, suom. kohdata) tulee ymmärtää avoimena, ”kasvokkain” tapahtuvana vastapuolen psykologisena³⁵⁴ haastamisena tietyssä kiistakysymyksessä, kirjaimellisena vastaan asettumisena. Tyypillisesti osapuolten välillä vallitsee jokin ulko- tai

³⁴⁸ Esim. East, Maurice A. & Phillip M. Gregg: Factors Influencing Cooperation and Conflict in the International System. *International Studies Quarterly*, 11 (3), 1967, s. 244–69, doi:10.2307/3013950.

³⁴⁹ Ks. esim. Cordesman, Anthony H.: *From Competition to Confrontation with China: The Major Shift in U.S. Policy*. CSIS Commentary, Center for Strategic and International Studies 2020. [<https://www.csis.org/analysis/competition-confrontation-china-major-shift-us-policy>], luettu 29.8.2023.

³⁵⁰ Hieman vastaavanlaisia malleja ovat hyödyntäneet esim. Watts ym. (2021), s. 5 sekä Lynch, Thomas F. III: Introduction, *Strategic Assessment 2020: Into a New Era of Great Power Competition*. Thomas F. III Lynch (toim.), Institute for National Strategic Studies, NDU Press, Washington, D.C. 2020, s. 3.

³⁵¹ Stoker & Whiteside (2020), s. 17.

³⁵² Esim. Vercesi, Michelangelo: Coalition Politics and Inter-Party Conflict Management: A Theoretical Framework. *Politics & Policy*, 44 (2), 2016, s. 168–219, doi:10.1111/polp.12154.

³⁵³ Tyypillinen esimerkki tästä on Turkin ja Kreikan välinen kiista kummankin maan Nato-jäsenyydestä huolimatta tai yskähtelyt Unkarin suuntaan niin EU- kuin Nato-viitekehityksessä.

³⁵⁴ Smith, Rupert, Nigel Howard & Andrew Tait: *Confrontations in War and Peace, Proceedings of the 6th International Command and Control Research and Technology Symposium (ICCRTS)*. United States Naval Academy, Annapolis, MD, USA 2001, s. 1.

turvallisuuspoliittinen dilemma, jonka ratkaisu vaatii ponnisteluja, kuten neuvotteluja tai suoraa alistumista toisen tahtoon. Kasvokkaisuus tarkoittaa, että kiista tai dilemma saatetaan tietoisesti tai tiedostamatta julkiseksi. Julkiseksi teko vuorostaan implikoi, että vastapuolelta odotetaan toimia tilanteen liennyttämiseksi. Peliteoriasta johdetun operaatioanalyysin alalajissa, konfrontaatioanalyysissä, niin konfrontaatiot kuin dilemmat ovatkin keskeisiä käsitteitä³⁵⁵.

Yhteisöjen väliset kriisit on erotettava muunlaisista, esimerkiksi henkilökohtaisista tai ympäristön äkillisestä muuttumisesta syntyneistä kriiseistä, vaikka niiden toimintaperiaate on systemisistä näkökulmasta käytännössä sama³⁵⁶. Kriisi on siis sopeutumista vaativa tilanne, jossa järjestelmään kohdistuu uhka, joka ei mahdollista järjestelmän toiminnan jatkamista ilman perustavanlaatuisia muutosta ja voimavarojen laajamittaista mobilisaatiota. Tilanteen liennyttäminen edellyttää tuolloin järjestelmän syvällistä muokkaamista.³⁵⁷ Konfliktijatkumon viitekehysessä kriisi voidaan nähdä vastakkainasettelun eskalaationa, joka raukeaa ainoastaan osapuolten tai niiden välisten valtasuhteiden radikaaleissa muutoksissa. Kriisin ratkaiseminen ei kuitenkaan mahdollista palaamista kriisiä edeltävään tilanteeseen.

Viime kädessä kriisi ilmenee toimijan tai toimijoiden sisäisten minäkäsitysten sekä vallitsevien ulkoisten olosuhteiden raskauttavassa ristiriidassa, jolloin joko olosuhteiden tai minäkäsitysten on muututtava perustehtävän ylläpitämiseksi³⁵⁸. Tämänlainen ulkoisten ja sisäisten realiteettien dissonanssi voi syntyä luonnollisesti kahden toimijan vastakkainasettelusta, mutta myös ulkoisen kiintopisteen puutteesta. Niin sanotut rauhankriisit kuvaavat tilannetta, jossa de-eskalaatio aseellisesta konfliktista kohti jatkumon keskipistettä aiheuttaa poikkeuksellista tuskaa riippumatta historiallisesta vaikuttimista³⁵⁹. Tällaisina voidaan pitää sotien (1945) jälkeistä aikaa Suomessa ja Neuvostoliiton romahtamisen (1991) jälkeisiä vuosia lännessä.

On kuitenkin tähdennettävä, etteivät kriisit synny niinkään ulkoisten olosuhteiden pakosta kuin sisäisen oivalluksen taikka yhteisöjen tapauksessa kollektiivisen julistuksen kautta. Kriisi on kollektiiveille mitä suurimmissa määrin sosiaalinen konstruktio, joka saa voimansa vasta puheaktin pohjalta. Kuten sosiologi ja filosofi Michel Foucault kirjoittaa:

³⁵⁵ Howard, Nigel: *Confrontation Analysis: How to Win Operations Other Than War*. United States Department of Defense, Washington, D.C. 1999, s. 63–65.

³⁵⁶ Diamond, Jared: *Upheaval: Turning Points for Nations in Crisis*. Little, Brown & Co., New York 2019.

³⁵⁷ Vilander, Jaakko: *Oppimispäiväkirja*. Opintojakson TSAS7010 koulutyö, Jyväskylän yliopisto, Informaatioteknologian tiedekunta 2021, s. 4–5.

³⁵⁸ Sama, s. 5.

³⁵⁹ Karonen, Petri & Nils Erik Villstrand: Kriser och resiliens i Finlands historia 1400–2000. *Historisk Tidskrift för Finland*, 102 (4), 2018, s. 628–629.

“Kun kriisi koittaa, tauti paljastuu totuudessa... Ennen kriisiä sairaus on yhtä tai toista; [mutta] se ei ole mitään totuudessa. Kriisi on siis todellisuus, jossa taudista tulee totta. Ja juuri tämä on hetki, jolloin lääkärin on puututtava [ja] taisteltava tautia vastaan...”³⁶⁰

Tarkoitan konfliktilla tässä kontekstissa nimenomaan avointa aseellista konfliktia (engl. *open armed conflict*). Tähän aseistettuun konfliktin kategoriaan lasketaan kaikki kriisin ylittämä aseellinen konflikti, mukaan lukien epätavanomaisen sodankäynnin muodot. Onhan sota on yhä sotaa, vaikka se olisi kuinka matala-asteista tahansa³⁶¹. Luonnollisesti tähän kategoriaan sisältyy myös sota klassisessa, valtioiden välisessä mielessä. Leimaava piirre tälle kategorialle on aseistettu väkivalta, jonka kvantitatiiviseksi raja-arvoksi voidaan asettaa esimerkiksi tietty mobilisoidujen joukkojen ja kuolonuhrien määrä³⁶².

Sota ei kuitenkaan ole sama kuin kriisi. Sodan kynnyks sijaitsee kriisin ja konfliktin välillä, jolloin sota on *seurausta* kriisistä. Siten aseellinen konflikti voidaan ymmärtää äärimmäisenä adaptaatiorefleksinä, joka on potentiaalinen seuraus ”sairauden tulemisesta julki totuudessa”³⁶³. Tämä refleksi on siis seuraus arviosta, että vain äärimmäinen väkivalta on riittävä keino järjestelmän olemuksellisten, jopa eksistentiaalisten rakennuspalikoiden säilyttämiseksi tai eheyttämiseksi. Kun kahden toimijan poliittiset intressit ovat yhteensovittamattomat ja muut vaihtoehdot ehtyneet, ryhdytään sotaan homeostaasin palauttamiseksi järjestelmään.³⁶⁴ Sota ei välttämättä kuitenkaan pura konfliktia itsessään, korkeintaan kriisin, sillä sota on harvoin ratkaisevaa³⁶⁵. Esimerkiksi Palestiinan konflikti oli synnyttänyt vuoteen 2000 mennessä kuusi sotaa tai aseellista selkkausta³⁶⁶, eikä ratkaisua ole nähtävissä.

Jatkumon toisessa laidassa ovat koordinaation, tai yhteistoiminnan, (engl. *coordination*) ja yhteistyön (engl. *cooperation*) kategoriat. Tällä akselilla siirrytään kilpailusta kollaboratiiviseen ulottuvuuteen. Peliteoriassa yhteistyöllä on tarkoitettu insenttiivien yhdenmukaistamista, jolloin

³⁶⁰ Foucault, Michel: *Psychiatric Power: Lectures at the Collège de France, 1973–1974*. Jacques Lagrange & Alessandro Fontana (eds.), Palgrave Macmillan London, London 2006, s. 243. Käännetty tutkijan toimesta.

³⁶¹ Smith, M.L.R.: Guerrillas in the mist: reassessing strategy and low intensity warfare. *Review of International Studies*, 29 (1), 2003, s. 35, doi:10.1017/S0260210503000020.

³⁶² Tällaista kategorisointia tekevät esimerkiksi J. David Singerin käynnistämä *Correlates of War* -ohjelma [www.correlatesofwar.org] sekä Uppsalan yliopiston *Uppsala Conflict Data Program* [https://ucdp.uu.se/].

³⁶³ Foucault (2006), s. 243.

³⁶⁴ Vilander, Jaakko: *The Impact of Sea Power Upon History: Two World Wars and Traces of a Third*. Opintojakson HISS2010 koulutyö, Jyväskylän yliopisto, Historian ja etnologian laitos 2021, s. 5.

³⁶⁵ Clausewitz (2009), s. 19; Gentile, Gian P.: The Imperative for an American General Purpose Army That Can Fight. *Orbis*, 53 (3), 2009, s. 457, doi:10.1016/j.orbis.2009.04.005.

³⁶⁶ Gantzel, Klaus Jürgen & Torsten Schwinghammer: *Warfare Since the Second World War*. Jonathan P. G. Bach (trans.), Transaction Publishers, New Brunswick, NJ 2000, s. 109.

toimijoita ohjaavat samat kannustimet. Koordinaatiossa, eli yhteistoiminnassa, yhdenmukaistamisen kohteena on itse toiminta³⁶⁷, jolloin eri toimijat saattava muodostaa yhteisiä organisaatioita. Koalitiossa yhdenmukaistetaan tavoitteita. Koalitiossa yhteisö muodostaa formaalin suhteen tietyn tavoitteen saavuttamiseksi, eli ”voittoaakseen”, jolloin pelaajien kohtalot kietoutuvat toisiinsa. He joko voittavat tai häviävät yhdessä.³⁶⁸

Sota ja rauha eivät ole konfliktijatkumossa toistensa vastakohtia. Karl Deutschin transaktionalismin teorian mukaisesti valtiot voivat korvata keskinäistä kilpailuaan sosiaalisen integraation ja vuorovaikutuksen keinoin³⁶⁹. Transaktionalismin korkein muoto on turvallisuusyhteisö, eli jaettuihin rauhaisiin päämääriin perustuva koalitio, jossa ”yhteisön logiikka” korvaa ”anarkian logiikan”³⁷⁰. Sellaisten valtioryhmien sisällä sodasta tulee hyvin kaukainen ajatus, vaikka toimijoiden keskinäiset voimasuhteet muussa tapauksessa hyvin todennäköisesti johtaisivat intressiritiriitoihin³⁷¹. Esimerkkinä tästä voidaan pitää Japanin, aatteellisesti läntisen Euroopan ja Yhdysvaltojen muodostamaa arvoyhteisöä.

Toisin sanoen konflikti ei täysin poistu yhtälöstä, ainoastaan ajattelumalli muuttuu. Vihollisuuden, eli antagonismin, korvaa (pragmaattinen) agonismi³⁷², joka on rakentava, pluralistisuutta kunnioittava ja toimijoiden keskinäiseen arvostukseen perustuva konfliktin muoto³⁷³. Tällöin vuorovaikutus on rakentavaa ja hyvántahtoista, eikä hajottavaa tai vihamielistä. Siten sodan vastakohta kulminoituu yhteistyöhön. Sodalla voi kenties pakottaa rauhan, mutta sillä ei voi poistaa vihollisuutta. Kuten filosofi Friedrich Nietzsche hyvin kaunopuheisesti kirjoittaa:

*“Vihollisuus ei pääty vihollisuudella; vihollisuus päättyy vain ystävyyden kautta.”*³⁷⁴

³⁶⁷ Kretschmer, Tobias & Bart Vanneste: Collaboration in Strategic Alliances: Cooperation and Coordination, *Collaborative Strategy: Critical Issues for Alliances and Networks*. Mesquita, Roberto Ragozzino & Jeffrey J. Reuer (eds.), Edward Elgar Publishing, Cheltenham, UK 2017, s. 64.

³⁶⁸ Riker, William H.: *The Theory of Political Coalitions*. Yale University Press, New Haven and New York 1962, s. 39.

³⁶⁹ Peoples, Columba & Nick Vaughan-Williams: *Critical Security Studies: An Introduction*. 3rd Edition. Routledge, New York 2021, s. 22.

³⁷⁰ Adler, Emanuel, & Michael Barnett: Security communities in theoretical perspective, *Security Communities*. Emanuel Adler & Michael Barnett (eds.), Cambridge Studies in International Relations, Cambridge University Press, Cambridge 1998, s. 3, doi:10.1017/CBO9780511598661.001.

³⁷¹ Jervis, Robert: Theories of War in an Era of Leading-Power Peace: Presidential Address, American Political Science Association. *American Political Science Review*, 96 (1), 2002, s. 1, doi:10.1017/S0003055402004197.

³⁷² Kreikan sanasta *agon*, joka tarkoittaa kamppailua.

³⁷³ Ryan, Kevin W.: Agonism, *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*. Second Edition. James D. Wright (ed.), Elsevier, Oxford 2015, s. 444–449, doi:10.1016/B978-0-08-097086-8.96003-3; ks. myös Mouffe, Chantal: *Agonistics: thinking the world politically*. Verso, London 2013.

³⁷⁴ Nietzsche, Friedrich: *Ecce Homo: How To Become What You Are*. Duncan Large (trans.), Oxford University Press, New York 2007, s. 14. Käännetty tutkijan toimesta.

3.2 Voima

”The condition of man... is a condition of war...”³⁷⁵

Hobbesin mukaan inhimillisessä olemassaolossa vallitsee luonnontilassa ”*kaikkien sota kaikkia vastaan*” (lat. *bellum omnium contra omnes*). Ihminen pelastui luonnontilasta vain järjestäyty-mällä lakiperustaisella yhteiskuntasopimuksella yhteiskunniksi tai alistumalla voimakkaimman yksinvaltaan. Näin ollen sota on Hobbesille lähtökohtaista, luonnontila (engl. *state of nature*) ja rauha päämäärä, joka on kaikkein todennäköisimmin rakennettava tietoisella toiminnalla.³⁷⁶ Aivan kuten fyysisen materian koossa pitäminen vaatii energiaa entropian, kosmisen hajoamis-taipumuksen, vastavoimaksi. Poliitiikan tutkija Quincy Wrightia lainaten ”*rauhaa ei voi kos-kaan pitää itsestään selvänä. Sitä tulee jatkuvasti uudelleenrakentaa ja ylläpitää ihmisvoimin. Rauha on keinotekoista; sota on luonnollista.*”³⁷⁷

Hobbesin lainalaisuudet pätevät myös kansainvälisen järjestelmän tasolla vielä tänään³⁷⁸. Val-tiot ovat jatkuvassa kilpailussa toistensa kanssa. Samaten rauha voidaan saavuttaa joko alistu-malla vahvimman valtion tai ylikansallisen tribunaalin tahtoon taikka sopimalla sääntöperus-taisesta kansainvälisestä järjestelmästä. Tähänhän ontologista turvallisuutta³⁷⁹ tavoittelevat toi-mijat pyrkivätkin tekemään rutinoimalla suhteitaan³⁸⁰. Koska pettämätöntä globaalia yhteiskun-tasopimusta ei kuitenkaan ole, valtiot elävät anarkistisessa, kratokraattisessa luonnontilassa, jossa vallitsee vahvimman oikeus. Kuten Ateenan vastaus Melokselle peloponnessolaissodassa kuului: ”*vahvat tekevät, mitä voivat, ja heikot kärsivät, mitä niiden täytyvät.*”³⁸¹

Kun tarkastellaan ihmiskunnan riitaisaa historiaa, on siis tunnustettava, että on jokin näkymätön Voima, joka saa ryhmät kilpailemaan, jopa sotimaan, toisiaan vastaan. Onhan historia sanonnan mukaisesti vain ”sarja sotia”. Tämä voima kumpuaa puhtaimmillaan toiseudesta ja tietoisesta

³⁷⁵ Hobbes (1996), luku 14.

³⁷⁶ Sama.

³⁷⁷ Wright, Quincy: *A Study of War*. Second edition. University of Chicago Press, Chicago 1965, s. 1518. Lainattu artikkelissa Whiting, Allen S.: In Memoriam: Quincy Wright, 1890–1970 – A Symposium. *The Journal of Conflict Resolution*, 14 (4), 1970, s. 447. Käännetty tutkijan toimesta.

³⁷⁸ Gray (2005); Deutsch, Karl W.: Quincy Wright’s Contribution to the Study of War: A Preface to the Second Edition. *The Journal of Conflict Resolution*, 14 (4), 1970, s. 474–75; Stoker, & Whiteside (2020), s. 17.

³⁷⁹ Ontologisella turvallisuudella viitataan valtion pyrkimykseen ylläpitää vakaata ja johdonmukaista käsitystä itsestään sekä ympäristöstään. Samalla korostetaan kansainvälisten suhteiden ennustettavuutta.

³⁸⁰ Mitzen, Jennifer: Ontological Security in World Politics: State Identity and the Security Dilemma. *European Journal of International Relations*, 12 (3), 2006, s. 342, doi:10.1177/1354066106067346.

³⁸¹ Thucydides: *The History of the Peloponnesian War*. Richard Crawley (trans.), The Gutenberg Project 2013, luku 17. [<https://www.gutenberg.org/files/7142/7142-h/7142-h.htm#link2HCH0008>], luettu 28.5.2023.

toiseuttamisesta. Mouffen mukaan politiikkaan sisältyy määritelmällisesti jokin fenomenologinen Toinen (engl. *Other*), jonka kautta itseys muodostuu. Mitään poliittista toimijaa ei ole olemassa ilman Toista.³⁸² Sodankäyntiin ulotettuna Toiseus tarvitaan niin oman kollektiivin toiminnan oikeutukseksi kuin kohteeksikin. Kuten Nietzsche kirjoittaa:

*”Olen luonnostani sotaisa. Hyökkääminen on yksi vaistoistani... jokainen vahva luonto tarvitsee [taistelua]. Se tarvitsee vastustusta, joten se etsii vastarintaa; aggressiivinen paatos on... välttämätön voimalle”*³⁸³

Tämänlaiseen hobbesilaiseen, tai peräti darwinistiseen logiikkaan perustuu myös venäläinen strateginen kulttuuri ja sukupolvien sotilaskasvatus³⁸⁴. Venäjän piiritetystä linnakkeestaan käymä ”vastakamppailu” saa voimansa nimenomaan Venäjän ja lännen välisestä Toiseudesta (engl. *Otherness*) sekä sosiaalis-poliittisten järjestelmien sisäsyntyisestä ristiriitaisuudesta³⁸⁵.

Toiseuden käsitteen kehittäjälle, saksalaisfilosofi G. W. F. Hegelille, kyse oli kuitenkin yksityisiä tapauksia laajemmasta ilmiöstä. Hegelin mukaan sota on kudottu osaksi todellisuuden metafyyysisiä perusteita. Ihmisten ja yhteisöjen väliset suhteet ovat ensi kädessä konfliktia ja kamppailua, sillä yhteisöjen olemus syntyy vain järjestelmän osien keskinäisessä kontrastissa ja vastustuksessa. Täten vihollisuus, ei ystävyys, on paljon perustavampaa laatua oleva seikka inhimillisessä olevaisuudessa.³⁸⁶ Chantal Mouffe kutsuu tätä ”*antagonismin ontologista ulottuvuutta*”, eli sosiaalista, ehtymätöntä konfliktin lähdettä ”*poliittiseksi*” (engl. *the political*)³⁸⁷. Siten sota ei ole ihmisen olemassaolon takaaja, vaan sekä erottamaton osa ihmisen olemassaoloa että edellytys hänen selviytymisellensä. Michel Foucault kirjoittaa:

*”Sota on pysyvä sosiaalinen suhde, kaikkien valtasuhteiden ja instituutioiden hävittämätön perusta... [ja sodan rooli] ei ole enää yhteiskunnan ja sen poliittisten suhteiden olemassaolon edellytys, vaan edellytys [yhteiskunnan] selviytymiselle sen poliittisissa suhteissa.”*³⁸⁸

³⁸² Mouffe (2013).

³⁸³ Nietzsche (2007), s. 15.

³⁸⁴ Kuchins, Andrew C. & Igor A. Zevelev: Russian Foreign Policy: Continuity in Change. *The Washington Quarterly*, 35 (1), 2012, s. 147, doi:10.1080/0163660X.2012.642787; Kokoshin (2018), s. 146.

³⁸⁵ Pynnöniemi, Katri P.: Information-psychological warfare in Russian security strategy, Routledge Handbook of Russian Security Policy. Robert E. Kanet (toim.), Routledge, London and New York 2019, s. 214–226, doi:10.4324/9781351181242.

³⁸⁶ Smith, Steven B.: Hegel’s Views on War, the State, and International Relations. *The American Political Science Review*, 77 (3), 1983, s. 624–32, doi:10.2307/1957263, s. 627–628.

³⁸⁷ Mouffe (2013), s. xii.

³⁸⁸ Foucault, Michel: *Society Must Be Defended: Lectures at the Collège de France 1975–76*. Mauro Bertani & Alessandro Fontana (eds.), David Macey (trans.), Picador, New York 2003, s. 49, 216.

Ihmiskollektiiveja ohjaava näkymätön, toiseuttava voima todellakin on näkymätön. Sosiologi Henri Tajfelin tutkimuksessa on osoitettu, että ryhmien välisen konfliktin synnyttämiseksi ryhmiä erottavien tosiasiallisten ominaisuuksien määräksi riittää tasan nolla. Mielivaltainen jako ryhmään A ja B riittää Toiseuden kokemuksen ja siitä kumpuavien lieveilmiöiden synnyttämiseksi.³⁸⁹ Etnisyyteen, uskontoon tai muihin jakolinjoihin perustuva kontrasti varmasti vahvistaa ilmiöperustaa, mutta raadollisimmillaan ihmisryhmät luovat välillensä konflikteja kirjaimellisesti tyhjästä. Creveldin mukaan sota on niin luontainen osa ihmismassojen toimintaa, että:

*”Ei ole yksinkertaisesti totta, että sota on vain keino saavuttaa jokin päämäärä, tai etteivät ihmiset välttämättä taistele saavuttaakseen tavoitteensa... Itse asiassa päinvastoin: ihmiset omaksuvat usein yhden tai toisen tavoitteen juuri siksi, että he voisivat taistella.”*³⁹⁰

Hegelin ja Clausewitzin lisäksi ajattelijat Vilfredo Paretosta Michel Foucaultiin ovatkin tulleet johtopäätökseen, että konflikti on olemuksellinen osa yhteiskuntaa ja tulee aina aiheuttamaan eripuraa järjestelmän osien välillä³⁹¹. Vaikka viimeksi kuluneet vuosikymmenet ja liberaali maailmanjärjestys enteilevät rauhaisampaa lähitulevaisuutta³⁹², ei muutama vuosikymmen riitä kumoamaan vuosituhansien empiiristä painolastia³⁹³. Tämä ei tarkoita, että ihmisyksilö olisi välttämättä luontaisesti väkivaltainen – tämänlaiset väitteet on todettu ”epätieteellisiksi”³⁹⁴.

Sotaisuus voidaan sen sijaan nähdä ihmisjoukon emergenttinä ominaisuutena. Sodankäynti on ihmiselle universaalia lajityypillistä käytöstä³⁹⁵. Jo sotilasammattin olemassaolo itsessään sisältää oletettaman, että on olemassa sellaisia yhteisöjen välisiä intressiristiriitoja, joita voi ratkaista väkivallan keinoin. Täten sotaisuus on osa ihmisluonnon biologista ja psykologista rakennetta.³⁹⁶ Selittäviä tekijöitä onkin etsitty niin evoluutiobiologiasta, jossa sotaisuus on nähty darwinistisen luonnonvalinnan seurauksena³⁹⁷, kuin myös psykologiasta, jossa sotaisuus on

³⁸⁹ Tajfel, Henri: Experiments in Intergroup Discrimination. *Scientific American*, 223 (5), 1970, s. 96–103.

³⁹⁰ Creveld (1991), s. 226.

³⁹¹ Freedman, Lawrence: *Strategy: A History*. Audible Studios 2014. Äänikirja.

³⁹² Ks. esim. Rosling, Hans: *Faktojen maailma – Asiat ovat paremmin kuin luulet*. M. Kinnunen (suom.), Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2019, s. 80–81; Pinker, Steven: *The Better Angels of Our Nature: Why Violence Has Declined*. Viking, New York 2011.

³⁹³ Gray (2005).

³⁹⁴ Keegan (2005), s. 105.

³⁹⁵ Durbin, E. F. M. & John Bowlby: *Personal Aggressiveness and War*. Routledge, Oxon 1949, s. 3.

³⁹⁶ Huntington, Samuel P.: *The Soldier and the State*. Audible Studios, Audible 2018, luku 3, 10:00. Äänikirja.

³⁹⁷ Dawkins, Richard: *The Selfish Gene*. Oxford University Press, Oxford 1976; ks. myös Pinker (2011).

palautettu perustavamman asteen tunteisiin, kuten ahneuteen tai vallanhimoon. Toisin sanoen samoihin asioihin, mitkä saavat yksittäiset ihmiset yleensäkin tappelemaan.³⁹⁸

Myös näitä ajatuksia on ekstrapoloitu makrotasolle, sillä samankaltaisia johtopäätöksiä on tehty myös poliittisen realismin koulukunnan piireissä. Klassisten realistien keskeisimpiä otaksumia on, että kansainvälisten suhteiden perimmäiset motiivit ovat palautettavissa vallanhimoon, jota ei pysty erottamaan ihmisen sosiaalisesta olemassaolosta³⁹⁹, kun taas puolustukselliset neorealistit painottavat vallanhimon sijaan, että valtiot pyrkivät luontaisesti maksimoimaan kansallisen turvallisuutensa ja toiminnanvapautensa kansainvälisellä areenalla⁴⁰⁰. Thukydidestä muokailleen sota kumpuaa siis *intresseistä* (klassinen realismi) ja *pelosta* (defensiivinen neorealismi), mutta myös *kunnian* tunteesta, joskin nykymaailmassa varmasti vähenevissä määrin⁴⁰¹.

Yhtä kaikki kansainvälistä järjestelmää ohjaa lainalaisuus, joka on puhtaimmassa essentialistisessä mielessä osa ihmisluontoa ja täten osa myös sodan luontoa. Juuri tähän oletukseen nojaa myös Clausewitzin merkillisen kolminaisuuden ensimmäinen osa, Voima. Voima koostuu kansakunnan ilmentämästä ”[alkukantaisesta] vihasta ja vihollisuudesta, joita on pidettävä sokeana luontoon pohjautuvana [vaistoina]”⁴⁰². Tämä kansakunnan emergentti vihollisuus on se tekijä, johon niin tutkijat kuin toimijat viittaavat pohtiessaan sodan juurisyitä. Se on samalla Voima, joka toimii hybridivaikuttamisen ajurina. Vihollisuus ei nimittäin suinkaan rajoitu ainoastaan sotatilaan, vaan ”sodassa liekkiin leimahtavien intohimojen täytyy olla kansojen keskuudessa olemassa jo ennen sotaa”⁴⁰³.

Voimme siis tunnistaa vaikutuksissaan näkymättömän, mutta seurauksissaan ja historiallisissa kiintopisteissään hyvin konkreettisen vihan ja vihollisuuden, joka tekee sodasta luonnosta paitsi jatkuvan myös rajoittamattoman. Vaikka rajoittamattomasta luonnosta puhuttaessa tarkoitetaan toisinaan sodan (temporaalisesti) jatkuvaa luontoa⁴⁰⁴, Clausewitzin⁴⁰⁵ huomio sodan rajoittamattomasta luonnosta kuvaa ennen kaikkea sodan pyrkimystä laajeta (spatiaalisesti)

³⁹⁸ Parens, Henri: *War Is Not Inevitable: On the Psychology of War and Aggression*. Lexington Books, Lanham 2014; Durbin & Bowlby (1949), s. 3.

³⁹⁹ Ks. esim. Morgenthau, Hans J.: *Scientific Man vs. Power Politics*. 1st Phoenix Edition. The University of Chicago Press, Chicago 1965, s. 9.

⁴⁰⁰ Ks. esim. Waltz, Kenneth: *Theory of International Politics*. First Edition. McGraw-Hill, Inc., Boston, MA 1979; Johnston (1995), s. 35.

⁴⁰¹ Thucydides (2013).

⁴⁰² Clausewitz (2009), s. 29.

⁴⁰³ Sama.

⁴⁰⁴ Vrt. Räsänen (2021), s. 27.

⁴⁰⁵ Clausewitz (2009), s. 16.

paineistetun astian tavoin kaikkialle, missä sitä ei tietoisesti rajoiteta, oli kyse kemiallisista aseista, avaruudesta tai tekoälystä. Newtonin ensimmäistä lakia mukaillen:

”Ellei [voimaan] vaikuta mitään [vasta]voimia, se säilyttää liiketilansa ja liikkuu pitkin suoraa viivaa vakionopeudella.”⁴⁰⁶

Täten on ensiarvoisen tärkeä ymmärtää, että Clausewitz tarkoitti sodan rajoittamattomuudella sodan taipumusta vertikaaliseen eskalaatiokierteeseen⁴⁰⁷. Toisin kuin tavanomaisessa sodan käynnissä, hybridivaikuttamisen kontekstissa eskalaatio tapahtuu sen sijaan horisontaalisesti⁴⁰⁸. Tällöin voiman ja vihollisuuksien intensiteetti ei kasva; se laajenee sellaisille osa-alueille, joilla taistelua ei perinteisesti ole käyty. Syynä tähän on yksinkertaisesti se, että vihollisuutta rajoittaa riittävän suuri vastavoima – kuten Newtonin ensimmäinen laki säätää.

3.3 Vastavoima

Kynnys tavanomaisen sodan aloittamiseen on noussut. Sodasta on tullut lähes kaikilla mitta-reilla mitattuna kalliimpaa ja siten moninkertaisesti vaikeampaa.⁴⁰⁹ Tähän on täysin mitattavissa olevat perusteet. Modernin ajan (1816–1993) tarkasteluvälillä vajaassa puolessa vuosista, 81 vuotena, ei ollut lainkaan sotaa. 150 valtiota ei kokenut sotaa lainkaan ja 49 valtiolla oli vain yksi tai kaksi sotaa ja vain kahdeksalla oli yli 10 sotaa.⁴¹⁰ Viimeisen 500 vuoden aikana varsinkin suurvaltojen välinen kamppailu on ollut suuresti harvenemaan päin⁴¹¹. Pasifismi näkyy myös kielenkäytössä. Esimerkiksi vielä 1950-luvulla käytössä ollut legitiimi käsitteistö, kuten ”valloitusoikeus” (engl. *right of conquest*), ”alistaminen” (engl. *subjugation*) tai ”sotaministeriö” (engl. *ministry of war*), on pitkälti kaikonnut⁴¹².

Ilmiö on voimistunut mitä lähemmäksi nykypäivää tullaan. Toisen maailmansodan ja erityisesti kylmän sodan jälkeiset vuosikymmenet ovat olleet ihmiskunnan historian mittakaavassa

⁴⁰⁶ Newton, Sir Isaac: *The Mathematical Principles of Natural Philosophy: Volume I*. Andrew Motte (trans.), Benjamin Motte, London 1729, s. 19.

⁴⁰⁷ Clausewitz (2009), s. 16.

⁴⁰⁸ Monaghan, Cullen & Wegge (2019), s. 13; Liang, Qiao & Wang Xiangsui: *Unrestricted Warfare*. PLA Literature and Arts Publishing House, Beijing 1999.

⁴⁰⁹ Käihkö (2021), s. 127; Lanoszka (2016), s. 183.

⁴¹⁰ Geller, Daniel S. & J. David Singer: *Nations at War: A Scientific Study of International Conflict*. Cambridge University Press, Cambridge 2000, s. 1.

⁴¹¹ Thompson, William R.: The democratic peace and civil society as constraints on major power warfare, *The Waning of Major War*. Raimo Väyrynen (ed.), Routledge, London 2006, s. 211, doi:10.4324/9781315040301.

⁴¹² Crevel, Martin van: The Waning of Major War, *The Waning of Major War*. Raimo Väyrynen (ed.), Routledge, London 2006, s. 109, doi:10.4324/9781315040301.

poikkeuksellisen rauhanomaisia⁴¹³. Tämä pätee niin taistelukuolemissa⁴¹⁴ (lukuun ottamatta Venäjän hyökkäystä Ukrainaan) kuin kansanmurhissakin⁴¹⁵ (lukuun ottamatta Islamilaisen valtion terroria Lähi-Idässä 2010-luvun puolivälissä⁴¹⁶) mitattuna. Vaikka sotien määrä on toisen maailmansodan jälkeen lisääntynyt, niiden laatu on muuttunut valtioiden välisistä selkkauksista valtioiden sisäisiin sotiin, jotka ovat tyypillisesti paljon vähemmän tuhoisia. Vain 17 prosenttia vuosien 1945–2000 välisistä sodista ovat olleet klassisia sotia.⁴¹⁷

3.3.1 Kantilainen kolmijalka

Perustavanlaatuaista voimaa rajoittaa siis jokin Vastavoima. Tämä Vastavoima voidaan yleisesti ottaen palauttaa kolmeen, kantilaisiksi periaatteiksi tai kantilaiseksi kolmijalaksi⁴¹⁸ kutsuttuun vaikuttimeen, demokraattisen rauhan teoriaan (engl. *democratic peace theory*), taloudellisen rauhan teoriaan (engl. *economic peace theory*) sekä kansainvälisiin tai ylikansallisiin instituutioihin (engl. *international organizations*)⁴¹⁹. Näiden kantilaisten periaatteiden rinnalle voidaan nostaa myös neljäs tekijä, totaalinen sota, tai pikemminkin totaalisen sodan riski.

Valtioiden taipumusta ryhtyä sotaan rajoittaa toki muutkin seikat, kuten maantiede tai valtioiden ja liittoumien muodostama voimatasapaino⁴²⁰ tai voiman polarisaatio osapuolten välillä, hieman katsantokannasta riippuen⁴²¹. Tämänkaltaiset tekijät vaikuttavat kuitenkin kansainväliseen järjestelmään olemuksellisesti kaikkina aikoina. Näiden sijaan tarkastelussa on neljä edellä mainittua kokonaisuutta, jotka ovat sodan historian mittakaavassa melko tuoreita keksintöjä. Näiden tekijöiden voidaan katsoa olevan lähtöisin toisen maailmansodan jälkeiseltä ajalta ja muovaavat siten korostetusti *nykyaikaista* sodan kuvaa. Ne vaikuttavat olemuksellisesti myös hybridivaikuttamisen syntyyn.

⁴¹³ Ks. esim. Rosling (2019), s. 80–81; Pinker (2011).

⁴¹⁴ Lacina, Bethany, Nils Petter Gleditsch & Bruce Russett: The Declining Risk of Death in Battle. *International Studies Quarterly*, 50 (3), 2006, s. 673–680, doi:10.1111/j.1468-2478.2006.00419.x.

⁴¹⁵ Pinker (2011), s. 338.

⁴¹⁶ Melander, Erik, Therése Pettersson & Lotta Themnér: Organized violence, 1989–2015. *Journal of Peace Research*, 53 (5), 2016, s. 727–742, doi:10.1177/0022343316663032.

⁴¹⁷ Gantzel & Schwinghammer (2000), s. 109.

⁴¹⁸ Russett, Bruce & John Oneal: *Triangulating Peace: Democracy, Interdependence, and International Organizations*. W. W. Norton & Co., New York 2001, s. 29; Russett, Bruce, John R. Oneal & David R. Davis: The Third Leg of the Kantian Tripod for Peace: International Organizations and Militarized Disputes, 1950–85. *International Organization*, 52 (3), 1998, s. 441–467, doi:10.1162/002081898550626.

⁴¹⁹ Williams, Andrew J., Amelia Hadfield, & J. Simon Rofe: *International history and international relations*. 1st edition. Routledge, London 2012, doi:10.4324/9780203119907.

⁴²⁰ Russett & Oneal (2001), s. 86–89.

⁴²¹ Levy, Jack S.: The Causes of War and the Conditions of Peace. *Annual Review of Political Science*, 1 (1), 1998, s. 148–149, doi:10.1146/annurev.polisci.1.1.139.

Demokraattisen rauhan teoria on verrattain vanha, vaikka demokraattisten valtioiden laajamittainen esiinmarssi on alkanut vasta noin 80 vuotta sitten. Demokraattinen rauha pohjautuu nimittäin kantilaiseen ikuisen rauhan (engl. *perpetual peace*) käsitteeseen, joka esiintyi Immanuel Kantin samannimisessä tutkielmassa ensimmäistä kertaa jo vuonna 1795⁴²². Kant, joka jakoi hobbesilaisen näkemyksen väkivaltaisesta luonnontilasta⁴²³, tiivistä teorian tutkielmassaan kuuheen muutosaskeleeseen, jonka lopputulemana on transaktionalismin hengen mukainen tasavaltotojen liitto⁴²⁴. Minimalistisimmillaan teoriassa on kyse siitä, että tasavaltalaiset valtiomuodot ehkäisevät sotaa⁴²⁵ ja ihmisoikeusrikkomuksia⁴²⁶.

Laajennettuna demokraattisen rauhan teoria rakentuu noin kymmenestä tai jopa useammasta muuttujasta⁴²⁷. Kenties voimakkaimpiin näistä, etenkin reaalioliittisesta näkökulmasta, lukeutuvat taloudelliset tekijät⁴²⁸ – jopa siinä määrin, että voidaan puhua välittävän muuttujan sijasta omasta teoriastaan, eli taloudellisen rauhan teoriasta. Taloudellisessa rauhassa on kaikessa yksinkertaisuudessaan kyse siitä, että ”*rauha on kaupankäynnin luonnollinen vaikutus*”, paroni Montesquieuta lainaten⁴²⁹. Vastavuoroisesti sodan välittömänä seurauksena on paitsi talouskasvun menetys myös kauppasuhteiden heikkeneminen.

Koska kaupankäynti tuottaa taloudellisia etuisuuksia kummallekin osapuolelle, poliittiset johtajat eivät ole halukkaita uhkapelaamaan taloudellisilla hyödyillä sodankäynnin areenalla. Myös tälle teorialle on olemassa näyttöä⁴³⁰. On arvioitu, että kaupan kaksinkertaistaminen vähentää taipumusta sotaan 20 %.⁴³¹ Gartzke kutsuu tätä kapitalistiseksi rauhaksi⁴³², sillä eittämättä kapitalistinen järjestelmä enemmän kuin mikään muu talousmalli on mahdollistanut pääoman, tuotantovälineiden ja työvoiman vapaan liikkuvuuden. Kun clausewitzilainen väkivallan käytön logiikka on alistettu markkinavoimille, valtioiden kyky aloittaa ja käydä sotaa on

⁴²² Kant, Immanuel: *Zum ewigen Frieden: Ein philosophischer Entwurf*. F. Nicolovius, Königsberg 1795.

⁴²³ Russett & Oneal (2001), s. 90.

⁴²⁴ Kant (1795), s. 16–21; ks. myös Smith (1983), s. 625–626.

⁴²⁵ Thompson (2006), s. 214.

⁴²⁶ Davenport, Christian & David A. Armstrong II: Democracy and the Violation of Human Rights: A Statistical Analysis from 1976 to 1996. *American Journal of Political Science*, 48 (3), 2004, s. 538–554, doi:10.1111/j.0092-5853.2004.00086.x.

⁴²⁷ Thompson (2006), s. 215.

⁴²⁸ Mousseau, Michael: The Social Market Roots of Democratic Peace. *International Security*, 33 (4), 2009, s. 52–86.

⁴²⁹ Lainattu artikkelissa Levy (1998), s. 149. Käännetty tutkijan toimesta.

⁴³⁰ Ks. Oneal, John R. & Bruce M. Russett: The Classical Liberals Were Right: Democracy, Interdependence, and Conflict, 1950–1985. *International Studies Quarterly*, 41 (2), 1997, s. 267–293.

⁴³¹ Polachek, Solomon William: Conflict and Trade. *The Journal of Conflict Resolution*, 24 (1), 1980, s. 55–78.

⁴³² Gartzke, Erik: The Capitalist Peace. *American Journal of Political Science*, 51 (1), 2007, s. 166–191, doi:10.1111/j.1540-5907.2007.00244.x.

merkittävästi alentunut. Tämä taloudellinen vastahakoisuus sotaan materialisoituu erityisesti asevoiman käyttöä koskevissa, valtioiden sisäisissä poliittisissa kiistakysymyksissä.⁴³³

Kolmatta kantilaista rauhan tukijalkaa edustavat kansainväliset järjestöt, kuten Kansainliitto, YK tai Kansainvälinen valuuttarahasto, jotka muodostavat samalla perustan liberalistiselle kansainvälisten suhteiden koulukunnalle. Liberalistisen koulukunnan johtoajatushan on, että sovituihin sääntöihin sitoutumalla voidaan rakentaa rauhaisaa, yhteistyövaraista maailmaa⁴³⁴. Kansainväliset järjestöt ovat tämän sääntöpohjaisen järjestelmän ruumiillistuma. Ovathan järjestöt kaikessa yksinkertaisuudessaan vain kokoelma jokseenkin stabiileja käytänteitä ja normeja, joita tietyt ryhmät noudattavat tietyissä olosuhteissa. Liberaalissa kansainvälisessä järjestelmässä tämä tarkoittaa, että kansainväliset instituutiot määrittävät, millä tavoin valtioiden on asianmukaista tehdä yhteistyötä ja kilpailla keskenään.⁴³⁵ Ne toisin sanoen säätelevät konfliktijatkumoa. Nykytilasta voitaneenkin hieman kärjistäen sanoa, että järjestöt ovat säädelleet ja byrokratisoineet sodankäyntiä siinä määrin, että se on pitkälti kannattamatonta⁴³⁶.

Toisin kuin toisinaan kenties ajatellaan, sääntöpohjaisuus lieneekin suotuisa periaate valtiosta riippumatta. Tämä koskee yhtä lailla voimapolitiikkaa harjoittavia maita. Myös Venäjä pyrki ”noudattamaan” sääntöjä vähintäänkin näennäisesti, sillä se on tapa legitimoida valtion vallankäyttöä anarkistisessa järjestelmässä. Venäjä pyrkii vaikuttamaan kansainväliseen järjestelmään itsevarmana omasta moraalisesta ylemmyydestään ja omien arvojen paremmuudesta sekä etenkin vakuuttuneena toimien oikeutuksesta ja laillisuudesta⁴³⁷. Satunnainen säännöistä poikkeaminenkin on hyväksyttävää niin kauan kuin tarkoitus pyhittää keinot⁴³⁸ tai sääntöihin viitataan pääosassa tapauksia. Edesottamukset vain verhotaan milloin mihinkin lakitekstiin.

Esimerkiksi Venäjän hyökkäys Itä-Ukrainaan ja Krimille vuonna 2014 oli Venäjän näkökulmasta kansainvälisen oikeuden mukainen humanitaarinen interventio ”venäjänkielisten

⁴³³ Dimitriu, George: Clausewitz and the politics of war: A contemporary theory. *Journal of Strategic Studies*, 43 (5), 2020, s. 645–685, doi:10.1080/01402390.2018.1529567.

⁴³⁴ Ks. esim. Lake, David A., Lisa L. Martin & Thomas Risse: Challenges to the Liberal Order: Reflections on International Organization. *International Organization*, 75 (2), 2021, s. 225–257, doi:10.1017/S0020818320000636.

⁴³⁵ Morgan, Patrick M.: Multilateral institutions as restraints on major war, *The Waning of Major War*, toim. Raimo Väyrynen. Routledge, London 2006, s. 162, doi:10.4324/9781315040301.

⁴³⁶ Kiras, James D.: "Risky Business": A conceptual inquiry of special operations and risk, *Interdisciplinary Perspectives on Special Operations Forces*. Gitte Højstrup Christensen (ed.), Rosendahls, Copenhagen 2017, s. 150.

⁴³⁷ Bērziņš (2014), s. 3.

⁴³⁸ Vasara, Antti: *Refleksiivisen kontrollin mallit ja vastustajan päätöksentekoon vaikuttaminen Venäjän sotaharjoituksissa 2010-luvulla*. Yleisesikuntaupseerikurssi 59:n diplomityö, Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos, Helsinki 2019, s. 55.

ulkomaalaisten oikeuksien suojelemiseksi”⁴³⁹. Venäjän ulkoministeriön mukaan se ei kuitenkaan rikkonut Budapestin sopimusta, sillä ”laukaustakaan ei ammuttu”⁴⁴⁰, eikä Ukrainan hallinto ollut laillinen⁴⁴¹. Samasta syystä Venäjä kutsuu vuoden 2022 suurhyökkäystä ”sotilaallisen erikoisoperaatioksi”, sillä ”hyökkäyssota” asettaisi sen vakavaan kansainvälisoikeudelliseen vastuuseen⁴⁴². Siten Venäjäkään ei ole suoranaisesti liberaalin maailmanjärjestyksen vastainen; se haluaa vain korvata vallitsevat säännöt omillaan.

Ylikansallisilla instituutioilla ei kuitenkaan ole mitään omaa konkreettista voimaa tai valtion tavoin väkivallan monopolia omalla vastuualueellaan, jolla ne voisivat sanktoida rikkomuksia. Siksi niiden ei myöskään voi vilpittömästi sanoa olevan vastuussa sotien ehkäisemisestä. Ne voivat korkeintaan legitimoida kolmansien valtioiden pelotetta tai vastatoimia.⁴⁴³ Instituutioilla ei ole mitään omaa sotilaallista voimaa, jolla ne voisivat tuottaa mitään pelotetta tukevaa voimatasapainoa – kaikista vähiten suurvaltoja vastaan. Kansainvälisten järjestöjen voima ei siis kumpua vaaleansiniseen päähineeseen sonnustautuneesta sotilaasta. Liberaali kansainvälinen järjestelmä nojaa satuihin, yhteisesti sovittuihin sääntöihin ja kuvitelmaan siitä, että sääntöjen noudattaminen on omien intressien näkökulmasta kannattavaa.

Osin tämän takia Kansainliitto sulii kykenemättömyyteensä ratkaista ja ennaltaehkäistä valtioiden välisiä konflikteja. Vaikka YK on osoittautunut Kansainliittoa kestävämmäksi, sen tosiasiallinen valta on ollut vaatimatonta kansallisten, etenkin suurvaltojen intressien edessä. Tämä ei tarkoita, etteikö järjestöillä olisi mitään merkitystä. On todettu, että jäsenyys yhteisissä kansainvälisissä järjestöissä vähentää naapurimaiden aseellisen selkkauksen todennäköisyyttä 23 % perustasoon nähden⁴⁴⁴. Merkitys typistyy kuitenkin usein totaalista alemman tason sodankäynnin rajoittamiseen, kuten rauhanturvaamiseen tai sovitteluun⁴⁴⁵.

Totaalinen sota on kuitenkin pitkälti kansainvälisten järjestöjen *raison d'être*. Tämän seurauksena järjestöt ovat tietyllä tapaa vain totaalisen sodan muodostaman pelotteen jatke.

⁴³⁹ Buckley, Edgar & Ioan Pascu: NATO's Article 5 and Russian Hybrid Warfare, *NATOSource*, 17.3.2015. [<https://www.atlanticcouncil.org/blogs/natosource/nato-s-article-5-and-russian-hybrid-warfare/>], luettu 9.9.2023.

⁴⁴⁰ Bachmann, Sascha-Dominik & Andres Mosquera: Lawfare and hybrid warfare - how Russia is using the law as a weapon. *Amicus Curiae*, 102, 2015, s. 3–4, doi:10.14296/ac.v2015i102.2433.

⁴⁴¹ BBC: Medvedev: Rossiya ne garantiruyet tselostnost' Ukrainy, *BBC News*, 20.5.2014. [https://www.bbc.com/russian/rolling_news/2014/05/140520_rn_medvedev_ukraine], luettu 9.9.2023.

⁴⁴² Forsström, Pentti: *Introduction to the theme of Russia seminar 2023*, Russia Seminar 2023 - Day 1, Finnish National Defence University, Helsinki 2023. [<https://www.youtube.com/watch?v=iI-1U5kKwd8&t=5627s>], haettu 9.9.2023.

⁴⁴³ Morgan (2006), s. 160–184.

⁴⁴⁴ Russett, Oneal, & Davis (1998), s. 441.

⁴⁴⁵ Morgan (2006), s. 181.

Ensimmäinen maailmanlaajuinen järjestö, Kansainliitto, perustettiin ensimmäisen maailmansodan jälkimainingeissa ylläpitämään rauhaa ja turvallisuutta. Kansainliiton epäonnistumisen jälkeen perintöä jatkoi YK toisen maailmansodan jälkeen.⁴⁴⁶ Kuvaavaa on, että YK:n peruskirjan johdannon *ensimmäinen* virke kuuluu:

*”Me Yhdistyneiden Kansakuntien kansat, vakaana tahtonamme pelastaa tulevat sukupolvet sodan vitsaukselta, joka jo kahdesti nykypolven eläessä on tuottanut ihmiskunnalle sanomattomia kärsimyksiä...”*⁴⁴⁷

3.3.2 Totaalinen sota

Vähemmälle huomiolle tuntuu jäävän totaalisen sodankäynnin suora vaikutus sodankäynnin rajoittumiseen. Siinä missä kantilainen kolmijalka rajoittaa sotaa välillisesti tai muun toiminnan, kuten kaupankäynnin, myönteisenä seurauksena, totaalinen sota edustaa sodan välitöntä ja tietoista rajoittamista. Totaalisen sodan rajoittavaa vaikutusta on kuitenkin vaikea kvantifioida, mikä vaikeuttaa sen vaikuttavuuden arviointia. Todistusaineiston puutteen tähden ei voida yksiselitteisesti osoittaa, missä kohtaa jokin valtio on aikonut ryhtyä avoimeen aseelliseen konfliktiin, mutta pidättäytynyt aikomuksestaan totaalisen sodan riskin vuoksi⁴⁴⁸.

Vaikka Creveldin retorisesti leikkisä Mortonin haarukka on todistusarvoltaan vähäinen, ilmaisee se oivallisesti sitä problematiikkaa, miten erityisesti ydinaseiden synnyttämä vastavoima rajoittaa kaikkein sotaisimpia intohimoja:

*”Jos ydinholokaustia ei tapahdu, niin tavanomainen sota näyttäisi olevan loppuvaiheessaan. Jos sellainen tapahtuu, se on jo lopettanut itsensä.”*⁴⁴⁹

Voiman ja vastavoiman vuorovaikutussuhdetta voi myös havainnollistaa rationaalisen valinnan teorian⁴⁵⁰ (engl. *rational choice theory*) tai, mikäli huomioidaan sanktiot, peloteorian⁴⁵¹ (engl.

⁴⁴⁶ He, Qizhi: The Crucial Role of the United Nations in Maintaining International Peace and Security, *The United Nations at Age Fifty: A Legal Perspective*. Christian Tomuschat (ed.), Kluwer Law International, The Hague 1995, s. 77–78.

⁴⁴⁷ Finlex: *Yhdistyneiden kansakuntien peruskirja*. Yhdistyneet kansakunnat 1956. [https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1956/19560001/19560001_2/], luettu 6.9.2023.

⁴⁴⁸ Thompson (2006), s. 229.

⁴⁴⁹ Creveld (1991), s. 224.

⁴⁵⁰ Ks. esim. Buskens, Vincent: Rational Choice Theory in Sociology, *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*. Second Edition. James D. Wright (ed.), Elsevier, Oxford 2015, s. 901–6, doi:10.1016/B978-0-08-097086-8.32177-8.

⁴⁵¹ Ks. esim. Sigal, Leon V.: Deterrence, *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*. Second Edition. James D. Wright (ed.), Elsevier, Oxford 2015, s. 247–249, doi:10.1016/B978-0-08-097086-8.96001-X.

deterrence theory) kautta. Molemmat teoriat lähtevät siitä, että toimintaa ohjaa toiminnasta seuraavien hyötyjen ja haittojen suhteellinen arviointi. Yksinkertaistettuna totaalisen sodan rajoittava vaikutus perustuu tällöin siihen seikkaan, että totaalisen sodan suunnattomat haitat tekevät avoimesta aseellisesta konfliktista kaikin puolin kannattamatonta. Koska totaalinen sota on hanke, joka nykyaikana johtaisi todennäköisesti kansan tuhoon, ja koska kansan tuho ei voi olla valtion päämäärä, totaalinen sodankäynti ei voi olla väline tavoitella valtion päämääriä⁴⁵².

Siten totaalinen sota ilmentää sodan rajoittavaa vaikutusta itseensä. Totaalinen sota on yksinkertaisesti epärationaalista – pelkkä totaalisella sodalla uhkaaminen on epärationaalista⁴⁵³. Ainoa rationaalinen toimintatapa on sellainen, jolla vältetään konfliktin hallitsematon eskaloiminen.⁴⁵⁴ Toisin sanoen kyse on sodan *luonnon*, tarkalleen ottaen *järjen*, rajoittavasta vaikutuksesta *vihollisuuteen*. Jos voima edustaa clausewitzilaista vihollisuutta, vastavoima, etenkin totaalisen sodan muodossa, edustaa järkeä. Rajoite näyttäytyy sodan *luonteessa* hybridivaikututtamisena. Myöhäismodernissa ajassa vihollisuus ei kuitenkaan ole pelkästään rationaalisuutta edustavan ruhtinaan säädeltävissä, vaan kansa voi tänä päivänä vaikuttaa politiikan järjenkäyttöön tavoilla, jotka ”saisivat itse Clausewitzin järkyttymään”⁴⁵⁵.

Totaalisen sodan synnyttämän vastavoiman ilmentymä on kylmä sota – joka ei sekään ollut sanan varsinaisessa merkityksessä sota. Tuona aikana kumpikaan blokki ei ryhtynyt avoimeen sotilaalliseen selkkaukseen toisen kanssa. Vastaavasti totaalisen sodan äärimmäinen ilmene-mismuoto on tietenkin ydinase, joka Creveldin mukaan on, hieman paradoksaalista kylläkin, kaikkein voimakkain sodan vastavoima⁴⁵⁶. Toisin sanoen ydinaseen pelotevaikutus on valtava, ja lienee itse asiassa helpompi saavuttaa kuin ehkä ajatellaankaan. Ydinaseiden vuoksi vallan kartuttaminen edes konventionaalisin asein on nykyään erittäin vaikeaa. Konventionaalisisessa maailmassa hyökkääminen kannattaa, jos menestys on todennäköistä. Ydinaseiden maailmassa hyökkääminen kannattaa vain, jos menestys on varmaa.⁴⁵⁷

Ydinaseisiin liittyvää kummallista paradoksia vahvistaa se, että ydinase lienee samanaikaisesti sekä maailman historian vähiten käytetty että tehokkain ase. Ydinaseen yhtäaikainen kauheus

⁴⁵² Huntington (2018).

⁴⁵³ Epärationaalisuudesta kirjoittaa esim. Bassford (2011), s. 46.

⁴⁵⁴ Mukailleen Nalebuff, Barry: Brinkmanship and Nuclear Deterrence: The Neutrality of Escalation. *Conflict Management and Peace Science*, 9 (2), 1986, s. 19, doi:10.1177/073889428600900202.

⁴⁵⁵ Garard & Friedman (2019), s. 371.

⁴⁵⁶ Creveld (2006), s. 97.

⁴⁵⁷ Waltz, Kenneth: The Origins of War in Neorealist Theory. *Journal of Interdisciplinary History*, 18 (4), 1988, s. 625–626.

ja hienous piilee siis siinä, että se vaikuttaa käyttämättömänäkin. Maallikkokin voi ilman ydinaseiden käytännön tehoesittelyä saapua johtopäätökseen *rationaalisen* pohdinnan pohjalta, ettei vertikaalisesti rajoittamattomassa sodankäynnissä ole nykyisessä sodan kuvassa kirjaimellisesti juurikaan mieltä. Siksi ani harva kyseenalaistaisi ydinaseiden rajoittavaa vaikutusta kansainväliseen politiikkaan⁴⁵⁸, ja siksi ydinase nähdään rauhan takeena. Tätä ajattelutapaa kuvaa harvinaisen hyvin Niels Bohrin (näyt. Kenneth Branagh) ja J. Robert Oppenheimerin (näyt. Cillian Murphy) dialogi ydinaseen kehittämisestä jälkimmäisen nimikkoelokuvassa:

Bohr: – ”Is it big enough?”

Oppenheimer: – ”To end the war?”

Bohr: – ”To end all war.”⁴⁵⁹

Näin ollen ydinaseet rikkovat logiikkaa aseellisen voimankäytön soveltuvuudesta politiikan jatkamisen välineenä. Toisin sanoen ydinaseet vievät väkivallan tasolle, jossa sitä ei voi enää mieltää ”voittamisen” työkaluna⁴⁶⁰. Jos sodan voittamisen tavoitteena on valtion selviytymisen varmistaminen, ydinaseet eivät voi olla väline tuon tavoitteen saavuttamiseksi⁴⁶¹. Ydinsodan takaama molemminpuolinen varma tuho (engl. *mutual assured destruction*) tekisi ”voitosta” kaikissa tapauksissa Pyrrhoksen voiton. Siten ydinsota on, ilmastonmuutoksen ohella, konkreettinen eksistentiaalinen uhka koko ihmiskunnalle. Kuten John F. Kennedy kuvaili YK:n yleiskokoukselle osoittamassa adressissaan:

”Jokainen mies, nainen ja lapsi elää Damokleen ydinmiekan alla, joka roikkuu mitä ohuimman jouhen varassa, joka voi milloin tahansa katketa vahingon, virheen tai hulluuden vuoksi.”⁴⁶²

3.4 Verkko

”Atomi edustaa voimaa ja tietoa ja varmuutta. Se on luotettava kuin ympyrä, yhtä tavallinen kuin pyöreä... [Mutta] Atomi on menneisyyttä. Seuraavan vuosisadan tieteen symboli on

⁴⁵⁸ Nye, Joseph S. & Robert O. Keohane: *Transnational Relations and World Politics: An Introduction. International Organization*, 25 (3), 1971, s. 330.

⁴⁵⁹ Nolan, Christopher (ohj.): *Oppenheimer*. Draamaelokuva, Universal Pictures, Yhdysvallat ja Yhdistynyt kuningaskunta 2023.

⁴⁶⁰ Jervis (2002), s. 1–14.

⁴⁶¹ Schelling, Thomas C.: *Arms and Influence*. Yale University Press, New Haven 1966, s. 18–19.

⁴⁶² Kennedy, John F.: Address before the General Assembly of the United Nations, New York 25.9.1961, osa 4. [<https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-speeches/united-nations-19610925>], luettu 2.8.2023. Käännetty tutkijan toimesta.

*dynaaminen Verkko... Siinä missä Atomi edustaa puhdasta yksinkertaisuutta, Verkko kanavoii kompleksisuuden sekavaa voimaa...*⁴⁶³

Professorit Robert Keohane ja Joseph Nye kuvasivat 1970-luvun urauurtavassa teoksessaan, miten valtioiden valta ei rajoittunut ainoastaan niiden sotilaalliseen mahtiin ja miten valtiot eivät suinkaan ole ainoita toimijoita kansainvälisessä järjestelmässä. Kylmän sodan aikana muovautunut uusi kansainvälinen järjestelmä oli aiempaa kompleksisempi, keskinäisriippuvuuksien ja takaisinkytkentöjen kokonaisuus, jossa informaatio, rahoitus, hyödykkeet ja ihmiset liikkuvat lähes rajoituksetta. Monissa toiminnoissa, kuten sodankäynnissä, näitä kaikkia tekijöitä liikutetaan samanaikaisesti.⁴⁶⁴ Keskinäisriippuvuus on ollut jyrkässä kasvussa, voimapolitiikan kustannuksella, aina vuodesta 1945 alkaen⁴⁶⁵, ja uusia riippuvuussuhteita syntyy yhä.⁴⁶⁶

Vaikka kyse ei ole ainoastaan informaatioaikakauden ilmiöstä, on informaatioteknologinen vallankumous huomattavasti voimistanut ja rakenteellistanut keskinäisriippuvaista maailmaa. Espanjalais sosiologi Manuel Castells kutsuu tätä informaatioteknologian yhdistämää tietoyhteiskuntaa Verkoksi (engl. *Net*). Hänen mukaansa nimenomaan informaatiiovallankumous on globaalin uudelleenrakentumisen ytimessä. Se on vaikuttanut paitsi yhteiskuntien sosiaaliseen organisoitumiseen myös (markkina)talouden ja yritysten, rikollisuuden ja rikollisjärjestöjen sekä väistämättä myös sodankäynnin jäsentymiseen. Verkko ei ole kuitenkaan seurausta siitä, että teknologia määrittäisi yhteiskuntaa; teknologia lähinnä ruumiillistaa sitä.⁴⁶⁷ Kuten kanadalaisfilosofi ja professori Marshall McLuhan asian ilmaisi:

*”Uusi sähköinen keskinäisriippuvuus luo maailman uudelleen globaalin kylän kuvaksi”*⁴⁶⁸

3.4.1 Notkea moderni

Verkko vaikuttaa myös siihen, miten uhkiin ja epävarmuuteen suhtaudutaan. Tämä onkin vaihdellut suuresti eri aikakausina. Fatalistisena esimodernina aikana epävarmuus eliminoitiin

⁴⁶³ Kelly, Kevin: *Out of Control: The New Biology of Machines*. Fourth Estate, London 1994, s. 26. Käännetty tutkijan toimesta.

⁴⁶⁴ Nye & Keohane (1971), s. 332.

⁴⁶⁵ Thompson (2006), s. 224.

⁴⁶⁶ Keohane, Robert O. & Joseph S. Nye: *Power and interdependence*. Fourth Edition. Longman, Stoughton 2012. Keohanen ja Nyen (s. 7–8) mukaan keskinäisriippuvuus on enemmän kuin pelkkä vuorovaikutussuhde. Se on ensinnäkin kaksipuolista, mutta erityisen siitä tekee se, että transaktiot osapuolten välillä aiheuttavat erilaisia kustannuksia. Juuri tästä johtuen keskinäisriippuvuus on niin oiva vaikuttamisen väylä.

⁴⁶⁷ Castells, Manuel: *The Rise of the Network Society*. Second edition, Wiley-Blackwell, Singapore 2010, s. 3–5.

⁴⁶⁸ McLuhan, Marshall: *The Gutenberg Galaxy: The Making of the Typographic Man*. University of Toronto Press, Canada 1962, s. 31. Käännetty tutkijan toimesta.

yliluonnollisilla tekijöillä, ”Jumalan tahdolla”, jolloin kaikkea onnettomuutta selitti deterministiset kausaalisuhteet. Feodaalijärjestelmä perustui niin ikään jumalalliseen järjestykseen. Valistuksen aikana syntyi ajatus, että ihminen itse kykenisi ohjailemaan kohtaloaan – mukaan lukien sosiaalista järjestystä. Yhteiskuntaa hallitsi byrokraattinen valtio ja sen armeija hallitsi keskeisiä uhkakuvia. Väkivalta oli valtion monopoli⁴⁶⁹. Kehitys oli lineaarista ja ennakoitavaa, ja yhteiskuntaa määrittivät staattiset traditiot, kuten luokka tai kansallisuus.⁴⁷⁰

Myöhäismoderni aika on kuitenkin osoittautunut toisenlaiseksi. Yhteiskuntien sosiaalisesta kudoksesta on tullut sosiologi Zygmunt Baumania lainaten notkeampaa (engl. *liquid*), sillä perinteisten instituutioiden kyky toimia yksilöllisten identiteettien kiintopisteinä on osoittautunut riittämättömäksi. Tekemisen sijaan ihmiset määrittävät identiteettinsä sen perusteella, mitä he ovat tai *haluavat* olla⁴⁷¹. Täten esimerkiksi kansallisidentiteettien ohelle ovat nousseet virtuaaliset identiteetit ja ”*naulakkoyhteisöt*”⁴⁷² (engl. *cloakroom community*), joissa ihmiset sitoutuvat kollektiiveihin vain lyhytaikaisesti ja pinnallisesti – kuin vaihtaisivat vaatteita naulakossa. Notkea moderni maailma on avoin dynamiikalle, mutta se altistaa myös vaikutteille. Siten notkea moderni palvelee myös hybridivaikuttamista, etenkin jos tavoitteena on informaatiovaikuttaminen tai sosiaalisen koheesion rapauttaminen.

Samalla tavoin vallastakin on tullut notkeaa pääomaa⁴⁷³. Väkivallan monopolin murentuessa voimankäyttö ja politiikka ovat erkaantuneet toisistaan. Jopa perinteinen clausewitzilainen, merkillinen kolminaisuus on hämärtynyt valtion, asevoiman sekä kansan välisten rajojen häpärtuessa. Eri yhteisöillä on huomattavasti aiempaa suurempi mahdollisuus osallistua vallankäyttöön kaikissa sen muodoissa.⁴⁷⁴ Samalla ihmisryhmien jakolinjoja, naulakkoyhteisöjäkin, alkaa muodostua sen perusteella, millaisia riskejä ne kohtaavat⁴⁷⁵. Vastavuoroisesti valtioninstitution menettävät kykyään vastata kansan turvallisuushuoliin⁴⁷⁶, mikä taas lisää epävarmuutta ja epäluottamusta turvallisuustoimijoita kohtaan⁴⁷⁷.

⁴⁶⁹ Weber, Max: *Politics as a vocation*. Social Ethics Series. Franklin Sherman (ed.), H. H. Gerth & C. Wright Mills (trans.), Fortress Press, Philadelphia 1965, s. 2–7.

⁴⁷⁰ Ekberg, Merryn: The Parameters of the Risk Society: A Review and Exploration. *Current Sociology*, 55 (3), 2007, s. 347, doi:10.1177/0011392107076080.

⁴⁷¹ Ks. Castells (2010), s. 3.

⁴⁷² Garard & Friedman (2019), s. 371. Varsinkin moderni teknologia on irrottanut aineettomat sosiaaliset ja emotionaaliset piirit fyysisistä sijanneista.

⁴⁷³ Bauman, Zygmunt: *In search of politics*. Stanford University Press, Stanford, California 1999, s. 5.

⁴⁷⁴ Ks. Garard & Friedman (2019), s. 362.

⁴⁷⁵ Ekberg (2007), s. 343.

⁴⁷⁶ Bauman (1999), s. 5–6.

⁴⁷⁷ Thorpe, Christopher ym.: *The Sociology Book*. Dorling Kindersley Limited, Great Britain 2015, s. 158.

Modernin ja myöhäismodernin ajan merkitsevin ero on kuitenkin se, miten uhkat koetaan⁴⁷⁸. Tätä eroa leimaa siirtyminen uhkakokeskeisestä riskitietoiseen ajatteluun. Jopa sotataidollista ajattelua värittää siirtyminen pois tarkkarajaisista, torjuttavista uhkista abstraktimpiin, hallittaviin riskeihin⁴⁷⁹. Tarkkarajaisilla uhkilla, kuten valtioilla, on melko yksikäsitteisesti kvantifioitavissa oleva *kyky*, tunnistettavissa oleva *tilaisuus* ja arvioitavissa oleva *tahto*, kun taas riskien, esimerkiksi informaatioon liittyen, vaikutuksia voidaan arvioida vain *vaikuttavuuden* kautta tai *todennäköisyyksin*⁴⁸⁰. Juuri tämä epävarmuus on nykypäivälle paitsi omintakeista myös ahdistavaa. Baumanin mukaillen myöhäismoderneja yhteiskuntia vaivaa läpätunkeva turvattomuus (saks. *Unsicherheit*), joka kumpuaa notkean modernisuuden äärimmäisestä epävarmuudesta⁴⁸¹.

Hybridivaikuttaminen ruumiillistaa, jopa institutionalisoi kansainvälisten toimijoiden epävarmuutta. Notkea moderni tekee nimittäin myös sodan kuvasta epämääräisen ja vaikeasti kategorisoitavan. Kun menneisyyden perusoletuksiin sodan kuvasta ei enää voida luottaa⁴⁸², romahtaa länsitoimijoiden, kuten Naton, kognitiivinen skeema siitä, mitä sota on ja mikä on heidän roolinsa siinä. Samalla se lisää toimijoiden ontologisen turvattomuuden tunnetta ja haittaa siten toiminnan organisoimista, kun suuri osa energiasta kuluu potentiaalisiin uhkiin orientoitumiseen.⁴⁸³ Siten hybridivaikuttaminen edustaa lännelle ”*epistemologista pelkoa – pelkoa tietämättömyyttä kohtaan*”, joka on käsitteellistettävä ollakseen siedettävissä⁴⁸⁴.⁴⁸⁵

Yhteiskuntien kollektiivinen defenssimekanismi modernin epävarmuuden edessä onkin turvallisistaminen. Notkeiden ja abstraktien riskien haaste on nimittäin se, että ne on sanallistettava ennen kuin niistä muodostuu käsiteltävissä olevia turvallisuuspolitiikan ajureina toimivia

⁴⁷⁸ Ks. Moskos, Charles C.: Towards a Postmodern Military, *Democratic Societies and Their Armed Forces: Israel in Comparative Context*. Stuart Cohen (ed.), Routledge, London 2000, s. 9–11, doi:10.4324/9780203045145; Moskos, Charles C.: The Postmodern Military: Armed Forces After the Cold War, *The Postmodern Military: Armed Forces After the Cold War*. Charles C. Cohen, John Allen Williams & David R. Segal (eds.), Oxford University Press New York 2000, s. 14–31.

⁴⁷⁹ Ks. Rickli, Jean-Marc: European small states’ military policies after the Cold War: from territorial to niche strategies. *Cambridge Review of International Affairs*, 21 (3), 2008, s. 307, doi:10.1080/09557570802253435; Kiras (2017), s. 143; Krieg, Andreas & Jean-Marc Rickli: Surrogate warfare: the art of war in the 21st century? *Defence Studies*, 18 (2), 2018, s. 122, doi:10.1080/14702436.2018.1429218.

⁴⁸⁰ Fitzsimmons, Michael: The Problem of Uncertainty in Strategic Planning. *Survival*, 48 (4), 2006, s. 143, doi:10.1080/00396330601062808; Turvallisuuskomitea (2017), s. 40.

⁴⁸¹ Bauman (1999), s. 5. *Unsicherheit* on Baumanin mukaan kolminaisuus, joka koostuu epävarmuuden lisäksi uhkista, eli kovasta turvallisuudesta (engl. *security*), ja riskeistä, eli pehmeästä turvallisuudesta (engl. *safety*).

⁴⁸² Mukaillen Giannopoulos, Smith & Theodoridou (2020), s. 1.

⁴⁸³ Mälksoo (2018), s. 375, 378–379.

⁴⁸⁴ Huysmans, Jef: Security! What Do You Mean?: From Concept to Thick Signifier. *European Journal of International Relations*, 4 (2), 1998, s. 235, doi:10.1177/1354066198004002004.

⁴⁸⁵ Mitzen (2006), s. 345.

uhkakuvia⁴⁸⁶. Toisin sanoen nykyaikaiset uhkat rakennetaan realismin sijaan sosiaalisen konstruktivismiin opin mukaisesti riskien pohjalta⁴⁸⁷. Ilman joukkotiedotusta tai uhka-arvioita riskit eivät kriisien tavoin ole mitään, sillä ne eivät yksinkertaisesti ole olemassa. Riskit syntyvät vasta toteutuessaan tai kun ne tehdään keskustelussa olevalle⁴⁸⁸. Voidaan jopa sanoa, että tänä päivänä kutakuinkin kaikki turvallisuuteen liittyvä on jollain tapaa sosiaalista luomusta⁴⁸⁹.

Siten myös sodasta on tullut mitä suurimmissa määrin riskien käsitteellistämistä sekä hallintaa⁴⁹⁰. Joukkotuhoaseiden etsintä Irakin sodassa (2003–2011) on oiva esimerkki riskin todeksi tekemisestä ja sodan oikeuttamisesta riskienhallintakeinona⁴⁹¹ – etenkin kun aseita ei koskaan löytynyt. Coker polemisoi, että nykyaikainen sodankäynti on kertakaikkisesti *pelkästään* riskienhallintaa paitsi korkeintaan nimessä⁴⁹². Tämä pätee myös hyökkääjän näkökulmaan. Sota ei ole enää yhtä suoraviivainen politiikan väline kuin Clausewitzin aikaan, vaan sisältää laajempaa laskuoppia, jossa on huomioitava mainittujen vastavoimien luomia riskejä⁴⁹³, kuten sanktioita, eskaloitumista ja eristäytymistä kansainvälisiltä foorumeilta.

Turvallistamisen kielellinen trendi näkyy myös hybridivaikuttamisen diskurssissa, jossa spekuloidaan yhteiskuntien haavoittuvuuksien vihamielisellä hyödyntämisellä. ”Hybridiuhkat”, jotka voivat olla melkeinpä mitä hyvänsä, edustavat vain kohdentamatonta ahdistusta (vrt. *Unsicherheit*), jotka turvallistamisen, sosiaalisen konstruoinnin, seurauksena on muotoiltu hallittavaksi kokonaisuudeksi⁴⁹⁴. Siksi myös hybridivaikuttamista on helpompaa lähestyä riskienhallinnan tulokulmasta, sillä se tekee hybridivaikuttamisen synnyttämästä epävarmuudesta probalistisempaa⁴⁹⁵ ja lievittää ahdistusta. Toisin sanoen epävarmuus on epävarmuutta, mutta

⁴⁸⁶ Krieg & Rickli (2018), s. 122.

⁴⁸⁷ Ekberg (2007), s. 347.

⁴⁸⁸ Beck, Ulrich: Living in the world risk society. *Economy and Society*, 35 (3), 2006, s. 332, doi:10.1080/03085140600844902.

⁴⁸⁹ Perheentupa, Christian: Konstruktivismi, *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*. Pekka Sivonen (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 33, Juvenes Print, Tampere 2013, s. 91.

⁴⁹⁰ Coker, Christopher: *War in an Age of Risk*. Polity Press, Cambridge 2009, s. 63; Krieg & Rickli (2018), s. 122.

⁴⁹¹ Beck (2006), s. 335.

⁴⁹² Coker (2009), s. viii.

⁴⁹³ Vrt. Vedby Rasmussen, Mikkel: *The Risk Society at War: Terror, Technology and Strategy in the Twenty-First Century*. Cambridge University Press, Cambridge, UK 2006. Vaikka etenkin hybridivaikuttaminen on suuremmissa määrin riskienhallintaa, riskienhallinta ulottuu myös perinteisen sodan logiikkaan, kuten käynnissä olevaan Ukrainan sotaan, jossa eskalaatorisikiä varjellaan sekä Venäjällä että lännessä.

⁴⁹⁴ Mälksoo (2018), s. 381; ks. myös Browning, Christopher S & Pertti Joenniemi: Ontological security, self-articulation and the securitization of identity. *Cooperation and Conflict*, 52 (1), 2017, s. 38, doi:10.1177/0010836716653161.

⁴⁹⁵ Fitzsimmons (2006), s. 131–146.

riskillä on aina arvioitavissa oleva todennäköisyys. Tietoturvatervinologiaa lainaten, riskien todennäköisyyttä tai vaikuttavuutta voidaan vuorostaan alentaa asianmukaisilla kontroleilla.

Menettelyssä piilee myös salakavaliala vaaroja. Sietämätön epävarmuus saattaa ohjata näkemään potentiaalisia uhkia kaikkialla. Tällä tavoin kaiken aseistaminen on eräänlainen alkukimmoke kaiken turvallisiamiselle. Jos ”yhteiskuntaa on puolustettava”⁴⁹⁶ lähes kaikkea vastaan jatkuvasti ja jos joka ikinen asia on potentiaalisen vaikuttamisen kohde, mitä politiikasta jää jäljelle⁴⁹⁷? Jos tätä ajattelua kärjistetään riittävän pitkälle tärkeät kysymykset siitä, ketä suojataan, millä tavoin, kuinka paljon ja minkä kustannuksella⁴⁹⁸ muuttuvat mielettömiksi. Äärimmäisenä vaarana on, että yhteiskunta ajautuu syvään turvallisiamisen (engl. *deep securitisation*⁴⁹⁹) kierteseen, jossa lisääntyvät uhkat ja turvallisuusratkaisut ruokkivat toinen toisiaan.

3.4.2 Globalisaatio

Keskinäisriippuvuuden monimutkaiset muutostekijät niputetaan usein globalisaation kattokäsitteen alle. Globalisaatio sekä sen mahdollistavien teknologioiden ratkaiseva vaikutus nyky-maailman tilaan lienee itse asiassa harvoja asioita, joista tutkijat näyttävät olevan kohtalaisen yksimielisiä⁵⁰⁰. Kaikki tämä tuntuneekin 2020-luvulla itsestään selvältä, mutta nämä ideat olivat mullistavia vielä 50 vuotta sitten. Ne ovat arvokkaita myös tänään, sillä kansainvälisen vastakkainasettelun lisääntyessä globalisaation verkostoilla ja ideoilla on suurta merkitystä siinä, miten tarkastelemme kansainvälistä järjestelmää, vallan osatekijöitä, itse vallan käyttöä ja lopulta sodan kuvaa. Ovathan teoreetikot niin Kiinassa⁵⁰¹, Venäjällä⁵⁰² kuin Yhdysvalloissakin⁵⁰³ alleviivanneet globalisaation merkitystä sodan kuvalle.

Hybridivaikuttamisen näkökulmasta kaikkein merkittävintä globalisaatioissa on se, miten se on vaikuttanut vallan käyttöön. 1980-luvulla Nye popularisoi pehmeän vallan käsitteen, jolla hän tarkoitti maan kykyä saada muut maat haluamaan sitä, mitä se itse haluaa

⁴⁹⁶ Ks. Foucault (2003).

⁴⁹⁷ Mälksoo (2018), s. 378–379.

⁴⁹⁸ Baldwin, David A.: The concept of security. *Review of International Studies*, 23 (1), 1997, s. 13–17, doi:10.1017/S0260210597000053.

⁴⁹⁹ Ks. Abulof, Uriel: Deep Securitization and Israel’s “Demographic Demon”. *International Political Sociology*, 8 (4), 2014, s. 397, doi:10.1111/ips.12070.

⁵⁰⁰ Kiras, James D.: Future Tasks: Threats and Missions for SOF. *Special Operations Journal*, 5 (1), (019), s. 10, doi:10.1080/23296151.2019.1581424.

⁵⁰¹ Ks. Liang & Xiangsui (1999).

⁵⁰² Ks. Gareev, Mahmut: Kharakter budushchikh voyn. *Pravo i bezopasnost’ 1–2/2003*.

⁵⁰³ Ks. Kiras (2019), s. 10; Hoffman (2007), s. 11–12.

keskinäisriippuvuuksia hyödyntämällä⁵⁰⁴. Kymmenien vuosien ajan vallankäyttö lieneekin ollut pääasiassa verrattain pehmeää. 2010-luvulla samat keskinäisriippuvuutta hyödyntävät mekanismit ovat kuitenkin koventuneet. Tähän lukeutuu myös hybridivaikuttaminen. Hybridivaikuttamisen osa-alueiden konvergenssi ja valtiolliset rajat ylittävä luonne tarkoittaa nimittäin sitä, että ne soveltuvat käytettäväksi politiikan jatkeina⁵⁰⁵.

Rajoittamattoman sodankäynnin pioneerit Liang ja Xiangsui olivat edelläkävijöitä ennakooidessaan globalisaation potentiaalisia vaikutuksia sodan luonteen muutokseen. He kuvasivat jo 1990-luvun puolivälissä harvinaisen selkeäkatsaisesti eri osa-alueiden limittymistä sekä sodankäynnin lipumista pois asevoimien hegemonian alta sodan kynnyksen alle:

“Teknologioiden valtava fuusio pakottaa politiikan, talouden, armeijan, kulttuurin, diplomatian ja uskonnon osa-alueet päällekkäin. Liityntäpisteet ovat valmiina, ja eri osa-alueiden yhdistämisen trendi on hyvin selkeä... Sodankäynti on nyt... informaatioidankäyntiä, finanssiodankäyntiä, kauppasodankäyntiä ja muita täysin uusia sodankäynnin muotoja, uusia osa-alueita avautuu sodankäyntiin... Nyt ei ole mitään sellaista osa-aluetta, jota sodankäynti ei voisi hyödyntää, eikä ole lähes ainuttakaan [yhteiskunnan] osa-aluetta, joka ei sisältäisi sodankäynnin offensiivista jälkeä.”⁵⁰⁶

Näin ollen modernia konfliktia leimaa keskinäisriippuvuuden mahdollistama *“kaiken aseistaminen”* (engl. *the weaponization of everything*)⁵⁰⁷, globalisaation synkkä käänköpuoli⁵⁰⁸. Siinä todellisuudessa jokainen rajapinta valtioiden tai ei-valtiollisten toimijoiden välillä on samalla potentiaalinen vaikuttamisen väylä ja väline. Kuten venäläinen tulkintakin kuuluu, sotaa ei siis käy niinkään valtion asevoimat, vaan valtio itse⁵⁰⁹. Globalisaation ajamasta voimankäytön hybridisoitumisesta tai horisontaalisesta rajoittamattomuudesta seuraa kaksi tuiki tärkeää implikaatiota sodan kuvaan.

Ensinnäkin vaikuttaminen ulottuu lähes rajatta ajassa ja paikassa. Toisin sanoen globalisaatio syövyttää valtiorajoja ja mahdollistaa globaalien vaikuttavuuden. Tämä tarkoittaa äärimmillään,

⁵⁰⁴ Nye, Joseph S.: Soft Power, *Foreign Policy* nro 80 (1990), s. 153–171, doi:10.2307/1148580.

⁵⁰⁵ Bracken, Paul: Financial Warfare. *Orbis*, 51 (4), 2007, s. 685–696, doi:10.1016/j.orbis.2007.08.010.

⁵⁰⁶ Liang & Xiangsui (1999), s. 189. Käännetty tutkijan toimesta.

⁵⁰⁷ Galeotti, Mark: *The weaponisation of everything: a field guide to the new way of war*. Yale University Press, New Haven, CT 2022.

⁵⁰⁸ Mousavizadeh, Nader: The weaponization of everything: Globalization’s dark side, *Reuters*, 26.9.2015. [<https://www.reuters.com/article/mousavizadeh-globalization-idUSL1N11V2KZ20150925>], luettu 31.8.2023.

⁵⁰⁹ Petraitis (2019).

että jokainen yksilö ja yhteisö kykenee vaikuttamaan viimeistään välillisesti mihin tahansa muuhun yksilöön tai yhteisöön.⁵¹⁰ Wardenin kehän kautta kuvattuna hybridivaikuttaminen, tai Voima, voidaan täten ulottaa tehokkaasti koko yhteiskuntaan ja tarvittaessa samanaikaisesti. Hybridivaikuttamisen painopisteen ajatellaan kuitenkin olevan pääsääntöisesti väestössä⁵¹¹.

Globaalia ristikytkentäisyyttä ja hybridivaikuttamisen moninapaisuutta mallintaisikin kenties sopivammin intuitiivisesti hyvin kiehtova, mutta eittämättä vaikeaselkoinen rihmastoteoria. Yksinkertaisen puumaisen hierarkian tai edes ristiin kytketyn verkon sijaan rihmasto on kytkeytynyt tavalla, jossa mikä tahansa piste voidaan kytkeä mihin tahansa muuhun pisteeseen, ja kaikin puolin kummallisempi kuin mikään ”geneettinen akseli” tai ”syvä rakenne”⁵¹². Rihmastoajattelua onkin sovellettu esimerkiksi informaatiovaikuttamisen hahmottamiseen⁵¹³.

Toiseksi – ja kenties vielä edellistä tärkeämpänä – keskinäisriippuvuus mahdollistaa hybridille uhkatoimijalle vertikaalisen eskaloimisen perinteisen horisontaalisen eskaloimisen sijaan⁵¹⁴. Täten hyökkääjällä on runsaasti vaihtoehtoja käytettävissään ilman konfliktin kärjistymisen riskiä avoimen konfliktin tasolle. Vertauskuvallisesti ilmaistuna hybridivaikuttamisen osa-alueet edustavat verkoston reitittämiä, joiden välillä vaikuttaminen kulkeutuu. Verkoston runkoverkko toimii väestön kaupungistuminen, tietotekninen infrastruktuuri, kauppameriyhteydet ja muu rahti- sekä henkilöliikenne⁵¹⁵.

3.4.3 Riskiyhteiskunta

Cokerin ja muiden⁵¹⁶ ajattelu nojaa pitkälti myöhäismodernin sosiologin Ulrich Beckin keskeiseen antiin. Beckin avainkäsite on *riskiyhteiskunta*, edistyneestä teollistumisesta syntyvä väistämätön rakenteellinen olotila, jossa muutoin harvinaisista sattumuksista tulee

⁵¹⁰ Wittes, Benjamin & Gabriella Blum: *The Future of Violence - Robots and Germs, Hackers and Drones: Confronting the New Age of Threat*. Amberley Publishing, Gloucestershire, UK 2016; Gerasimov (2016).

⁵¹¹ Chivvis (2017), s. 2.

⁵¹² Deleuze, Gilles & Félix Guattari: *A Thousand Plateaus: Capitalism and Schizophrenia*. 2004 Edition. Brian Massumi (trans.), Continuum, London 2008, s. 7, 13.

⁵¹³ Huhtinen, Aki-Mauri & Jari Rantapelkonen: Rihmastoajattelu strategisena kommunikaationa, *Strategisen viestinnän salat*. Jari Rantapelkonen (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos, Julkaisusarja 2, Artikkelikokoelmat n:o 14, Juvenes Print, Tampere 2014, s. 126–134.

⁵¹⁴ Monaghan, Cullen & Wegge (2019), s. 14.

⁵¹⁵ Ks. esim. Kiras (2019), s. 10.

⁵¹⁶ Ks. esim. Vedby Rasmussen (2006); Kiras (2017), s. 149. Tosin esim. Kiras esittää, että riskiyhteiskunnan vaikutus sodankäyntiin on rajoittava. Oma argumenttini on, että riskiyhteiskunnalla, kuten globalisaatiollakin, on potentiaali sekä hillitä että lietsoa hybridivaikuttamista.

säännönmukaisia ja verrattain yleisiä⁵¹⁷. Myöhäismodernin ajan keskinäisriippuvainen valtio on kuin häiriöherkkä hienomekaaninen laite, jossa epätodennäköisetkin tapahtumasarjat aikaansaavat aiempaa useammin kaottisia, maailmanlaajuisia ja usein jopa ylisukupolvisia seurauksia. Tätä vastoin kriisit ja riskit ovat valtaosassa ihmiskunnan historiaa olleet lineaarisempia ja paikallisesti sekä ajallisesti tarkemmin rajattuja.

Vaikeaselkoisen riskiyhteiskunnan käsitteentän hahmottamiseksi riskit voidaan jakaa kolmeen pääkategoriaan. Riskiyhteiskunnassa on ennen kaikkea kyse tieteen ja teknologian edistyksen myötä *tuotetuista* riskeistä (engl. *manufactured risk*, mitä me voimme tehdä luonnolle), jotka korvaavat luonnolliset *ulkoiset* riskit (engl. *external risk*, mitä luonto voi tehdä meille) keskeisimpänä huolenaiheena.⁵¹⁸ Täten riskit eivät ole vain luonnollisia vakioita, vaan teknologisen edistyksen myötä tuotettuja asiantiloja. Siten myöhäismodernin ajan huolena ei ole ihmisen vapauttaminen luonnollisista kahleistaan, kuten modernina aikana, vaan modernisuudesta itsestään syntyneet rajoitteet⁵¹⁹. Riskin kohteena eivät myöskään ole täten ainoastaan terveys ja luonto, vaan yhtä lailla vapaus, oikeus ja demokratia ovat uhattuna⁵²⁰.

Riskejä kärjistää yhteiskunnan pakkomielle turvallisuuteen. Riskiyhteiskunnan määräävä piirre onkin, että se paitsi luo itse itsensä myös ruokkii itseään. Tämä johtuu siitä, että riskien lisääntyessä myös sosiaalinen tietoisuus riskeistä kasvaa. Modernista ajasta on siis tullut tärkeä, itsestään tietoinen turvallisuusteema. Siksi vilpittömän pyrkimys vastata kaikkiin turvallisuushuoliin synnyttää ratkaisujen ohella uusia riskejä ja vaatimuksia turvallisuudelle⁵²¹. Beck kutsuu riski- ja modernisaation vaaroista tietoista aikakautta ”refleksiiviseksi modernisuudeksi”⁵²².⁵²³ Tämä tiedostava moderni luo kolmannen riskikategorian. Ikään kuin oireena pakkomielteisestä ajattelusta luomme ei täysin todellisia, mutta ei täysin tuotettujakaan *virtuaalisia* riskejä (engl. *virtual risk*)⁵²⁴. Nämä sosiaalisesti konstruoidut virtuaaliset riskit vetoavat erityisesti ihmisluonnon neuroottisiin puoliin ja subjektiiviseen turvallisuuden *tunteeseen*.

⁵¹⁷ Beck, Ulrich: *Risk Society: Towards a New Modernity*. 4th edition. Mark Ritter (trans.), SAGE Publications, London 1996, s. 22, 24.

⁵¹⁸ Giddens, Anthony: Risk and Responsibility. *The Modern Law Review*, 62 (1), 1999, s. 3, doi:10.1111/1468-2230.00188.

⁵¹⁹ Beck (1996), s. 19–20.

⁵²⁰ Ekberg (2007), s. 343.

⁵²¹ Beck (2006), s. 332–333.

⁵²² Refleksiivinen moderni vieroksuu modernia aikaa kuten moderni aika vieroksui esimodernia aikakautta.

⁵²³ Beck (1996), s. 19–20; Giddens, (1999), s. 3.

⁵²⁴ Ks. esim. Loon, Joost van: Virtual Risks in an Age of Cybernetic Reproduction, *The Risk Society and Beyond: Critical Issues for Social Theory*. Barbara Adam, Ulrich Beck & Joost van Loon (eds.), SAGE Publications Ltd, London 2000, s. 165–82, doi:10.4135/9781446219539.

Riskiyhteiskunta on oiva kasvualusta myös hybridivaikuttamiselle. Tämä johtuu yksinkertaisesti siitä, että tieteen ja teknologian kehitysaskeleet johtavat lisäntyviin haavoittuvuuksiin. Onhan niin, että myöhäismoderni maailma on paitsi aiempaa hauraampi myös alttiimpi vaikuttamiselle.⁵²⁵ Kehityksen myötä uhkatoimijan hyödynnettävissä oleva hyökkäyspinta-ala kasvaa aina vähintäänkin suoraan verrannollisesti. Jos järjestelmä sisältää aina vakiomäärän riskitekijöitä, järjestelmän kaksinkertaistaminen moninkertaistaa riskin määrän, sillä riskitekijät vuorovaikuttavat myös keskenään. Hybridivaikuttamisen näkökulmasta mikään yhteiskunnan osa-alue tai menetelmä ei ole poissuljettu eikä avoimen sodan kynnystä lukuun ottamatta ole mitään sellaista (horisontaalista) rajaa, jota ei voisi ylittää⁵²⁶.

Tähän kiteytyy myös myöhäismodernin siirtymän sotataidollinen ulottuvuus. Kybertoimintaympäristö on tästä hyvin konkreettinen esimerkki. Globaali tietotekninen infrastruktuuri, joka sisältää lähes vakioitun määrän systeemisiä haavoittuvuuksia tai riskejä, on kuin luotu politiikan jatkamisen välineeksi – ja siksi se ilmentäneekin kansainvälisen järjestelmän anarkiaa niin vahvasti. Hybridivaikuttamisessa ei siksi ole enää niinkään kyse siitä, mitä uhkat voivat meille tehdä, vaan mitä riskejä uhkatoimijat voivat manipuloida. Kuten Beck asian ilmaisee:

*“Modernin kansalaisyhteiskunnan haavoittuvuuksien [lue: riskien] tarkoituksellisen hyödyntämisen periaate on korvaamassa sattuman ja onnettomuuden periaatetta.”*⁵²⁷

Siten riskiyhteiskunta on hybridivaikuttamisen elinehto ja olemuksellinen osa nykyaikaista sodan kuvaa – mikä on tunnistettu myös Venäjällä⁵²⁸. Hybridivaikuttaminen on näin nähtynä vain politiikan jatkamista riskejä manipuloimalla ja haavoittuvuuksia hyväksikäyttämällä ylittämättä avoimen aseellisen konfliktin kynnystä⁵²⁹. Liitteessä A-6 kuvattu Hybridiosaamiskeskuksen tuotteen pohjalta laatimani visualisointi havainnollistaa, hybridivaikuttamisen eri osa-alueiden muodostamat riskit luovat toimijoille valtavan määrän hyökkäyspinta-alaa erilaisten menetelmien hyödyntämiseksi nimettyjen tavoitteiden saavuttamiseksi.

⁵²⁵ Ks. Finlan, Alastair: A dangerous pathway? Toward a theory of special forces. *Comparative Strategy*, 38 (4), 2019, s. 267, doi:10.1080/01495933.2019.1633181; Hickman ym. (2017), s. 20.

⁵²⁶ Ks. Liang & Xiangsui (1999), s. 199.

⁵²⁷ Beck (2006), s. 329. Käännetty tutkijan toimesta.

⁵²⁸ Ks. Kokoshin, Andrey A.: Neskol’ko izmereniy voyny. *Voprosy Filosofii* 8/2016; Chekinov & Bogdanov (2017), s. 39.

⁵²⁹ Hieman vastaavalla tavalla kirjoittavat esim. Brundtland Steder (2016), s. 10–11; Pynnöniemi, Katri P.: *The concept of hybrid war in Russia: A national security threat and means of strategic coercion*. Hybrid CoE Strategic Analysis 27, Hybrid Center of Excellence 2021, s. 3.

3.4.4 Kompleksisuus

Riskiyhteiskunnassa riskit kertautuvat. Saksalaissosiologi Niklas Luhmannin systeemiteorian mukaan ilmiön juuri piilee siinä, että yhteiskunta on kompleksinen järjestelmä toisen kompleksisen järjestelmän, ympäristönsä, sisällä. Koska ympäristö on väistämättä aina kompleksisempi kuin yhteiskunta, yhteiskuntajärjestelmän ja sen ympäristön välillä vallitsee jatkuva epätasapaino.⁵³⁰ Tämä ristiriita aiheuttaa paitsi ennakoimattomia ja suhteettomia tapahtumia myös kyvyttömyyttä sopeutua kriiseihin tai yllätyksiin yleisesti. Tämä koskee myös sodankäyntiä. Jos sattuma pitää sisällään sen, mikä tekee sodankäynnistä hankalaa ja yllättävää⁵³¹, nykyajan kompleksinen ympäristö tekee sodankäynnistä paitsi paljon hankalampaa myös yllättävämpää.

Kompleksisuutta kiihdyttää eri osa-alueiden ristiinkytkentöjen lisääntyminen. Täten vuotoa yhdeltä osa-alueelta toiselle on vaikea välttää. Koska yhdenlaiset kriisit muuttuvat välittömästi toisenlaisiksi kriiseiksi⁵³², kriisiytyminen yhtäällä, mikä on riskiyhteiskunnan valossa aiempaa todennäköisempää, saattaa toisaalla synnyttää tilanteen, joka eskaloituu sotilaalliseksi konfliktiksi. Esimerkiksi ilmaston lämpeneminen voi tuottaa heijastevaikutuksia, kuten ihmisjoukkojen hallitsematonta liikehdintää, jotka voivat äityä sotilaalliseksi ongelmaksi⁵³³. Kansallinen riskiarviokin arvioi nykyään uhkien ”vaikutusten ja häiriöketjujen kertautumista”.⁵³⁴

Hybridivaikuttamisessa kerrannaisvaikutusta voidaan hyödyntää tietoisella tavalla. Aiempaa esimerkkiä jatkaen koronapandemia, joka oli perusteiltaan terveyskriisi, muuttui hyvin nopeasti talouskriisiksi ja edelleen Venäjän käsissä infodemiaksi⁵³⁵, hybridivaikuttamisen välineeksi. Kuten kuvan 3 esimerkki havainnollistaa, yhdenlaisten vaikuttamismekanismien käyttö (M1–4) vaikuttaa paitsi vastaavalla yhteiskunnan osa-alueella (E1–2) myös heijasteisesti⁵³⁶ sellaisella osa-alueella (E3), jolla suoranaista vaikuttamista (M) tai haavoittuvuuksia (V) ei ole. Tämäkin on luonnollisesti yksinkertaistettu representaatio hybridivaikuttamisen heijasteisuudesta.

⁵³⁰ Ks. Luhmann, Niklas: *Introduction to Systems Theory*. Dirk Baecker (ed.), Peter Gilgen (trans.), Polity Press, Cambridge, UK 2013, s. 120–30.

⁵³¹ Palokangas, Marko: Lukijalle, *Sodan usvaa: sodankäynti muutoksessa*, toim. Marko Palokangas. Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Julkaisusarja 2: Tutkimuslustoista nro 18, Punamusta, Joensuu 2022, s. v.

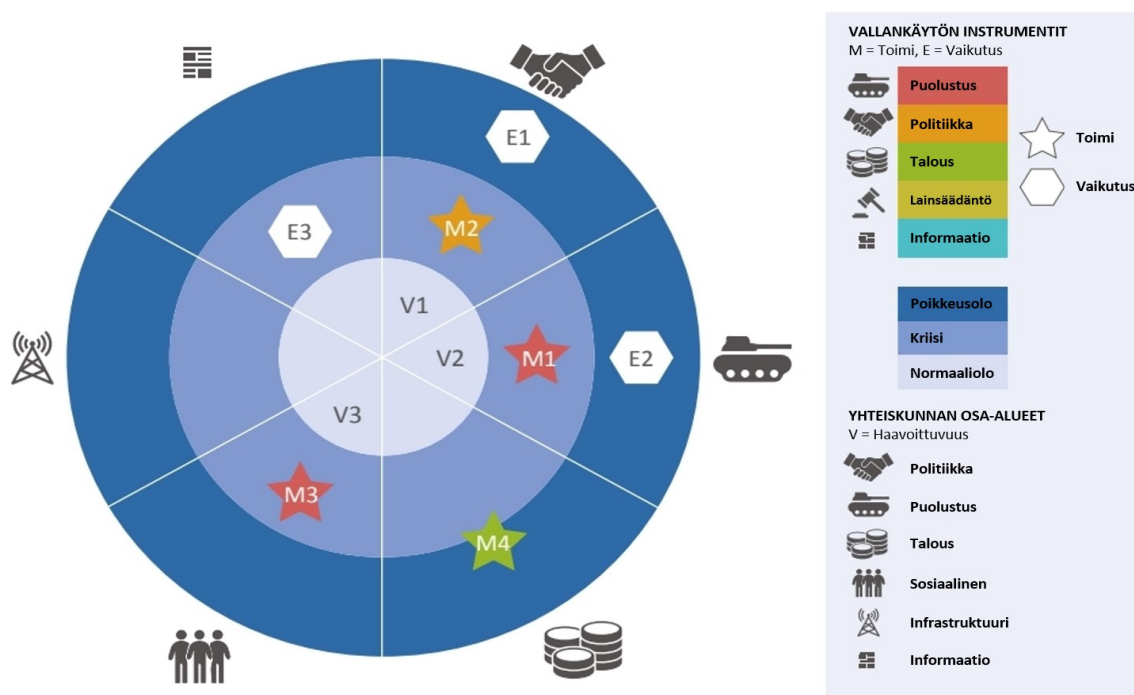
⁵³² Thorpe ym. (2015), s. 267–268.

⁵³³ Department of Defense, Office of the Undersecretary for Policy (Strategy, Plans, and Capabilities): *Department of Defense Climate Risk Analysis*. Report Submitted to National Security Council, 2021, s. 8–9.

⁵³⁴ Wilson, Isaiah III & Scott A. Smitson: The Compound Security Dilemma: Threats at the Nexus of War and Peace. *Parameters*, 50 (2), 2020, s. 5–17, doi:10.55540/0031-1723.1014; Sisäministeriö (2023).

⁵³⁵ Ks. esim. Scales, David, Jack Gorman & Kathleen H. Jamieson: The Covid-19 Infodemic — Applying the Epidemiologic Model to Counter Misinformation. *New England Journal of Medicine*, 385 (8), 2021, s. 678–681, doi:10.1056/NEJMp2103798.

⁵³⁶ Ks. myös Giannopoulos, Smith & Theocharidou (2020), s. 12.

Kuva 3 Haavoittuvuudet, toimet ja vaikutukset hybridivaikuttamisessa⁵³⁷

Isaiah Wilson III kutsuu tätä riskien, vaikuttamisen ja läpituokevan epävakauden sekasortoista tilaa kertautuvaksi turvallisuudilemmaksi (engl. *compound security dilemma*). Tämä tarkoittaa, että vaikka globaaliin turvallisuuteen vaikuttaa edelleen kansainvälisten suhteiden tutkimuksessa säännöllisesti esiintyvä turvallisuudilemma⁵³⁸, perinteinen lineaarinen tapa⁵³⁹ kuvata sen toimintaa ei enää riitä. Jos klassinen turvallisuudilemma muodostaa tavallisesti yksilotteisen ja selkeärajaian asetelman, kertautuva turvallisuudilemma sisältää lukemattoman määrän erilaisia ristiin kytkettyjä muuttujia. Se on siis sanalla sanoen kompleksisempi.

Kompleksisuusteoria lieneekin parhaimpia malleja kuvaamaan Verkon mekaniikkaa⁵⁴⁰. Se ei siis ole vain monimutkaista – jotain, jonka toimintaa voidaan vaivaa näkemällä ennakoita ja mallintaa. Kompleksista järjestelmää ei voi tyhjentävästi ennakoita tai mallintaa lainkaan, ja siinä voi esiintyä emergenttejä ilmiöitä, jotka eivät suoraan johdu järjestelmän osista. Voidaan jopa sanoa, että Verkko, myös sen sotilaallisissa ilmenemismuodoissa, omaa kaoottisia piirteitä. Tällöin Verkko olisi nähtävä kaoottis-kompleksisena järjestelmänä, jossa approksimaattiset muutokset alkuolosuhteissa eivät aikaansaa approksimaattisia muutoksia lopputuloksissa.

⁵³⁷ Monaghan, Cullen & Wegge (2019), s. 15.

⁵³⁸ Ks. esim. Waltz (1979), s. 64.

⁵³⁹ Turvallisuudilemma on eräänlainen nollasummapeli, jossa yhden valtion turvallisuuden lisääminen nähdään toisen valtion näkökulmasta oman turvallisuuden heikkenemisenä. Tällöin myös jälkimmäisen valtion on lisättävä omaa turvallisuuttaan, mikä taas aikaansaa vastareaktion ensimmäiseltä valtiolta, synnyttäen varustelukierteen.

⁵⁴⁰ Reichardt, Ulfried: The Network as a Category in Cultural Studies and as a Model for Conceptualizing America. *Amerikastudien / American Studies*, 60 (1), 2015, s. 22.

Kompleksisuuden lisääntyminen, teknologisvälitteisen globalisaation ohella, on joka tapauksessa lähitulevaisuuden voimakkaimpia trendejä⁵⁴¹. Täten kompleksisuuden välittyminen myös sodan luonteeseen lienee väistämätöntä. Tähän viittaa ainakin se, että kompleksisuus ja hybridivaikuttaminen nousevat yhä useammin esiin samassa asiayhteydessä⁵⁴². Voidaan jopa sanoa, että hybriditerminologia itsessään kuvaa yhteiskuntien kasvavaa kompleksisuutta⁵⁴³. Lienee selvää, etteivät asevoimatkaan selviä tästä tulevaisuudesta pelkästään entisillä työkaluilla. Teollisen vallankumouksen käynnistämisen kompleksisuuskierteen kannalta on kuvaavaa, että Napoléonin kerrotaan todenneen teollisen aikakauden kynnyksellä, yli 200 vuotta sitten, että:

*”Komentajan kohtaamat päätökset muistuttavat matemaattisia pulmia, joiden ratkaiseminen vaatii Newtonin tai Eulerin... [mutta] jopa Newton itse säikähtäisi niitä algebrallisia ongelmia, joita sodan [kvantifiointi ja metodisointi] tuottaa.”*⁵⁴⁴

Sota oli siis ihmiskunnan historian menestyksekkäimmälle komentajallekin kaaosta – ja se on edelleen muuttunut Napoléonin newtonilaismekanistisesta sodankäynnistä yhä kompleksisemmaksi verkostojen väliseksi kahakoinniksi⁵⁴⁵. Siten nykyaikainen sodan kuva on konventionaalille sodankäynnille sama kuin einsteinilainen, indeterministinen maailmankatsomus on newtonilaiselle paradigmalle⁵⁴⁶. Toisin sanoen poikkitieteellinen paradigman muutos, joka koskee tieteenaloja taloudesta filosofiaan, koskee myös sotataitoa. Hybridivaikuttamisen todellisuus ei siis ole (pelkästään) se sama säännönmukainen, yksinkertainen ja hallittavissa oleva ”hyvin öljytty kone”, jota Newton kartoitti ja jonka lineaarista tulkintaa Newton on innoittanut jo 300 vuoden ajan⁵⁴⁷. Tunnustus on tehty myös Venäjällä, sillä Gerasimov on todennut:

*”Perinteiset sotilasoperaatiot toteutetaan sotataidon sääntöjen mukaisesti. Niiden luonne ja seuraukset voidaan periaatteessa ennustaa. Epäsuorien menetelmien käytön seurauksia voi vain arvata. Valtio, joka on päätenyt hybridiaggression vaikutuksen alaiseksi, luisuu säännönmukaisesti täydelliseen kaaokseen, sisäpoliittiseen kriisiin ja taloudelliseen romahdukseen.”*⁵⁴⁸

⁵⁴¹ Salminen (2018), s. 204.

⁵⁴² Reeves, Shane: The Viability of the Law of Armed Conflict in the Age of Hybrid Warfare, *Lawfare*, 5.12.2016. [<https://lawfareblog.com/viability-law-armed-conflict-age-hybrid-warfare/>], luettu 20.7.2023.

⁵⁴³ Räsänen (2021), s. 119–120.

⁵⁴⁴ Lainattu teoksessa Clausewitz (1989), s. 112, 586.

⁵⁴⁵ Norwood, Paul, Benjamin Jensen & Justin Barnes: Capturing the Character of Future War. *Parameters*, 46 (2), 2016, s. 84, doi:10.55540/0031-1723.2922.

⁵⁴⁶ Creveld (1991), s. 207.

⁵⁴⁷ Zohar, Danah: From the Newtonian Age to the Quantum Age, *Zero Distance: Management in the Quantum Age*. Danah Zohar (ed.), Springer Singapore, Singapore 2022, s. 15, doi:10.1007/978-981-16-7849-32.

⁵⁴⁸ Gerasimov (2016). Käännetty tutkijan toimesta.

Hybridivaikuttamiseen vastaamiseksi tarvitsemme siis parempaa kompleksisuuden ymmärtämistä. Mekanistinen maailmankuva deterministisillä ja rationalistisilla näkökulmilla ei ole tähän riittävä. On uskallettava kyseenalaistaa organisaatorajoja ja -rakenteita sekä totuttuja toimimisen käytäntöjä. Koska lisääntyvä kompleksisuus tulee tuottamaan yhä enemmän yllätyksiä myös sodankäyntiin⁵⁴⁹, on organisaatioiden varauduttava ennen kaikkea sopeutumiskyvyllä.⁵⁵⁰ Samalla hybridivaikuttamisen itsessään tulisi, Hoffmania mukailleen, olla yllättävää vain sellaiselle, joka näkee strategian ja sodan rajoittuvan yksinomaan sotilaalliseen ulottuvuuteen⁵⁵¹.

Sopeutumiskykyämme pidätelleekin kangistuminen totunnaisiin tapoihin ajatella ja pilkkoa yhteiskunnan toimintoja tavoilla, jotka ovat ristiriidassa nykyaikaisen sodan kuvan kanssa. Odotamme vaikuttamisen koskevan kategorisesti yhtä viranomaista tai hallinnonalaa. Hybridivaikuttamisella ei kuitenkaan ole mitään yksittäistä vastuutahoa tai päätöksentekokeskusta. Se voi koskea mielivaltaista määrää eri toimijoita.⁵⁵² Tämä tarkoittaa samalla, että yhteistyön ja johtamisen yhteensovittamisen edessä olevat muurit ovat itse rakennettuja. Ne ovat kuitenkin samasta syystä purettavissa. Kuten apulaissotilasprofessori Antti Paronen on kirjoittanut:

”Viime vuosikymmeninä on totuttu toteamaan, että ulkoiset ja sisäiset turvallisuusuhat lähenevät toisiaan... Terrorismi ja järjestäytyneet rikollisuudet ovat monissa länsimaissa juridisia ja poliisiviranomaisen torjuntavastuulla olevia ongelmia. Sotilaallinen turvallisuus taas puolustuslaitosten vastuulla. Ainakin näin on siihen asti... kun sotilaallisen turvallisuuden parantamiseksi on välttämätöntä puuttua terrorismin kansainvälisiin verkostoihin ja uhkiin. Näinpä kritiikki, joka pohjaa pitkälliseen hallinnonalojen järjestämiseen astuukin uuteen valoon. Onhan niin, että uhka vaikuttaa aina saumakohdassa...”⁵⁵³

Kuluneen luvun sisällön voi tiivistää uudenlaiseen teoriaan. Yhdistettynä konfliktijatkumoon Voiman, Vastavoiman ja Verkon muodostama kokonaisuus tarjoaa yhä jalostetumman tavan mallintaa hybridivaikuttamisen logiikkaa. Olen nimennyt tämän mallin hybridivaikuttamisen ristimalliksi (ks. kuva 4). Mallissa konfliktijatkumoa (y-akseli) eskaloi Voima, eli sodan ja ihmisen luonnolle omaleimainen vihollisuus ja viha⁵⁵⁴. Vihollisuutta rajoittaa kuitenkin

⁵⁴⁹ Salminen (2018), s. 197.

⁵⁵⁰ Räsänen (2021), s. 119–120.

⁵⁵¹ Hoffman (2007), s. 5.

⁵⁵² Ks. esim. Giegerich (2016), s. 69; Räsänen (2021), s. 104, 105–106.

⁵⁵³ Paronen, Antti, Twitter (nyk. X), 29.6.2022. [<https://twitter.com/AnttiParonen/status/1542026080785244160>], luettu 2.7.2023.

⁵⁵⁴ Clausewitz (2009), s. 29.

näkymätön Vastavoima, eli mainitut pelotetekijät, totaalinen sota ja kantilainen kolmijalka. Nämä tekijät painavat konfliktin sodan kynnyksen alle. Toisin sanoen rauha on, Quincy Wrightin sanoja mukaillen, ”vain tasapainoa usean voiman välillä”⁵⁵⁵.

Voima ei kuitenkaan katoa mihinkään. Vastavoiman vastapaineen takia voima purkautuu horisontaalisesti Verkkoa pitkin. Toisin sanoen konflikti *laajenee*, ja toimijat siirtyvät hyödyntämään keskinäisriippuvuuksia (x-akseli) vaikuttamisensa välikappaleina. Hybridivaikuttaminen edustaa siis ”uudenlaista [horisontaalista] totaalisen sodan muotoa”⁵⁵⁶. Keskinäisriippuvuuksia hyödyntävät toimet asettuvat sodan kynnyksen alle, eli harmaalle alueelle, mitä indikoi vaakasuuntaisen kaksoisnuolen harmaa väritys. 15 osa-alueetta ovat siis vain harmaan eri sävyjä.

Keskinäisriippuvuussuhteet ovat mallissa jaettu 15 hybridivaikuttamisen osa-alueeseen⁵⁵⁷. Samoja keskinäisriippuvuuksia voi myös, kuten 7C-malli osoittaa, hyödyntää de-eskalaatioon ja yhteistyövaraisuuteen. Mallissa on kuvattuna muut kuin sotilaallinen osa-alue, joka sijaitsee keskiakselilla osana konfliktijatkumoa. Ristimallissa heijastuu myös hybridivaikuttamisen monitulkintaisuus. Y-akselin tapauksessa tämä tarkoittaa sitä, että vastapuolen voi olla vaikea hahmottaa, onko jokin toimi sotaa vai ei – taikka kansainvälisoikeudellisesta näkökulmasta laillista konfliktinratkaisua. X-akseli puolestaan haastaa vastapuolen käsityksiä siitä, mikä on ase (tai mitä ”aseistetaan”⁵⁵⁸) ja mikä normaalia valtioiden välistä vuorovaikutusta.

Kuten kuvasta 4 ilmenee, nykyaikaista sodan kuvaa värittää myös neljä osin limittäistä aikamme piirrettä. *Globalisaatio*, joka kuvaa ihmiskunnan ennennäkemätöntä, maailmanlaajuista kytkeytyneisyyttä ja keskinäisriippuvuutta; *notkea moderni*, joka ajaa vallan diffuusiota ja säätelee sitä, miten uhkat ja riskit koetaan; *riskiyhteiskunta*, joka ilmentää teknologisen kehityksen itseensä luomaa haavoittuvuutta ja sattumanvaraisuutta; ja *kompleksisuus*, jonka seurauksena yhdenlaiset tapahtumat voivat aikaansaada täysin toisenlaisia seurauksia. Nämä ovat kaikki ilmiöitä, jotka samalla voimaannuttavat ja heikentävät yhteiskuntiamme. Jared Diamondia⁵⁵⁹ mukaillen, lienee liian aikaista todeta, onko kyse hyvästä vai huonosta kehityksestä – tai kuten Samuel Huntington asian ilmaisee: ”muutos on väistämätöntä; edistys ei ole väistämätöntä”⁵⁶⁰.

⁵⁵⁵ Lainattu julkaisussa Deutsch (1970), s. 474. Käännös tutkijan oma.

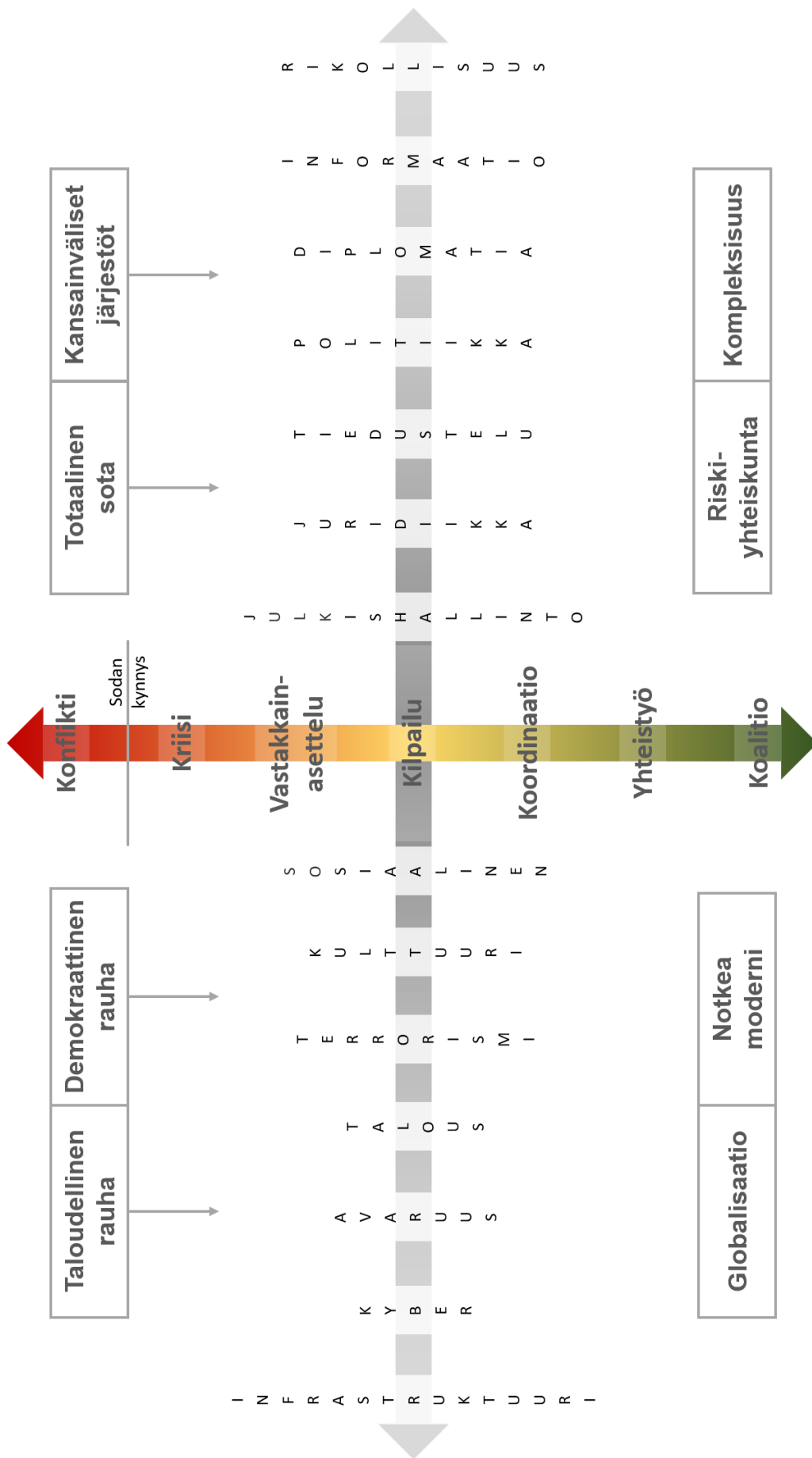
⁵⁵⁶ Seely (2017), s. 52.

⁵⁵⁷ Ks. Giannopoulos, Smith, & Theocharidou (2020), s. 13. Ks. esim Mattis & Hoffman (2005), s. 18–19.

⁵⁵⁸ Vrt. Galeotti (2022).

⁵⁵⁹ Diamond (2019).

⁵⁶⁰ Huntington (2018), luku 4, 15:19.

Kuva 4 Hybridivaikuttamisen ristimalli

Edellä mainitut ilmiöt alleviivaavat sodan sosiaalista ulottuvuutta – onhan sota perinpohjaisesti ”osa ihmisen sosiaalista olemassaoloa”⁵⁶¹. Kuten informaatioteknologinen verkottuneisuus on vain artefakti, materiaallinen representaatio, ihmiskunnan kokonaisvaltaisesta sosiaalisesta olemassaolosta⁵⁶², eli Verkosta, samaten sodan kuvaa piirtää viime kädessä vallitsevat sosiaaliset olosuhteemme. Sota on siis vähemmän tekniikkaa ja enemmän sosiologiaa. Siten sodan kuva ei myöskään perustu ainoastaan kansainvälisen järjestelmän rakenteeseen, vaan kokonaisvaltaisemmin sen sosiaalisen järjestelmän luonteeseen, jossa sotaa käydään.

Tämä tulee oivallisesti näkyväksi Clausewitzin merkillisessä kolminaisuudessa. Clausewitzilaiset vakiot, vihollisuus, sattuma ja rationaalisuus, ovat yhä sodan määrittäviä, objektiivisia piirteitä niin hybridivaikuttamisessa kuin missä tahansa sodan muodossa⁵⁶³. Kolmiyhteys noudattelee kuitenkin uudenlaista, ristimallin mukaista dialektiikkaa. Voimaa edustaa yhä ihmisluonnolle ominainen ja alkukantainen, epärationaalinen vihollisuus. Yksiselitteisen ruhtinaan sijaan järjenkäyttöä, rationaalisuutta, ilmentää Voimaa rajoittava Vastavoima, joka on peräisin pelkkää ruhtinasta laajemman kollektiivin rationaalisuudesta. Siihen sisältyy esimerkiksi kansainvälisen yhteisön sekä kotirintaman demokraattinen kritiikki. Kompleksinen ja sotkuinen Verkko on vuorostaan enenevässä määrin korvaamassa asevoimat paitsi voimankäytön myös sattuman, ei-rationaalisuuden, ilmentymänä.

Kyse ei ole kuitenkaan ole vain siitä, että vastustajien toimet ja uhkakuvat muuttaisivat muotoaan. Itse sodan kieli muuttuu. Koska kyse on sosiaaliseen olemassaolomme erottamattomasti kuuluvasta sodan kuvan muutoksesta, myös puolustajan on opittava fuusioimaan eri vallankäytön välineitä intressiensä turvaamiseksi⁵⁶⁴. Poliittisten päättäjien, kuin myös virkakoneiston, on opittava käyttämään kaikkia valtiollisia välineitä ulkopoliittisten tavoitteidensa mukaisesti, niin normaali- kuin poikkeusoloissa. EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan Josep Borrellin sanoin, myös läntisten päättäjien ”on opittava käyttämään voiman kieltä”⁵⁶⁵. Konfliktijatkumo ja osa-aluejaottelu ovat voiman kielenkäytössä oivia työkaluja. Konfliktin spektrimäinen tarkastelu tukee paitsi konfliktin ymmärtämistä ilmiötasolla myös edesauttaa esimerkiksi erikoisjoukkojen käyttömahdollisuuksien hahmottamista eriasteisissa tilanteissa⁵⁶⁶.

⁵⁶¹ Clausewitz (1989), s. 149.

⁵⁶² Ks. Castells (2010), s. 3–5.

⁵⁶³ Ks. Žilinčík, Samuel & Ivo Pikner: Clausewitz and Hybrid War, *Economics and Management*. Martin Vlkovsky (ed.), University of Defence, Brno 2018, s. 16; ks. myös Garard & Friedman (2019), s. 362–375.

⁵⁶⁴ Ks. Hoffman (2007), s. 47.

⁵⁶⁵ Borrell Fontelles, Josep: *European foreign policy in times of COVID-19*. European External Action Service, Publications Office 2021, s. 16.

⁵⁶⁶ Broyle & Blankenship (2017), s. 11.

4 ERIKOISOPERAATIOIDEN TEORIAA

Toisin kuin monilla muilla asevoimien puolustushaaroilla ja toimialoilla, erikoisjoukoilla ei ole mitään praktista guraa, kuten T. E. Lawrence tai Mao Zedong⁵⁶⁷, tai suurteoretikkoa, kuten sotataidon maantieteellisiin ulottuvuuksiin erikoistuneet Alfred Thayer Mahan, Julian Corbett, Giulio Douhet tai Jomini. Selkeästi artikuloitun ja yleisesti hyväksytyyn teoreetikon puute tarkoittaa samalla, ettei tunnustettua yleispätevää erikoisoperaatioteoriaa tai intellektuellia pohjaa ole olemassa.⁵⁶⁸ Paitsi että erikoisoperaatioilta puuttuu yleinen teoria, ei ole edes yksimielisyttä siitä, tulisiko sellaista ylipäätään olla⁵⁶⁹. Pahimmillaan heikko teoria voikin muodostua epäviralliseksi opiksi, joka korvaa kriittisen ajattelun.⁵⁷⁰

Teoria on kuitenkin aina läsnä, oli se eksplisiittistä tai implisiittistä, tiukasti määriteltyä tai epä-määräistä, tarkkaa tai epätarkkaa, nimettyä tai nimeämätöntä. Sotilaita ja etenkin sotilasjohtajia ohjaa väistämättä joukko uskomuksia, joiden he kuvittelevat tuottavan menestystä taistelukentällä.⁵⁷¹ Siten käytännön sotilaallinen menestys heijastelee aina tervettä teoriaa. Mitä muuta-kaan teoria on kuin ajatus siitä, että tietyt syyt tuottavat empiiriseen tietoon tai loogiseen päätelyyn perustuen odotettavissa olevia seurauksia. Näin ollen erikoisoperaatioteoriakin on vain otaksuma, että tietyillä suorituskyvyllisillä parametreillä erikoisoperaatiot tuottavat tiettyjä, tietyillä luotettavuudella ennustettavissa olevia sotilaallisia ja poliittisia vaikutuksia. Myös erikoisjoukkojen on kyettävä selittämään erikoisoperaatioita teoreettisesti sekä miksi ne ovat merkityksellisiä poliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi⁵⁷².

Tähän on ponnekkaasti ryhtynyt muun muassa Colin S. Gray, joka lukeutuu kiistattomasti erikoisoperaatioteorian nimekkäimpiin kirjoittajiin. Vaikka Readingin yliopiston strategian ja kansainvälisten suhteiden professorina toiminut Gray kirjoitti vuolaasti myös muista aiheista, erityisesti strategian alalla, on hän eittämättä vaikutusvaltaisin erikoisoperaatioteoriaa tutkinut akateemikko. Seuraavat alaluvut pohjaavatkin Grayn kahteen pääväittämykseen (engl. *master claims*) erikoisjoukkojen (strategisesta) hyödynnettävyydestä. Nämä pääväittämät ovat:

⁵⁶⁷ Anglim (2011), s. 17.

⁵⁶⁸ Yarger, Harry R.: *Educating for Strategic Thinking in the SOF Community: Considerations and a Proposal*. The JSOU Press, Hurlburt Field, Florida 2007, s. 17.

⁵⁶⁹ Marsh, Kiras, & Blocksome (2015), s. 4.

⁵⁷⁰ Ks. esim. Kiras, James D.: A Theory of Special Operations: "These Ideas Are Dangerous". *Special Operations Journal*, 1 (2), 2015, s. 75–88, doi:10.1080/23296151.2015.1062677.

⁵⁷¹ Freedman (2014).

⁵⁷² Celeski, Joseph D.: *A Way Forward for Special Operations Theory and Strategic Art: Report of Proceedings, Joint Special Operations University SOF - Power Workshop*. JSOU Press, MacDill Air Force Base, Florida 2011.

- voimien taloudellinen käyttö (engl. *economy of force*)
- toimintavaihtoehtojen laajentaminen (engl. *expansion of choice*)⁵⁷³

Grayn teoria edustaa mitä suurimmissa määrin yleistä erikoisoperaatioteoriaa. Näin ollen Grayn pääväittämät toimivat erikoisjoukkotoiminnan katalyytteinä myös suomalaisten erikoisjoukkojen näkökulmasta sekä vaihtoehtojen laajentamisen että voimien taloudellisen käyttöä tarkasteltaessa⁵⁷⁴. Keskeinen ja toistaiseksi vastaamaton kysymys on, miten nämä väittämät palvelevat erikoisjoukkojen hyödynnettävyyttä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa. Toisin sanoen *millä* perusteella erikoisoperaatiot ovat käypä keino hybridissä sodan kuvassa. Seuraavissa alaluvuissa pyrin tarjoamaan vastauksen tähän kysymykseen nimenomaan Grayn pääväittämiin tukeutuen. Samalla tulen sivuuttaneeksi joitakin erikoisoperaatioita käsitteleviä yleisiä teorioita, sillä mielestäni nekin voidaan viime kädessä palauttaa Grayn pääväittämiin.

4.1 Voimien taloudellinen käyttö

Voimien taloudellinen käyttö voidaan ymmärtää kahdella tapaa. Ensinnäkin erikoisoperaatiot voivat olla vaihtoehto yksinkertaisimmassa *taloudellisessa*, eli rahankäytöllisessä mielessä. Toisaalta erikoisjoukot voivat tarjota taloudellisen vaihtoehdon *riskin* perspektiivistä.⁵⁷⁵ Tämä tarkoittaa rationaalisen valinnan teorian mukaisesti, että erikoisoperaatiot aiheuttavat osassa tilanteista kustannus-hyötyvertailussa yleisoperaatioita suotuisamman suhteen, oli kyse sitten taloudellisista tai epäsuorista, riskisidonnaisista kustannuksista.

Yksinkertaisimmillaan erikoisjoukkojen taloudellisuudessa kyse siis kyse rahallisesta kustannushyödyistä⁵⁷⁶. Vaikka erikoisjoukot varustetaan yleensä huipputeknologialla ja koulutetaan pitkällisesti, jolloin nuppilukukerroin on suhteellisen korkea, erikoisoperaatiot ovat usein ajallisesti ja paikallisesti rajoitetumpia. Täten operaatiokohtaiset kokonaiskustannukset voivat helposti olla maltillisempia verrattuna ylläpitokustannuksiltaan korkeaan meri- tai ilmavoimaan taikka yleensä määrällisesti suureen konventionaaliseen maavoimaan. Jo 10–100 henkilön

⁵⁷³ Gray (1998), s. 168, 174; ks. myös Lambakis (2021), s. 207.

⁵⁷⁴ Heiska (2020), s. 78.

⁵⁷⁵ Ehrensvärd Jensen, Lars Henrik: Danish Politicians' Views on Special Operations: Acceptable and Unacceptable Uses, *Interdisciplinary Perspectives on Special Operations Forces, FAK Conference Proceedings No. 4*. Gitte Cristensen (ed.), Royal Danish Defence College, Copenhagen 2017, s. 191; Horn, Bernd: Operationalizing SOF Theory: A Function of Understanding SOF Power, *Special Operations Theory*. Peter McCabe & Paul Lieber (eds.), JSOU Report 17-6, JSOU Press, MacDill Air Force Base, Florida 2017, s. 64.

⁵⁷⁶ King, Anthony: The Special Air Service and the Concentration of Military Power. *Armed Forces & Society*, 35 (4), 2009, s. 646–666.

panostuksella voidaan saavuttaa kriittinen massa, mikä on kokoluokkana myös operaatioturvallisuuden näkökulmasta hallittavampi kokonaisuus⁵⁷⁷.

Toinen tapa tarkastella erikoisoperaatioiden taloudellisuutta, on riskin kautta. Riskin käsite onkin keskiössä erikoisoperaatioita käsittelevissä doktriineissa⁵⁷⁸. Riskin käsite on myös olemuksellinen osa lähes kaikkia keskeisiä erikoisoperaatiotaitoa käsitteleviä teorioita⁵⁷⁹. Kutsuttakoon näitä riskiteorioiksi. Joissakin teorioissa riski on suorastaan ydinkäsitteitä, kuten Schrodénin riskipohjaisessa teoriassa. Hänen mukaansa ”erikoisoperaatiot ovat haastavien poliittisten ongelmien ratkaisuun tarkoitettuja epäortodoksisia sotilaallisia operaatioita, joilla voidaan vähentää ongelmien ratkaisuun liittyvää riskiä.”⁵⁸⁰ Erikoisoperaatiot eivät kuitenkaan ole universaali riskienhallintatyökalu. Esimerkiksi poliittiset päättäjät saattavat myös nähdä erikoisoperaatioihin liittyvän merkittäviä riskejä⁵⁸¹. Siksi erikoisoperaatioiden tulisi nähdä vähentävän riskiä erityisesti suhteessa yleisoperaatioihin. Sääntöä vahvistavia poikkeuksiakin löytynee.

Yleensä riskillä tarkoitetaan yksinkertaisimmillaan tehtävää suorittavaan joukkoon kohdistuvaa fyysistä riskiä (engl. *risk to force*)⁵⁸². Toinen riskitekijä on tehtävän epäonnistuminen (engl. *risk to mission*). Tehtävän epäonnistuminen heijastuu vuorostaan riskeihin, jotka seuraavat kyvyttömyydestä ratkaista käsillä oleva poliittinen haaste sekä tästä aiheutuviin kielteisiin seurauksiin⁵⁸³. Tapoja kategorisoida tehtävään liittyvää riskiä on toki muitakin. Esimerkiksi Kiras käyttää sodankäynnin tasoja noudattavaa luokittelua, joka sisältää taktiset riskit (vrt. *risk to force*), operatiiviset riskit (vrt. *risk to mission*), strategiset riskit ja poliittiset riskit⁵⁸⁴.

Mitkä tahansa riskipitoiset ongelmakohdat eivät kuitenkaan edellytä erikoisoperaatioita. Kuten alla oleva matriisi esittää (ks. kuva 5), tehtävät, jotka osuvat riskispektrin vasempaan tai alalaitaan, ovat suotuista maaperää yleisoperaatioille. Tätä vastoin erikoisoperaatioille kaikkein mielekkäin käyttökohde on korkean riskin tehtäväkenttä⁵⁸⁵. Erikoisoperaatiot ovat relevantteja erityisesti silloin, kun riskin realisoidumisen vaikuttavuus on korkea, vaikka realisoidumisen

⁵⁷⁷ Long, Austin: NATO Special Operations: Promise and Problem. *Orbis*, 58 (4), 2014, s. 545, doi:10.1016/j.orbis.2014.08.006.

⁵⁷⁸ Ks. esim. *AJP-3.5* (2019), s. 1.

⁵⁷⁹ Ks. esim. McRaven (1996); Spulak (2007); Yarger (2013); Schrodén (2020).

⁵⁸⁰ Schrodén (2020), s. 18.

⁵⁸¹ Mutanen (2021), s. 75.

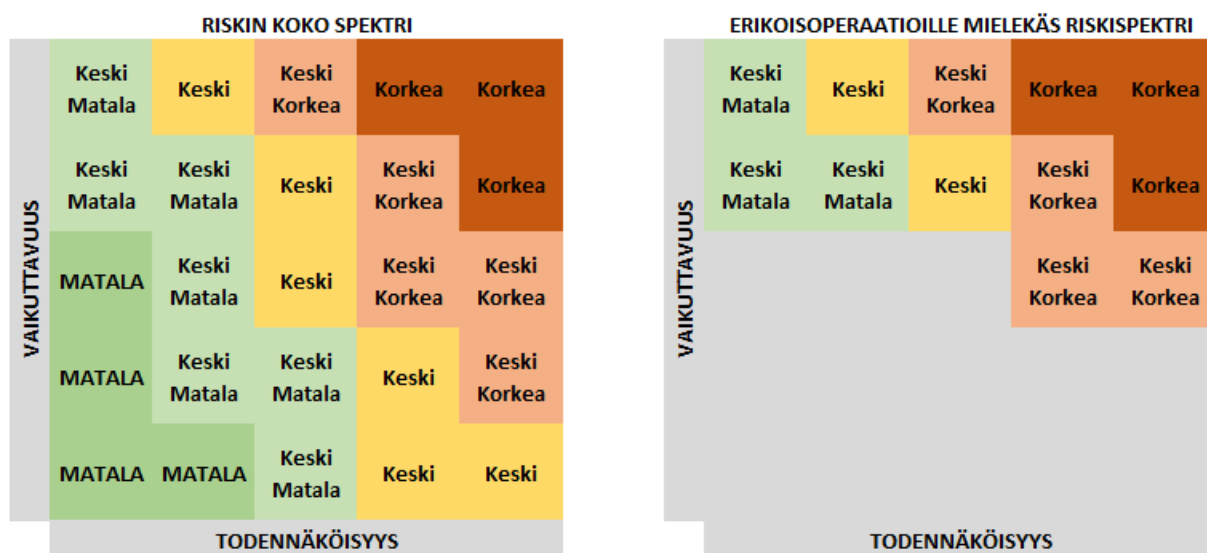
⁵⁸² Spulak (2007), s. 20–21.

⁵⁸³ Schrodén (2020), s. 18.

⁵⁸⁴ Ks. esim. Kiras (2017), s. 144.

⁵⁸⁵ Solli, Bjørn-Erik: The Essence of Special Operations: What You Need to Know About Special Operations While Serving at the Joint Operational Level. *The Three Swords Magazine*, 37, 2021, s. 88.

todennäköisyys olisikin samassa skenaariossa matala. Esimerkiksi hybridivaikuttamisen tehtäväkenttä on erikoisjoukkosuorituskyvyille mielekäs, sillä sen vastainen toiminta käsittää ilmeisiä, hyvin vaikuttavia poliittisia ja osin myös strategisia riskejä.

Kuva 5 Erikoisoperaatioille mielekäs riskispektri suhteessa kokonaisriskiin⁵⁸⁶

Toinen tapa lähestyä riskiä on sodan kitkan kautta. Tätä tekevät kirjallisen teorian tuottajista McRaven⁵⁸⁷ ja erityisesti Spulak⁵⁸⁸, joka näkee riskin pitkälti synonyyminä sodan kitkalle. Tarkalleen ottaen sodan kitka on Spulakin mukaan keskeinen riskejä synnyttävä elementti. Klassisesti ilmaistuna sodan kitkahan on ”ainoa yleisluontoinen käsite... joka erottaa todellisen sodan paperille kirjoitetusta sodasta”⁵⁸⁹. Kitka sisältää siis kaikki ne elementit, eli riskit, joita ei taistelua edeltäen voida ennakoida tai niitä ennakoitaessakaan tyhjentävästi kontrolloida. Spulakin mukaan erikoisoperaatioiden objektiivinen piirre, eli kaiken erikoisoperaatioteorian fundamentti, kristallisoituu niiden kyvyssä vähentää sodan kitkaa. Hän kiteyttää seuraavasti:

*”Erikoisoperaatiot ovat tehtäviä strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi, missä yleisjoukkojen käyttö aiheuttaisi sietämättömiä riskejä clausewitzilaisen kitkan vuoksi. Näiden riskien ylittäminen edellyttää erikoisjoukkoja, jotka puuttuvat suoraan kitkan perimmäisiin lähteisiin ominaisuuksien kautta, jotka ovat seurausta erikoisjoukkohenkilöstön ominaisuuksista.”*⁵⁹⁰

⁵⁸⁶ Sama.

⁵⁸⁷ McRaven (1996).

⁵⁸⁸ Spulak (2007).

⁵⁸⁹ Clausewitz (2009), s. 60.

⁵⁹⁰ Spulak (2007), s. 1. Käännetty tutkijan toimesta englannista suomeksi.

Watts on esittänyt kolme tekijää, jotka synnyttävät kitkaa, ja Spulak kolme erikoisoperaatioille ominaista seikkaa, joiden voidaan katsoa tasapainottavan kitkan vaikutuksia. Nämä tekijät on havainnollistettu taulukossa 2. Ensimmäinen kitkatekijä muodostuu inhimillisistä fyysisistä ja kognitiivisista rajoitteista. Tämä onkin relevantti näkökanta, sillä etenkin hybridivaikuttamisen vastainen toiminta asettaa huomattavia vaatimuksia kenttätoimijoille. Se kysyy yksilöiltä niin henkistä joustavuutta⁵⁹¹, innovatiivisuutta⁵⁹², poikkeuksellista psyykkistä ja kognitiivista toimintakykyä, sopeutumiskykyä, taktista silmää kuin päätöksentekokykyäkin⁵⁹³. Erikoisjoukkohenkilöstö kykenee kuitenkin toimimaan äärimmäisen fyysisen ja kognitiivisen rasituksen alla⁵⁹⁴. Tämän mahdollistaa niin ampuvan kuin tukevan erikoisjoukkohenkilöstön valikoituneisuus, mikä alentaa inhimilliseen tekijään liittyvää riskiä⁵⁹⁵.

Toiseksi sodankäyntiä leimaa äärimmäinen epävarmuus ja ennakoimattomuus. Yleisjoukoilla on kuitenkin rajoitettu käyttöarvo laajoja ja kaleidoskooppisia riskejä sisältävissä tehtävissä⁵⁹⁶. Erikoisjoukot taas operoivat säännönmukaisesti monitulkintaisissa, kompleksisissa ja riskiherkissä tilanteissa, myös sodan kynnyksen alla⁵⁹⁷. Tämän mahdollistajana toimii erikoisjoukkojen sisäsyntyinen, riskejä kumoava joustavuus ja sopeutumiskyky, sillä määrältään pieni joukko omaa laajan kirjon osaamista.⁵⁹⁸ Hieman karrikoiden erikoisjoukkopartiossa voi olla edustettuna pitkälti samat aselajit, joskin miniatyyrikoossa, kuin yhtymätason konventionaalisella toimijalla. Erikoisjoukoilla voi olla myös suorituskykyä, jota yleisjoukoilla ei ole lainkaan.

Viimeinen kitkatekijä on sodankäynnin rakenteellinen epälineaarisuus, jonka vastapainona toimii erikoisjoukkojen luovuus ja epäortodoksinen rajoittamattomuus⁵⁹⁹. Siinä missä yleisjoukkojen sisäänrakennetut ominaisuudet, kuten traditionaaliset toimintatavat, jyrkemmät hierarkiat, vahva säännönmukaisuus sekä pitkä kulttuurihistoriallinen painolasti, voivat edesauttaa toimia perinteisellä taistelukentällä, erikoisjoukoilla on enemmän liikkumavaraa, mikä edistää

⁵⁹¹ *Yhteiskunnan turvallisuusstrategia* (2017), s. 25.

⁵⁹² Arquilla, John: The end of war as we knew it? Insurgency, counterinsurgency and lessons from the forgotten history of early terror networks. *Third World Quarterly*, 28 (2), 2007, s. 369–386, doi:10.1080/01436590601153861.

⁵⁹³ Hoffman (2007), s. 48–50.

⁵⁹⁴ Watts, Barry D.: *Clausewitzian Friction and Future War*. Revised Edition. McNair Paper 68, Institute for National Strategic Studies, National Defence University, Washington, D.C. 2004, s. 76–77; Spulak (2007), s. 19.

⁵⁹⁵ Solli (2021), s. 88–89.

⁵⁹⁶ Kiras (2017), s. 149.

⁵⁹⁷ Searle (2017); Moxon (2018), s. 74.

⁵⁹⁸ Watts (2004), s. 76–77; Spulak (2007), s. 19.

⁵⁹⁹ Sama. Ks. myös esim. Spencer, Emily J.: *Thinking for Impact: A Practical Guide for Special Operations Forces*. Winnipeg Publishing Office, Ottawa, Ontario 2018.

riskienhallintaa. Kuten Schroden asian kiteyttää, erikoisoperaatiot ovat epäortodoksisia, vallitsevasta opista poikkeavia ratkaisuja riskipitoisiin poliittisiin ongelmiin⁶⁰⁰.

Erikoisoperaatioiden epäortodoksinen, joustava ja epälineaarinen toteutustapa sopii kaikkien yleisjoukkojen suoraviivaista, mutta tahmeampaa operointia paremmin myös kompleksisen hybridivaikuttamisen vastaiseen toimintaan⁶⁰¹. Erikoisjoukot ovat asevoimien byrokraattisen hierarkian tuolla puolen, jolloin niitä eivät rajoita perinteiset säännönmukaisuudet ja ajattelutavat⁶⁰². Jos hybridivaikuttamisen nähdään sisältävän pääsääntöisesti epätavanomaisia vaikuttamisen menetelmiä, epätavanomaisten joukkojen tavoin toimivat, mutta mandaatiltaan tavanomaiset erikoisjoukot voidaan nähdä luonnollisena antiteesinä hybridivaikuttamiselle.

Taulukko 2 Kitkan lähteet ja erikoisjoukkojen kitkaa vähentävät ominaisuudet

Wattsin kitkan lähteet	Spulakin vastaava ilmaisu	Erikoisjoukkojen ominaisuus
Inhimilliset rajoitteet	Sota on helvettä	Kohonnut kyky sietää psykofyysistä räsitusta
Äärimmäinen epävarmuus	Emme tiedä, mitä siellä on	Kohonnut joustavuus ja sopeutumiskyky
Sodankäynnin epälineaarisuus	Emme tiedä, mitä tuleman pitää	Kohonnut luovuus ja epäortodoksiset toimintatavat

Solli alleviivaa myös erikoisoperaatioille ominaista korkeaa operaatioturvallisuutta ja kykyä saavuttaa suhteellinen ylivoima, millä sivuutetaan monia yleisjoukkojen toimintaan liittyviä riskejä⁶⁰³. Lisäksi hän korostaa erikoisoperaatioille tunnuksellista suotuisaa tukevien joukkojen suhdetta iskeviin joukkoihin. Erikoisoperaatioissa jokaista kentällä operoivaa henkilöä kohden voi olla jopa yli kolme tukevaa henkilöä pelkästään taktisella tasolla.⁶⁰⁴

Toki muutkin tekijät, kuten edistynyt teknologia, sekin erikoisjoukoille tunnuksenomaista, voivat lieventää kitkaa⁶⁰⁵. Kitkaa ei voi kuitenkaan koskaan kokonaan poistaa, sillä se kuuluu erotamattomasti sodan luontoon⁶⁰⁶. Semminkin täysin riskitöntä toimintaakaan ei ole olemassa, kaikkein vähiten erikoisjoukkotoiminnassa. Erikoisoperaatiot tekevät vain sietämättömän riskin tilanteista siedettävän riskin tilanteita. Lisääntyvän epävarmuuden aikana tulisikin

⁶⁰⁰ Schroden (2020), s. ii, 18.

⁶⁰¹ Hilden, Arto & Kimmo Nordberg: Erikoisoperaatiot Multi-Domain-toimintaympäristössä, *Kylkirauta 290/2021*, s. 29.

⁶⁰² Vedby Rasmussen (2006), s. 179–180.

⁶⁰³ Solli tukeutuu tässä osin McRavenin teoriaan. Vrt. McRaven (1996), s. 6–7, 14–15, 19.

⁶⁰⁴ Solli (2021), s. 88–89.

⁶⁰⁵ Watts (2004), s. 78.

⁶⁰⁶ Titulaer (2021), s. 93.

enenevissä määrin pohtia, mitä riskienhallintakeinoja valtioilla on käytössään kompleksisen kansainvälisen turvallisuusympäristön raameissa⁶⁰⁷.

4.2 Toimintavaihtoehtojen laajentaminen

Grayn toinen pääväittäjä tarkoittaa sananmukaisesti, että erikoisoperaatiot laajentavat poliittisten ja sotilaallisten päättäjäien käytössä olevaa keinovalikoimaa. Tom Searlen laatikon ulkopuolella -teoria (engl. *outside-the-box theory*, OTB)⁶⁰⁸ on tässä suhteessa varsin kuvaava. Teorian mukaan kaikki kuvitteellisen laatikon sisäpuolella oleva on yleisjoukkojen tehtäväkenttää. Ne tehtävät, joihin yleisjoukot eivät kykene tehtävään vaadittavien ominaisuuksien, eli kaluston, koulutuksen, toimintatapojen taikka tehtävään liittyvän riskin vuoksi⁶⁰⁹, ovat laatikon ulkopuolella ja täten erikoisjoukkojen toimialaa. Näin ollen erikoisjoukkojen tehtäväkenttä myös muodostuu, kuten todettu, suhteessa yleisjoukkojen tehtäviin.⁶¹⁰ Tanskan entinen erikoisjoukkojohtoportaan apulaiskomentaja, eversti Michael Hyldgaard havainnollistaa seuraavasti:

”... [kuvittele] lasi, joka täytetään kivillä, missä kivet edustavat yleisjoukkoja, jotka täyttävät lasin lähes täysin. Mutta sitten lasiin lisätään hiekkaa, jolloin lasi täyttyy kokonaan. Erikoisjoukkojen tulisi kyetä tähän – saumojen ja aukkojen täyttämiseen”⁶¹¹

Myös kanadalainen asiakirjallisuus puhuu erikoisjoukoista ”*aukot ja saumat täyttävänä joukkona*”. Tässä tapauksessa vertauskuvaa laajennetaan kuitenkin käsittämään tehtäväkentän ohella 1) valmiudellisen sekä 2) kansallisen turvallisuusarkkitehtuurin kontekstin. Erikoisjoukkojen valmiudella paikataan yleisesti raskastekoisempien yleisjoukkojen tyypillistä kyvyttömyyttä tuottaa herkempää vastetta nopeaa interventiota vaativissa tilanteissa.⁶¹² Valmiuden lisäksi kyky operoida pienemmällä ulkoisella tuella puoltaa erikoisoperaatioiden hyödynnettävyyttä pikatilanteissa, mikä voi olla hyödyllistä erityisesti hybrdivaikuttamista vastaan. Erikoisjoukkoja voidaan myös ketterästi projisoida muihin EU- tai Nato-maihin matalalla kynnyksellä hybrdivaikuttamisen vastaisiin toimiin.⁶¹³

⁶⁰⁷ Fitzsimmons (2006), s. 131–146.

⁶⁰⁸ Vaikka Searlen anti yleiseen erikoisoperaatioteoriaan on tarkoitettu itsenäiseksi teoriaksi, katson sen olevan siis pitkälti jatke Grayn teorialle toimintavaihtoehtojen laajentamisesta.

⁶⁰⁹ Vrt. esim. McRaven (1996).

⁶¹⁰ Searle (2017).

⁶¹¹ Dalgaard-Nielsen, Anja & Nicolaj Juul Nielsen: Current SOF Tasks and Challenges: The View from a Small State. *Special Operations Journal*, 5 (1), 2019, s. 85–86, doi:10.1080/23296151.2019.1582882.

⁶¹² CANSOFCOM (2020), s. 20; ks. myös esim. Recalde, Marie & Alexandre Papemmanuel: Les Forces Spéciales: mal nécessaire ou impérieuse obligation?, *L'Hétairie*, 10, 2018. [<https://www.penseemiliterre.fr/fr/plugins/cdec/documents/262/lesforcesspeciales.pdf>], luettu 27.10.2023.

⁶¹³ Andersson & Tardy (2015), s. 3–4.

Turvallisuusarkkitehtuurin kontekstissa erikoisjoukot voidaan nähdä liima-aineena. Tämä tarkoittaa, että erikoisjoukot täyttävät asevoimain lisäksi myös virastojen ja muiden kansallisten kumppanien kykyjen väliin jääviä katveita.⁶¹⁴ Erikoisjoukot ovat nimittäin perusluonteeltaan yhteistyökykyisiä, niin sanotusti ”joint”⁶¹⁵, mikä on välttämätöntä hybrdivaikuttamisen vastaissa toiminnassa. Tämä on eräs voimakas peruste sille, miksi erikoisjoukot katsottu olevan niitä harvoja toimijoita, joilla on kyky ja keinot operoida monitulkintaisissa ympäristöissä yhdessä esimerkiksi konventionaalisten joukkojen tai muiden valtiovallan edustajien kanssa valtiollista toimijaa vastaan.⁶¹⁶ Moxonin tiivistää erikoisjoukkojen omintakeiset, hybrdivaikuttamisen vastaista toimintaa palvelevat hyötyominaisuudet seuraavasti:

1. *Vahvat mekanismit ja verkostot tiedon jakamiseen.* Länsimaisten erikoisjoukkojen globaali verkottuneisuus kytkee eri tietovarannot toisiinsa.
2. *Kyky toimia ei-sotilaallisten toimijoiden kanssa.* Yhteiskunnan läpileikkaava lähestymistapa hybrdivaikuttamiseen on erikoisjoukoille luonteenomaista.
3. *Lainvalvonnan ja sotilaallisten kykyjen välisen kuilun ylittäminen.* Sotilaallisten erikoisjoukkojen ja poliisin tehtävien ala- ja yläpäädyn kesken on paljon päällekkäisyyttä, kun katsotaan tehtävien vaatavuutta.⁶¹⁷

Norjan entinen erikoisjoukko- ja puolustusvoimien komentaja Eirik Kristoffersen onkin todennut, että erikoisjoukoilla on jo nykyisellään kyky toimia virastojen ja hallinnonalojen välissä nimenomaisesti osana hybrdivaikuttamisen vastatoimia⁶¹⁸. Siten erikoisjoukot tulisi nähdä hallinnonala- ja virastorajat ylittävänä kokonaisturvallisuuden työkaluna, jolla voidaan tukea hybrdivaikuttamisen vastaista toimintaa monin tavoin⁶¹⁹. Suomen kontekstissa tätä ilmentää suomalaisten erikoisjoukkoviranomaisten vahva yhteys⁶²⁰. Erikoisjoukot voivat toimia siltana paitsi eri viranomaisten myös ei-valtiollisten ja ei-sotilaallisten toimijoiden välillä⁶²¹. Tämä

⁶¹⁴ CANSOFCOM (2020), s. 20; ks. myös esim. Recalde & Papemmanuel (2018); *AJP-3.5* (2019), s. 7; Berg-Knutsen & Roberts (2015).

⁶¹⁵ *AJP-3.5* (2019), s. 1; *Joint Publication 3-05* (2020), s. x.

⁶¹⁶ Ks. Andersson & Tardy (2015), s. 3–4; Recalde & Papemmanuel (2018); Brundtland Steder (2016), s. 7–19.

⁶¹⁷ Moxon (2018), s. 74–75.

⁶¹⁸ Lainattu artikkelissa Berg-Knutsen (2016), s. 64.

⁶¹⁹ Moon (2018), s. 12.

⁶²⁰ Kolstad (2020), s. 90; Lepistö, Matti: ”Parhaimmat valitaan” – poliisin Karhu-ryhmä harvinaisella videolla, *Verkkouutiset*, 1.8.2022. [<https://www.verkkouutiset.fi/a/parhaimmat-valitaan-poliisin-karhu-ryhma-harvinaisella-videolla/>], luettu 21.12.2023.

⁶²¹ Berg-Knutsen (2016), s. 64 mukaan Simons, Anna: *SOF 2030, NPS Defense Analysis Seminar Report*, Naval Postgraduate School, Monterey, California 2012; Irwin & Wilson (2022), s. 61; *Joint Publication 3-05* (2020), s. xii.

tarkoittaa, että erikoisoperaatioilla voidaan yhtä lailla toimia hybridivaikuttamisen muilla osalueilla ja tukea muita kuin sotilaallisen vallankäytön instrumentteja, kuten diplomatiaa, informaatiovaikuttamista taikka taloutta konfliktijatkumon matalammassa päädyssä⁶²².

Tässä piileekin kenties kaikkein keskeisin erikoisjoukkojen toimintavaihtoehtoja laajentava merkitys. Jos pääosa yleisjoukkojen arvontuotosta realisoituu vasta aseellisessa selkkauksessa, erikoisjoukot kykenevät operoimaan koko konfliktijatkumolla tehtävissä, joiden rajat, päämäärät ja intensiteetit vaihtelevat. Erikoisoperaatioita voidaan näin ollen toteuttaa kaikilla sotatoimien kaikissa vaiheissa ja kaikilla konfliktin tasoilla.⁶²³ Kuten Hoffmanin heuristinen malli osoittaa (ks. kuva 6), erikoissodankäynnin vastuualue sisältää kaiken tavanomaisesta sodankäynnistä sodan kynnyksen alla (punainen viiva) tapahtuvaan vaikuttamiseen.

Kuva 6 Hoffmanin heuristinen konfliktijatkumo ja erikoissodankäynti⁶²⁴

Erikoisoperaatiot myös tukevat ja laajentavat muita operaatioita⁶²⁵, kuten maa-, meri- tai ilmaoperaatioita. Tästä perspektiivistä katsottuna erikoisjoukot toimivat eräänlaisina voimakertoina (engl. *force multiplier*) yleisoperaatioille⁶²⁶ ja lisäävät puolustushaarojen omien ja yhteisten operaatioiden, ulottuvuutta⁶²⁷. Erikoisoperaatiot voivat olla joko tukeva tai tuettava komponentti.⁶²⁸ Tukevassa roolissa erikoisoperaatioilla voidaan esimerkiksi laajentaa vaikuttamisen

⁶²² Schroden, Jonathan: *What the New Vision for US Special Operations Gets Right - and Wrong*. Modern War Institute, West Point 2022.

⁶²³ *Joint Publication 3-05* (2020), s. I-8; Gray (1998), s. 152; *AJP-3.5* (2019), s. 2–3; Harkins, Homer W.: What Is Old Is New Again: The Reemergence of Special Warfare. *Special Operations Journal*, 1 (2), 2015, s. 112–118, doi:10.1080/23296151.2015.1096687.

⁶²⁴ Hoffman (2018), s. 25.

⁶²⁵ Gray (1998), s. 174.

⁶²⁶ Mattingsdal, Jostein: Konvensjonalisering: Spesialstyrkenes største frykt, *Stratagem*, 9.1.2020. [<https://www.stratagem.no/konvensjonalisering-spesialstyrkenes-storste-frykt/>], luettu 10.12.2023.

⁶²⁷ Solli (2021), s. 87.

⁶²⁸ Leslau (2010), s. 526–527. Watling (2021), s. vi odottaa kuitenkin erikoisjoukkojen olevan pääsääntöisesti tukevassa osassa sotaa alempiasteisessa kilpailussa.

ulottuvuutta, hankkia tiedustelutietoa (myös puolisallivilta alueilta⁶²⁹), vahvistaa siviili- ja sotilasinstituutioita tai tukea psykologisia ja informaatio-operaatioita, joilla voidaan eristää ja heikentää verkostoja⁶³⁰. Kineettistä vaikuttamista voinee kohdistaa vapaammin aseisiin, sotilastai kaksoiskäyttötötteisiin, rahoitukseen tai tietojärjestelmiin⁶³¹.

Erikoisjoukkovetoisessa käytettävyydessä voisi korostua esimerkiksi tiedon tuottaminen hybridiuhkatoimijan attribuoimiseksi⁶³². Samaten erikoisjoukot voisivat suorittaa vaarallisten henkilöiden kiinniottoja tai seurata ja valvoa uhkaverkostoja, mikä mahdollistaisi uhkatoimijoiden toiminnan paljastamisen lisäksi niiden painostamisen⁶³³. On kuitenkin vaikea nähdä, että tämänkaltainenkaan erikoisoperointi tapahtuisi täysin eristyksissä muista toimijoista. Oli sitten rooli tukeva tai tuettava, konventionaalisten operaatioiden rajoitteiden tiedostaminen on erikoisoperaatioiden ymmärtämisen ja hyötyarvon tunnistamisen alkua⁶³⁴. Tämä pätee riippumatta siitä, tarkastellaanko asiaa ulottuvuuden tai katveen näkökulmasta.

Erikoisoperaatiot ovat siis rahan ja riskin näkökulmasta taloudellinen ja toimintavaihtoehtoja laajentava työkalu suhteessa yleisoperaatioihin. Taloudellisuutta voidaan tarkastella paitsi resurssien myös riskin tai kitkan perspektiivistä. Toimintavaihtoehtojen laajentuminen tapahtuu vuorostaan kolmella akselilla. Erikoisoperaatiot täydentävät yleisoperaatioiden puutteita, lisäävät yleisoperaatioiden ulottuvuutta, toimivat sidosaineena erilaisten toimijoiden välillä ja parantavat voimaviranomaisten hyödynnettävyyttä koko konfliktijatkumolla. Nämä kaikki puoltavat erikoisjoukkojen hyödynnettävyyttä hybridi vaikuttamisen vastaisessa toiminnassa.

Millä osa-alueilla erikoisjoukkojen voisi sitten odottaa tarjoavan lisäarvoa? Kysymys on haastava, sillä vastaus kertonee monessa tapauksessa enemmän vastaajasta kuin itse kysymyksestä. Eräät ajattelevat erikoisjoukoilla olevan marginaalista käyttöä, tiettyjen olosuhteiden vallitessa, kun taas toiset näkevät erikoisoperaatiot huomattavasti laaja-alaisempana välineenä⁶³⁵, jolla on käyttöarvoa niin poliittisen, taloudellisen, sosiaalisen kuin sotilaallisenkin osa-alueen puitteissa tapahtuvassa toiminnassa⁶³⁶. Seuraavalla hypoteesillani aion osoittaa, että erikoisjoukoilla on

⁶²⁹ Hilden & Nordberg (2021), s. 30.

⁶³⁰ Wijk ym. (2021), s. 8–9; James (2016), s. 79–81.

⁶³¹ Ks. esim. James (2016), s. 75–82; Moxon (2018), s. 69–80.

⁶³² Mutanen (2023), s. 30.

⁶³³ James (2016), s. 79–81.

⁶³⁴ Mattingsdal (9.1.2020).

⁶³⁵ Leslau (2010), s. 509.

⁶³⁶ Finlan (2019), s. 266–269.

hyödynnettävyyttä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa sekä samalla kartoittaa, millä osa-alueilla hyödynnettävyyttä on:

H2A Suomalaiset ja Naton erikoisjoukot ovat hyödynnettävissä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa

Sama asetelma luo mahdollisuuden tarkastella erikoisjoukkojen hyödynnettävyyden relevanssia. Ei ole nimittäin lainkaan yhdentekevää, millä osa-alueilla erikoisjoukot ovat hyödynnettävissä. Siksi on tarpeen vertailla, mitä osa-alueita pidetään kaikkein uhkaavimpina, kuten informaatio- ja kyberosa-alueiden kohdalla yllä esitin, ja mikä erikoisjoukkojen hyödynnettävyys näillä osa-alueilla on. Näin ollen esitän aiempaan perustuen myös hypoteesin erikoisjoukkojen relevanssista hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa, joka kuuluu:

H2B Suomalaiset ja Naton erikoisjoukot ovat relevantteja väli-neitä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa

Toinen esiin nouseva jatkokysymys on, mitkä erikoisjoukkojen päätehtävyydet⁶³⁷ korostuvat hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa? Vaikka eräät korostavat erikoisjoukkojen päätehtävien tarkastelun tarvetta hybridivaikuttamiseen vastaamiseksi⁶³⁸, lähtökohta vaikuttaisi toisten mukaan olevan, ettei mainittuihin päätehtävyytyyppeihin itsessään kohdistu lähitulevaisuudessa muutospainetta⁶³⁹. Näin ollen vallalla oleva kolmijaottelu lienee validi – ainakin jos katsotaan suosituksia hybridivaikuttamisen vastaisesta toiminnasta.

Hybridivaikuttamisen vastaista toimintaa strukturoivissa julkaisuissa onkin liityntäpintaa erikoisjoukkojen päätehtävyytyyppeihin. Esimerkiksi Iso-Britannian johtama *Multinational Capability Development Campaign* (MCDC) -projekti, johon myös Suomi osallistuu, jakaa hybridivaikuttamisen vastaisen toiminnan kolmeen osakomponenttiin, hybridivaikuttamisen torjuntaan, paljastamiseen ja ennaltaehkäisyyn⁶⁴⁰. Kanadan vuoden 2020 erikoisjoukkostrategia käyttää vastaavanlaista kolmijakoa kuvaillessaan hybridivaikuttamisen vastaista toimintaa⁶⁴¹.

⁶³⁷ Päätehtävyytyypien ollessa aiemmin mainitut suoran toiminnan (DA), erikoistiedustelun (SR) ja sotilaallisen tuen (MA) tehtävät.

⁶³⁸ Ks. esim. Gehem ym. (2015).

⁶³⁹ Mutanen (2023), s. 39; Wijk ym. (2021), s. 7–9.

⁶⁴⁰ Monaghan, Cullen & Wegge (2019), s. 3–5.

⁶⁴¹ CANSOFCOM (2020), s. 21.

Vastaavanlaista jaottelua on havaittavissa myös ruotsalaiskirjallisuudessa⁶⁴². Näin mallinnettu erikoisjoukkojen toteuttama hybridivaikuttamisen vastainen toiminta voidaan palauttaa erikoisjoukkojen päätehtävätyyppeihin taulukon 3 osoittamalla tavalla.

Taulukko 3 Erikoisjoukkojen päätehtävät ja hybridivaikuttamisen vastainen toiminta

Nato ⁶⁴³	MCDC ⁶⁴⁴	CANSOFCOM ⁶⁴⁵
Erikoistiedustelu (<i>Special Reconnaissance</i>)	Paljastaminen (<i>Detect</i>)	Attribuutio (<i>Attribution</i>), eli paljastaminen ja ymmärtäminen
Sotilaallinen tuki (<i>Military Assistance</i>)	Ennaltaehkäisy (<i>Deter</i>)	Suojaaminen (<i>Protection</i>), eli resilienssin vahvistaminen
Suora toiminta (<i>Direct Action</i>)	Torjunta (<i>Respond</i>)	Projisointi (<i>Projection</i>), eli tunkeutuminen ja vaikuttaminen

Täten tiedonintressi kohdistuu spesifisti päätehtävätyyppien keskinäiseen suhteeseen, eli mille päätehtävätyypeille on suurin kysyntä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa. Muiden muassa Brunssumin yhteisoperaatiojohtoportaan entinen komentaja, kenraali Hans-Lothar Domröse on peräänkuuluttanut erikoisjoukoilta MA-kykyjä⁶⁴⁶. Toisaalta taas Naton erikoisjoukkodoktriini ei näe merkitsevää eroa päätehtävätyyppien välillä operoitaessa sodan kynnyksen alla (ks. liite A-7)⁶⁴⁷. Samaten yllä esitetyt kolmijaottelut antavat syytä ymmärtää, että hybridivaikuttamisen vastainen toiminta edellyttää erikoisjoukoilta kaikkiin päätehtävätyyppeihin liittyviä valmiuksia. Näin ollen katson perustelluksi muodostaa seuraavanlaisen hypoteesin:

H2C1 Suomalaisilla erikoisjoukoilla on hyödynnettävyyttä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa sekä erikoistiedustelun (SR), sotilaallisen tuen (MA) että suoran toiminnan (DA) piirissä

Voidaan kuitenkin perustellusti olettaa, ettei jakauma ole täysin vastaavanlainen puhuttaessa Naton erikoisjoukkojen tai muiden kansainvälisen tuen taikka avun piirissä toimivista joukoista. Tämä johtuu yksinkertaisesti siitä, ettei ulkomaisilla toimijoilla ole varsinkaan normaalioloissa vastaavia toimivaltuuksia toimia suvereenin valtion alueella, jolla on omat viranomaiset lakisääteisine tehtävineen. Erityisen kyseenalaisia ovat suoran toiminnan tehtävät. Yhtä

⁶⁴² Ks. Appelgren, Jessica, Sebastian Bay, Johannes Malminen & Erik Zouave: *Strategisk verktygslåda mot hybridhot: Ett ramverk för gemensam problemförståelse*. FOI-R--4816--SE, Totalförsvarets forskningsinstitut 2020, s. 26–28. Teoksessa puhutaan tunnistamisesta (ruots. *detektion*), attribuomisesta (ruots. *attribution*) ja vastatoimista (ruots. *motåtgärder*).

⁶⁴³ AJP-3.5 (2019).

⁶⁴⁴ Monaghan, Cullen & Wegge (2019), s. 3–5.

⁶⁴⁵ CANSOFCOM (2020), s. 21.

⁶⁴⁶ Hedenstrom & Kristiansen (2016), s. 105. Ks. myös Berg-Knutsen & Roberts (2015); Wijk ym. (2021), s. 78.

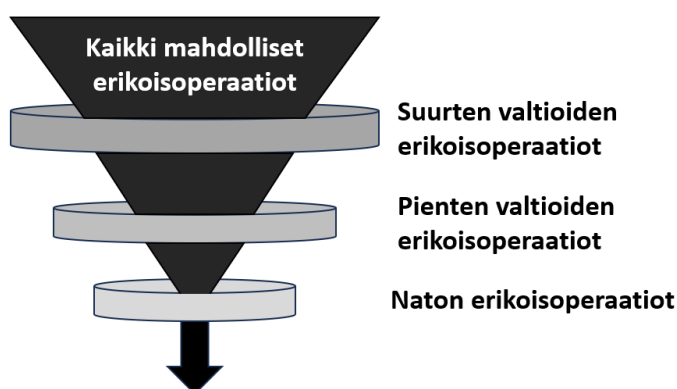
⁶⁴⁷ AJP-3.5 (2019), s. 3.

lailla kansainvälisten erikoisjoukkojen operointi lienee pelkästään logistisista ja valmiudellisista syistä melkoisesti hankalampaa. Täten muodostan seuraavan hypoteesin:

H2C2 Naton erikoisjoukoilla on hyödynnettävyyttä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa erikoistiedustelun (SR) ja sotilaallisen tuen (MA) piirissä

Suomalaisten ja Naton erikoisjoukkojen hyödynnettävyyden vertailuun liittyy toinenkin kuriositeetti. Hybridivaikuttamisen oivallisuus nimittäin on, kuten todettu, ettei se aktivoi sodan kynnyksen ylittyessä käyttöön saatavia resursseja. Näin ollen Nato, joka on ensisijaisesti sodan kynnyksen yllä toimiva organisaatio, ja erikoisjoukot, joiden parasta pelikenttää on kaikki sodan kynnyksen alla, kumoavat toinen toisensa. Naton olemukselliset piirteet siis jarruttavat sen erikoisjoukkojen hyödynnettävyyttä. Siksi esimerkiksi Kolstad on arvioinut, että Norjan on toimittava hybridivaikuttamista vastaan lähtökohtaisesti kansallisoin aloittein⁶⁴⁸.

Erikoisoperaatioiden hyödynnettävyyden voidaankin ajatella supistuvan suhteessa toimijan suvereeniuteen. Kaikista tilavin liikkumavara on suurilla valtioilla, joilla on varaa ottaa kansainvälispoliittisia erivapauksia. Vastaavasti pienemmillä valtioilla on resurssiensa ja kansainvälisen järjestelmän luonteen tähden vähemmän toiminnanvapautta erikoisoperaatioiden hyödynnettävyydessä. Kaikkein pienin sovellusala on valtiollisilla kollektiiveilla, kuten Natolla, jotka edellyttävät yleensä jonkinasteista konsensusta erikoisoperaatioiden käytöstä.⁶⁴⁹ Nato myös kuvaa erikoisjoukkojen tehtäviä pääsääntöisesti suppeammin kuin kansallisvaltiot⁶⁵⁰. Tämä logiikka voidaan kuvata suppilolla (ks. kuva 7).

Kuva 7 Erikoisoperaatioiden hyödynnettävyyden laimeneminen⁶⁵¹

⁶⁴⁸ Kolstad (2020), s. 8.

⁶⁴⁹ Solli (2021), s. 89. Ks. myös Mutanen (2021), s. 80, 83; Heiska (2020), s. 33.

⁶⁵⁰ Mutanen (2023), s. 40.

⁶⁵¹ Solli (2021), s. 89.

Tätä mieltä on myös Nato itse. Vaikka Suomi tekee yhteistyötä Naton kanssa hybridivaikuttamisen torjunnassa⁶⁵² ja vaikka Nato toteaaakin, että se sitoutuu päättäväisesti tukemaan koko liittokuntaa myös hybriditilanteissa⁶⁵³, ensisijainen vastuu hybridivaikuttamiseen vastaamisesta on kullakin valtiolla itsellään⁶⁵⁴. Yhtä lailla vastuu erikoisjoukkojen käytön hyväksynnästä hybridivaikuttamisen vastaiseen toimintaan on yksittäisillä jäsenvaltioilla, vaikka Nato tunnustaaakin Naton erikoisjoukkojen hyödynnettävyyden tässä tarkoituksessa. Kansainvälinen mandaatti erikoisjoukkojen käytölle kyseiseen toimintaan on näin ollen lähtökohdiltaan hieman puutteellinen.⁶⁵⁵ Näiden seikkojen vallitessa on siis pätevät syyt muodostaa hypoteesi suomalaisten ja Naton erikoisjoukkojen hyödynnettävyyden suhteesta:

H2D Suomalaisilla erikoisjoukoilla on suurempi hyödynnettävyys hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa kuin Naton erikoisjoukoilla

Viimeinen erikoisjoukkojen hyödynnettävyyttä tarkasteleva kysymys liittyy suomalaisten erikoisjoukkojen keskinäiseen hyödynnettävyyteen. Suomalaiset erikoisjoukot eivät nimittäin lähesty hybridivaikuttamisen uhkakuvastoa yhtenä entiteettinä. Jokaisella erikoisjoukkoviranomaisella, Poliisilla, Puolustusvoimilla ja Rajavartiolaitoksella, on myös hybridivaikuttamisen kontekstissa omat tehtävien, toimivaltuuksien ja resurssien asettamat puitteet, joita on tarkasteltava hybridivaikuttamisen puitteissa⁶⁵⁶. Voidaan kuvitella, että poliisilla pitkälti normaaliolojen puitteissa turvallisuudesta vastaavana viranomaisena olisi luonnollisesti laajimmat toimivaltuudet toimia hybridivaikuttamista vastaan. Vastavuoroisesti Puolustusvoimilla tulisi järjestelmällisesti olla laajimmat resurssit, sillä se on organisoitu toimimaan valtiollisen tason uhkatoimijaa vastaan. Tältä pohjalta voi muodostaa viimeisen hypoteesin:

H2E Poliisilla on laajimmat toimivaltuudet ja Puolustusvoimilla laajimmat resurssit hybridivaikuttamisen vastaiseen toimintaan

⁶⁵² *Valtioneuvoston puolustusselonteko* (2021), s. 41.

⁶⁵³ Nato (21.6.2022).

⁶⁵⁴ Rühle & Roberts (19.3.2021); Bringhurst, Ulvebne & Whitsell (2018), s. 65.

⁶⁵⁵ Wijk ym. (2021), s. 102.

⁶⁵⁶ Heiska (2020), s. 77.

5 KOHTI ERIKOISJOUKKOTEORIAA

Siinä tilanteessa, että saavuttaisiin myönteiseen johtopäätökseen erikoisjoukkojen hyödynnettävyydestä hybridivaikuttamisen vastaiseen toimintaan, törmätään uuteen pulmaan. *Miten* erikoisjoukkojen hyödynnettävyyttä hybridivaikuttamisen vastaiseen toimintaan voidaan kehittää, on nimittäin niin ikään kysymys vailla vastausta. Tämän vastauksen tueksi on kuitenkin saatavilla vähemmän teoriaa, sillä varsinaista erikoisjoukkoteoriaa on harvakseltaan. Lähinnä erikoisjoukkoja käsittelevää teoriaa lienevät niin sanotut erikoisjoukkototuudet tai ”SOF-totuudet”, jotka julkaistiin vuonna 1986 Yhdysvaltain kongressin asevoimain komitealle (engl. *Committee on Armed Services*) laaditussa erityisraportissa. Erikoisjoukkototuudet ovat seuraavat:

1. ihmiset ovat tärkeämpiä kuin välineet⁶⁵⁷,
2. määrä ei korvaa laatua,
3. erikoisjoukkoja ei voi massatuottaa,
4. kyvykkäitä erikoisjoukkoja ei voi rakentaa kriisin jo alettua ja
5. valtaosa erikoisoperaatioista edellyttävät ulkopuolista tukea.⁶⁵⁸

Totuuksista puhuminen on toisaalta hieman epätieteellistä – olkoonkin että ideana on kaiketi ollut ”totuuksien” objektiivisuuden alleviivaaminen. Fallibilismin ulottumattomissa olevien väittämien viljelemistä tulisi kuitenkin karsastaa. Jos halutaan keskustella totuudesta, liikutaan kohti juridista, ei teorianmuodostuksen, kenttää⁶⁵⁹. Yhtä kaikki edellä mainitut ”totuudet” ovat pinttyneet pysyvästi paitsi yhdysvaltalaiseen myös laajempaan länsimaalaiseen sekä spesifimmin suomalaisen erikoisjoukkoyhteisöön. Ne näkyvät omassa teorianmuodostuksessani, sillä en minä niitä täysin kiistäkään. Jo erikoisjoukkoteorian puute itsessään on rankassa ristiriidassa erikoisjoukkototuuden kanssa, jonka mukaan erikoisjoukkoja ei voi perustaa kriisitilanteessa.

Kuten esimerkiksi Mahanin⁶⁶⁰ merisodankäynnin tai McRavenin⁶⁶¹ erikoisoperaatioteorian kohdalla, erikoisjoukkoteoriani primääritarkoitus ei ole taktisen suunnittelun ja taistelun

⁶⁵⁷ Ks. myös Greene, Carroll H & Mark A Staal: Resilience in US special operations forces, *Handbook of military psychology: Clinical and organizational practice*. Stephen V. Bowles, & Paul T. Bartone (eds.), Springer Cham 2017, s. 177–192, doi:10.1007/978-3-319-66192-6.

⁶⁵⁸ Collins, John: *United States and Soviet Special Operations*. Congressional Research Service of the Library of Congress, Washington, D.C. 1986, s. v.

⁶⁵⁹ Waltz (1979), s. 9.

⁶⁶⁰ Mahan, Alfred Thayer: *The Influence of Sea Power Upon History: 1660–1783*. 12th edition. Little, Brown & Co., Boston 1949.

⁶⁶¹ Wirtz, James J.: The Abbottabad raid and the theory of special operations, *Journal of Strategic Studies*, 45 (6–7), 2021, s. 988–990, doi:10.1080/01402390.2021.1933953.

ohjaaminen, vaan selittää erikoisjoukkojen kehittämistä ja kehittymistä. Lisäksi tarkoitukseni on informoida päättäjiä erikoisjoukkojen tarpeista. Mahanin lukijakuntaan ja kannattajiin lukeutuikin korkeimman mahdollisen tason poliittisia päättäjiä⁶⁶², jotka lähtivät päättäväisesti kehittämään laivastojaan Mahanin viitoittamaan suuntaan.⁶⁶³ Laivastosta tulikin presidentti Theodore Rooseveltin kuuluisa ”iso keppi”⁶⁶⁴, jota leimaa se kantoikin kunnialla 1900-luvun ajan. Mielenkiintoinen kysymys on, ovatko erikoisjoukot 2000-luvun isoksi keppiä?

5.1 Erikoisjoukkojen tiimalasimalli

Kuten todettu, tyypillisesti erikoisoperaatioteoriat⁶⁶⁵ tarjoavat vähemmän näkemystä tapahtumiin ennen operaatioita. Täten erikoisoperaatioteoriat ovat valideja vasta kun tehtävään asetettu joukko vastaanottaa tehtävän. Tästä seuraa, ettei teoria ota kantaa siihen laajaan tekijöiden kirjoon, jotka liittyvät erikoisjoukkosuorituskyvyn rakentamiseen tehtävien ulkopuolella. Tämä johtuu siitä, että edellä mainitut ovat erikoisoperaatioteorioita. Erikoisoperaatioiden menestyksestä suorittamista tukevan teorian lisäksi tarvitaan siis teoriaa, joka palvelee erikoisjoukkojen kehittämistä. Ehdotan siis yleistä erikoisjoukkoteoriaa. Tietävästi vastaavaa erikoisjoukkoteoriaa ei ole aikaisemmin tuotu eksplisiittisesti julki.

Teoriani, toisin kuin erikoisoperaatioteoriat, ottaa kantaa ennen erikoisoperaatioiden toteuttamista vaikuttaviin seikkoihin. Teoriani nojaa pitkälti tiimalasimalliksi kutsumaani rakennelmaan. Nimitys juontaa juurensa kuvassa 8 ilmenevään tiimalasin muotoon. Mallissa erikoisoperaatioteoria, tässä tapauksessa McRavenin⁶⁶⁶ teoria, edustaa tiimalasin yläkammeria ja tehtävän suunnitteluun, harjoitteluun sekä toteutukseen vaikuttavia tekijöitä. Yläkammeria voi kuitenkin edustaa mikä tahansa erikoisoperaatioita kuvaava teoria⁶⁶⁷. Malli etenee ajan funktiona tiimalasin pohjalta aina tehtävän vastaanottoon sekä toteutukseen saakka siten, että toteutuksesta etäisimpänä ovat alimmat tekijät.

⁶⁶² Tällaisia olivat muun muassa Yhdysvaltain presidentit Theodore Roosevelt ja William McKinley, laivastoministerit Benjamin Franklin Tracy ja Hilary A. Herbert sekä Saksan keisari Vilhelm II.

⁶⁶³ Crowl, Philip A.: Alfred Thayer Mahan: The Naval Historian, *Makers of Modern Strategy: From Macchiavelli to the Nuclear Age*. Peter Paret (ed.), Princeton University Press, Princeton, New Jersey 1986, s. 470–74. Ks. myös esim. Stavridis, James: *Sea Power: The History and Geopolitics of the World's Oceans*. Penguin Audio, Audible 2017. Äänikirja; Kaplan, Robert D.: *The Return of Marco Polo's World: War, Strategy, and American Interests in the Twenty-first Century*. Blackstone Audio, Inc., Audible 2016. Äänikirja; Freedman (2014).

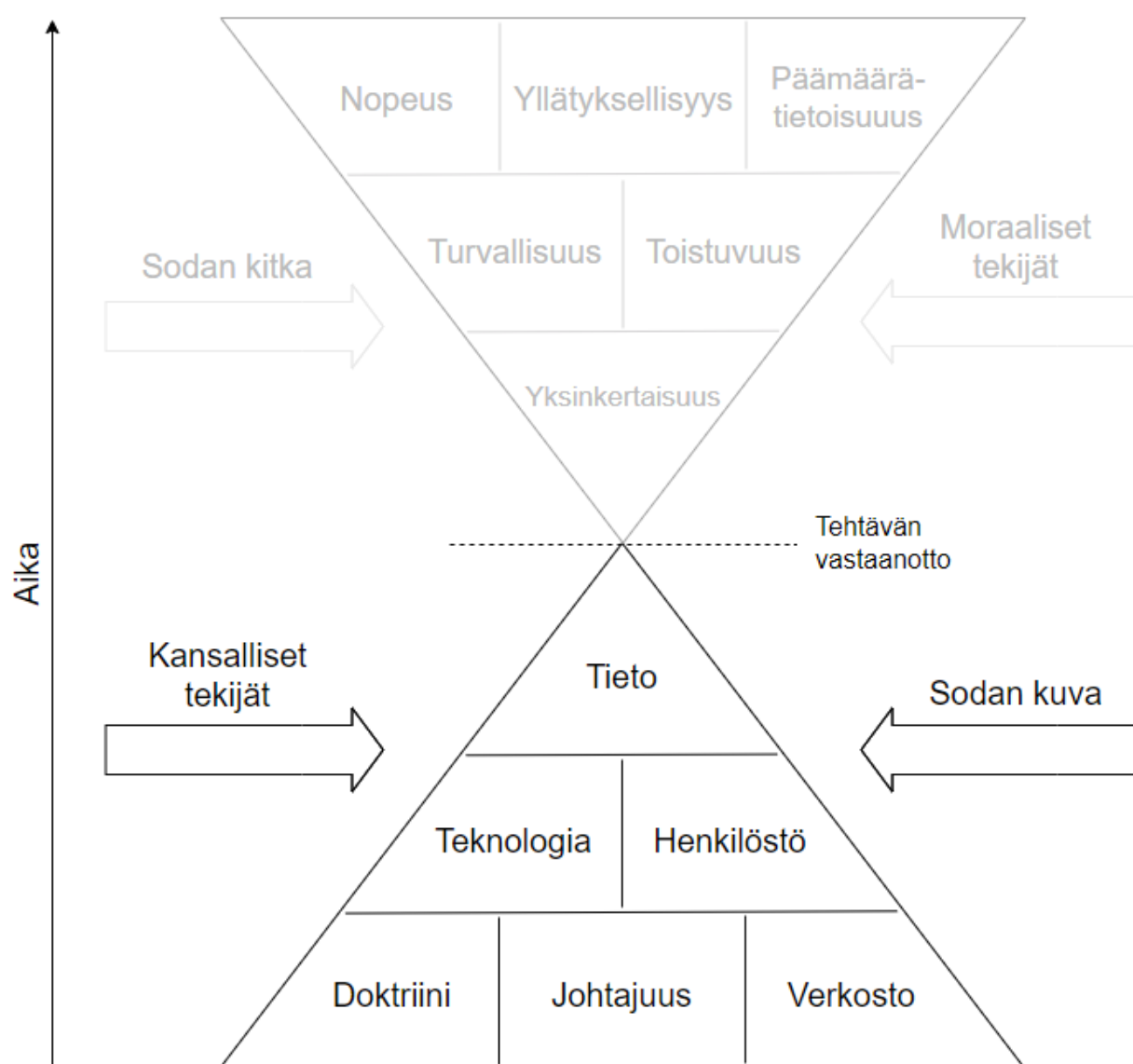
⁶⁶⁴ Cohen, Eliot A.: *The Big Stick: The Limits of Soft Power and the Necessity of Military Force*. Blackstone Audio, Inc., Audible 2016. Äänikirja. Rooseveltin sanotaan todenneen: ”speak softly, but carry a big stick”.

⁶⁶⁵ Esim. McRaven, William H.: *The Theory of Special Operations*. Master's Thesis, Naval Postgraduate School, Monterey, California 1993; McRaven (1996); Driver, William, & Bruce E. DeFeyer: *The Theory of Unconventional Warfare: Win, Lose, and Draw*. Master's Thesis, Naval Postgraduate School, Monterey, California 2008.

⁶⁶⁶ McRaven (1993); McRaven (1996).

⁶⁶⁷ Esim. Driver & DeFeyer (2008).

Tiimalasin alempi kammio on omaa tuotostani. Kammion pohjalta alkaen vaikuttavat tekijät ovat doktriini, johtajuus ja verkosto, henkilöstö ja teknologia sekä ylimpänä tieto. Nämä tekijät ovat siis itsenäisiä muuttujia, joista menestys erikoisjoukkojen kehittämisessä riippuu. Hieman karrikoiden voidaan myös sanoa, että kammion alareuna edustaa sotataidollisesti korkeinta, eli strategis-poliittista sekä osin operatiivista tasoa, kun taas keskimäinen ja ylin kerros lähestyvät taktista tasoa. Lisäksi edeltävien tekijöiden vaikuttavuutta moderoivat sodan kuva sekä kansalliset tekijät. Sodan kuva ja kansalliset tekijät moderoivat siis kehittämistä samoin kuin sodan kitka ja moraaliset tekijät toteutusta.

Kuva 8 Erikoisjoukkoteorian tiimalasimalli⁶⁶⁸

⁶⁶⁸ Mallin yläkammio on teoksesta McRaven (1996), s. 11.

Ei ole salaisuus tai sattumaa, että tiimalasimallin noudattelee pitkälti muun muassa Yhdysvaltain puolustusministeriön ja myös Suomen puolustusvoimien käyttämää DOTMLPFI-suorituskykymallia⁶⁶⁹. Keskeisenä erona on kuitenkin ajallinen prioriteettijärjestys. Kaikkein tärkein muuttuja on johtajuus, joka on pysyvien erikoisjoukkojen kehittämisen ja rakentamisen alkukimmoke. Tämä antaa perusteet käyttöperiaatteiden, eli doktriinin määrittelemiselle, joka puolestaan asettaa reunaehdot sille, millaista henkilöstöä ja teknologiaa tarvitaan. Doktriini on myös taisteluoppina määräävä tekijä sille, millaista erikoisoperaatioteoriaa noudatetaan. Näin malli polveilee eteenpäin, ja osatekijät vaikuttavat toisiinsa.

Kuten lienee ilmeistä, teoriassa on vaikutteita muistakin teorioista, kaikkein selvimmin McRavenin⁶⁷⁰ erikoisoperaatioteoriasta. Vaikutteet ovat eivätkä suinkaan ole vain pinnallisia. Vaikka McRavenin erikoisoperaatioteoria ei sellaisenaan ota kantaa erikoisjoukkojen kehittämiseen, McRaven tarjoaa epäsuoria viittauksia siihen, mitä tekijöitä kehittämisessä olisi tärkeä huomioida. Esimerkiksi erikoisjoukkoteoriani kolmen kärkitekijän osalta hän toteaa, että suhteellisen ylivoiman saavuttamiseksi ja kitkan minimoimiseksi tarvitaan 1) korkeatasoista teknologiaa, 2) kansallisen tason tiedustelutietoa sekä 3) pitkälle koulutettua ja laadukasta henkilöstöä⁶⁷¹.

Myös Grayn teoria on merkittävästi vaikuttanut omaan teorianmuodostukseeni, joskin ansiokkaasta artikkelistaan ja erikoisjoukkoja käsittelevästä elämäntyöstään huolimatta myös Gray lähestyy kysymystä erikoisjoukoista erikoisoperaatioiden kautta⁶⁷². Vaikka teoria on pintaa syvemmältä monivivahteinen, kuten tulen alla avaamaan, on sen tiimalasimallinnus todella yksinkertainen. Tämä laskettakoon kuitenkin enemmän ansioksi kuin vakavaksi puutteeksi. Kuten Gray itse toteaa:

*“Aivan kuten pieni määrä teoriaa on tavallisesti hyödyllisempää käytännölle kuin suuri määrä... niin myös pienempi teorian arkkitehtuuri on todennäköisemmin jalostetumpi ja syvällisempi kuin monumentaalisen kompleksinen teoreettinen rakennelma.”*⁶⁷³

⁶⁶⁹ Ks. Kosola, Jyri: *Vaatimuksenhallinnan opas*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotatekniikan laitos, Julkaisusarja 5, No 12. Juvenes Print, Tampere 2013, s. 12–13. DOTMLPFI-lyhenne tulee sanoista käyttöperiaate (engl. *doctrine*), organisaatio (*organization*), koulutus (*training*), materiaali (*materiel*), johtaminen (*leadership*), henkilöstö (*personnel*), toimitilat (*facilities*) ja yhteensopivuus (*interoperability*).

⁶⁷⁰ McRaven (1993); McRaven (1996).

⁶⁷¹ McRaven (1996), s. 6.

⁶⁷² Gray, Colin S.: *Handfuls of Heroes on Desperate Ventures: When do Special Operations Succeed? Parameters*, 29 (1), 1999, s. 2–24, doi:10.55540/0031-1723.1916.

⁶⁷³ Gray, Colin S.: *Potent Trinities: Fourteen Skeleton Keys of Theory for the Strategist, The Strategy Bridge: Theory for Practice*. Oxford University Press, Oxford 2010, s. 279, doi:10.1093/acprof:oso/9780199579662.005.0004. Käännetty tutkijan toimesta.

Koska kyseessä on yleinen, eli objektiivinen erikoisjoukkoteoria, on sen kestettävä myös taan-
nehtivaa historiallista arviota. Näin ollen doktriinin, johtajuuden, verkostojen, teknologian, va-
likoidun henkilöstön ja tarkan tiedustelutiedon puute oli vastavuoroisesti oltava syy erikois-
joukkojen perustamiselle vasta 1940-luvulla. Hieman venyttäen voi jopa sanoa, että erikois-
joukko ei ole sanan varsinaisessa merkityksessä erikoisjoukko, elleivät edellä mainitut määreet
ole tyydyttyneitä. Joudun kuitenkin jättämään tämän todistelutyön, käytännössä rajaamistarkoi-
tuksessa, toisen julkaisun varaan.

Hyödynnän tässä tutkielmassa, niin ikään rajaamistarkoituksessa, ainoastaan mallin kolmea pe-
rustavinta tekijää, doktriinia, johtajuutta ja verkostoa, joista kutakin kohden esitän kaksi hypo-
teesia. Tämä tahtoo siis sanoa, että tarkastelussa oli miten doktriinia, johtajuutta ja verkostoa
voisi hyödyntää erikoisjoukkojen hyödynnettävyyden parantamiseksi hybridivaikuttamisen
vastaiseen toimintaan. Heiska onkin tutkimuksessaan todennut, suomalaisten erikoisjoukkojen
kasvojenkohotus vaatisi etenkin johtosuhteiden kehittämistä, yhteistyön tiivistämistä eri taho-
jen kanssa, doktriinin tuottamisessa sekä strategisen kulttuurin jalostamisessa⁶⁷⁴.

5.2 Doktriini

Mitä doktriinilla oikeastaan tarkoitetaan? Tästä ollaan itse asiassa yleisesti melko samanmieli-
siä. Doktriinin tarkoitus on välittää parhaita käytänteitä ja oppeja sodankäynnistä. Se voi sisäl-
tää toimintatapoja, perinteitä ja kartutettua kokemusta, jota jalkautetaan sukupolvelta toi-
selle.⁶⁷⁵ Kuten teoriankin kohdalla, doktriinin ei kuitenkaan tarvitse olla formaalia ollakseen
olemassa. Toisin sanoen doktriini on aina olemassa, tiedostettiin ja tunnustettiin sitä tai ei.
Doktriinin tulee kuitenkin olla julkilausuttua ja dokumentoitua ollakseen formaalia.

Doktriinin suhde teoriaan onkin hyvin läheinen. Jos teorialla pyritään kuvaamaan erikoisope-
raatioiden luontoa, doktriini kuvaa erikoisoperaatioiden luonnetta. Sen ailahtelevuus näkyikin
erikoisjoukkojen käyttöperiaatteiden ja painopisteiden kehityksenä lähisotahistoriassa. Siten
doktriini on eräänlainen teorian praktinen ilmentymä, joka ammentaa teoriasta ja soveltaa sitä
kulloinkin vallitseviin olosuhteisiin. Vastavuoroisesti doktriiniin liittyvät näkemykset ja opit
sen soveltamisesta käytäntöön voivat merkittävästi rikastaa erikoisoperaatioteoriaa⁶⁷⁶.

⁶⁷⁴ Heiska (2020), s. 77.

⁶⁷⁵ Kiras, James D.: *Irregular Warfare, Understanding Modern Warfare*. David Jordan ym (eds.), Cambridge Uni-
versity Press, Cambridge, UK 2016, s. 322.

⁶⁷⁶ Stringer (2021), s. 87.

Doktriinilla on parhaiden käytänteiden jakamisen ohella monia muita hyötyvaikutuksia ja kaksi primäärifunktiota. Laadukkaasti tuotetulla doktriinilla on nimittäin toiminnallinen ja informatiivinen ulottuvuus. Se on samalla informatiivinen standardi, joka varmistaa joukkojen ja järjestelmien keskinäisen yhteensopivuuden ja pyrkimysten yhtenäisyyden (engl. *unity of effort*), ja toimii samalla laadunvarmistuksen työkaluna varmistamalla vaatimustenmukaisuutta osana benchmarkingia. Doktriini tarjoaa myös toiminnallisia sotataidollisia perusteita ja jos ei juridista niin ainakin normatiivista oikeutusta sekä valtuutusta käytännön toiminnalle.

Mietitäänpä esimerkiksi Yhdysvaltain erikoisjoukkodoktriinia, joka alkuvaiheessa oli hyvin sekalainen ja monenkirjava kokoelma näkökulmia, määritelmiä ja ohjeita. Erikoisjoukkojen johdosta keskitetty doktriinin jalostaminen on kuitenkin myöhemmin vahvasti yhdenmuokaistanut dokumentaatiota yhden kattoasiakirjan alle. Tämä on vuorostaan tuonut komentajille ja suunnittelijoille niin erikois- kuin yleisjoukoissakin teoreettisen läpileikkauksen erikoisjokosuorituskyvystä (informatiivisuus) samalla kun itse joukoille on tarjoutunut konkreettista ohjausta koulutuksensa ja kalustonsa kehittämisen tueksi (toiminnallisuus).⁶⁷⁷

Doktrinaalisen ohjauksen ytimessä onkin se, miten se tukee tiimalasimallin seuraavan tason tekijöiden kehittämistä – kuten millaista henkilöstöä ja teknologiaa tarvitaan. Laadukkaasti valmisteltu ja viestitty doktriini edistää myös mallin muiden osatekijöiden toimintaa, vaikkapa johtajuutta selkeyttämällä. Yhdysvaltain erikoisjoukkodoktriinin kehityksen hedelmät konkretisoituivat tässä suhteessa erikoisjoukkojen merkittävästi parempana hyödynnettävyytenä Irakin sodassa, kun sitä verrataan hyötykäyttöön Persianlahden sodassa (1990–1991), jossa johtajuuteen liittyvät seikat rajasivat erikoisjoukkojen käyttöä⁶⁷⁸.

5.2.1 Toiminnallinen funktio

Vahvistettu doktriini on toiminnallisesta näkökulmasta erikoisjoukoille itselleen äärimmäisen tärkeä. Vaikka kaikilla mailla ei ole (ainakaan julkista) erikoisjoukkodoktriinia, sen olemassaolo on selkeä indikaatio kyseisen valtion erikoisjoukkojen kypsyydestä⁶⁷⁹. Tällaisissa valtioissa erikoisjoukot eivät ole olemassa itsensä vuoksi, vaan niillä on virallisesti julistettu tarkoitus.

⁶⁷⁷ Bucci, Steven P.: *The Importance of Special Operations Forces Today and Going Forward, 2015 Index of U.S. Military Strength: Assessing America's Ability to Provide for the Common Defense*. Dakota L. Wood (ed.), The Heritage Foundation., Washington (D.C.) 2015, s. 56.

⁶⁷⁸ Kolehmainen, Jarkko: *Persianlahden sodasta operaatio Iraqi Freedomiin: Yhdysvaltain erikoisjoukkojen käytöperiaatteiden kehittyminen ja sen vaikutukset käytännön toimintaan*. Sotatieteiden maisterikurssi 2:n pro gradu -tutkielma, Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Helsinki 2013, passim.

⁶⁷⁹ Gehem ym. (2015), s. 48.

Vaikka doktriini ei vielä silkalla olemassaolollaan takaa erikoisjoukkojen strategista hyödynnettävyyttä, riittävän opillisen ohjauksen on todettu olevan sille edellytys. Esimerkiksi yksi Iranin vuosien 1979–1981 panttivankikriisin ratkaisuun pyrkineen erikoisoperaatio *Eagle Claw*'n epäonnistumiseen johtaneista tekijöistä oli juuri doktriinin puute.⁶⁸⁰

Asiaa voidaan alleviivata suorituskyvyn käsitelmän avulla. Puolustusvoimien suorituskkyjen kehittäminen noudattaa DOTMLPFI-suorituskkyymallia, jossa itse suorituskky muodostuu integroitujen osatekijöiden yhteisvaikutuksesta⁶⁸¹. Jos erikoisjoukoilta puuttuu doktriini, voidaananko puhua suorituskkyvystä? Eihän mitään Puolustusvoimien suorituskkyjä kehitetä ottamatta kantaa käyttöperiaatteisiin. Toki epäformaalikin doktriini on doktriini, mutta voidaan eitämättä kyseenalaistaa virallisen ohjauksen puutteen tarkoituksenmukaisuutta.

Doktriini on myös paljon tärkeämpi erikois- kuin yleisjoukolle. Tätä kuvastaa sen erityinen merkitys tiimalasimallissa esimerkiksi suhteessa DOTMLPFI-malliin, jossa suorituskkyvyn osatekijät ovat tasa-arvoisessa asemassa. Aselajijoukkojen tehtäväkenttä on paljon kapeampi, kun taas erikoisjoukkojen on, kuten todettu, äärimmäisen laaja. Aselajeista poiketen erikoissodankäynti edellyttääkin doktriinia, joka on riippumaton muiden puolustushaarojen taisteluopista. Koska erikoisjoukkotoiminnasta on kyse perustavanlaatuisesti erilaisesta toiminnasta⁶⁸², ei se sisälly minkään puolustushaaran oppiin.

Idea erikoisjoukkodoktriineista on myös kerännyt vastustusta. Vastustavien tahojen mielestä erikoisjoukkoja ei tulisi alistaa toiminnallisesti liian voimakkaasti johonkin tiettyyn muottiin tai reseptiin menestyksen saavuttamiseksi, sillä liiallinen toiminnallinen jäykkyys tappaa erikoisjoukoille omaleimaiset erikoiset toimintatavat ja käyttöperiaatteet⁶⁸³. Erikoisjoukot tarvitsevat riittävää sotataidollista ja älyllistä liikkumatilaa innovatiivisen ajattelun mahdollistamiseksi, mitä turhan kahlitseva doktriini voi pahimmillaan haitata⁶⁸⁴. Tämä lieneekin aivan tosi, mutta asiaan liittyy erikoisjoukkojen näkökulmasta kriittinen ehtolause.

⁶⁸⁰ Leslau (2010), s. 522; ks. myös Special Operations Review Group: *Rescue Mission Report*. American Public University System, APUS Richard G. Trefry Archives 1980. [<https://exhibit.apus.edu/files/original/5f7089e95a1f589fe1b01219ab58f105.pdf>], luettu 23.10.2023.

⁶⁸¹ Ks. Kosola (2013), s. 12–13.

⁶⁸² Luttwak, Canby & Thomas (1982).

⁶⁸³ Beckett, Ian F.W.: The study of counter-insurgency: A British perspective. *Small Wars & Insurgencies*, 1 (1), 1990, s. 47–53, doi:10.1080/09592319008422941; ks. myös Gray (1999).

⁶⁸⁴ Lambakis (2021), s. 208.

Koska erikoisjoukot vastaavat tehtäväkenttään ”laatikon ulkopuolella”, ne kohtaavat aivan valtavasti tehtäväävaruuden. Tehtävät voivat olla käytännössä mitä vain. Erään valtion erikoisjoukkokomentaja onkin todennut, että yksi erikoisjoukkojen helmasynneistä on, että ne kuvittelevat voivansa toteuttaa minkä tahansa tehtävän, mikä niille annetaan⁶⁸⁵. Naton erikoisjoukkodoktriinin päätehtävätyyppien runsas määrä sekä niiden liiallisen ylimalkainen kuvaaminen on niin ikään synnyttänyt mielikuvia siitä, että erikoisjoukkojen tulisi kyetä kaikkeen⁶⁸⁶.

Erikoisjoukkosuorituskyvyn varmistamiseksi ja resurssien kohdentamiseksi on näin ollen äärimmäisen tärkeää, että erikoisjoukkojen tehtävät sanallistetaan. Joukko, joka valmistautuu kaikkeen, ei ole lopulta valmis mihinkään, kun tosi on kyseessä. Kuvitelma, että ”tunnistamme kyllä erikoisjoukkojen tehtävän, kun sellainen tulee vastaan”, on vaarallista. Jos tehtäväprofileja ei tiedetä ennen toteutusta, ei ole käytännössä mitään mahdollisuutta valmistautua realistisella tavalla varsinaisten tehtävien toteuttamiseen. Tämä riistää erikoisjoukoilta niille tärkeän valmistautumisen ja harjoittelamisen mahdollisuuden.

Kysymys erikoisoperaatiodoktriinin toiminnallisesta sisällöstä on taas hankalampi, ja herättää enemmän eriäviä mielipiteitä⁶⁸⁷. Joitakin yleisiä teemoja voi toki hahmotella. Doktriinin tulee ilmentää teoriaa kuvaamalla, mitkä tekijät tuottavat suotuisia tuloksia erikoisoperaatioissa. Lisäksi sen tulisi sisältää selkeän tavoitteenasettelun⁶⁸⁸, johtamisjärjestelmän yleiskuvauksen, perusteet operatiiviseen suunnitteluun, erikoisjoukkojen joukkorakenteen sekä yhteistoiminnan kansallisten ja kansainvälisten kumppaneiden kanssa.⁶⁸⁹ Lisäksi doktriinin tulisi ottaa kantaa erikoisoperaatioiden ja -joukkojen määrittelyyn, nimetä päätehtävätyypit sekä korostaa mahdollisia toimintaan liittyviä rajoitteita⁶⁹⁰.

5.2.2 Informatiivinen funktio

Doktriinin informatiivisuus tarkoittaa, että se valistaa niin erikoisjoukkoja itseään kuin vertaisia toimijoita, poliittisia päättäjiä⁶⁹¹ kuin tavan kansalaisiakin. Informatiivisella dokumentaatiolla

⁶⁸⁵ Fábíán, Sándor: NATO Special Operations Forces: Even if It Is Not Broken Yet, It Needs to Be Fixed. *Special Operations Journal*, 4 (2), 2018, s. 193, doi:10.1080/23296151.2018.1511084.

⁶⁸⁶ Moon (2018); Fábíán (2018).

⁶⁸⁷ Kiras (2016), s. 322.

⁶⁸⁸ Mutanen (2021), s. 93.

⁶⁸⁹ Hilden (2018), s. 95–96.

⁶⁹⁰ Stringer (2021), s. 88.

⁶⁹¹ Cleveland, Charles T., James B. Linder & Ronald Dempsey: Special Operations Doctrine. *PRISM*, 6 (3), 2016, s. 11. Cleveland ym. kertovat, miten Yhdysvaltain armeijan erikoisjoukkojen doktriini edesauttoi informoimaan keskisiä päättäjiä joukkojen kyvykkyyksistä, erityisesti epäkonventionaalisesta sodankäynnistä.

voidaan siis täsmentää kaikille sidosryhmille paitsi sitä, mitä erikoisjoukot ovat, myös mitä niiden tulisi olla⁶⁹². Doktriinin informatiivinen luonne sekä sen standardisoiva vaikutus vertaisten näkökulmasta konkretisoituu monikansallisissa erikoisjoukko-operaatioissa. Yhdenmukaisen indoktrinaation ansiosta länsimaiset erikoisjoukot ovat operoineet menestyksellä ja samanaikaisesti muun muassa Naton alaisuudessa Afganistanissa, EU-johtoisesti Malissa ja YK:n alla Sudanissa, vaikka jokaisella organisaatiolla on oma erikoisjoukkodoktriininsa.⁶⁹³

Doktriini auttaa erityisesti kaikenlaisia päätöksentekijöitä tunnistamaan tilanteita, joissa erikoisjoukot voivat tuottaa lisäarvoa. Jos päättäjillä ei ole käytössään tarvittavaa tietoa siitä, milloin ja miksi tai tulisiko erikoisjoukkoja ylipäätään käyttää, saattaa hyvinkin olla, että erikoisjoukkoja ei kyetä hyödyntämään, kun niitä eniten kaivataan⁶⁹⁴. Samasta syystä erikoisjoukkojen käyttöperiaatteet ja päätehtävätyypit on määritettävä poliittis-strategisella tasolla. Kun vaatimukset ja erikoisjoukkotoiminnan tavoitteet on sanallistettu selkeästi, voidaan käynnistää keskustelu toiminnan käytännön toteutuksesta – ja pitäytyä siinä. Kun käyttöperiaatteista on sovittu ennakkoon, ei toteutusvaiheessa toiminta tarvitse erikseen perusteluita. Tämä mahdollistaa myös johdonmukaisen toiminnan yli vaalikausien.

Julkituotujen doktriinien päällimmäisenä välinearvona lienee niiden saavutettavuuden ohella mahdollisuus käyttää doktriinia osana strategista viestintää⁶⁹⁵. Tällä lienee kohteensa paitsi potentiaalisissa vastustajissa myös oman maan kansalaisissa. Tästä huolimatta monet länsimaatkin kommentoivat erikoisjoukkojen toimintaa hyvin niukkasanaisesti⁶⁹⁶. Sotilaallisten suorituskykyjen julkituominen, erikoisjoukot mukaan lukien, on kuitenkin jopa eräänlainen velvollisuus veronmaksajaa kohtaan. Vaikka operaatioturvallisuudesta on etenkin erikoisjoukkotoiminnassa pidettävä kiinni, Ilmari Käihkö Helsingin Sanomien kolumnissaan kirjoittaa osuvasti penätesään tietoja Puolustusvoimien erikoisjoukkojen Afganistanin toimista:

*”demokratiassa kansalaisilla on oikeus tietää, miten sotilaita käytetään ulko- ja turvallisuuspolitiikan instrumentteina.”*⁶⁹⁷

⁶⁹² Vrt. Mutanen (2021), s. 93.

⁶⁹³ Stringer (2021), s. 88.

⁶⁹⁴ Hilden (2018), s. 90; Horn, Bernd: The Strategic Utility of Special Operations Forces. *Canadian Military Journal*, 14 (4), 2014, s. 68; Gray (1998), s. 149.

⁶⁹⁵ Rauhala, Valteri: *Erikoisjoukkojen käyttöperiaatteet länsimaisten doktriinien mukaan*. Sotatieteiden kandidaattikurssi 105:n tutkielma, Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Helsinki 2021, s. 26.

⁶⁹⁶ Moon (2018), s. 8–9.

⁶⁹⁷ Käihkö, Ilmari: Erikoisjoukkojen arvoitus, *Helsingin Sanomat*, 16.4.2023. [<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000009440852.html>], luettu 10.1.2024.

Yleisempänäkin huolena on ollut, että erikoisjoukkojen hyödyntäminen etenkin epämääräisissä sotaa alempiasteisissa tilanteissa heikentää niiden vastuuttamista oikeusvaltionäkökulmasta, sillä toiminnan parlamentaarinen valvonta on haastavaa. Erikoisjoukkotoiminnan mystisen luonteen vuoksi jopa valtionhallinnon näkyvyys erikoisoperaatioihin ja kyky niiden ohjaamiseen on lähtökohtaisesti rajoittunut⁶⁹⁸. Erikoisoperaatiot eivät läheskään aina altistu samantylaiselle parlamentaariselle läpivalaisulle kuin tavanomaiset operaatiot.⁶⁹⁹ Tämä on haitallista paitsi oikeusvaltionäkökulmasta myös erikoisjoukoille itselleen, sillä erikoisoperaatioiden menestyksenkäs suorittaminen jää päätöksentekijöiltä pimentoon, ellei operaatioiden tuottamia suotuisia vaikutuksia kyetä markkinoimaan ylöspäin. Samaten toiminnan julkinen standardisointi, kuten avoimuus yleensä, on omiaan lisäämään luottamusta.

Lienee selvä, että muuttuva sodan kuva ja turvallisuusympäristö asettavat jatkuvasti uudenlaisia vaatimuksia myös erikoisjoukkojen käytölle⁷⁰⁰. Oletetusta soveltuvuudestaan huolimatta erikoisjoukkojen nykyinen tehtäväportfolio ei kuitenkaan nivelly sellaisenaan hybridivaikuttamisen vastaiseen toimintaan, etenkin kun vastapuolella on valtiollinen toimija⁷⁰¹. Esimerkiksi Naton doktriinin haittapuolena on fiksaatio terrorisminvastaiseen toimintaan, mikä ei täysin vastaa 2020-luvun uhkakuvastoa⁷⁰², jolloin erikoisjoukkoja ei nähdä terrorisminvastaista sotaa laajemmassa käyttökontekstissa⁷⁰³. Eri tutkijat ovatkin peräänkuuluttaneet muun muassa Naton doktriinin ja erityisesti erikoisjoukkojen taisteluoppien tarkastelua muuttuvan sodan kuvan vuoksi⁷⁰⁴. Hedenström ja Kristiansen ovat tehneet samaa kansallisella tasolla Norjassa⁷⁰⁵.

Optimitilanteessa doktriinilla huomioidaan sekä erikoisjoukkojen *horisontaalinen* että *vertikaalinen* hyödynnettävyys. Doktriineja haastaa siis ensinnäkin se, että hybridivaikuttaminen siirtää konfliktia yhä enemmän siviiliosa-alueiden pariin. Suppeimmillaan erikoisjoukot nähdään kuitenkin puhtaan sotilaallisena resurssina, kun niitä tulisi kyetä tarkastelemaan myös horisontaalisesti muiden osa-alueiden valossa.⁷⁰⁶ Jo Hoffmanin itsensä mukaan hybridi sodan

⁶⁹⁸ Byman & Merritt (2018), s. 80.

⁶⁹⁹ Moon (2018), s. 8–9.

⁷⁰⁰ Titulaer (2021), s. 92.

⁷⁰¹ Bringham, Ulvebne & Whitsell (2018), s. 15.

⁷⁰² Ks. esim. Moon (2018); Fábíán (2018).

⁷⁰³ Broyle & Blankenship (2017), s. 28.

⁷⁰⁴ Fabian (2018), s. 193; Drent, Margriet, Peter van Ham & Kees Homan: *Article 5 revisited —Is NATO up to it?* Policy Brief, Clingdael, Netherlands Institute of International Relations 2014, s. 5–6; Bachmann & Gunneriusson (2015), s. 84.

⁷⁰⁵ Hedenstrom & Kristiansen (2016), s. i; ks. myös Kolstad (2020).

⁷⁰⁶ Berg-Knutsen (2016), s. 61–68; Broyle & Blankenship (2017), s. 28, 30.

kuva tulee edellyttämään uutta doktriinia, joka kytkee virastojen väliset sekä sotilaallisten ja ei-sotilaallisten toimijoiden toiminnan saumattomaksi kokonaisuudeksi⁷⁰⁷.

Lisäksi doktriini ottaa ideaalitulanteessa kantaa toimintaan vertikaalisesti, koko konfliktijatkumolla⁷⁰⁸. Jos opinkappaleita ei päivitetä ottamaan huomioon toimintaa kaikilla intensiteettias-teilla, on epätodennäköistä, että poliittisia päämääriä ja kansallisia intressejä kyetään edistä-mään kaksinapaisen sota–rauha-jatkumon ulkopuolella. Esimerkiksi Lohaus on tutkimukses-saan todennut erikoisjoukkojen soveltuvan hyvin vastatoimiin aseellisen konfliktin alapuolella. Soveltuvuuden ehtona oli kuitenkin se, että mikäli doktriineja ei säädetä vastaamaan haasteisiin dikotomisten käsitysten tuolla puolen, kansallisen turvallisuuden intressejä ei kyetä varmista-maan koko konfliktijatkumolla operoivia vastustajia vastaan.⁷⁰⁹

Ajanmukaisen erikoisjoukkodoktriinin⁷¹⁰ tai -strategian⁷¹¹ puute on ollut viime vuosien kesto-aiheita myös suomalaisessa erikoisjoukkotutkimuksessa. Suomessa maa-, meri- ja ilmaoperaa-tioille on omat doktriinitason dokumentaationsa, mutta erikoisoperaatiot ovat osa yhteisen vai-kuttamisen doktriinia, jolloin erikoisjoukot jäävät vaille formalisoituja käyttöperiaatteita. Hil-denin mukaan erikoisjoukkojen optimoiminen ennen kaikkea hybridivaikuttamisen vastaiseen toimintaan edellyttää siten niiden käyttöperiaatteiden tarkastelua ja tarvittaessa uudistamista. Spesifi erikoisjoukkodoktriini kirkastaisi hybridivaikuttamisen vastaisen toiminnan tavoitteen-asettelua ja selkeyttäisi tarvittavien muokkausten, kuten esimerkiksi tehtävä- ja joukkoraken-nemuutosten toteuttamista.⁷¹²

Erikoisjoukkojen hybridivaikuttamisen vastaista toimintaa koordinoivan ohjauksen ei kuiten-kaan tarvitsisi ehdottomasti tulla formaalin doktriinin muodossa. Esimerkiksi Kolstad esitti Norjan erikoisjoukkojen kohdalla geneerisen operatiivisen ja juridisen konseptin (engl. *concept of operations*) laatimista erikoisjoukkotoiminnan mahdollistamiseksi hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa. Konsepti kuvailisi toiminnan organisoimista erikoisjoukkojen näkö-kulmasta, mutta tarjoaisi lisäksi toiminnan viitekehysten toimivaltuuskehysten sekä doktriinin tavoin kuvauksen erikoisjoukkojen muille viranomaisille tarjoamista kyvykkyyksistä. Toisin

⁷⁰⁷ Hoffman (2007), s. 50.

⁷⁰⁸ Mukaillen Gehem ym. (2015), s. 48.

⁷⁰⁹ Lohaus (2016), s. 75–91.

⁷¹⁰ Hilden (2018), s. 22; Heiska (2020), s. 77.

⁷¹¹ Mutanen (2021), tiivistelmä. Strategia, joka painottuu kehittämiseen, ei ole synonyyminen doktriinin kanssa, joka keskittyy tähänhetkisiin käyttöperiaatteisiin. Ne ovat kuitenkin monelta osin limittäisiä normeja.

⁷¹² Hilden (2018), s. 22.

sanoen konsepti voimaannuttaisi kentällä toimivia joukkoja, mutta evästäisi myös kaiken tasois-
ten sidosryhmien päätöksentekoa ja yhteistoiminnan järjestämistä.⁷¹³ Yhtä kaikki voidaan väit-
tää, että erikoisjoukkotoimintaa ohjaava dokumentaatio voisi monelta osin edesauttaa toimin-
nan niveltämistä myös hybridivaikuttamisen vastaiseen toimintaan. Hypoteesini on seuraava:

H3A1 Ohjaavien normien, kuten erikoisjoukkodoktriinin, puute heikentää suomalaisten erikoisjoukkojen hyödynnettävyyttä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa

5.3 Johtajuus

Erikoisjoukkoteoriani osatekijöistä johtajuus on kivijalka, jonka päällä kaikki muu lepää. Ilman johtajuuden alulle sysäävää voimaa, muita osatekijöitä on äärimmäisen hankala edistää. Grayn mukaan kaikista erikoisjoukkojen käyttöä säätelevistä vaikuttimista erikoisjoukot ovat riippu-
vaisimpia juuri sotilaallisten ja poliittisten johtajien ”*kompetenssista ja mielikuvituksesta*” –
aivan yhtä paljon kuin niiden toiminta edellyttää korkeatasoista taktista osaamista kentällä⁷¹⁴.
Toisin sanoen erikoisjoukot tarvitsevat ylimmältä poliittis-sotilaalliselta johdolta tukea, oh-
jausta ja riittävää osaamista ollakseen merkityksellinen resurssi⁷¹⁵.

Äärimmillään vietynä johtajuuden puute johtaa joko erikoisjoukkojen käyttämättömyyteen tai
vakavimmillaan erikoisjoukkojen väärinkäyttöön. Käytännössä käyttämättömyys on väärin-
käyttöä, kun erikoisjoukkojen hyödyntämisellä on absoluuttinen⁷¹⁶ tai suhteellinen⁷¹⁷ etu suh-
teessa yleisjoukkoihin, mutta erikoisjoukkoja ei käytetä. Vastavuoroisesti väärinkäyttö tapah-
tuu, kun yleisjoukkojen hyödyntämisellä on absoluuttinen tai suhteellinen etu erikoisjoukkoihin
nähdessä, mutta erikoisjoukkoja käytetään tästä huolimatta – usein taisteluopin vastaisesti. Ta-
vallisimmin erikoisjoukkojen väärinkäyttö kulminoituukin päättäjiin, joilla on puutteellinen
ymmärrys erikoisjoukoista.⁷¹⁸ Etenkin kyvyttömyys sisäistää eroa eliitin ja erikoisen välillä,
saattaa johtaa erikoisjoukkojen väärinkäyttöön eliitti- tai yleisjalkaväen tavoin.⁷¹⁹

⁷¹³ Kolstad (2020), s. xvi.

⁷¹⁴ Gray (1998), s. 149.

⁷¹⁵ Solli (2021), s. 88; Robinson, Linda, Austin Long, Kimberly Jackson & Rebeca Orrie: *Improving the Understanding of Special Operations: A Case History Analysis*. RAND Corporation, Santa Monica, CA 2018, s. 134.

⁷¹⁶ Absoluuttinen etu (engl. *absolute advantage*) saavutetaan tilanteessa, jossa tietyn tehtävän toteuttamisen hyödyt joko erikois- tai yleisjoukoilla ylittävät sen toteuttamisesta aiheutuvat kustannukset.

⁷¹⁷ Suhteellinen etu (engl. *comparative advantage*) todetaan tilanteessa, jossa sekä erikois- että yleisjoukoilla on absoluuttinen etu. Tällöin suhteellinen etu on sillä, jolla on parempi odotettavissa oleva hyödyn ja kustannusten suhde, mikäli tehtävä toteutetaan.

⁷¹⁸ Winters, Edward G. & Kent A. Paro: *The Misuse of Special Operations Forces*. Master’s Thesis, Naval Postgraduate School, Monterey, California 1994, 139–140. Ks. myös esim. Marsh, Kiras & Blocksome (2015), s. 3.

⁷¹⁹ Finlan (2008), s. 130; Gray (1998), s. 151, 191; Madden, Dan ym.: *Toward Operational Art in Special Warfare*. RAND Corporation, Santa Monica, CA 2016, s. xx. Näin on mm. Venäjä toiminut Ukrainassa.

Johtajuus koostuu kolmesta limittäisestä ja osin päällekkäisestä aspektista. Ensimmäkin erikoisjoukoilla on oltava riittävä *poliittinen tuki* toimintaa mahdollistavilta avainhenkilöiltä. Toinen tekijä on *erikoisjoukkojohtoisuus*. Ilma-aseen tavoin erikoisjoukkojen tulee siis lähtökohtaisesti olla erikoisjoukkohenkilöstön⁷²⁰ tai toiminnan tuntevan henkilöstön johdossa. Tähän liittyy myös tosiasiallinen mahdollisuus lausua ja antaa neuvoa sekä tarjota asiantuntijuutta erikoisjoukkoja koskevissa asioissa. Yleensä tätä aspektia konkretisoi puolustushaarastatus, mutta ei aina. Kolmas aspekti muodostuu *johtosuhteista*, jotka sementoivat erikoisjoukkojen kytkennän kaikilla sodankäynnin tasoilla ja kanavoivat johtajuutta käytännössä. Erikoisjoukkojen rakenteen tulisi yleisestikin ilmentää niiden eriävää roolia osana kansallista turvallisuutta⁷²¹.

Niin kutsuttu Holloway-raportti on paitsi poliittisen tuen osoituksena myös yleisemmin johtajuusaspektin kannalta indikatiivinen artefakti. Selvityslautakunnan puheenjohtajan mukaan nimetty dokumentti, joka laadittiin operaatio *Eagle Claw* jälkimainingeissa vuonna 1980, suosittelee spesifisti kahta asiaa Yhdysvaltain erikoisjoukkojen käytettävyyden varmistamiseksi. Ensimmäkin tuli perustaa korkea-arvoinen neuvonantoelin, joka antaisi korkeimmalle sotilaalliselle ja poliittiselle johdolle neuvoa erikoisjoukkojen käytöstä. Toiseksi tuli perustaa pysyvä erikoisjoukkojen johtoporras suoraan ylimmän johdon, eli puolustushaarakomentajien neuvoston alaisuuteen, sekä asettaa johtoportaan käyttöön tarvittava henkilöstö ja joukot.⁷²²

Yhdysvaltain erikoisjoukkojen johtoporras (engl. *United States Special Operations Command*, USSOCOM) perustettiin Cohen-Nunn lisäyksellä näiden suositusten pohjalta vuonna 1987. Samalla perustettiin alueellisten näyttämöiden erikoisjoukkojen johtoportaat (engl. *Theater Special Operations Command*, TSOC), jolloin erikoisjoukkojen operatiivinen johtaminen asetettiin erikoisjoukkojen itsensä käsiin (toinen johtajuuden aspekti). Tämä myös vähensi erikoisjoukkojen väärinkäyttöä.⁷²³ Vuonna 1989 erikoisjoukkojen taloudellinen riippuvuus muista puolustushaaroista päättyi, sillä *Major Force Program 11* -ohjelmalla USSOCOM:sta tehtiin oma tulosyksikkönsä, jolla oli oma, muista puolustushaaroista riippumaton budjettinsa.⁷²⁴

⁷²⁰ Ks. Wirtz (2021), s. 974–975.

⁷²¹ Glicken Turnley, Jessica: Operationalizing Organization, *Interdisciplinary Perspectives on Special Operations Forces*. Gitte Højstrup Christensen (ed.), Rosendahls A/S, Copenhagen 2017.

⁷²² Special Operations Review Group (1980), s. 60–61.

⁷²³ Ks. esim. Tucker, David & Christopher J. Lamb: *United States Special Operations Forces*. Columbia University Press, New York 2007.

⁷²⁴ Shamir, Eitan, & Eyal Ben-Ari: The Rise of Special Operations Forces: Generalized Specialization, Boundary Spanning and Military Autonomy. *Journal of Strategic Studies*, 41 (3), 2018, s. 341, doi:10.1080/01402390.2016.1209656; Ks. myös Luotola, Klaus: Erikoisjoukkojen epätavanomainen ote sodankäyntiin, *Epätavallisen tavallista: symmetrisen ja epäsymmetrisen sodankäynnin suhteesta*. Marko Palokangas & Antti Paronen (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Julkaisusarja 2: Tutkimusselosteita nro 23, PunaMusta Oy, Joensuu 2022, s. 38.

Kanadan erikoisjoukoissa johtajuutta on kuvastettu vuorostaan kolmen A-kirjaimen säännöllä. Erikoisjoukoilla tulee siis olla suora pääsy (vrt. poliittinen tuki, engl. *access*) erikoisoperaatioiden toteuttamisen kannalta keskeisiin päättäjiin. Tämä tukee erikoisjoukkojen roolinmuodostusta strategisella tasolla, millä varmistutaan, että valtio käyttää oikeita välineitä haasteiden ratkaisemiseen. *Autonomialla* (vrt. erikoisjoukkojohtoisuus, engl. *autonomy*) varmistetaan erikoisjoukoille elintärkeä mukautumiskyky. Samaten korkea autonomia ruokkii verkostojen muodostamista, kun erikoisjoukoilla on vapaus aloitteelliseen yhteistoimintaan kansallisten ja kansainvälisten kumppanien kanssa. Viimeisenä hallinnollinen ja operatiivinen *auktoriteetti* (vrt. johtosuhteet, engl. *authority*) erikoisjoukkoinstituutiosta takaa tehokkaan johtamisen.⁷²⁵

Samat huolenaiheet koskevat osin myös suomalaisia erikoisjoukkoja. Ainakaan avoimesti väkevää poliittista tukea ei ole ollut nähtävissä. Samaten erikoisjoukot asemoituvat muiden puolustushaarojen alaisuuteen, toisin kuin Päämajan kaukopartio-osastot, eikä erikoisjoukoilla ole päätoimista erikoisjoukkokomentajaa. Esimerkiksi Mutanen onkin nostanut esille Puolustusvoimien erikoisjoukkojen hyödynnettävyyden kasvattamiseksi muun muassa operatiivis-strategisen kytkennän vahvistamisen. Osaratkaisuihin hän on esittänyt johtajuuden kannalta keskeisiä teemoja, kuten erikoisjoukkojen johtosuhteiden sekä erikoisjoukkotoimintaa ja -operaatioita koskevan neuvonantotoiminnan kehittämistä.⁷²⁶

5.3.1 Poliittinen tuki

Lisäarvon tuottamiseksi erikoisjoukot tarvitsevat jatkuvaa poliittista ohjausta toiminnalleen⁷²⁷. Siksi poliittisen tason tuki ja ohjaus on korvaamatonta erikoisjoukkojen kehittämiseksi ja toiminnalle pitkässä juoksussa⁷²⁸. Suomi ei muodosta tässä tapauksessa poikkeusta. Koska erikoisjoukkojen käytön perustana toimivat kansallisen tason päämäärät, tarvitaan poliittista tahtoa käytön aktualisoitumiseksi⁷²⁹. Grayn melkoisen jyrkkiä sanoja mukaillen:

*”Poliittinen ohjaus on välttämätöntä erikoisjoukkojen strategiselle merkitykselle; ja strateginen hyöty voidaan saavuttaa vain operatiivisen ja taktisen toiminnan seurauksena. Ei ole mitään muuta!”*⁷³⁰

⁷²⁵ CANSOFCOM (2020), s. 28.

⁷²⁶ Mutanen (2021). Esim. Gray (1999) suhtautuu varuksellisesti päättäjien valistamisen mahdollisuuteen.

⁷²⁷ Moon (2018).

⁷²⁸ Robinson ym. (2018), s. 134.

⁷²⁹ Mutanen (2021), s. 82.

⁷³⁰ Lainattu artikkelissa Lambakis (2021), s. 206. Käännetty tutkijan toimesta.

Perinteisesti puolustushaaran nousun taustalla onkin ollut eräänlainen poliittinen suojelija, kuten aiemmin mainitut mahanilaiset, Theodore Roosevelt tai Vilhelm II. Myös erikoisjoukoilla on ollut omia suojelijoitaan, jotka ovat merkittävästi vaikuttaneet niiden etabloitumiseen. Esimerkiksi Yhdysvaltain presidentti John F. Kennedy piti erikoisjoukkoja ja varsinkin niiden vastakumouksellisia kykyjä huomattavassa arvossa. Hän käytti aikaa erikoisjoukkojen käyttöperiaatteisiin ja kalustoon tutustumiseksi sekä ohjasi henkilökohtaisesti kummankin kehittämistä Vietnamin sodan alla.⁷³¹

Muita tunnettuja suojelijoita ovat esimerkiksi Donald Rumsfeld ja Franklin D. Roosevelt Yhdysvalloissa sekä Iso-Britannian pääministerit Margaret Thatcher⁷³² ja Winston Churchill⁷³³ sekä marsalkka Claude Auchinleck, joka tuki *Special Air Servicen* (SAS) perustamista toisessa maailmansodassa⁷³⁴. Juuri näiden aikaisempien poliittisten voimahahmojen edesottamukset olivat ratkaisevia sille, että jokseenkin pysyviä, virallisia erikoisjoukkoja kyettiin toisen maailmansodan aikana perustamaan. Vastaavasti toisen maailmansodan jälkeinen erikoisyksiköiden lakkauttaminen johtui siitä, ettei tarvittavaa poliittista tahtoa ja tukea ei ollut⁷³⁵.

Tukitarve ei kuitenkaan koske ainoastaan poliittisia päättäjiä. Erikoisjoukot ovat määritelmällisesti aina marginaalinen suorituskyky turvallisuusviranomaisten kirjossa, eikä niillä tule sen tähden koskaan olemaan kovin suurta massaa kyvykkyksiensä markkinointiin⁷³⁶. Ne eivät kykene tehokkaasti pitämään puoliaan, ja ovat usein altavastaajan asemassa suhteessa muihin toimijoihin. Siksi erikoisjoukot tarvitsevat laajaa tukea koskien niin ylintä valtionjohtoa, parlamenttia, puolustushaaroja ja valtionvirastoja. Tämä pätee toimintaan kaikilla konfliktijatkumon asteilla.⁷³⁷ Erityisen tärkeässä roolissa ovat ylimmän sotilasjohdon henkilöt, joiden tukea erikoisjoukkojen tulisi nauttia. Joissakin tapauksissa arvovaltaiset sotilashenkilöt ovatkin toimineet vipuvartena tärkeiden erikoisjoukkoaiheisten esitysten läpiviemiseksi.⁷³⁸ Grayn mukaan on välttämätöntä, että asevoimien ylin johto omaa erikoisjoukkoja tukevan mentaliteetin⁷³⁹.

⁷³¹ Irwin & Wilson (2022), s. 28.

⁷³² Anglim (2011), s. 16–20.

⁷³³ Arquilla, John (ed.): *From Troy to Entebbe: Special Operations in Ancient and Modern Times*. University Press of America, Inc., Lanham, Maryland 1996, s. 195.

⁷³⁴ Gray (1999).

⁷³⁵ Marsh, Kiras & Blocksome (2015), s. 1; Rubright, Richard W.: *A Unified Theory for Special Operations*. JSOU Report 17-1, Joint Special Operations University, MacDill Air Force Base, Florida 2017, s. 16.

⁷³⁶ Ks. Robinson ym. (2018), s. 217.

⁷³⁷ Gray (1999).

⁷³⁸ Robinson ym. (2018), s. 211–212.

⁷³⁹ Gray (1999).

Samalla erikoisjoukot tarvitsevat myös varjelua omien suojelijoidensa epärealistisilta fantasi-oilta. Tällaiseen sortui esimerkiksi presidentti Lyndon B. Johnson kuvitellessaan erikoisjoukkojen kykenevän tarjoamaan vaivihkaisen voiton Vietnamissa rajan ylittävillä kevyillä iskuosastohyökkäyksillä.⁷⁴⁰ Myöhemmin erikoisjoukot ovat kärsineet myös liian alhaisesta käytöstä, mikä asettaa suorituskyvyt kataboliseen tilaan ja heikentää henkilöstön sitoutuneisuutta. Toisinaan taas ongelmana on liiallinen operatiivinen tempo. Kuten Gray asian ilmaisee:

”... koska he ovat poikkeuksellisen siunattuja soturihyveillä, komentajat tapaavat käyttää [erikoisjoukkoja] kuin teini-ikäiset urheiluautoja, ja vastaavilla ja ennakoitavilla tuloksilla.”⁷⁴¹

Muun muassa vastaavanlaisten väärinkäytösten ehkäisemiseksi, erikoisjoukot on Yhdysvalloissa kudottu kiinteästi osaksi poliittista koneistoa. Yksi todistuskappale tästä on se, että vuonna 1987 perustettua Yhdysvaltain erikoisjoukkojen johtoporrasta (USSOCOM) asetettiin samalla valvomaan avustava erikoisoperaatioiden ja matalan intensiteetin konfliktien puolustusministeri (engl. *Assistant Secretary of Defense, Special Operations/Low-Intensity Conflict, ASD SO/LIC*)⁷⁴². Tällä vakiinnutettiin poliittinen tuki, sillä Yhdysvaltain kongressi katsoi oikeavansa tällä puolustusministeriön aikaisemmin osoittamaa välinpitämättömyyttä erikoisoperaatioita ja matala-asteisia konflikteja kohtaan⁷⁴³.

Syyskuun 11. päivän terrori-iskun jälkeen erikoisjoukkojen poliittinen sidonnaisuus on vain vahvistunut. Yhteysupseerien vahva verkosto Washingtonissa mahdollistaa sormen pitämisen pääkaupungin sykkeellä ja edesauttaa ”byrokraattista yrittäjyyttä” tilanteissa, joissa erikoisjoukoille on kysyntää⁷⁴⁴. Esimerkiksi Yhdysvalloissa vastaterrorismista Valkoisessa talossa vastaavan johtajan tehtävässä on syyskuun 11. päivän iskujen jälkeen ainakin vuoteen 2018 asti ollut erikoisjoukkojen upseeri⁷⁴⁵. Neuvonantotoiminta liittyy kuitenkin ennen kaikkea erikoisjoukkojohtoisuuteen.

⁷⁴⁰ Gray (1999).

⁷⁴¹ Gray (1998), s. 167.

⁷⁴² Luotola (2022), s. 38.

⁷⁴³ Robinson ym. (2018), s. 63.

⁷⁴⁴ Culbertson, Shannon & Alice Hunt Friend: *Special Obfuscations: The Strategic Uses of Special Operations Forces*. CSIS Briefs, Center for Strategic and International Studies, 6.3.2020. [<https://www.csis.org/analysis/special-obfuscations-strategic-uses-special-operations-forces>], luettu 17.10.2022.

⁷⁴⁵ Robinson ym. (2018), s. 224.

5.3.2 Erikoisjoukkojohtoisuus

Perusteet erikoisjoukkojen osallistamiselle erikoisjoukkoja koskevassa päätöksenteossa ovat yksinkertaiset. Erikoisjoukot ovat tehokkaimmillaan, kun operaatio- ja tehtäväsuunnittelua tekevät ja tukevat henkilöt, jotka ymmärtävät erikoissodankäyntiä⁷⁴⁶. Siten erikoisjoukkojen tulee operoida yhtenäisen johdon alaisuudessa, joka tuntee joukkojen käyttöön liittyvät suorituskyvyt ja rajoitteet ja on kykenevä johtamaan toimintaa sen mukaisesti⁷⁴⁷. Tämä ei väistämättä tarkoita sitä, että *erikoisjoukkojen* olisi johdettava erikoisjoukkoja. Osaaminen ratkaisee.

Historiaan peilaten yleisjoukkojen johtajan asettaminen erikoisjoukkojen peräsimeen on kuitenkin tyypillisesti ollut epäoptimaalinen ratkaisu. Konventionaalisilla johtajilla on tavallisesti ollut vaikeuksia hyödyntää erikoisjoukkoja tehokkaasti ja strategisesti, mikä on pahimmillaan maksanut ihmishenkiä.⁷⁴⁸ Esimerkiksi Turkissa erikoisjoukkojen strategisen hyötyarvon on katsottu olevan yhteydessä siihen, missä määrin erikoisjoukkoja käytetään yleisjoukkojen alaisuudessa⁷⁴⁹. Wirtz on niin ikään todennut, ettei erikoisjoukkoja tule tuhata toisarvoisiin tehtäviin yleisjoukkojen alaisuudessa. Hyvin rajallisen resurssin käyttäminen toissijaisiin tavoitteisiin ei yksinkertaisesti ole taloudellista.⁷⁵⁰ Sen sijaan erikoisjoukot tulisi asettaa itsensä johdettavaksi suoraan korkeimman mahdollisen johdon alle.⁷⁵¹

Esimerkkejä erikoisjoukkojen rapautumisesta konventionaalisen johdon alaisuudessa löytyykin koko erikoisjoukkohistorian ajalta. Natsi-Saksan tiedustelupalvelun *Abwehrin* alaisuudessa toimineet Brandenburger-joukot tukahtuivat amiraali Wilhelm Canariksen alaisuudessa, eivätkä ne koskaan saavuttaneet suurta suosiota Hitlerinkään silmissä. Sittemmin ne sulautettiin osaksi *Großdeutschland*-eliittidivisioonaa. Canariksen ja Brandenburgereiden jättämän tyhjiön täytti ”Euroopan vaarallisin mies”, everstiluutnantti Otto Skorzeny SS-kommandoineen, jotka vastasivat muun muassa näyttävästä Mussolinin vapautusoperaatiosta. Tästä huolimatta myös SS-erikoisjoukot jäivät *Wehrmachtin* jalkoihin, sillä erikoisoperaatiot eivät istuneet massiiviseen ja nopeita voittoja tavoittelevien maavoimien taisteluoppiin.⁷⁵²

⁷⁴⁶ Gray (1999).

⁷⁴⁷ Ansbacher, Yair & Ron Schleifer: How Special Operations Forces Can Contribute Strategically to Modern Wars. *The RUSI Journal*, 166 (4), 2021, s. 39, doi:10.1080/03071847.2021.1957707.

⁷⁴⁸ Ks. esim. Tucker, & Lamb (2007); Finlan (2008), s. 4.

⁷⁴⁹ Aydiner, Cihan & Hasan Bilgin: The Strategic Utility of Turkish Special Operations Forces from the Seljuks to the Republic of Turkey. *Special Operations Journal*, 6 (2), 2020, s. 169–170, doi:10.1080/23296151.2020.1820815.

⁷⁵⁰ Solli (2021), s. 88.

⁷⁵¹ Wirtz (2021), s. 986.

⁷⁵² Gray (1999).

Konventionaalisten johtajien antipatia erikoisjoukkoja kohtaan vaikuttaisikin olevan melko yleinen ilmiö, ainakin Yhdysvaltain asevoimissa ja etenkin ennen 2000-lukua⁷⁵³. Toiminnalle luonteenomaiset piirteet, salamyhkäisyys, oletettu elitismi ja yleinen poikkeaminen muutoin asevoimien yhdenmukaisista standardeista aiheuttanevat laajemminkin epäluottamusta erikoisjoukkoja kohtaan. Siksi ei vaadi suurta älyllistä harppausta kuvitella, että myös muissa maissa esiintyisi vastaavaa vastahakoisuutta. Kuten Alfred H. Paddock on sangen osuvasti todennut:

*”[On] eräs teema, joka leimaa koko erikoissodankäynnin historiaa: tarina epäroivästä ja vastahakoisesta armeijasta, joka yrittää selviytyä luonteeltaan epätavanomaisten käsitteiden ja organisaatioiden kanssa.”*⁷⁵⁴

Vaikka USSOCOM perustettiin jo 1987, konventionaalisen operatiivisen johtoportaana kielteinen suhtautuminen erikoisjoukkoihin (kylmän sodan aikaisen doktriinin lisäksi) heikensi erikoisjoukkojen käyttöarvoa vielä Persianlahden sodassa. Etupäässä komentavan kenraalin Norman Schwarzkopfin osoittama epäluottamus erikoisjoukkoja kohtaan supisti erikoisjoukkojen toiminnanvapautta. Schwarzkopf määräsi kaikkien yhdysvaltalaisen erikoisjoukkojen toiminnasta ja edellytti operaatioihin hänen eksplisiittistä hyväksyntäänsä. Hän käytti kuitenkin veto-oikeuttaan kieltääkseen lähes kaikki ehdotetut tehtävät. Erikoisjoukkoja ei myöskään osallistettu suunnitteluun eikä niille kohdennettu merkityksellisiä tehtäviä.⁷⁵⁵

Erikoisjoukot olivat muutenkin epäedullisessa asemassa. Kun Yhdysvaltain keskisten joukkojen johtoportaana (engl. *United States Central Command*, CENTCOM) puolustushaarakohtaisina komentajina oli kolmen tähden kenraaleja ja amiraaleja, sotänäyttämön erikoisjoukkoja johti everstin arvoinen upseeri. Tämä asymmetria teki erikoisoperaatioista toissijaisia. Erikoisjoukkojen alistaminen yleisjoukoille johti usein siihen, että ne absorboitiin yleisjoukoista koostuviin yksiköihin ja käytettiin eliittijalkaväen tapaan vähäpätöisemmissä rooleissa. Erikoisjoukot toimivat puolustushaarojen alaisuudessa eivätkä omana organisaationaan, kuten myöhemmin on tullut tavaksi. Esimerkiksi Irakin sotaan tultaessa erikoisjoukot kansainvälisine kumppaneineen toimivat yhden erikoisoperaatioiden johtoportaana alaisuudessa.⁷⁵⁶

⁷⁵³ Fitzsimmons (2003), s. 213; Gray (2005), s. 207–208.

⁷⁵⁴ Grayn (1999) mukaan Paddock, Alfred H. Jr.: *U.S. Army Special Operations, Its Origins: Psychological and Unconventional Warfare, 1941–1952*. National Defense University Press, Washington 1982, s. 159.

⁷⁵⁵ Kolehmainen (2013), s. 97–98, 100.

⁷⁵⁶ Weitz, Richard: Jointness and desert storm: a retrospective. *Defense & Security Analysis*, 20 (2), 2004, s. 144, doi:10.1080/1475179042000219107; Kolehmainen (2013), s. 100.

Persianlahden sodan tavoin erikoisjoukkojen hyödyt rajoittuivat niin ikään Vietnamin sodassa, kenraali William Westmorelandin alaisuudessa, vain neulanpistokseksi sotatoimien kokonaisuudessa⁷⁵⁷. Yhdysvaltain armeijan erikoisjoukkojen asettaminen rajavartiointitehtäviin Etelä-Vietnamiin on yhä oppikirjaesimerkki erikoisjoukkojen väärinkäytöstä⁷⁵⁸. Erikoisjoukkoja ei niin ikään alistettu ylimmän tason johtoon Bosniassa (1992–2004), Kosovossa (1999–) tai Ateenan vuoden 2004 olympialaisten taistelujärjestyksissä. Tämä aiheutti kitkaa, sillä toiminta tuli koordinoita hyvin ahtaan komentoketjun lävitse tai kansallisten johtoportaiden kautta.⁷⁵⁹

Vastavuoroisesti terrorisminvastainen sota hyötyi suunnattomasti siitä, että kaikki erikoisjoukkojen operointiin vaadittavat resurssit operoivat yhden johtoportaan ja erikoisjoukkotaustaisen komentajan alaisuudessa⁷⁶⁰. Erikoisjoukkojohtoisuus palvelee siis kokonaistoimintaa käytännönläheisistä operatiivista syistä. Oman lisäarvonsa tähän tuovat hyvin arkiset syyt. Esimerkiksi se, että erikoisjoukkotaustainen väki ymmärtää paremmin erikoisjoukkojen eetosta, koulutustaustaa sekä riskitekijöitä. On erityisen tärkeää, että johtajat ymmärtävät erikoisoperaatioissa olevan kyse perusteellisen erilaisesta toiminnasta. Erikoisjoukkojen rivistä nousseet johtajat ansaitsevat myös helpommin uskottavuutta ja arvostusta tiiviissä ja vaativassa porukassa.

Erikoisjoukkojohtoisuus tarkoittaa myös erikoisjoukkojen osallistamista tilanteissa, joissa niillä ei ole formaalia päätäntävaltaa. Muun muassa Yhdysvaltain erikoisjoukkoyhteisössä on koettu, että niin asevoimissa, muissa virastoissa kuin kongressissa vallitsee epätietoisuutta erikoisjoukkojen hyödynnettävyydestä⁷⁶¹. Sama huolenaihe on nostettu esiin tanskalaisessa erikoisjoukkotutkimuksessa⁷⁶². Tanskan entinen erikoisjoukkokomentaja, kenraalimajuri Peter Boysen onkin todennut, että toisinaan on ollut vaikea vakuuttaa ylempiä päätöksentekijöitä erikoisjoukkojen hyödynnettävyydestä. Tämän seurauksena erikoisjoukkoja on hyödynnetty marginaalisesti suhteessa siihen, millaisia tehtäviä erikoisjoukot ovat päteviä suorittamaan. Viitaten aiempaan hiekkametaforaan, päättäjien on tiedostettava ”hiekan” olemassaolo ja merkitys.⁷⁶³

⁷⁵⁷ Leslau (2010), s. 512–513.

⁷⁵⁸ Gray (1999), s. 2–24.

⁷⁵⁹ Davis, Arthur D.: The Regional Special Operations Headquarters Franchising the NATO Model as a Hedge in Lean Times. *Joint Force Quarterly*, 67 (4), 2012, s. 73.

⁷⁶⁰ Flynn, Michael T., Rich Juergens & Thomas L. Cantrell: Employing ISR: SOF Best Practices. *Joint Force Quarterly*, 50, 2008, s. 60. Osasto oli nimeltään *Joint Special Operations Task Force* (JSOTF), eli (puolustushaarojen) yhteinen erikoisoperaatio-osasto.

⁷⁶¹ Robinson ym. (2018), s. 217.

⁷⁶² Ks. Ehrensverd Jensen (2017), s. 189–202.

⁷⁶³ Dalgaard-Nielsen & Nielsen (2019), s. 83, 86.

Vika ei ole päättäjissä itsessään. Päätöksentekijöitä kiinnostaa omien toimintavaihtoehtojensa laajentaminen – missä erikoisjoukot voivat todetusti auttaa⁷⁶⁴. Jotta tämä vuorovaikutussuhde toimisi, tulisi erikoisjoukkohenkilöstön myös kyetä antamaan päätöksentekijöille neuvoa ja avustamaan heitä vaihtoehtojen sekä seurausten kartoittamisessa.⁷⁶⁵ Grayn toista pääväittä-mää⁷⁶⁶ mukaillen, ellei erikoisjoukkoja koskevaa tietoutta ole eikä välitöntä tietolähdettä ole saatavilla, erikoisjoukot eivät tosiasiallisesti laajenna päätöksentekijöiden keinovalikoimaa⁷⁶⁷.

Päättäjien suhtautuminen erikoisjoukkotoimintaan voi kuitenkin olla hieman ambivalentti. Grayn mukaan erikoisjoukot voivat yhtäältä olla ulkopuoliselle päätöksentekijälle kiehtova työkalu, mutta toisaalta synnyttää myös suurta epäluuloa. Erikoisjoukkojen käyttö saattaa siksi tietyissä länsimaissa, esimerkiksi Saksassa, edellyttää vuolaammin perusteluita, kun taas esimerkiksi Israel suhtautunee erikoisoperaatioihin suoraviivaisemmin. Samalla asevoimien vastustus erikoisjoukkojen käyttöä kohtaan kasvaa, mitä intensiivisempi konflikti on kyseessä.⁷⁶⁸ Toisaalta siviili-instituutioiden vastustus korostunee konfliktijatkumon toisessa päässä, mitä syvempää rauhaa eletään.

Tässä suhteessa erikoisjoukkojen ylin johto näyttelee merkittävää roolia, sillä he muodostavat käytännön keskusteluyhteyden valtiolliseen päätöksentekoon. Vuorovaikutustilaisuudet valti-onhallinnon kanssa, vierailujen isännöinnit ja kuulemiset eri elimissä ovatkin tärkeitä tilaisuuksia tietoisuuden lisäämiselle erikoisjoukkojen näkökulmasta. Täten on tärkeää, että erikoisjoukkojen puolella vuorovaikutuksesta vastaa taho, jolla on tarvittava arvovalta, resurssit ja kyvyt hedelmälliseen keskusteluun ja neuvonantoon.⁷⁶⁹ Erikoisjoukkojohtoisuus ja neuvonantotoiminta tiivistyvätkin erikoisjoukkokomentajassa.

Erikoisjoukkokomentaja toimii paitsi erikoisjoukkojen *de jure* -johtajana myös asevoimien ja puolustuspoliittisen johdon ensisijaisena neuvonantajana erikoisjoukkoasioissa. Neuvonantajan roolissa erikoisjoukkokomentajan tehtävänä olisi antaa strategista neuvoa erikoisjoukkoja koskevissa kysymyksissä.⁷⁷⁰ Täten hän muodostaisi henkilökohtaisesti operatiivis-taktisen ja strategis-poliittisen tason välisen neuvotteluyhteyden. Viime kädessä erikoisjoukkokomentajalla

⁷⁶⁴ Gray (1998), s. 168, 174; ks. myös Lambakis (2021), s. 207.

⁷⁶⁵ Madden ym. (2016), s. xx; Gray (1999).

⁷⁶⁶ Gray (1998), s. 168, 174; ks. myös Lambakis (2021), s. 207.

⁷⁶⁷ Horn (2014), s. 68.

⁷⁶⁸ Gray (1999), s. 3; Hilden (2018), s. 90.

⁷⁶⁹ Robinson ym. (2018), s. 214 mukaillen.

⁷⁷⁰ Bilo (2021), s. 2; Mattelaer, Alexander: *Why Belgium Needs a Special Operations Command*. Security Policy Brief, No. 70, Egmont Royal Institute for International Relations 2016, s. 5–6.

olisi myös mahdollisuus linjata ja täydentää kysymyksiä, jotka eivät avaudu päättäjille julkisesta tai turvaluokitellusta tietoaineistosta, kuten doktriinista⁷⁷¹.

Operatiivisen johtajan roolissa erikoisjoukkokomentajalla olisi äärimmäinen ammatillinen ja juridinen vastuu operaatioista⁷⁷². Ammatillisessa mielessä olisi tietenkin myös reilua, että tällaisella henkilöllä olisi *de facto* -kyky toiminnan ohjaamiseen, valvomiseen ja johtamiseen. Lisäksi kansallisen erikoisjoukkokomentajan tulisi koordinoita *kaikkien* kansallisten erikoisjoukkojen yhteensulautumista ja yhteistoimintaa⁷⁷³. Parhaimmillaan tämä tarkoittaisi Suomen tapauksessa myös Poliisin ja Rajavartiolaitoksen erikoisjoukkojen välillistä ohjausvastuuta.

Erikoisjoukkokomentajalla tulisi myös olla riittävä formaali auktoriteetti. Mattelaerin mukaan erikoisjoukkojen johtoporrasta johtaisi ja erikoisjoukkokomentajana toimisi ideaalitulassa kokenut kenraalikunnan edustaja, joka vastaisi erikoisjoukkojen kehittämisestä ja ohjaamisesta⁷⁷⁴. Esimerkiksi Yhdysvalloissa parlamentaarinen tahto oli vastoin Pentagonin ja puolustushaarakomentajien neuvoston puheenjohtajan, amiraali William J. Crowen ehdotusta, että USSOCOM:n johtoon asetetaan neljän tähden kenraali, jotta hän olisi symmetrisessä asetelmassa muuhun asevoimien johtoon nähden⁷⁷⁵. Tällä tavoin vältyttiin ongelmilta, joita epäsuhtainen komentajien hierarkia Persianlahden sodassa oli aiheuttanut⁷⁷⁶.

Erikoisjoukkojen käytölle tai kehittämiselle hedelmällisten poliittisten markkinointitilaisuuksien tunnistaminen on niin ikään tärkeää. Klassinen esimerkki tästä on presidentti John F. Kennedy vierailu Fort Braggin sotilastukikohdassa. Kysyntä kohtasi tarjonnan, kun erikoisjoukko-yhteisö onnistui markkinoimaan suorituskykyään presidentille, joka oli jo raottanut ovea erikoisjoukkojen kyvykkyyksille. Toinen vastaava esimerkki löytyy terrorisminvastaisen sodan ajalta. Vastaavasti silloisen Yhdysvaltojen kansallisen turvallisuuden neuvoston erityisneuvonantajan Richard A. Clarken huomautukset erikoisjoukkojen käytöstä vastaterrorismiin kaikui-
vat kuuroille korville ennen syyskuun 11. päivän terrori-iskuja. Vuoden 2001 jälkeen konsensus

⁷⁷¹ Esimerkiksi Naton SOFCOM:n komentaja toimii samanaikaisesti SACEUR:n ja Naton operaatiojohtoportaan johtoesikunnan (engl. *Supreme Headquarters Allied Powers Europe SHAPE*) neuvonantajana erikoisjoukkoasioissa (engl. *Special Operations Forces Advisor, SOFAD*). Ks. *AJP-3.5* (2019), s. 16.

⁷⁷² Gehem ym. (2015), s. 32.

⁷⁷³ Mattelaer (2016), s. 5–6.

⁷⁷⁴ Sama.

⁷⁷⁵ Irwin & Wilson (2022), s. 40; Kokoshin, Andrey A.: Fenomen "gibridnoj vojny" v silovoj sostavlyauschej sovremennoj mirovoj politiki. *Vestnik Rossiyskoy Akademii Nauk*, 88 (11), 2018, s. 971–978.

⁷⁷⁶ Weitz (2004), s. 144.

on ollut käsinkosketeltavaa.⁷⁷⁷ Nähtäväksi jää, osoittautuuko hybridivaikuttamisen vastainen kamppailu tällaiseksi erikoisjoukkoja eteenpäin vieväksi mahdollisuudeksi.

Tämä vaatisi kuitenkin proaktiivisia toimia. Tuomalla erikoisjoukkojen käyttöön paneutuneita neuvonantajia poliittisten päättäjien, esimerkiksi ministeriötason, saataville voidaan tunnistaa erikoisjoukkojen potentiaalisia käyttötilanteita – ja myös käyttää niitä joustavammin sekä matalammalla kynnyksellä⁷⁷⁸. Nimetyt erikoisjoukkoneuvonantajat voisivat toimia erikoisjoukko-suorituskyvyn markkinoijina ja sanansaattajina myös puolustushallinnon ulkopuolella. Tämä vuorostaan tukisi erikoisjoukkojen käyttöä, muiden pohjoismaiden tavoin, osana laajempaa, sotilaallisen maanpuolustuksen ulkopuolista kansallisen turvallisuuden tehtäväkenttää.⁷⁷⁹

Pelkkien neuvonantajien lisäksi on kiinnitettävä huomiota siihen, *miten* erikoisjoukkoasioita markkinoidaan. Erikoisoperaatiot ja -joukot sekä niihin liittyvä terminologia tulisi kyetä tuomaan selkosanaisesti esille. Esimerkiksi päätehtävätyypit ovat kaikkien toimialalla työskentelevien vakiosanastoa. Alati kehittyvä doktriini ja päätehtävätyyppien valikoima ei kuitenkaan avaudu intuitiivisesti ulkopuolisille.⁷⁸⁰ Sen sijaan voisi olla mielekkäämpää puhua erikoisjoukkojen tehtävistä osana kokonaisvaltaisia kansallisen turvallisuuden tehtäviä⁷⁸¹, kuten hybridivaikuttamisen vastaisia tehtäviä, pelastus- ja evakuointitehtäviä tai humanitaarisen avun tehtäviä. Samaten soveltava ja mahdollisuuksien mukaan julkinen erikoisjoukkoaiheinen tutkimus voisi hyvinkin lisätä päättäjien ymmärrystä erikoisjoukoista ja niiden käytöstä⁷⁸².

5.3.3 Johtosuhteet

On yleisesti tunnustettu premissi, että erikoisjoukot tulisi nähdä valtion *strategisena* resursina⁷⁸³. Ongelma on, että ellei erikoisjoukkojen asemaa operatiivis-strategisena toimijana varmisteta, ei voida odottaa, että sitä tarkasteltaisiin osana strategisten keinojen valikoimaa. Grayn⁷⁸⁴ toista pääväittämää jälleen kerran mukaillen: jos operatiivis-strategista kytkentää ei ole, erikoisjoukot eivät tosiasiallisesti laajenna päättäjien vaihtoehtoja. Itse asiassa

⁷⁷⁷ Robinson ym. (2018), s. 208. Huom. tutkimus oli varsin laaja tapaustutkimus.

⁷⁷⁸ Mutanen (2021), s. 92.

⁷⁷⁹ Sama, s. 93.

⁷⁸⁰ Robinson ym. (2018), s. 217.

⁷⁸¹ Mutanen (2021), s. 93.

⁷⁸² Leuprecht, Christian & H. Christian Breed: *Beyond the Movies: The Value Proposition of Canada's Special Operations Forces*. CDA Institute Analysis, The Conference of Defence Associations Institute 2016, s. 1.

⁷⁸³ UN Department of Peacekeeping Operations (2015), s. 10; *Army Doctrine Publication AC 71940* (2017), s. 7-12; Mutanen (2021), s. 72; *AJP-3.5* (2019), s. 4; Gray (1998), s. 149.

⁷⁸⁴ Gray (1998), s. 174.

erikoisjoukkojen toimintaa tukevan johtosuhteen muodostamisen on katsottu olevan tärkein yksittäinen tekijä, kun tarkoituksena on tukea kansallisia tavoitteita erikoisjoukkojen käytöllä⁷⁸⁵.

Tälle on monta varsin intuitiivista perustetta. Byrokraattisten portaiden vähentäminen päätöksentekijän ja operaattorin välillä tulisi kaiken järjen mukaan nopeuttaa päätöksentekoa ja toimeenpanoa, vähentää väärinymmärryksiä sekä parantaa operaatioturvallisuutta ja hallintaa⁷⁸⁶. Vastavuoroisesti erikoisjoukkojen eristäminen poliittisista auktoriteeteista tai johtamisyhteyksien suodattaminen usean konventionaalista johtajista koostuvan kerroksen läpi voi olla jopa haitallista⁷⁸⁷ ja lisätä riskiä rikkinäiselle puhelimelle. Moniportainen järjestelmä edellyttää myös huomattavasti enemmän koordinaatiota ja yhteistä harjoittelua.

2000-luku onkin ollut johtosuhdetutkimuksen kulta-aikaa. Norjan⁷⁸⁸ lisäksi niin Bulgariassa⁷⁸⁹, Unkarissa⁷⁹⁰, Alankomaissa⁷⁹¹, Belgiassa⁷⁹², Ruotsissa⁷⁹³, Tanskassa⁷⁹⁴ kuin Suomessakin⁷⁹⁵ on julkaistu tutkimuksia siitä, miten erikoisjoukot tulisi nähdä operatiivis-strategisena työkaluna, jolla on oma johtoportaansa asevoimien ylimmän johdon alaisuudessa. Esimerkiksi NOR-SOF 2025 -tutkimus suositteli, että erikoisjoukot tulisi organisoida mahdollisimman lähelle korkeinta päätöksentekoauktoriteettia, mahdollisimman matalaan hierarkiaan⁷⁹⁶.

Monet Euroopan maat ovatkin perustaneet omat erikoisjoukkojen johtoportaansa USSOCOM:n vuonna 1987 viitoittaman esimerkin mukaisesti⁷⁹⁷. Jopa Venäjä (ven. *Komandovanie sil spetsial'nalnykh operatsii*, KSSO) on perustanut länsimaisen mallin mukaisesti erikoisjoukkojen

⁷⁸⁵ Nato Special Operations Headquarters: *Special Operations Forces Study*. NSHQ, Belgium 2012, s. i. Lainattu lähteessä Mutanen (2021). Ks. myös Watling (2021), s. v.

⁷⁸⁶ Solli (2021), s. 87–88; Berg-Knutsen (2016), s. 66.

⁷⁸⁷ Tucker & Lamb (2007), s. 239.

⁷⁸⁸ Kristoffersen, Eirik: *Small States-Smart Solutions: Investing in a National Joint Special Operations Command*. United States Army War College, Carlisle Barracks, PA 2015.

⁷⁸⁹ Hristov, Roman: *Bulgarian national security and special operations*. Thesis, Naval Postgraduate School, Monterey, California 2006.

⁷⁹⁰ Gabor, Antal: *Potential Requirements for the Hungarian Special Operation Forces (SOF) in Homeland Defense*. Master's Thesis, U.S. Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth, KS 2020, s. 91.

⁷⁹¹ Gehem ym. (2015), s. 12–13, 80–81. Huom. tutkimus ei suoranaisesti tee suosituksia, mutta tunnistaa puutteita.

⁷⁹² Mattelaer (2016); Bilo (2021), s. 2.

⁷⁹³ Ks. esim. Modigs (2017), s. 43–64.

⁷⁹⁴ Ehrensvärd Jensen, Lars H.: *Special Operations Can Increase Denmark's Strategic Options*. FAK Brief, Royal Danish Defence College, Copenhagen 2014; Mitchell, William: *Building a Componential Danish SOF for a Global SOF Network*. Hans Henrik Møller (ed.), Royal Danish Defence College, Copenhagen 2014.

⁷⁹⁵ Heiska (2020), s. 77.

⁷⁹⁶ Berg-Knutsen & Roberts (2015).

⁷⁹⁷ Shamir & Ben-Ari (2018), s. 339.

johtoportaan suoraan Venäjän pääesikunnan alaisuuteen⁷⁹⁸. Liitteessä A-8 on esitettyä luettelo valikoiduista verrokkimaista länsimaisten erikoisjoukkomaiden joukosta.

Tulokset ovat kuitenkin olleet hajanaisia. Eräillä valtioilla perustamista jarruttaa esimerkiksi diktatuuriin liittyvä historiallinen painolasti, kun taas toisilla kehitystyötä haittaavat erikoisjoukkojen suhteellinen koko tai taloudelliset syyt.⁷⁹⁹ Varsinkin Ruotsissa sekä Tanskassa oli pitkään haasteita ajatuksen ostamiselle, joten sitä markkinoitiin pitkälti alhaalta ylös.⁸⁰⁰ Johtoportaan tulisikin olla joka tapauksessa kansallisten tarpeiden näköinen, eikä hyvääkään ulkomaista mallia tulisi omaksua sellaisenaan⁸⁰¹. Verrokkimaiden ratkaisujen tarkastelu on kuitenkin tärkeää, jotta voidaan hyödyntää myönteiset kokemukset ja välttää vaaran paikat. Esimerkiksi Alankomaiden erikoisjoukkojohtoporrasta perustettaessa tehtiin vertailututkimus kahdeksan muun maan⁸⁰² toteutuksesta ja konsultoitiin Naton asiantuntijoita⁸⁰³.

Suomessa johtosuhtesiirtymä on yhä tekemättä. Suomalaisten erikoisjoukkojen kohdalla ongelmaiseksi muodostuu se, ettei niitä johdeta selkeänä ketjuna poliittiselta tasolta alkaen. Siten esimerkiksi Puolustusvoimien erikoisjoukkoja ei voida kiistatta kategorisoida strategisen tason toimijaksi siinä merkityksessä kuin se yleisesti ymmärretään⁸⁰⁴ – vaikka myös pienillä valtioilla on potentiaali erikoisjoukkojen merkittävään hyödyntämiseen.⁸⁰⁵ Hildenin mukaan pysyvien johtosuhteiden luominen keskushallintotasolle voisi Suomenkin tapauksessa ratkaista koordinaatio-ongelmia ja voimistaa erikoisjoukkojen käytettävyyttä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa, muissa kansallisissa poikkeamatilanteissa tai kansainvälisen avun antamisessa⁸⁰⁶.

Selkeät ja toimivat johtosuhteet sekä viranomaisten resurssien ja toimintatapojen tunteminen ovat viranomaisyhteistoiminnassa yleensäkin onnistumisen edellytys⁸⁰⁷. Kun erikoisjoukot asetetaan keskushallintotasolle, esimerkiksi puolustusvoimien tapauksessa Pääesikunnan alaisuuteen, tuodaan erikoisjoukkojen käyttöä koskeva asiantuntijuus samalla operaatioiden

⁷⁹⁸ Bukkvoll (2015), s. 622.

⁷⁹⁹ Murphy, Jack: European SOF Operators on Why It's Hard to Serve, *SOFREP*, 11.2.2020. [<https://sofrep.com/55541/hard-serve-european-special-operations-units/>], luettu 30.10.2023.

⁸⁰⁰ Modigs (2017), s. 51–52.

⁸⁰¹ Mattelaer (2016), s. 5.

⁸⁰² Nämä maat olivat Ruotsi, Norja, Tanska, Saksa, Ranska, Yhdistynyt kuningaskunta, Kanada ja Australia.

⁸⁰³ Gehem ym. (2015), s. 45–78.

⁸⁰⁴ Mutanen (2021), s. 80; Hilden (2018), s. 22.

⁸⁰⁵ Heiska (2020), s. 77.

⁸⁰⁶ Hilden (2018), s. 27.

⁸⁰⁷ Kielenniva, Jari: Johdanto, *Turvallinen Suomi 2018: Tietoja Suomen kokonaisturvallisuudesta*. Maanpuolustuskurssit (toim.), Lönnberg Print & Promo, Helsinki 2017, s. 13.

suunnittelun alkulähteille, eli tasolle, missä puolustusvoimien muutkin operaatiot suunnitellaan.⁸⁰⁸ Toimiminen keskushallintotasolla voisi edesauttaisi myös yhteyksien rakentamista poliittisiin päättäjiin, kuten pääministerin kansliaan.⁸⁰⁹

Pisimmälle vietyinä erikoisjoukkojen johtoporras henkilöstöineen voisi vastata laajemmastakin kirjosta tehtäviä. Erikoisoperaatioiden suunnittelun, toteuttamisen, johtamisen ja evaluoinnin ohella yhtenäisen erikoisjoukkojohtoportaan vastuisiin voisi lukeutua esimerkiksi operatiivinen suunnittelu ja konseptityöskentely, harjoitusten ja osaamisen laadunvarmistus, tutkimus ja kehittäminen sekä hankintojen suunnittelu ja fasilitoiminen.⁸¹⁰ Edelliseen perustuen näen aiheelliseksi muodostaa kaksi hypoteesia. Näistä ensimmäinen koskee johtosuhteita ja kuuluu:

H3B1 Suomalaisten erikoisjoukkojen asettaminen keskushallintotason alaisuuteen parantaisi niiden hyödynnettävyyttä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa

Pelkkä organisaatiomuutos ei kuitenkaan riitä. Todellisen muutoksen aikaansaamiseksi tarvitaan kokonaisvaltainen ajattelu- ja suhtautumistavan muutos, jotta erikoisjoukot nähdään adekvaattina resurssina kansallisen turvallisuuden ylläpitämisessä⁸¹¹. On nimittäin esitetty, ettei päättäjien ymmärrys erikoisjoukoista, niiden käyttöperiaatteista tai erikoisjoukkoteoriasta ole riittävää modernin sodan kuva asettamiin vaatimuksiin nähden⁸¹². Myös Suomessa on olemassa viitteitä siitä, etteivät suomalaiset erikoisjoukot ja niiden käyttöperiaatteet ole sotilaallisten ja poliittisten päättäjien taholla riittävän tunnettuja, jotta ne palvelisivat täysimääräisesti päätöksentekijöiden intressejä⁸¹³.

Kyse ei kuitenkaan ole päättäjien epäonnistumisesta, vaan erikoisjoukkojohtoisuuden sekä erityisesti neuvonantotoiminnan puutteesta. On ensiarvoisen tärkeää, että johtajat eri tasoilla tuntevat erikoisjoukkojen käyttöperiaatteet. Vajavainen ymmärrys johtaa joko erikoisjoukkojen väärinkäyttöön⁸¹⁴ tai sitten ne eivät tosiasiallisesti edes nouse pöydälle poliittisessa

⁸⁰⁸ Mutanen (2021), s. 91; ks. myös Heinola (2019).

⁸⁰⁹ Hilden (2018), s. 27.

⁸¹⁰ Tjepkema, Anne: A Dutch SOCOM: The way ahead to addressing national and international SOF shortfalls. *Atlantisch Perspectief*, 42 (4), 2018, s. 20–21. Täyden operatiivisen valmiuden vuonna 2020 saavuttanut johtoporras oli ainakin alkuun noin 60 henkilön vahvuinen, asevoimien yleisesikunnan suorassa johdossa oleva taho, jota johti tuolloin kahden tähden arvoinen kenraali.

⁸¹¹ Mutanen (2021), s. 91–92.

⁸¹² Finlan (2019), s. 255.

⁸¹³ Heiska (2020), s. 77.

⁸¹⁴ Winters & Paro (1994), s. 139–40; ks. myös esim. Marsh, Kiras & Blocksome (2015), s. 3.

ongelmanratkaisussa⁸¹⁵. Siten erikoisjoukkojen hyödynnettävyys osana hybridivaikuttamisen vastaista toimintaa on sidoksissa heidän kykyynsä kultivoida sotilaallisten ja poliittisten johtohahmojen ymmärrystä⁸¹⁶. Näin ollen hypoteesini on seuraava:

H3B2 Suomalaisten erikoisjoukkojen sekä niiden käyttömahdollisuuksien ja -periaatteiden riittämätön tuntemus heikentää niiden hyödynnettävyyttä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa

5.4 Verkosto

”Ainut organisaatio, joka kykenee ennakkoluulottomaan kasvuun... on verkosto. Kaikki muut topologiat rajoittavat sitä, mitä voi tapahtua. Verkosto on tosiaan kaikkein vähiten strukturoitu organisaatio, jolla voidaan ylittää sanoa olevan minkäänlaista rakennetta... Itse asiassa toisistaan aidosti poikkeavien komponenttien joukko voi pysyä yhtenäisenä vain verkostossa. Mikään muu järjestely... ei voi sisältää yhtenä kokonaisuutena toimivaa monimuotoisuutta.”⁸¹⁷

Arquilla ja Ronfeldtin mukaan nykyaikainen sodankäynti kääntyy sen eduksi, joka parhaiten hallitsee verkostoisen muodon⁸¹⁸. Siten verkostoja tullaan tarvitsemaan verkostojen vastaiseen taisteluun aivan yhtä paljon kuin tankkeja on viime vuosisadan sodissa tarvittu tankkeja vastaan⁸¹⁹. Itse asiassa jo vuonna 1996, ennen globaalia terroria tai hybridipuhetta, he kirjoittivat:

“Verkostoja vastaan tarvitaan verkostoja... Niiden, jotka haluavat puolustautua verkko-sodalta... tulee omaksua vastustajiensa aseita, strategioita ja organisaatiomuotoja. Tämä ei tarkoita vastustajan matkimista, vaan samojen periaatteiden hyödyntämistä, joita hän on jo oppinut hyödyntämään informaatioaikakauden verkostoisista muodoista. Nämä periaatteet riippuvat jossain määrin teknisistä edistysaskeleista, mutta pääosin halukkuudesta innovoida organisatorisesti.”⁸²⁰

⁸¹⁵ Mutanen (2021), s. 75.

⁸¹⁶ Moxon (2018), s. 76.

⁸¹⁷ Kelly (1994), s. 26–27. Käännetty tutkijan toimesta.

⁸¹⁸ Arquilla & Ronfeldt (1993), s. 157.

⁸¹⁹ Arquilla, John: It Takes a Network, *The RAND Blog*, 25.8.2002. [<https://www.rand.org/blog/2002/08/it-takes-a-network.html>], luettu 14.10.2023.

⁸²⁰ Arquilla, John & David Ronfeldt: *The Advent of Netwar*. RAND Corporation, Santa Monica, CA 1996, s. 82.

Näin ollen verkottuneet uhkat asettavat vaatimuksia puolustajan entistä paremmalle yhteistyölle ja verkottumiselle. Tämä pätee yhtä lailla hybridi-vaikuttamisen vastaisessa toiminnassa⁸²¹ ja koskee sekä teknistä *verkottumista* että sosiaalista *verkostoitumista*⁸²².

Yhdysvaltalaiskenraali Stanley McChrystal, vedoten kokemuksiinsa Yhdysvaltojen JSOTF-erikoisjoukkokomponentin komentajana 2000-luvun alun terrorisminvastaisessa sodassa, on juurruttanut verkostoisen systeemiajattelun varsinkin erikoisjoukkosotilaiden ja -teoreetikkojen aivokuoreen toteamuksellaan ”it takes a network to defeat a network”⁸²³. Taistelu globaalia terrorismia vastaan onkin erikoisjoukkoverkoston voimannäyte, sillä se oli menestyksestä nimenaan erikoisjoukkojen verkostoituneen organisoitumisen takia⁸²⁴. Verkostoituminen ei siis ole erikoisjoukoille *vaihtoehto*, vaan *elinehto*.

Voidaan myös sanoa, että verkostot ovat erikoisjoukkojen tärkein voimannäyte. Bucci toteaa yksikantaan, etteivät erikoisjoukot voi olla, eivätkä koskaan ole olleet operatiivisesti tehokkaita ilman merkittävää kumppaneiden tukea⁸²⁵ – kuten viides erikoisjoukkototuuskin toteaa⁸²⁶. Taktis-operatiivisesti katsottuna erikoisoperaatiot ovatkin yleensä yhteis-, eli joint-operaatioita⁸²⁷. Juuri tästä syystä erikoisjoukkodoktriineissa tyypillisesti linjattaneenkin, että erikoisjoukot ovat perusluonteeltaan joint-joukkoja⁸²⁸. Näin ollen yhteistoimintakyvyn on tultava, ja tuleekin, erikoisjoukoille sisäänrakennettuna. Erikoisjoukot, niin suomalaiset kuin Natonkin, ovat näin ollen pakotettuja paitsi sisäiseen myös muihin toimijoihin linkittyvään yhteistyöhön⁸²⁹.

Yhteistoimintaverkostot on kategorisoitavissa monellakin tapaa, mutta pelkistetyimmillään ne ovat jaettavissa karkeasti kahdelle eri tasolle, kansalliseen viranomaisyhteistyöhön ja kansainvälisessä toiminnassa tapahtuvaan yhteistyöhön⁸³⁰. Kansainvälisessä viitekehityksessä tärkeitä toimijoita ovat kumppanimaat ja järjestöt sekä nyttemmin erityisesti Nato. Kotimaassa

⁸²¹ Huusko, Janne: Laaja-alaiseen vaikuttamiseen on varauduttava, *Puolustusvoimien blogi*, 27.2.2023. [<https://puolustusvoimat.fi/blogi/-/blogs/laaja-alaiseen-vaikuttamiseen-on-varauduttava>], luettu 28.2.2023; Giegerich (2016), s. 69; Paakkari (2019), s. 56.

⁸²² Arquilla, John & David Ronfeldt (eds.): Summary, *Networks and Netwars: The Future of Terror, Crime, and Militancy*. RAND Corporation, Santa Monica, CA 2001, s. v–vii.

⁸²³ McChrystal, Stanley A.: It Takes a Network: The New Front Line of Modern Warfare, *Foreign Policy*, 21.2.2011. [<https://foreignpolicy.com/2011/02/21/it-takes-a-network/>], luettu 27.6.2023.

⁸²⁴ Ks. Niva, Steve: Disappearing violence: JSOC and the Pentagon’s new cartography of networked warfare. *Security Dialogue*, 44 (3), 2013, s. 185, 188, 194, 198, doi:10.1177/0967010613485869.

⁸²⁵ Bucci (2015), s. 56.

⁸²⁶ Collins (1986), s. v.

⁸²⁷ Luotola (2022), s. 39.

⁸²⁸ *AJP-3.5* (2019), s. 1; *Joint Publication 3-05* (2020), s. x.

⁸²⁹ Hilden (2018), s. 26.

⁸³⁰ Mutanen (2021), s. 65.

keskeisiä yhteistyötahoja ovat paitsi asevoimien muut joukot ja muut viranomaiset myös elinkeinoelämä, järjestökenttä sekä jopa yksittäiset kansalaiset, eli käytännössä koko kokonaisturvallisuuden kirjo. Esittelen tässä alaluvussa vaihtoehtoja erikoisjoukkoverkoston vahvistamiseen hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa nimenomaan edellä mainitulla kahdella tasolla. Spesifisti 1) *kansainvälisessä* verkostoitumisessa osana Natoa ja 2) *kansallisessa* verkostoitumisessa osana viranomaisyhteistyötä.

5.4.1 Kansainvälinen verkottuminen

Kansallisten erikoisjoukkojen yleistyessä globaali länsimainen erikoisjoukkoverkosto on vahvistunut kuluneen 25–35 vuoden aikana. Syyskuun 11. päivän iskujen jälkeen aloitettu eurooppalaisten poliisien erikoisjoukkojen ATLAS-verkosto on yksi aikakauden tuotos. Verkosto sisältää 38 poliisin erikoisyksikköä 31 maasta. Vaikka EU-rahoitteisen ATLAS-verkoston tarkoituksena oli toimia alustana suorituskykyjen jakamiselle erityisesti väkivaltaisen rikollisuuden ja terrorin vastaisen toiminnan parissa, toiminta on kuitenkin jäänyt lähinnä tiedonvaihdon ja yhteisen harjoittelun tasolle.⁸³¹ Erikoisjoukkojen yhteistoimintaa tapahtuu myös Euroopan raja- ja merivartiovirasto Frontexin puitteissa⁸³².

Sotilaspuolen varhaisimpia verkostokehyksiä on vuonna 2012 käynnistetty, USSOCOM:n johtama globaali erikoisjoukkojen verkostoaloite (engl. *Global SOF Network Initiative*, GSN⁸³³). Yhteistoiminta on konkretisoitunut USSOCOM:n alle perustetun kansainvälisen operatiivisen osaston (J3-International) myötä, mikä on mahdollistanut kumppanimaiden yhteistyön fyysisesti USSOCOM:n tiloissa, Suomi mukaan lukien⁸³⁴. GSN ei kuitenkaan ole operatiivinen viitekehys, eikä sillä ole minkäänlaista operatiivista mandaattia tai muutakaan käskyvaltaa kumppanivaltioiden erikoisjoukkoihin⁸³⁵. Sen vuoksi onkin esitetty, että Naton tulisi perustaa vastaavanlainen, Naton erikoisjoukot kattava verkosto⁸³⁶.

⁸³¹ Moon (2018), s. 4; Lippay, Christoph: *The ATLAS Network: European Special Intervention Units Combating Terrorism and Violent Crime*. Justin Bender (trans.), Verlagsgesellschaft Stumpf + Kossendey mbH, Edewecht 2021.

⁸³² Ks. esim. Sarantaki, Antonia-Maria: *Frontex & NATO: A New Partnership in the Making*. Working Paper No 100/2019, Hellenic Foundation for European and Foreign Policy, Athens, Greece 2021, s. 13.

⁸³³ Joskus myös Global SOF Enterprise

⁸³⁴ Ks. esim. Lysgård, Asbjørn: *The Global SOF Enterprise in Support of Operation Inherent Resolve: Incorporating the Potential of SOF from Many Nations to Increase Global Capabilities*. Master's Thesis, United States Marine Corps Command and Staff College, Quantico, Virginia 2014; Kihl, & Carling (2014).

⁸³⁵ MLI & JCA: *Swedish Special Operation Forces in Global SOF Network - Challenges, Recommendations, and Benefits, Special Operations From a Small State Perspective: Future Security Challenges*. Gunilla Eriksson & Ulrica Petterson (eds.), New Security Challenges, Palgrave Macmillan, Cham, Switzerland 2017, s. 67–68.

⁸³⁶ Tran, Thang Q.: Increase NATO's operational reach: Expanding the NATO SOF network, *New Atlanticist*, 5.6.2020. [<https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/>], luettu 27.5.2023.

Natossa erikoisjoukkojen verkostomainen kehittäminen on ollut avainasemassa etenkin Krimin valtauksen jälkeisessä turvallisuusympäristössä⁸³⁷. Naton erikoisjoukkoverkoston ydin on Naton erikoisjoukkojohtoporras (engl. *Nato Special Operations Forces Command*, SOFCOM⁸³⁸). Nykyisin TSOC-roolin omaava SOFCOM toimii operatiivisena päämajana, jolla on kyky ottaa alaisuuteensa ja johtaa Naton erikoisjoukkoja⁸³⁹. SOFCOM markkinoikin itseään Euroopan näyttämön laajuisena Nato-erikoisjoukkojen johtoportaan, jonka komentaja ”*antaa strategista neuvoa erikoisjoukkoihin liittyen, mahdollistaa erikoisjoukkojen kehittämistä ja synkronoi erikoisjoukkotoimintaa*”⁸⁴⁰. Tästä huolimatta SOFCOM ei kuitenkaan ole samanlainen pysyvä erikoisjoukkojen operatiivinen johtoporras toisin kuin perinteisillä puolustushaaroilla, eli maa-, meri- ja ilmakomponenteilla⁸⁴¹ Naton sisällä⁸⁴².

Mutta miten SOFCOM kytkeytyy hybridivaikuttamisen vastaiseen toimintaan? Esimerkiksi Brian James on suositellut, että SOFCOM:sta tulisi jalostaa poikkeusolojen toimija, johon erikoisoperaatioiden tiedusteluhaara (engl. *Special Operations Intelligence Branch*) tulisi sisällyttää Naton tiedustelufuusiokeskuksesta (engl. *NATO Intelligence Fusion Center*). Tämän olisi tarkoitus mahdollistaa hybridiverkoston jatkuva (ei-kineettisen) maalittaminen SOFCOM:n tai kansallisen erikoisoperaatiokomponentin johtoportaan (engl. *Special Operations Component Command*, SOCC) komentajan johdossa. SOFCOM:n alaisuudessa toimivat alueelliset tai kansalliset johtoportaat välittäisivät tietoa erikoisjoukkoverkoston käyttöön.⁸⁴³

Tämäntapainen kehityssuunta onkin SOFCOM-johtoinen, alueellisten tai kansallisten erikoisoperaatiokomponenttien johtoportaiden (SOCC) tuottaminen. Vaikka kehitystyön tavoitteena on varmistaa Naton erikoisjoukkojen käytettävyys myös kansallisen puolustuksen tehtävissä, toisin sanoen viidennen artiklan puitteissa, SOCC-hankkeiden katsotaan olevan keskeisessä roolissa koko konfliktijatkumolla. Lisäksi SOCC-verkoston arvellaan lisäävän ylikansallista tilannetietoisuutta, esimerkiksi juuri hybridivaikuttamiseen liittyen.⁸⁴⁴ SOFCOM on ainakin

⁸³⁷ James (2016), s. 78.

⁸³⁸ Huom. SOFCOM:n nimitys vuoteen 2023 asti oli *Nato Special Operations Headquarters* (NSHQ) ja vuoteen 2010 asti *Nato Special Operations Forces Coordination Center* (NSCC).

⁸³⁹ JSOU Center for Engagement and Research: *Special Operations Forces Reference Manual*. Fifth Edition. JSOU Press, MacDill Air Force Base, Florida 2023, s. 38.

⁸⁴⁰ NATO Special Operations Forces Command: *SOFCOM roles: What are the roles of SOFCOM in NATO?* [<https://www.nshq.nato.int/?cnt=2#aboutus>], luettu 13.1.2024.

⁸⁴¹ Vrt. esim. liittokunnan maavoimajohtoporras (LANDCOM) İzmirissä, Turkissa.

⁸⁴² Bringhurst, Ulvebne & Whitsell (2018), s. 47–48.

⁸⁴³ James (2016), s. 78–79. Huom. James kirjoittaa NSHQ:sta, joka on siis Naton SOFCOM:n edeltäjä.

⁸⁴⁴ Mutanen (2023), s. 35.

tukenut kansallisten SOCC:en perustamista viisivuotisella *Zero to NRF SOCC* -ohjelmalla kollektiivisen erikoisjoukkoverkoston luomiseksi. Ohjelma käsittää muun muassa suorituskykyjen rakentamiseen liittyvää tukea, joista yksi aihealue on johtamisjärjestelmät.⁸⁴⁵

Kattavat ja tietoturvalliset jäsenmaiden sekä Nato-organisaatioiden väliset johtamisjärjestelmät on nostettu avainasemaan myös puhuttaessa tehokkaista hybridivaikuttamisen vastaisista strategioista⁸⁴⁶. Tällainen järjestelmä on itse asiassa ISAF-operaation seurauksena jo olemassa. Erikoisjoukkojen BICES-järjestelmä (engl. *Battle Information Collection and Exploitation System*) mahdollistaa Nato-erikoisjoukkojen välisen tietoturvallisen tiedonsiirron eksklusiivisen ja kovennetun verkon ylitse. SOFCOM on kantanut verkon rakentamisesta vastuuta.⁸⁴⁷ BICES tarvitsee kuitenkin skaalaamista toimiakseen erikoisjoukkoverkoston yhdistävänä runkoverkko. Joillakin mailla verkko rajoittuu yhteen ainoaan päätelaitteeseen.⁸⁴⁸

Valtaosalle Nato-jäsenmaista *kansallisten* SOCC-esikuntien resursointi on kuitenkin erikoisjoukoille tyypillisesti niukkojen henkilöstöressurssien näkökulmasta haastavaa⁸⁴⁹. Lisäksi Naton enempää kuin EU:kaan ei ole osoittanut resursseja tai riittävää poliittista tahtoa operatiivisesta näkökulmasta tarpeellisen sekä toivotun, koko liittokunnan käsittävän erikoisjoukkoverkoston rakentamiseen.⁸⁵⁰ Näin ollen *monikansallisten*, alueellisten johtoportaiden muodostaminen on osoittautunut toteuttamiskelpoisemmaksi, kun perustamisen ja ylläpitämisen kuorma jakautuu useamman jäsenmaan kesken⁸⁵¹.

Alueelliseen lähestymistapaan liittyy myös uniikkeja hyötyjä. Naton näkemyksen mukaan resurssien poolaaminen on kuin kakun leipomista. Kokonaisuus edellyttää ainesosia useammalta valtiolta, mutta lopputulos on parempi kuin osiensa summa. Monikansallisen SOCC:n katsotaan vahvistavan liittolaisuussuhteita, ketteryyttä, pelotetta suorituskykyä ja synergiaa. Niissäkin tapauksissa, joissa kansallinen ratkaisu olisi mahdollinen, voi monikansallinen lähestymistapa olla valmiuden ja yhteistoimintakykyisyyden kannalta parempi vaihtoehto.⁸⁵²

⁸⁴⁵ Moon (2018), s. 6.

⁸⁴⁶ Davis (2012), s. 71–76.

⁸⁴⁷ Long (2014), s. 544.

⁸⁴⁸ Bringhurst, Ulvebne & Whitsell (2018), s. 42–43.

⁸⁴⁹ Nato: *Regional Special Operations Component Command (R-SOCC)*. Factsheet, NATO Public Diplomacy Division (PDD), Press & Media Section 2019, s. 2.

⁸⁵⁰ Moon (2018), s. 4.

⁸⁵¹ Sama, s. 6.

⁸⁵² Nato (2019), s. 2; Nato: *Composite Special Operations Component Command (C-SOCC)*. Factsheet, NATO Public Diplomacy Division (PDD), Press & Media Section 2020, s. 1–2.

Monikansallisista johtoportaista on saatu myönteisiä kokemuksia esimerkiksi Afganistanista, jossa yhdysvaltalaiset ja eurooppalaiset erikoisjoukot toimivat yhden johdon alaisuudessa⁸⁵³.

Naton puolustus- ja turvallisuuskomitean näkemyksen mukaan yhteiset johtoportaat voisivat palvella myös hybridivaikuttamisen vastaista toimintaa⁸⁵⁴. Ne voisivat tuottaa paitsi tarkkaa alueellista hybriditilannekuvaa myös tarjota ketteriä keinoja ilmenevään hybridivaikuttamiseen vastaamiseksi. Keskitetysti johdetut erikoisjoukot kykenisivät myös ketterämpään voiman projisointiin rajalinjojen ylitse, mikä vahvistaisi ”dynaamista pelotetta ja resilienssiä”⁸⁵⁵.⁸⁵⁶ Pie-nille valtioille on muutenkin usein vähemmän riskialtista toimia kollektiivina kuin yksittäisenä valtiona⁸⁵⁷. Erikoisjoukkojen alueellisten SOCC-johtoportaiden puolesta puhuvat vastavuoroi- sesti myös Naton toimintaan liittyvät heikkoudet.

Ongelma on, että liittokunnan laajuisten toimien käynnistäminen edellyttäisi neljännen tai vii- dennen artiklan konsensuspohjaista aktivointia. Vaikka neljännen artiklan aktivoimista vas- tauksena hybriditoimiin on esitetty⁸⁵⁸, näin ei käytännössä ole toimittu. Yhtäältä konsensusta artiklan kynnyksen ylittymisestä ei monitulkintaisessa ja nopeatempoisessa hybridivaikuttami- ssa joko saavuteta ollenkaan tai sen saavuttaminen kestää liian pitkään. Konsensusta on his- toriallisesti jarruttanut myös liittokunnan jäsenmaiden eriävät geopoliittiset lähtökohdat⁸⁵⁹. Si- ten Naton konsensuspohjainen järjestelmä on hybridivaikuttamisen kontekstissa kirous⁸⁶⁰. Ra- jatumpi alueellinen toimija edustaisi siten reaktiivisempaa vaihtoehtoa.⁸⁶¹ Tämän valossa myös Naton erikoisjoukkoverkosto on mielekkäämpää rakentaa paikallisalueilta ylöspäin.

Monikansallisia johtoportaita ja laajempaa verkostoa rakennettaessa luottamus tulee olemaan keskiössä. Eihän yhteistyövarainen turvallisuus ole ainoastaan tekninen järjestelykysymys, vaan ennen kaikkea myös luottamusasia. Sekä teknistä verkottumista että sosiaalista

⁸⁵³ Long (2014), s. 540–551.

⁸⁵⁴ Ks. myös Nato (2019), s. 2.

⁸⁵⁵ Ks. esim. Andersson & Tardy (2015).

⁸⁵⁶ Moon (2018), s. 12.

⁸⁵⁷ Kiras (2019), s. 14.

⁸⁵⁸ Beaulieu, Brittany & David Salvo: *NATO and Asymmetric Threats: A Blueprint for Defense and Deterrence*. Policy Brief, No. 031, German Marshall Fund 2018, s. 5.

⁸⁵⁹ Keller, Patrick: Divided by geography? NATO’s internal debate about the eastern and southern flanks, *NATO and Collective Defence in the 21st Century*. Karsten Friis (ed.), Routledge, London 2017, doi:10.4324/9781315227856.

⁸⁶⁰ Ks. esim. Taylor, Steven: *The NATO Special Operations Forces Transformation Initiative: Opportunities and Challenges*. Master’s Thesis, Naval Postgraduate School, Monterey, California 2009, s. 3–6.

⁸⁶¹ Bringhurst, Ulvebne & Whitsell (2018), s. 8.

verkostoitumista tarvitaan.⁸⁶² Gates toteaa tutkimuksensa päätuloksena, että vain koherentit, sosiaalisesti ja teknisesti verkottuneet erikoisjoukkojen yhteenliittymät kykenevät tuottamaan keskinäistä luottamusta ja vastuuntuntoa, joita vankalta erikoisjoukkoverkostolta edellytetään⁸⁶³. McChrystal korostaa hyvin samansuuntaisesti paitsi teknistä verkottuneisuutta myös verkostoitumisen sosiaalisemotionaalisen aspektin tärkeyttä:

*“[Verkosto] alkaa kovennetuista tietoyhteyksistä, mutta hyödyntää myös fyysistä ja kulttuurista läheisyyttä, yhteistä tarkoitusta, sovittuja päätöksentekoprosesseja, henkilökohtaisia ihmissuhteita ja luottamusta.”*⁸⁶⁴

Näiden luottamustekijöiden vuoksi maakokonaisuuksia muodostettaessa tulisi noudattaa maantieteellisiä rajoja myös hyödyntää olemassa olevaa sosiaalista pääomaa, kuten kielellisiä, kulttuurisia ja historiallisia tekijöitä⁸⁶⁵. Sosiaalisen kosketuspinnan tulee myös olla laaja-alaista. Tärkeää ei ole ainoastaan sotilaiden välisten ihmissuhteiden kultivoiminen, vaan suhteiden luominen *kaikkiin* sidosryhmiin. Välitön ja sosiaalisiin suhteisiin pohjautuva ”*tiimien tiimi*” on ketterämpi kuin jyrkän hierarkkinen organisaatio.⁸⁶⁶

Näin ollen Naton erikoisjoukkoverkoston kyky vastata tulevaisuuden hybrideihin uhkakuviin on mahdollista ainoastaan, jos joukot sitoutuvat luottamuksen rakentamiseen. Samalla on tärkeä ymmärtää, ettei luottamusta rakenneta kriisin synnyttyä, vaan normaaliolojen yhteistoiminnan kautta.⁸⁶⁷ Esimerkiksi Afganistanin suojausosaston Hamid Karzain kansainvälisellä lentokentällä kesällä 2021 saatujen kokemusten mukaan eri kansallisuuksien väliset jo olemassa olevat ihmissuhteet olivat ratkaisevassa asemassa tehtävän suorittamisessa⁸⁶⁸. Näiden luottamussuhteiden vahvistaminen on siis aloitettava syvän rauhan aikana. Kuten erikoisjoukkototuus kuuluu, kyvykkäitä erikoisjoukkoja ei rakenneta kriisin alettua⁸⁶⁹.

Näitä periaatteita noudattavat ensimmäiset alueelliset johtoportaavat ovat jo olemassa. Yhteistoiminnassa Belgian, Alankomaiden ja Tanskan kesken rakennettu C-SOCC (engl. *Composite*

⁸⁶² Ks. Arquilla & Ronfeldt (2001), s. v–vii.

⁸⁶³ Gates, Michael E.: *Creating SOF Networks: The Role of NATO Special Operations as a Testing Ground for SOF Integration*. Master’s Thesis, Naval Postgraduate School, Monterey, California 2011, s. v.

⁸⁶⁴ McChrystal ym. (2015). Käännetty tutkijan toimesta.

⁸⁶⁵ Moon (2018), s. 6.

⁸⁶⁶ McChrystal ym. (2015).

⁸⁶⁷ Tran (5.6.2020).

⁸⁶⁸ Henkilökohtainen tiedonanto.

⁸⁶⁹ Collins (1986), s. v.

Special Operations Component Command) oli näistä ensimmäinen hanke. Tanska, jolla oli jo perustamisvaiheessa oma kansallinen johtoportaansa, toimi alkuun kehysvaltiona, aina vuoden 2021 loppuun asti.⁸⁷⁰ Kuormanjaon vuoksi kehysvaltioroolia päätettiin kierrättää valtioiden välillä.⁸⁷¹ C-SOCC:n historia ei kuitenkaan ole ollut aivan niin suoraviivainen, sillä Belgiassa oli yhdessä vaiheessa keskusteluissa SOCC:n perustaminen yhdessä Ranskan kanssa⁸⁷².

C-SOCC:n pystyttäminen on otettu vastaan myönteisesti. Alankomaalaisten kommentaattorien mukaan johtoportaan muodostaminen vastasi ”kriittiseen Naton suorituskykyvajeseen”⁸⁷³. Järjestely tuotti Natolle esimerkiksi kaivatun operatiivisen johtamisrakenteen, johtamisjärjestelmät mukaan lukien, Naton erikoisoperaatioiden varalle⁸⁷⁴. Vuonna 2021 täyden operatiivisen valmiuden saavuttanut johtoporras sitouttikin resurssinsa vielä samana vuonna osaksi Naton nopean toiminnan joukkoja (engl. *Nato Response Force*, NRF). On myös mahdollista, että C-SOCC on perustettu spesifisti NRF:n tarpeisiin ja että se puretaan vetovastuun vaihtuessa.⁸⁷⁵

Toinen perusteilla oleva ja oletettavasti vuonna 2024 täyden operatiivisen valmiuden saavutettava johtoporras on R-SOCC (engl. *Regional Special Operations Component Command*). Johtoportaan jäsenvaltioita ovat Slovakia, Slovenia, Kroatia ja Unkari sekä hieman yllättäen Itävalta, joka ei ole Nato-jäsenmaa. Kehysvaltiona toimii Unkari, ja neuvoa antavassa sekä mentoroivassa roolissa kehitysprojektiin osallistuvat Puola, Saksa ja Yhdysvallat. Yhteistyön perustana oli osaltaan se, että Naton asettamat erikoisjoukkoja koskevat vaatimukset oli käytännöllisempää täyttää monikansallisen SOCC:n keinoin.⁸⁷⁶

Käytännössä SOCC on 70–150 hengen muodostama korkean valmiuden johtoporras, joka tuottaa Natolle orgaanisen ja korkean valmiuden johto-osan erikoisoperaatioihin. Kunkin SOCC:n pystyttämiseen osallistuvan maan tulisi lisäksi kyetä asettamaan SOCC:n alaisuuteen erikoisoperaatioryhmän (engl. *Special Operations Task Group*, SOTG) ja ilmailun erikoisoperaatioyksikön (SOATU). SOTG koostuu tyypillisesti 50–100 operaattorista ja erikoistuu joko maalla (SOLTG, *Land*) tai merellä (SOMTG, *Maritime*) toteutettaviin operaatioihin. Lisäksi maiden tulee tuottaa SOCC:lle tehtävätuki- (engl. *combat support*) ja tehtävä-huoltotukitoimintoja

⁸⁷⁰ Tjepkema (2018), s. 21.

⁸⁷¹ Nato (2020), s. 2.

⁸⁷² Mattelaer (2016), s. 5.

⁸⁷³ Tjepkema (2018), s. 19.

⁸⁷⁴ Sama; Biló (2021), s. 4.

⁸⁷⁵ Nato: *Special Operations Forces*, 25.7.2023. [https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_105950.htm], luettu 22.2.2024; Nato (2020), s. 2.

⁸⁷⁶ Nato (2019), s. 1–2.

(engl. *combat service support*). SOCC saattaa myös edellyttää tiedustelun, vaikuttamisen, kybertoimijoiden, ilmailun ja logistiikan tukea.⁸⁷⁷ Kokonaisuudessaan SOCC:n hallinnoimat resurssit olisivat varsin mittavat. Esimerkiksi C-SOCC:n on julkisesti ilmoitettu johtavan ja koordinoivan yhteensä jopa seitsemän SOTG:n verran erikoisjoukkoja⁸⁷⁸. Alankomaiden kontribuutiota C-SOCC-rakenteeseen on arvioitu seuraavasti:

- noin kolmannes esikunnan vahvuudesta, eli noin 23–50 henkeä, pääosin upseereita,
- noin kolmannes SOATG:n johto-osasta, mikä sekin käsittäisi useamman henkilön,
- yksi SOLTG tai SOMTG, eli 50–100 henkeä, pääosin aliupseereita, sekä
- erikoisjoukkojen helikopteriosan (engl. *Special Operations Air Task Unit*, SOATU).⁸⁷⁹

Kehysvaltiolta edellytetään todennäköisesti hieman laajempaa panostusta. Esimerkiksi R-SOCC:n tapauksessa kehysvaltio Unkarin kontribuutio johtoportaalalle on noin puolet sen pysyvistä henkilöstöstä, mukaan lukien johtoportaan komentaja. Unkari vastaa myös toiminnan koordinoinnista.⁸⁸⁰ Kunkin SOCC:n kansalliset osat toimivat kuitenkin normaalitilanteessa hajautetusti omien valtiorajojensa sisällä. Tilanteen niin vaatiessa SOCC:n henkilöstö keskitetään lähetettäväksi tehtäväalueelle. Vaikka kyseessä on Naton ohjaama resurssi, sitä voidaan hyödyntää myös muiden järjestöjen alla. Johtoporrasta voidaan käyttää niin EU:n, YK:n kuin muiden monikansallisten yhteenliittymien tehtävissä ja harjoituksissa.⁸⁸¹

Kaiken kaikkiaan SOCC-verkosto voisi tarjota toimivan alustan rajat ylittävään hybridivaikuttamisen vastaiseen toimintaan. Onkin ilmaistu, että toimivalle hybridivaikuttamisen vastaiselle, Naton isännöimälle erikoisjoukkoverkostolle on kysyntää, pohjoisamerikkalaiset liittolaiset mukaan lukien.⁸⁸² Bringhurst ym. ovatkin kannustaneet Natoa markkinoimaan ja tukemaan alueellisten sopimusten ja muiden SOCC-järjestelyjen toteuttamista tähän kysyntään vastaimiseksi⁸⁸³. Toteutukseen tarvitaan kuitenkin kansallista tahtoa.

⁸⁷⁷ Tjepkema (2018), s. 20.

⁸⁷⁸ Nato (2020), s. 2.

⁸⁷⁹ Tjepkema (2018), s. 21.

⁸⁸⁰ Nato (2019), s. 1.

⁸⁸¹ Sama, s. 2; Nato (2020), s. 2.

⁸⁸² Bringhurst, Ulvebne & Whitsell (2018), s. 50; Chivvis (2017), s. 9.

⁸⁸³ Bringhurst, Ulvebne & Whitsell (2018), s. 67.

5.4.2 Kansallinen verkottuminen

Riippumatta Naton erikoisjoukkojen tulevasta roolista hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa, ensisijainen vastuu tulee olemaan kullakin jäsenmaalla itsellään⁸⁸⁴. Siksi on myös syytä pohtia, miten verkottumista voisi edistää kansallisella tasolla. Voidaan ajatella, että tällainen kansallinen verkosto edustaisi ikään kuin seuraavaa aliverkkoa SOCC-tason alapuolella. Onkin suositeltu, että GSN:n alaisten kansallisten erikoisjoukkojen tulisi perustaa kansallisia verkostojaan, joiden keskiössä olisi kansallinen erikoisjoukkojen johtoporras⁸⁸⁵. GSN:n tarkoituksenahan on toimia yhtä lailla virastojen kuin valtioiden välisenä verkostona⁸⁸⁶.

Maailmalla eri valtiot ovatkin sitouttaneet erikoisjoukkojaan enenevässä määrin myös toimintaan kotimaassa muiden viranomaisten kanssa. Moniviranomaistoiminta, toimiminen muiden viranomaisten rajapinnassa sekä erinäisten kansallisten toimijoiden tukeminen on nähty tärkeänä funktiona erikoisjoukkojen käytössä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa muun muassa Belgiassa⁸⁸⁷. Samaten esimerkiksi Ruotsi ja Norja ovat teroittaneet erikoisjoukkojen tehtäviä ja rakenteita viranomaisten rajapinnassa erikoisjoukkojen hyödynnettävyyden tukemiseksi ”uusien uhkien” vastaisessa kamppailussa⁸⁸⁸. Ymmärrys muiden viranomaisten toiminnasta ja verkottuminen viranomaisyhteisön kesken ovat tunnistettuja prioriteetteja myös Yhdysvaltain erikoisjoukkojen parissa harmaan alueen toimintaan puuttumiseksi⁸⁸⁹.

Suomi, etenkin Suomen kokonaisturvallisuuden malli, on monella saralla nähty edelläkävijänä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa, myös erikoisjoukkopiireissä. Esille nostetaan tyypillisesti hallinnonalojen, viranomaisten sekä julkisen ja yksityisen puolen välinen yhteistyö, joka toimii esimerkkinä muille liittokunnan jäsenille. Laaja yhteiskunnan eri rajat ylittävä yhteistyö nähdään siis vahvuutena.⁸⁹⁰ Kokonaisturvallisuuden yhteistoimintamallin mukaisesti Suomessa onkin panostettu viranomaisyhteistoimintaan pitkälti koko 2000-luvun ajan. ”Verkostomaisten toimintamallien” kehittämistä on korostettu etenkin viime vuosina.⁸⁹¹

⁸⁸⁴ Sama, s. 65; Wijk ym. (2021), s. 102; Rühle & Roberts (19.3.2021).

⁸⁸⁵ Kihl & Carling (2014), s. 126.

⁸⁸⁶ MLI & JCA (2017), s. 67–68.

⁸⁸⁷ Bilo (2021), s. 5.

⁸⁸⁸ Hilden (2018), s. 2.

⁸⁸⁹ Robinson ym. (2018), s. 224–225; Ellis, David C., Charles N. Black & Mary Ann Nobles: Thinking Dangerously: Imagining Special Operations Command in the Post-CT World. *PRISM*, 6 (3), 2016, s. 110–129.

⁸⁹⁰ Meessen & van Berlo (2021), s. 4; ks. myös esim. Bringham, Ulvebne & Whitsell (2018).

⁸⁹¹ Sisäministeriö: *Hyvä elämä - turvallinen arki*. Sisäministeriön julkaisu 5/2017, Valtioneuvoston päätös sisäisen turvallisuuden strategiasta, Helsinki 2017, s. 10.

Hyödytkin tunnetaan. Kansallisten yhteistyövaraisten verkostojen avulla voidaan laatia varautumissuunnitelmia, harjoitella poikkeamien varalle mahdollisimman realistisesti ja parantaa tilannekuvaa⁸⁹². Paremman tilannekuvan on suomalaisessa viranomaisyhteistyössä vuorostaan todettu olevan yhteydessä parempaan tilanteen hallintaan ja laadukkaampiin päätöksiin⁸⁹³. Tämä kulminoituu ennen kaikkea hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa. Kuten Räsänen tiivistää diplomityönsä tulokset:

”Kompleksisten hybridiuhkien torjunnan johtaminen vaatii laaja-alaista yhteistyötä, joka ulottuu organisaatioiden ja hallinnonalojen rajojen yli. Strategisen johtamisen tason on varmistettava, että yhteistyö ja vuorovaikutus tukee kompleksisten hybridiuhkien [torjuntaa].”⁸⁹⁴

Mallimaan maineesta huolimatta suomalaisissa julkaisuissa alleviivataan hallinnonalojen välisen yhteistoiminnan kehittämisen tarvetta hybridivaikuttamiseen vastaamiseksi⁸⁹⁵. Erityisen mielenkiintoinen on viimeisen puolustuselonteon maininta siitä, että hybridivaikuttamisen torjunta edellyttää *”tiivistä viranomaisyhteistyötä, kattavaa tilannekuvaa ja yhteensovittavaa johtamisrakennetta”⁸⁹⁶*. Konkreettisia kehittämissuhteita on kuitenkin harvakseltaan.

Suomalaisessa erikoisjoukkoyhteisössä konkretia tarkoittaa Puolustusvoimien, Poliisin ja Rajavartiolaitoksen välisen yhteistoiminnan tiivistämistä⁸⁹⁷. Suomalaiset erikoisjoukot niin ovatkin lähentyneet toisiaan harmaan alueen uhkakuvien värittämänä ajanjaksona, mutta lähentyminen on ollut pitkälti epäformaalia, hallintoyksikkötasolla tai sen alapuolella tapahtuvaa toimintaa⁸⁹⁸, kuten vuosittaisia harjoituksia⁸⁹⁹. Toiminta ei siis pääsääntöisesti ole koskenut operatiivisen tason toimijoita tai muita, erikoisjoukkojen ulkopuolisia tahoja⁹⁰⁰. Onkin esitetty, että suomalaiset erikoisjoukot tarvitsevat entistä syvempää integraatioita ja yhteensopivuutta uudenlaisten, niin sisäisten kuin ulkoisten uhkakuvien torjuntaan⁹⁰¹.

⁸⁹² Kielenniva (2017), s. 12; Ks. myös Paakkari (2019), s. 57. Huom. realistinen harjoittelu on myös McRavenin (1996) erikoisoperaatioteorian kulmakiviä.

⁸⁹³ Norri-Sederholm, Teija, Aki-Mauri Huhtinen & Heikki Paakkonen: Ensuring Public Safety Organisations' Information Flow and Situation Picture in Hybrid Environments. *International Journal of Cyber Warfare and Terrorism (IJCWT)*, 8 (1), 2018, s. 12–24, doi:10.4018/IJCWT.2018010102.

⁸⁹⁴ Räsänen (2021), tiivistelmä.

⁸⁹⁵ Valtioneuvoston puolustuselonteko (2021), s. 25.

⁸⁹⁶ Sama, s. 28.

⁸⁹⁷ Hilden & Nordberg (2021), s. 31.

⁸⁹⁸ Hilden (2018), s. 21.

⁸⁹⁹ Kolstad (2020), s. 90; Lepistö (1.8.2022).

⁹⁰⁰ Mutanen (2021), s. 80.

⁹⁰¹ Hilden (2018), s. 2.

Erikoisjoukoilla tulisi myös olla kattava lupa koordinoida hybridivaikuttamisen vastaista toimintaa suoraan muiden viranomaisten kanssa⁹⁰². Eräs NORSO 2025 -tutkimuksen tärkeimpiä johtopäätöksiä oli, että erikoisjoukoilla tulisi olla laajat kansalliset verkostot, mandaatti toimeenpanna puolustushaarojen ja virastojen välisiä operaatioita sekä elementtejä hybridivaikuttamisen vastaiseen toimintaan⁹⁰³. Myös hybridivaikuttamisen vastaisen toiminnan perusedellytyksenä on nähty olevan ”nopean ja matalan päätöksentekokyvyn, laajan yhteistoimintakyvyn, kattavan informaation jakamisen ja itseorganisaation mahdollistaminen”⁹⁰⁴. Tällä hetkellä näitä rajoittaa käytännössä lainsäädäntö sekä johtamisen järjestelyt.

Lainsäädännölliset seikat kulmineituvat vasteeseen. Yhtenä haasteena on se, että puolustusvoimien erikoisjoukkojen huomattavien resurssien ja suorituskykyjen käyttöön ottaminen normaaliolojen häiriö- tai muissa vaativissa tilanteissa edellyttää aina poliisin tai rajavartiolaitoksen virka-apupyyntöä⁹⁰⁵ ja hitaimmillaan Valtioneuvoston koolle kutsumista. Tasavallan presidentin 20.5.2022 vahvistamat muutokset Lakiin Puolustusvoimien virka-avusta poliisille⁹⁰⁶ ja Rajavartiolaitakiin⁹⁰⁷ paransivat merkittävästi vaativan poliisille annettavan virka-avun säädöspohjaa. Lakimuutokset eivät kuitenkaan suoranaisesti parantaneet virka-avun saatavuutta, vaan pikemminkin virka-avun pyytämisen edellytyksiä.

Vaikka erikoisjoukkoviranomaisten vastuiden laajentaminen, etenkin sotilaiden osalta, tuntuu epäilyttävältä, mitään teknistä estettä ratkaisulle ei ole. Päinvastoin on nurinkurista, että asevelvollisella on rajavartiomiehen ohjauksessa mahdollisuus osallistua rajaturvallisuutta ylläpitävään toimintaan toimivaltuuksin, jotka eivät juuri eroa rajavartiomiehen oikeuksista⁹⁰⁸, kun samalla jopa 15 vuoden kokemuksen omaavan erikoisjoukko-operaattori ei voi ilman raskasta virka-apuprosessia. Tätä vastoin tekninen kuilu erikoisjoukkoviranomaisten välillä on melko kapea. Sotilaat, rajaviranomaiset ja poliisit osallistuvat jo nyt toistensa koulutukseen. Erikoisjoukoilla on Afganistanista saatujen kokemusten pohjalta erinomainen kyky tukea lainvalvonta- ja tiedusteluviranomaisia heidän tehtäväkentässään⁹⁰⁹. Osallistumista operatiiviseen toimintaan ei siis rajoita tekninen yhteensopivuus, vaan virka-apumenettely.

⁹⁰² Gabor (2020), s. 91.

⁹⁰³ Berg-Knutsen & Roberts (2015).

⁹⁰⁴ Räsänen (2021), s. 120.

⁹⁰⁵ Mutanen (2021), s. 75.

⁹⁰⁶ Finlex: *Laki puolustusvoimista annetun lain 2 ja 10 §:n muuttamisesta 20.5.2022/345*. [<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2022/20220345>], luettu 22.12.2023.

⁹⁰⁷ Finlex: *Laki rajavartiolain muuttamisesta 20.5.2022/342*. [<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2022/20221311>], luettu 22.12.2023.

⁹⁰⁸ Finlex: *Rajavartiolaitaki 15.7.2005/578*, 34 d §. [<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/>], luettu 22.12.2023.

⁹⁰⁹ Bringhurst, Ulvebne & Whitsell (2018), s. 44–45; Moxon (2018), s. 75.

Kankean virka-apumenettelyn sijaan yhteistoiminnasta voisi tehdä orgaanisempaa ja painottaa entistä vahvemmin yhteisoperointia⁹¹⁰. Yhteistyön tiivistäminen mahdollistaisi edelleen eri viranomaisten erikoisjoukkojen vastuiden ja tehtäväkenttien tarkastelua ja selkiyttämistä⁹¹¹. Tämä vahvistaakin pohdintoja siitä, että vaikka etenkin Pohjoismaisten kaltaisia pieniä valtioita suositellaan kehittämään erikoisjoukkojaan vastaamaan myös hybridivaikuttamiseen, niiden toimivaltuudet eivät tällä hetkellä tue tämänsuuntaista kehityslinjaa. Siten suomalaistenkaan erikoisjoukkojen vaikuttavuuden laajentaminen ei liene mahdollista ilman lainsäädännöllisiä muutoksia.⁹¹² Yksi radikaali idea olisi vahvistaa erikoisjoukkojen välinen toiminta PTR-lainsäädännön⁹¹³ tavoin emoviranomaisesta erillisellä säädöspohjalla.

Toinen tarkastelun kohde löytyy johtamisen järjestelyistä. Sodan ja kansallisen turvallisuuden luonteen muuttuessa vähemmän tarkkarajaiseksi, eri viranomaisten jyrkässä erottelussa on yhä vähemmän mieltä⁹¹⁴, erityisesti erikoisjoukkotoiminnassa. Päinvastoin eri viranomaisten erikoisjoukkojen niputtamisella voidaan kasvattaa joukkojen hyötykäyttöä, vaikka se toisaalta mataltaisikin joukkojen saatavuutta.⁹¹⁵ Kuten Valtioneuvoston ajankohtaisselonteko itse toteaa, hybridivaikuttamisen vastaisen toiminnan kannalta hallinnonrajat ylittävä yhteinen tilannekuva, vastuiden ja johtamisjärjestelyjen selkeys, joustavat ja osin päällekkäiset toimivaltuudet sekä yhteiskunnan resurssien monipuolinen hyödyntäminen ovat kriittisiä⁹¹⁶. Yhtenäisempi organisaatio voisi osaltaan vastata kaikkiin näihin kehityskohteisiin.

Millaisia vaihtoehtoja organisaation yhtenäistämiseen sitten olisi? NORFOS 2025 -tutkimuksessa esitettiin, että erikoisjoukkojen johtoportaan alaisuuteen tulisi perustaa yksikkö, joka vastaisi strategisen neuvon antamisesta sekä puolustushaarojen, virastojen ja kansainvälisestä koordinaatiosta⁹¹⁷. Toinen norjalaistutkimus esitti, että erikoisjoukkojen tulisi perustaa erillinen virastojenvälisen, taktisen tason yhteydenpitomandaatin omaava elin. Operatiivisen ja taktisen tason sotilas- ja poliisihenkilöstöllä täytetyllä kokoonpanolla arvioitiin olevan luottamusta ja ymmärrystä lisäävää sekä viranomaisten välistä tilannekuvan jakamista parantavaa

⁹¹⁰ Mutanen (2021), s. 75.

⁹¹¹ Sama, 68.

⁹¹² Hickman ym. (2017), s. 21; Mutanen (2021), s. 82.

⁹¹³ Finlex: *Laki poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta 11.9.2009/687*. [<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090687>], luettu 14.1.2024.

⁹¹⁴ Sisäministeriö (2019), s. 17; Sisäministeriö (2017), s. 10; ks. myös Giegerich (2016), s. 65–72; Huusko (27.2.2023). Huom. lippueamiraali Janne Huusko toimi kirjoituksen aikaan Pääesikunnan valmiuspäällikkönä.

⁹¹⁵ Wijk ym. (2021), s. 11–12.

⁹¹⁶ *Ajankohtais selonteko turvallisuusympäristön muutoksesta* (2022), s. 29.

⁹¹⁷ Berg-Knutsen & Roberts (2015).

vaikutusta.⁹¹⁸ Suomessa esimerkiksi Paakkari on pohtinut mahdollisuutta muodostaa hybridi-vaikuttamisen vastaisessa toiminnassa hyödynnettäviä, eri viranomaisista koostuvia tiimejä⁹¹⁹. Erikoisjoukot voisivat olla tämänkaltaisessa tiimissä ydinosa⁹²⁰.

Bringhurst ym. ovat pohtineet vastausta Yhdysvaltojen viitekehysessä. He käyttävät esimerkkinä *Joint Interagency Task Force* (JIATF), joka voi sisältää edustajistoa kustakin käsillä olevaan ongelmaan liittyvästä viranomaisesta⁹²¹. Toimintaa johtaa laajimmat toimivaltuudet tai suurimman panoksen omaava taho. Järjestely mahdollistaa kuitenkin myös toimivaltuuksien ja resurssien jakamisen tai siirtämisen sidosryhmien välillä. Yhden viranomaisen parempia resursseja voidaan tarpeen niin sanellssa käyttää toisen viranomaisen laajempien toimivaltuuksien alla. Lisäksi informaatiota voidaan jakaa lähes saumattomasti viranomaisten välillä.⁹²²

Bringhurstin ym. mukaan JIAFT-konsepti voisi olla sovellettavissa myös muissa valtioissa, nimenomaan hybridi-vaikuttamisen vastaisessa toiminnassa. Erikoisjoukot, etenkin kokeneet, moniviranomaistoimintaan laajasti osallistuneet operaattorit voisivat olla keskeinen osa organisaation rakentamista tai sen toimintaa. Viime kädessä kehitystyötä määrittäisivät kuitenkin maa-kohtaiset tarpeet. Esimerkiksi virolainen hybridi-vaikuttamisen vastainen toimija (CHT JIATF) näyttäisi hyvin erilaiselta kuin vaikkapa italialainen.⁹²³ Vastaavasta konseptista on Suomen viitekehysessä kirjoittanut Hilden⁹²⁴.

Hildenin visioima organisaatio, josta käytän nimitystä CJISOTF (engl. *Combined Joint Interagency Special Operations Task Force*), muodostaisi eräänlaisen strategisen kärjen, jonka tehtävänä olisi suunnitella ja toteuttaa yhteisiä erikoisoperaatioita ylimpien päättäjien ohjauksessa. Sillä olisi kuitenkin mandaatti tehdä päätöksiä operaatioita ja yhteistoimintaa koskien.

⁹¹⁸ Kolstad (2020), s. xvi, 100, 119.

⁹¹⁹ Paakkari (2019), s. 123.

⁹²⁰ Berg-Knutsen (2016), s. 61; CANSOFCOM (2020), s. 13.

⁹²¹ Esim. Yhdysvaltojen etelänpuoleisesta alueesta ja huumeiden vastaisesta kamppailusta vastaava *JIATF South* koostuu useasta virastosta. Sitä johtaa Yhdysvaltain rannikkovartioston (*U.S. Coast Guard*, USCG) kontra-amiiraali apulaisenaan laivaston lippueamiraali. Organisaation varajohtajina toimivat tulli- ja rajavartiolaitoksen (*Customs and Border Protection*, CBP) sekä liittovaltion poliisin (*Federal Bureau of Investigation*, FBI) edustajat. Toisinaan organisaatioon liitetään myös CIA:n, huumeepoliisin (*Drug Enforcement Administration*, DEA) sekä maahanmuutto- ja tullipoliisin (*Immigration and Customs Enforcement*, ICE) henkilöstöä.

⁹²² Bringhurst, Ulvebne & Whitsell (2018), s. 51–52.

⁹²³ Sama, s. 52–53.

⁹²⁴ Hilden käyttää kirjoittaessaan nimitystä *Combined Joint Task Force*, joka viittaa monikansalliseen ja puolustushaarojen yhteiseen työryhmään. Kuvauksen perusteella hän lukee kuitenkin myös muut viranomaiset työryhmään, jolloin oikeampi nimitys olisi joko *Joint Interagency Task Force* (vrt. JIATF) tai *Combined Joint Interagency Task Force* (CJITF), mikäli organisaatio on monikansallinen. Kun kyseessä on nimenomaan erikoisjoukko-organisaatio, olisi oikea nimitys *Combined Joint Interagency Special Operations Task Force* (CJISOTF).

CJISOTF:n komento-osa tai esikunta olisi operatiivisen tason toimija, joka voisi tarpeen mukaan skaalata kokoaan ja ottaa johtoonsa erinäisiä kansallisia tai kansainvälisiä osia. Varsinainen tehtäväorganisaatio koostettaisiin ja räätälöitäisiin tapauskohtaisesti. Pieni osa esikunnasta olisi kuitenkin pysyvästi sijoitettua ja toimisi jatkuvassa yhteistyössä keskushallintotasolla olevan erikoisjoukkojen henkilöstön kanssa.⁹²⁵ Hahmotelma CJISOTF:sta on liitteessä A-9.

Kaikkein pisimmälle viedyn mallin tarjoaa Alankomaat. Maahan perustettiin vuonna 2006 poliisin alainen erikoisyksikkö DSI (holl. *Dienst Speciale Interventies*), jossa asevoimien erikoisjoukot palvelevat poliisin alaisuudessa poliisin tavoin⁹²⁶. DSI käytännössä valvoo ja johtaa erikoisjoukkojen taktista käyttöä keskitetysti Alankomaiden alueella tapahtuvissa tehtävissä⁹²⁷. Yksikön päällikkö on aina poliisi ja yksikkö toimii paikallisen poliisilain mukaan⁹²⁸. Asevoimien operaattorit tuodaan yksikköön NLMARSOF:n M-joukkueesta (engl. *M Squadron*).⁹²⁹

Alkuperäisenä perusteena yksikölle oli, että poliisiresurssien katsottiin olevan riittämättömiä terrorisminvastaiseen toimintaan⁹³⁰. Sittenmin hybridisoitua uhkakuvasto avannut keskustelua tarpeista laajentaa tehtäväkenttää, vaikka hybridivaikuttamisen vastainen toiminta ei ollut ainakaan vielä vuonna 2021 osa DSI:n tehtäväportfoliota.⁹³¹ Alankomaiden erikoisjoukkoja käsittelevässä strategiajulkaisussa on jopa ehdotettu poliisin ja asevoimien erikoisjoukkojen asettamista yhden johdon alaisuuteen, mikä lisäisi synergiaa ja mahdollistaisi käytön optimointia laajemmassa turvallisuuden kontekstissa⁹³². ”Puolisotilaallisia” poliiseja on pidetty soveltuvimpana hallitsemaan eskalaatioherkkiä hybriditilanteita⁹³³.

Yhteenvedon voitaneen todeta, että 2000-luvun johtoaiheena vaikuttaisi olevan yhteistyö. Laaja yksimielisyyden vallitsee siitä, että dynaamiset, sopeutuvat ja valtionrajat ylittävät uudenlaiset uhkat edellyttävät eri turvallisuustoimijoiden laajaa yhteistyötä⁹³⁴. Tästä syystä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa yhteiskunnan eri toimijat yhdistävä yhteistyö on

⁹²⁵ Hilden (2018), s. 101–102.

⁹²⁶ Major, Royal Netherlands Marine Corps: What Special Operations Forces Might Learn from the Police: Three Observations. *Combating Terrorism Exchange*, 10 (2), 2020, s. 7.

⁹²⁷ Wijk ym. (2021), s. 14.

⁹²⁸ Kolstad (2020), s. 93.

⁹²⁹ Wijk ym. (2021), s. 76.

⁹³⁰ Kraag, Andy: *Forging Netherlands Maritime Special Operations Forces*. Master’s Thesis, Naval Postgraduate School, Monterey, California 2012, s. 2–3.

⁹³¹ Wijk ym. (2021), s. 10–11; Kolstad (2020), s. 94.

⁹³² Wijk ym. (2021), s. 11–12.

⁹³³ Wither (2016), s. 85.

⁹³⁴ *Yhteiskunnan turvallisuusstrategia* (2017), s. 6.

tähdellistä niin kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla toimittaessa⁹³⁵. Paras strategia hybridi-vaikuttamisen vastaisessa toiminnassa ei ole siten toimia yksin, vaan osana valtion tai valtioryhmän kokonaisvaltaisia vastatoimia⁹³⁶ – myös erikoisjoukoista puhuttaessa.

Etenkin kansainvälisestä yhteistyöstä, ja etenkin pienille valtioille sekä Nato-Suomelle, on nopeasti tulossa keskeinen osa kaikkea turvallisuusaiheista toimintaa, myös hybridi-vaikuttamisen asettamissa haasteissa. Siten erikoisjoukkojenkaan kehittämistä ei voi tarkastella ottamatta kantaa kansainväliseen yhteistyöhön. Päinvastoin erikoisjoukkojen suorituskyvyn varmistaminen edellyttää vahvojen ja uskottavien suhteiden ylläpitämistä koko kansainväliseen verkostoon, myös osana pienempiä koalitioita.⁹³⁷ Nato-Suomenkin näkökulmasta syvemmälle erikoisjoukkoyhteistyölle voisi olla sijaa. Mutta mitkä ovat yhteistyön kehittämisen reunaehdot?

Suomi on niin yleisesti kuin erikoisjoukkostatukseltaan pitkälti samaa pienen valtion kaliiberia kuin C-SOCC:n ja R-SOCC:n jäsenmaat. Siten vastaavanlainen järjestely olisi myös Suomen kohdalla perusteltu. Suomella olisi periaatteessa SOCC:n muodostamiselle kaksi suuntautumismahdollisuutta, Skandinavia tai Baltia. Näistä Fennoskandian käsittävä alueellinen johtoporras lie-nee toteuttamiskelpoisempi. Pohjoismaat ovat kulttuurisesti ja historiallisesti koherentti, jolloin sosiaalinen harppaus luottamussuhteiden rakentamiseen on lyhyempi. Samalla alue muodostaa yhtenäisen, Itä- ja Jäämeren reunustaman maantieteellisen operaatioalueen. Tämä kytkeytyy osaltaan myös poliittisissa piireissä ilmaistuun tahtoon⁹³⁸ eriyttää Pohjolan puolustuksen johtaminen saman yhteisoperaatiojohtoportaan (engl. *Joint Force Command*, JFC) alaisuuteen.

Pohjoismailla on muutenkin tällä hetkellä vahvat kahden- ja monenväliset suhteet. Ruotsi on Suomen läheisin kahdensivulinen kumppanimaa ja yhteistyö Norjan kanssa on vahvaa sekä kasvamaan päin⁹³⁹. Suomi, Norja ja Ruotsi ovat Tanskan ja Islannin kanssa osa NORDEFECO-puolustusyhteistyöhanketta⁹⁴⁰ sekä viiden muun maan kanssa osa monenvälisestä JEF-puolustusyhteistyöryhmää⁹⁴¹. Ruotsin puolustusvoimien komentajan mukaan yhteistyö käsittää jo nyt

⁹³⁵ Sama, s. 25.

⁹³⁶ Brundtland Steder (2016), s. 7–19.

⁹³⁷ Biló (2021), s. 4.

⁹³⁸ Kuikka, Joonas: Presidenttiehdokas Rehn vaatii koko Pohjolaa samaan Nato-esikuntaan – Keskustassa Naton kannattajan kohtalo oli tyly vuonna 1994, ehdokassarjamme kertoo, *Länsi-Suomi*, 21.10.2023. [<https://ls24.fi/uutiset/presidenttiehdokas-rehn-vaatii-koko-pohjolaa-samaan-nato-esikuntaan-keskustassa-naton-kannattajan-kohtalo-oli-tyly-vuonna-1994-ehdokassarjamme-kertoo>], luettu 23.10.2023.

⁹³⁹ *Ajankohtaisselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta* (2022), s. 20–21.

⁹⁴⁰ Nordic Defence Cooperation (NORDEFECO): *About NORDEFECO*. [<https://www.nordefco.org/the-basics-about-nordefco>], luettu 13.1.2024.

⁹⁴¹ Puolustusministeriö: *Joint Expeditionary Force (JEF) – Policy Direction*. 30.6.2021. [https://www.defmin.fi/files/5177/JEF_Policy_Direction_Signed_30_06_21.pdf], luettu 13.1.2024.

yhteisiä operatiivisia maa- ja merivoimien suunnitelmia⁹⁴². Maaliskuussa 2023 Suomen, Ruotsin, Norjan ja Tanskan ilmavoimat allekirjoittivat aiejulistuksen (engl. *Joint Declaration of Intent*, JDI) yhteisestä pohjoismaisesta ilmaoperaatiokonseptista⁹⁴³. Omalta osaltani esitän pohjoismaista erikoisjoukkokomponentin johtoporrasta (engl. *Nordic Special Operations Component Command*, N-SOCC). Hypoteesini on seuraava:

H3C1 Pohjoismaisen erikoisjoukkokomponentin johtoportaan perustaminen parantaisi erikoisjoukkojen hyödynnettävyyttä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa

Uskottava hybridivaikuttamiseen vastaaminen edellyttää joka tapauksessa myös kansallista verkostoitumista ja verkottumista. Itse asiassa jo Puolustuselonteko velvoittaa kansallisilta viranomaisilta hybridivaikuttamiseen vastaamiseksi yhteistyötä, laajaa yhteisymmärrystä sekä yhteistä kehittämistä *ennen* kriisitilanteita⁹⁴⁴. Yhtä lailla selonteko edellyttää ”*tiivistä viranomaisyhteistyötä, kattavaa tilannekuvaa ja yhteensovittavaa johtamisrakennetta*”⁹⁴⁵. Mitä tämä voisi suomalaisten erikoisjoukkojen näkökulmasta käytännössä tarkoittaa?

Ratkaisuvaihtoehtojen skaala on laaja. Suomalaisten erikoisjoukkojen organisointi on yhdessä ääripäässä Alankomaiden erikoisjoukkojen mukainen ratkaisu, jossa kaikki erikoisjoukot on koostettu yhden johto-osan alle. Toinen ääripää on viranomaisittain täysin eristetty ratkaisu, joka tuskin tuottaa haluttua vaikutusta. Väitän kuitenkin, että kaikissa tapauksissa optimitilanne on sellainen, jossa yhteistoiminta on vakiintunutta ja formaaleihin, yhteisesti tunnustettuihin rakenteisiin perustuvaa, ja täyttää puolustuselonteon vaatimuksen yhteistyöstä, tilannekuvan jakamisesta ja johtamisesta. Näin ollen esitän seuraavanlaisen, viimeisen hypoteesin:

H3C2 Suomalaisten erikoisjoukkojen yhteistoimintaelimen perustaminen parantaisi erikoisjoukkojen hyödynnettävyyttä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa

⁹⁴² Nurmi, Lauri: Ruotsi Pitää Venäjän Hyökkäystä Mahdollisena – Ruotsalainen Prikaati Valmiudessa Puolustamaan Lappia, *Iltalehti*, 9.1.2024. [<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/ec821c8b-2bde-4ef3-98f9-04e2885c441e>], luettu 13.1.2024; Nurmi, Lauri: Näin Ruotsi Auttaisi Suomea Venäjän Hyökätessä – Komentaja Kertoo Iltalehdelle Salaisista Suunnitelmista, *Iltalehti*, 11.1.2023. [<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/3e0457d5-0914-4be7-a2b5-d2aeb62e1f09>], luettu 13.1.2024.

⁹⁴³ Ilmavoimat: *Pohjoismaiden Ilmavoimat Syventävät Yhteistyötään*, 23.3.2023. [<https://ilmavoimat.fi/-/pohjoismaiden-ilmavoimat-syventavat-yhteistyotaan>], luettu 13.1.2024.

⁹⁴⁴ *Valtioneuvoston puolustuselonteko* (2021), s. 25.

⁹⁴⁵ Sama, s. 28.

6 METODOLOGIA

Alkavassa luvussa esittelen varsinaisen tutkimusprosessin sekä tutkimuksen aikana käytettyjä menetelmiä. Luvun tarkoituksena on osoittaa tutkimuksen metodologinen uskottavuus tieteellisen metodin hyveiden mukaisesti sekä varmistaa tutkimuksen jäljitettävyyden ja toistettavuuden. Käsittelen luvun puitteissa aineistonkeruun, osallistujat ja analyysimenetelmät sekä niiden valintaperusteet. Lisäksi pohdin tutkimukseni taustalla vaikuttavia tieteenfilosofisia perusteita.

6.1 Eräitä tieteenfilosofisia perusteita

Operaatiotaidolla ja taktiikalla ei ole varsinaista emotiedettä, kuten vaikkapa sotilassosiologialla, eikä myöskään paradigmaa. Siksi se on paitsi niin kansallisesti kuin kansainvälisesti jäsentymätöntä myös lähtökohdiltaan monimenetelmäistä ja monitieteistä. Tämä voidaan nähdä myös vahvuutena, sillä paradigmat ja niihin kuuluvat, tieteenalalle ominaiset teoriat voivat yhtä lailla rajoittaa kuin edistää tieteen tekemistä⁹⁴⁶. Paradigmattomuus ei kuitenkaan sellaisenaan oikeuta tieteelliseen anarkismiin⁹⁴⁷. Vaikka operaatiotaidon ja taktiikan tutkimus ei erikseen edellytä tieteenfilosofisia perusteluja, on tehdyn tutkimuksen validoimiseksi tuotava esiin niitä taustaolettamuksia ja rajoitteita, jotka valavat tieteenfilosofisen pohjan tutkimukselle.⁹⁴⁸

Tutkimukseni asemoitui metodologialtaan aristoteeliseen tieteenfilosofiseen traditioon, mutta sovelsin osana työtäni myös galileista perinnettä. Tarkemmin ilmaistuna tutkimukseni edusti ontologialtaan ja epistemologialtaan⁹⁴⁹ sosiaalisrelativistista ja sosiaalisen konstruktionismin⁹⁵⁰ suuntausta, jota täydensin tieteellistä positivismia lähestyvin menetelmin.⁹⁵¹ Näin ollen tutkimusta leimasi hyvin perustavalta tasolta lähtien *Mixed Methods* -lähestymistapa. Siinä yhdistyvät sekä laadulliset että määrälliset tutkimustavat, mikä parantaa menetelmäpohjaa tavalla, joka olisi mahdotonta pelkästään toista metodologiaa käyttämällä⁹⁵².

⁹⁴⁶ Kuhn, Thomas: *The Structure of Scientific Revolutions*. University of Chicago Press, Chicago, IL 1962, s. 4.

⁹⁴⁷ Ks. Feyerabend, Paul: *Against Method*. Third edition. Verso, London & New York 1993, s. 18–19.

⁹⁴⁸ Tähtinen & Huupponen (2022), s. 5–6.

⁹⁴⁹ Ks. Rantapelkonen, Jari & Lotta Koistinen *Pohdintoja sotatieteellisistä käsitteistä*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Julkaisusarja 2: Tutkimusselosteita nro 1, Helsinki 2016, s. 23.

⁹⁵⁰ Joskus myös ”konstruktivismi”.

⁹⁵¹ Ks. Sirén, Torsti & Otto Pekkarinen: *Tieteenfilosofis-metodologisia perusteita pro gradu -tutkielman laadintaan*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos, Julkaisusarja 3: Työpapereita n:o 3, Helsinki 2017, s. 17.

⁹⁵² Creswell, John W.: *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. Third edition. SAGE Publications, Inc 2009, s. 17; Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Uudistettu laitos. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki 2018, luku 2.5; Metsämuuronen, Jari: *Laadullisen tutkimuksen perusteet*. Methelp, Helsinki 2000, s. 34.

Sosiaalinen ontologia ja konstruktionismi tarkoittavat, ettei objektiivista totuutta tutkimusongelman ratkaisemiseksi ole, vaan (tieteellinenkin) ”totuus” rakentuu sosiaalisen, vuorovaikutuksen ja konsensuksen kautta⁹⁵³ samalla tavoin kuin todellisuus muovaa sitä havaitsevia ihmisiä. Toisin sanoen ”ihmiset luovat sosiaalisia ja kulttuurisia maailmojaan samanaikaisesti kuin nämä maailmat luovat heitä”⁹⁵⁴. Monissa tapauksissa, vaikkapa puhuttaessa hybridivaikuttamisesta, erikoisjoukoista ja varsinkin sodan kuvasta, itse tutkimuksen kohteena olevat asiat ovat sosiaalisesti konstruoituja, eikä niiden tarkastelu semminkään ole mahdollista irrotettuna tarkastelijan sosiaalisesta viitekehystä⁹⁵⁵.

Sosiaalinen konstruktionismi ei suinkaan merkitse subjektiivista mielivaltaisuutta, vaan tähdentää tiedonmuodostuksen *intersubjektiivisuutta*. Tämä fenomenologian kehittäjän, filosofi Edmund Husserlin lanseeraama termi tarkoittaa tutkimukseni kontekstissa, että niin tieto kuin todellisuus syntyvät yksilöiden välisessä yhteisymmärryksessä. Havaitsemani maailma ei siis ole sen enempää oman mieleni tuotos kuin objektiivinen tosiasiaakaan, vaan jaettu intersubjektiivinen maailma. Hallusinaatio, josta vallitsee konsensus. Tämä sosiaalinen todellisuus, jota Husserl kutsuu elämismaailmaksi, on tulkintani mukaan eräänlainen aposteriorinen, inhimillisen käsityskyvyn läpäisemätön verho, joka kietoo allensa apriorisen, objektiivisen todellisuuden.⁹⁵⁶

Tältä osin tutkimukseni ammentaa myös fenomenologisesta tieteenfilosofisesta suuntauksesta, johon sosiaalinen konstruktionismikin pohjaa⁹⁵⁷. Tämä on välttämätöntä jo tutkittavien ilmiöiden luonteen vuoksi, mutta syntyy myös aineistokeräykseen liittyvistä valinnoista, kuten kysely- ja haastattelumuodosta. Fenomenologialle ominainen pohdiskeleva tutkimusote ja tutkijan oma kädenjälki näkyy lisäksi tutkimusraportissa. Tällöin tiedon tuottamisen välikappaleena on paitsi tutkimuksen osallistujat etenkin tutkija itse, jonka kokemuksessa tieto muodostuu.⁹⁵⁸ Tämän subjektiivisuuden tunnistaminen on tutkimuksen uskottavuuden kannalta olennaista⁹⁵⁹.

⁹⁵³ Ks. Berger, Peter L. & Thomas Luckmann: *The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge*. Doubleday, Garden City, New York 1966.

⁹⁵⁴ Fairhurst, Gail T. & David Grant: The Social Construction of Leadership: A Sailing Guide. *Management Communication Quarterly*, 24 (2), 2010, s. 173, doi:10.1177/0893318909359697.

⁹⁵⁵ Ks. esim. Latour, Bruno & Steve Woolgar: *Laboratory Life: The Construction of Scientific Facts*. Second edition. Princeton University Press, Princeton, New Jersey 1986, s. 21–27; Perheentupa (2013), s. 91; Mälksoo (2018), s. 381; Browning & Joenniemi (2017), s. 38.

⁹⁵⁶ Ks. esim. Husserl, Edmund: *The Crisis of European Sciences and Transcendental Phenomenology*. John Wild & James E. Edie (eds.), David Carr (trans.), Northwestern University Press, Evanston 1970, s. 51–53; Schutz, Alfred: *On phenomenology and social relations: selected writings*. Helmut R. Wagner & Morris Janowitz (eds), The Heritage of Sociology, University of Chicago Press, Chicago 1970, s. 163–64.

⁹⁵⁷ Fairhurst & Grant (2010), s. 173. Ks. myös Schutz (1970).

⁹⁵⁸ Rantapelkonen & Koistinen (2016), s. 28.

⁹⁵⁹ Tähtinen & Huupponen (2022), s. 10–11.

Tutkimukseni ei kuitenkaan nojaa idealistiseen ontologiaan tai puhtaasti epistemologiseen relativismiin pohjautuvaan interpretivismiin⁹⁶⁰. Sen sijaan se tukeutuu, kuten sosiaalinen konstruktionismi yleensä, realistiseen ontologiaan⁹⁶¹. Täten tiedon hankinnan kohteena on metatasolla materialistiseksi reaali maailmaksi (vrt. elämismailma) redusoitavissa oleva, mutta havaitsijan tavoittamattomissa oleva objektiivinen todellisuus⁹⁶². Juuri se, että jaettu todellisuus pohjautuu reaali maailmaan, ankkuroi sosiaalista ontologiaa ja estää sen sortumista mielivaltaan⁹⁶³. Osaltaan tämänlainen ontologinen suojattomuus lienee vaikuttanutkin sodan kuvaa kuvailevien termien laajaan levinneisyyteen – hybridivaikuttaminen mukaan lukien.

Asianlaitaa voi havainnollistaa tieteenfilosofi Karl Popperin kolmen maailman teorian avulla⁹⁶⁴. Täysin objektiivinen ensimmäinen maailma, reaali maailma, sisältää kaiken fyysisen materian. Toinen maailma, elämismailma, muodostuu subjektiivisesti ja sisältää tietoisuuden ilmiöineen, kuten tulkinnat reaali maailman tapahtumista. Kolmas maailma on luonteeltaan intersubjektiivinen ja syntyy vain inhimillisen vuorovaikutuksen seurauksena, kuten Nato tai Suomen valtio. Ne toki pohjautuvat konkreettisiin fundamentteihin, mutta saavat semioottisen merkityssisältönsä vasta sosiaalisen kanssakäymisen seurauksena.

Sama pätee sotaan. Sota, kuten Clausewitz asian ilmaisi, on ”osa ihmisen sosiaalista olemassaoloa”⁹⁶⁵. Sota on toki redusoitavissa Popperin ensimmäiseen ja toiseen maailmaan, reaali maailmassa olevaan ihmisolioon ja hänen henkilökohtaisiin kokemuksiinsa. Mutta vaikka voimmekin tutkia tykkiballistiikka tai ydinlaskeuman säteilyarvoja, ei ole olemassa mitään fyysikaalista sodan alkiota, jonka kautta voisimme koskettaa sotaa itseään. Sotaa ei yksinkertaisesti ole olemassa ilman ihmistä. Tämä on todistettavissa hyvin kotikutoisella ajatuskokeella, jota alustaa tieteiskirjailija Philip K. Dickin toteamus ”*todellisuus on se, mikä ei häviä silloin, kun lakkaat uskomasta siihen.*”⁹⁶⁶

⁹⁶⁰ Fenomenologian äärimmäinen muoto, jota kutsutaan joskus myös antipositivismiksi

⁹⁶¹ Sirén & Pekkarinen (2017), s. 6. Lisäksi sosiaalisen konstruktionismin katsotaan periytyvän George Herbert Meadin kehittämästä symbolisesta interaktionismista.

⁹⁶² Rantapelkonen & Koistinen (2016), s. 50.

⁹⁶³ Tähtinen & Huupponen (2022), s. 12 mukaan sosiaalista konstruktionismia voidaan kritisoida helpoiten siitä, että se mahdollistaa mielivaltaisten ja määrättömien tulkintojen tekemisen.

⁹⁶⁴ Popper, Karl: *Three Worlds*. The Tanner Lecture on Human Values, University of Michigan, 7.4.1978. [https://tannerlectures.utah.edu/_resources/documents/a-to-z/p/popper80.pdf], luettu 20.1.2024.

⁹⁶⁵ Clausewitz (1989), s. 149.

⁹⁶⁶ Dick, Philip K.: How to Build a Universe That Doesn't Fall Apart Two Days Later, *The Shifting Realities of Philip K. Dick: Selected Literary and Philosophical Writings*. Lawrence Sutin (ed.), Pantheon Books, New York 1995, s. 261.

Koska sota lakkaa olemasta sinä hetkenä, kun sen ajatteleminen ei enää ole yhteinen mahdollisuus, ei se voi olla osa reaalimaailmaakaan – aivan kuten kaikki muut kolmannen maailman ilmiöt. Osaltaan tämä vahvistaa esitettyä ajatusta siitä, että sodan on oltava paitsi mielikuvituksen tuotetta myös ihmisyyden emergentti ominaisuus. Täten intersubjektiivinen lähestymistapa, eli miten asiat yhdessä koetaan, on monella tapaa perustavanlaatuisin perspektiivi tutkia sotaa. Voidaan jopa sanoa, että jos tarkoituksena on tutkia *koko* sodan ilmiökokonaisuutta, eikä pelkästään sen yksittäisiä osia, fenomenologisen jäljen välttäminen on mahdotonta.

Kenties kaikkein väkevimmän tätä alleviivaa itse sodan *kuvan* käsite. Mitä muutakaan se on kuin jaettu ajatus, kolmannen maailman ilmiö, joka heijastelee epätäydellisesti ensimmäisen maailman todellista sotaa. Sodan kuva, kenties kaikkein kärjistetyimmän juuri rauhan aikana, on olemassa vain subjektiivisen kokemuksen, fenomeenien, kautta saavutettavassa intersubjektiivisessa maailmassa. Koska sodan kuva rakentuu subjektiivisten tulkintojen kautta, siitä voi saada tietoa vain epäsuoraan, fenomenologian keinoin. Tämä tarkoittaa, ettei fenomenologinen ote ole sodan kuvan tutkimuksessa epistemologinen valinta vaan väistämättömyys.

Maailmojen välinen vuorovaikutussuhde on kuitenkin kaksisuuntainen. Siinä missä reaalimaailman havainnot valaisevat induktiivisen päättelyketjun kautta sodan kuvaa, jaettu käsityksemme sodan kuvasta muovaa vastavuoroisesti subjektiivisiä käsityksiä. Tämä taas johtaa edelleen erilaiseen sodankäyntiin käytännössä. Konsensuksen tai dissensuksen kautta saavutettu henkilökohtainen oppiminen ohjaa toimintaa arjessa – mikä on muun muassa tämän tutkimuksen suurin funktio. Voidaan jopa väittää, että lopulta sodan kuva, eli se millaisen ajattemme sodan olevan, ohjaa toimintaamme enemmän kuin se, mitä sota todellisuudessa on.

Osaltaan tämä haastaa jopa käsitystä operaatiotaidosta ja taktiikasta on paradigmattona tieteenalana⁹⁶⁷. Onhan niin, että sotataito juurtuu aina jollain tapaa sodan kuvaan. Miksi siis sotataidon tutkimus olisi tässä suhteessa poikkeus? Siksi hybridivaikuttamisenkin on vaikutettava osaltaan operaatiotaidon ja taktiikan tutkimukseen, sillä kulloinkin vallitseva sodan tai taistelun kuva ohjaa paitsi suorituskykyjen kehittämistä myös edelleen tieteenalan tutkimusta⁹⁶⁸. Samaten tieteenalan tutkimusta ohjaavat vakiintuneet käytänteet, kuten se, mitä tieteenalalla on aiemmin tutkittu ja millä tavoin⁹⁶⁹.

⁹⁶⁷ Vrt. Tähtinen & Huupponen (2022), s. 5–6.

⁹⁶⁸ Sama, s. 14.

⁹⁶⁹ Keskinen, Auli: Tulevaisuudentutkimus ja ennakoinnin menetelmät, *Ajatuksia operaatiotaidon ja taktiikan laadullisesta tutkimuksesta*. Mika Huttunen & Jussi Metteri (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 2, Edita Prima Oy, Helsinki 2008, s. 16–17.

6.2 Aineistonkeruu

Keräsin tutkimuksen aineiston Delfoi-menetelmällä. Menetelmä soveltui erityisen hyvin tutkimukseeni, jossa tarkasteltiin kompleksisia ilmiöitä ja tulevaisuuden tilaa sekä tuetaan päätöksentekoa ja suunnittelua⁹⁷⁰. Toinen puoltava tekijä oli tutkittavan ilmiön epämääräisyys, jolloin sitä on vaikea tutkia yksittäisellä analyyttisellä tekniikalla⁹⁷¹. Operaatiotaidon ja taktiikan tutkimuksessa menetelmä onkin erityisen soveltuva tieteenalan ilmiöön, josta ei ole kattavasti valmista lähdeaineistoa⁹⁷². Onhan Delfoi myös kehitetty yhdysvaltalaisessa RAND-tutkimuslaitoksessa nimenomaan sotilaallisia tulevaisuudentutkimuksia varten⁹⁷³. Menetelmä on ollut käytössä myös suomalaisen operaatiotaidon ja taktiikan tutkimuksessa⁹⁷⁴.

Delfoi-menetelmän keskiössä on anonymiteetti ja asiantuntijanäkemyksen iteraatio⁹⁷⁵. Iteraatio mahdollistaa tiedon jalostumisen kollektiivista älyä hyödyntäen samalla kun anonymiteetillä ja atomistisilla vastauksilla vältetään kielteisiä ryhmäilmiöitä⁹⁷⁶. Tällöin kukin vastaaja voi vastata niin rehellisesti kuin haluaa, pelkäämättä kuitenkaan kasvojensa menettämistä⁹⁷⁷. Samalla Delfoi-metodi mahdollisti erilaisten argumenttien tuottamisen ja kilpailuttamisen, kun taas esimerkiksi haastattelut eivät sisällä dialogia ja puhtaasti määrälliset kyselyt eivät tuota perusteluita näkemyksille⁹⁷⁸, jotka olivat tämän tutkimuksen onnistumiselle elintärkeitä. Yhtä relevanttia ja kattavaa aineistoa ei olisi voitu kerätä millään muulla tiedonkeruumenetelmällä.

Hyödynsin Delfoi-iteraatioissani sekä haastatteluja että kyselyjä, jotta tutkimukseen saataisiin kummankin aineistonkeruumenetelmän parhaimmat ja toisiaan täydentävät puolet. Kyselyissä oli myös sekä avoimia että koodattuja, suljettuja vastausvaihtoehtoja. Näin ollen keräsin Delfoi-paneelin kautta sekä laadullista (fenomenologinen suuntaus) että määrällistä (positivistinen suuntaus) aineistoa, mikä tuotti eräänlaista aineistotriangulaatiota ja paransi tulosten

⁹⁷⁰ Talvela, Juhani & Kari Stenman: *Tulevaisuudentutkimuksen menetelmiä*. Kymenlaakson ammattikorkeakoulun julkaisuja, Sarja A, Nro 35, Tammerprint Oy, Tampere 2012, s. 40.

⁹⁷¹ Keskinen (2008), s. 143.

⁹⁷² Tähtinen, Janne: Delfoi-menetelmä operaatiotaidon ja taktiikan tutkimuksessa, *Näin tutkin taktiikkaa: tutkimusprosessi operaatiotaidon ja taktiikan näkökulmasta*. Janne Tähtinen (toim.), PunaMusta Oy, Joensuu 2022a, s. 149.

⁹⁷³ Heuer, Richards J. & Randolph H. Pherson: *Structured Analytic Techniques for Intelligence Analysis*. 2nd edition. SAGE Publications, Los Angeles, CA 2015, s. 233. Delfoi-menetelmä saa nimensä mytologisesta, tulevaisuutta ennustavasta Delfoin oraakkelista.

⁹⁷⁴ Esim. Paakkari (2019).

⁹⁷⁵ Tähtinen (2022a), s. 152.

⁹⁷⁶ Heuer & Pherson (2015), s. 266–67. Anonymiteetti eliminoi panelistien asemasta, maineesta tai luonteesta syntyvät vaikuttimet ja vähentää myös tyytymättömyyttä tai ryhmäilmiöitä, kuten ryhmäajattelua.

⁹⁷⁷ Talvela & Stenman (2012), s. 39.

⁹⁷⁸ Sama, s. 42.

luotettavuutta⁹⁷⁹. Loppuun järjestetyn haastattelukierroksen tarkoituksena olikin toimia validointina aikaisemmille johtopäätöksille. Eri aineistotyyppien ja aineistonkeruumenetelmien yhdistäminen teki tutkimuksesta samalla monitriangulaatiota hyödyntävän⁹⁸⁰.

Lisäksi tutkimusta voidaan pitää monimenetelmäisenä. Sen lisäksi, että keräsin aineistoa niin kyselyjen kuin haastattelujen muodossa, pyrin vahvistamaan eräitä tutkimuskysymyksiä eri analyysimenetelmin. Määrällisten menetelmien soveltamisella katsonkin kyenneeni keräämään laajempaa ja yksiselitteisempää datamassaa, mikä tuki tulosten analyttistä tarkkuutta ja luotettavuutta. Laadullinen menetelmäsuuntaus mahdollisti vuorostaan avoimien ja rajoittamattomien vastausten sekä laajempien perusteluiden keräämisen havaituille määrällisille todistuksille. Tämänkaltaisen päällekkäisyyden voidaan katsoa vahvistavan edelleen luotettavuustekijöitä⁹⁸¹ ja luovan monipuolisempaa kuvaa tutkittavasta ilmiöstä.

Toteutin aineistonkeruun noudattaen Delfoi-tutkimuksen perusratkaisua. Ensin kokosin panelin, sitten panelistit muotoilivat näkemyksensä muista erillään ja lopulta annoin panelisteille mahdollisuuden muuttaa kantojaan muiden vastausten perusteella.⁹⁸² Keräsin aineiston kolmessa iteraatiossa. Kierrosten tavoitteet ensimmäisestä viimeiseen olivat seuraavat:

1. selvittää, mitkä hybridivaikuttamisen osa-alueet koetaan uhkaavimmiksi sekä millä osa-alueilla erikoisjoukoilla koetaan olevan hyödynnettävyyttä,
2. selvittää, mitkä erikoisjoukkojen päätehtävätyypit korostuvat niillä osa-alueilla, joilla hyödynnettävyyttä on, ja millä viranomaisella on parhaat toimintaedellytykset sekä millä tekijöin hyödynnettävyyttä voidaan parantaa, ja
3. saatujen vastausten validoiminen tai kumoaminen erillisillä teemahaastatteluilla.

Kahteen ensimmäiseen käytiin verkkopohjaista, Delfoi-tutkimukselle tyypillistä⁹⁸³ puolistrukturoitua kyselyä, sisältäen sekä suljettuja että avoimia kysymyksiä. Kolmannella kierroksella keräsin aineiston kasvokkain toteutettavin Delfoi-haastatteluin. Delfoi-haastattelu on eräs teemahaastattelun laji, joka nojaa sekä haastattelijan että haastateltavan asiantuntemukseen ja haastattelutapahtuman vuorovaikutuksellisuuteen. Haastattelua ohjaavat tutkijan lisäksi ennalta

⁹⁷⁹ Metsämuuronen (2000), s. 34.

⁹⁸⁰ Rantapelkonen & Koistinen (2016), s. 163.

⁹⁸¹ Metsämuuronen (2000), s. 34.

⁹⁸² Sama, s. 33; Tähtinen (2022a), s. 153.

⁹⁸³ Mäkitalo (2021), s. 23.

määritetyt teemat, mutta ne eivät kontrolloi haastateltavaa.⁹⁸⁴ Tarkempi kuvaus aineistonkeruusta on liitteessä A-10.

6.3 Osallistujat

Delfoi-menetelmän ensimmäinen ja samalla tärkein vaihe on riittävän asiantuntemuksen omaavien panelistien valinta⁹⁸⁵. Kuten asiantuntijoita hyödyntävissä tutkimusmenetelmissä yleensä – mutta toisin kuin kvantitatiivisissa tutkimuksissa – vastaajien laatu on määrää tärkeämpi⁹⁸⁶. Tämä päti varsinkin omaan tutkimukseeni, sillä kyseessä oli hyvin rajallista populaatiota koskeva, osin jopa esoteerista asiantuntemusta edellyttävä aihe. Samalla oli uskottavuuden kannalta tärkeä välttää vastaajien rekrytoimista yksinomaan erikoisjoukoista, sillä tämänkaltaisilla vastaajilla olisi motiivi suosia vastauksissaan erikoisjoukkoja.

Tämä asetti suuria haasteita paneelin koostamiselle. Piti siis saada vastaajia erikoisjoukkojen ulkopuolelta, jotka tuntevat kuitenkin tuntevat tavallisesti melko varjeltua erikoisjoukkotoimintaa. Kun vastaajien rekrytoinnissa tuli yhtäältä panostaa korkeaan laatuun ja riittävään asiantuntemukseen, tarvittiin samalla riittävä osallistujamäärä tilastollisesti merkitsevien määrällisten tulosten aikaansaamiseksi. Delfoi-tutkimuksessa panelisteja on joka tapauksessa oltava kymmeniä⁹⁸⁷, joskin 30 jälkeen tilastollinen merkitsevyys ei juuri parane⁹⁸⁸. Näin ollen panelistien koostaminen oli äärimmäisen aikaa vievää ja haastavaa. Panelistien valinta perustui kahden keskeiseen valintaperusteeseen.

Vertikaalisesta näkökulmasta katsottuna halusin varmistaa, että panelistit edustavat tutkimuksen rajauksen mukaisesti operatiivis-strategista tasoa. Keskushallinto- ja ministeriötason vastaajien rekrytoimista erikoisjoukkotutkimukseen onkin pidetty tärkeänä erikoisjoukkojen käytettävyyden kartoittamiseksi useammalta hallinnonalalta ja strategisesta lintuperspektiivistä⁹⁸⁹. Samaten on painotettu turvallisuuspolitiikan päätöksentekijöiden osallistamista erikoisjoukkotutkimukseen heidän käsitystensä selventämiseksi erikoisjoukkojen käyttömahdollisuuksien ja

⁹⁸⁴ Palokangas, Marko: Haastattelu- ja kyselytutkimus, *Näin tutkin taktiikkaa: tutkimusprosessi operaatiotaidon ja taktiikan näkökulmasta*. Janne Tähtinen (toim.), PunaMusta Oy, Joensuu 2022, s. 93.

⁹⁸⁵ Talvela & Stenman (2012), s. 39–40; Tähtinen (2022a), s. 153.

⁹⁸⁶ Kuusi, Osmo: Delfoi-menetelmä, *Tulevaisuudentutkimus: perusteet ja sovellukset*. Matti Kamppinen, Osmo Kuusi & Sari Söderlund (toim.), Tallprint, Helsinki 2002, s. 216–17; Kuusi, Osmo ym.: *Miten tutkimme tulevaisuuksia?* 3. uudistettu painos. Tulevaisuuden tutkimuksen seura, Helsinki 2013, s. 331.

⁹⁸⁷ Mäkitalo (2021), s. 24.

⁹⁸⁸ Ks. Villiers, Marietjie R. de, Pierre J. T. de Villiers & Athol P. Kent: The Delphi Technique in Health Sciences Education Research. *Medical Teacher*, 27 (7), 2005, s. 639–43, doi:10.1080/13611260500069947.

⁹⁸⁹ Mutanen (2021), s. 98.

-rajoitteita koskien⁹⁹⁰. Vastaavaa onkin tehty esimerkiksi Tanskassa⁹⁹¹. Täten tutkimuksen kansallisessa haarassa korostui keskushallinto- ja hallintoyksiköiden johtotaso, kun taas kansainvälisellä puolella painottuivat Nato-näkökulman takia Nato-esikunnat, sotilasopetuslaitokset ja sotilaalliset ajatushautomot. Tämä supisti kuitenkin samalla perusjoukkoa.

Toisena valintakriteerinä korostui riittävä tuntemus erikoisjoukkotoiminnasta ja hybridivaikutamisen vastaisesta toiminnasta. Tämä rajasi potentiaalisten vastaajien joukkoa entisestään, sillä etenkin erikoisjoukkoalan asiantuntijoita hallintoyksikkö- ja keskushallintotasolla harvakseltaan – toisin kuin Naton komentorakenteissa ja monissa muissa Nato-maissa. Lisäksi panelistien valintaa hankaloitti se, että halusin nimenomaisesti painottaa suomalaisen erikoisjoukko-yhteisön ulkopuolelta tulevia vastaajia muutoin suomalaista erikoisjoukkotutkimusta vääristävän kaikuilmiön välttämiseksi. Toisaalta heidän rekrytointiaan haittasi kontaktien puute.

Sain lopulta osallistujiksi noin 50 panelistia, joista kansallisia vastaajia oli 34 ja kansainvälisiä noin 16⁹⁹². Kansallisella tasolla panelistit kerättiin seitsemästä eri ministeriöstä, kolmesta eri viranomaisesta ja muista valtionhallinnon toimijoista. Noin puolet kansallisista vastaajista tulivat erikoisjoukkojen ulkopuolelta. Kansainväliset vastaajat koostuivat Nato-liittolaisten erikoisjoukkoasiantuntijoista sekä ajatushautomoiden edustajista. Mainittujen rajoitteiden vuoksi ei myöskään ollut mahdollista hyödyntää systemaattisia otantamenetelmiä. Jos populaation koko on kvantitatiivisessa tutkimuksessa alle 100, kyselytutkimuksissa jopa 200–300, kannattaa tutkimukseen sisällyttää koko perusjoukko⁹⁹³.

Rekrytoin kolmannen vastauskierroksen vastaajat Puolustusvoimien, Rajavartiolaitoksen ja Poliisin erikoisjoukkojen korkeimmasta operatiivisesta johdosta. Pyrin saamaan vastaajiksi henkilöitä, jotka eivät osallistuneet kahdelle ensimmäiselle kierrokselle, mutta tutkimuslupa-asioiden asettamista käytännön rajoitteiden vuoksi tämä ei ollut täysin mahdollista. Lopulta viimeiselle kierrokselle jäi yhteensä kuusi henkilöä. Määrää rajoitti sopivien vastaajien vähäinen määrä sekä heidän kiireellinen aikataulunsa. Vaikka Puolustusvoimista olisi voinut saada useammankin vastaajaan, halusin rajoittaa määrää kahteen per organisaatio, jotta viranomaisten edustus otannassa pysyisi tasapainossa.

⁹⁹⁰ Heiska (2020), s. 86.

⁹⁹¹ Ehrensverd Jensen (2017), s. 189–202.

⁹⁹² Tarkkaa kokoa ei pysty määrittämään, sillä joissakin kansainvälisissä organisaatioissa oli vain yksi yhteyshenkilö, eikä vastaajista ollut varmaa lukua.

⁹⁹³ Heikkilä, Tarja: *Tilastollinen tutkimus*. 7.–8. painos. Edita Prima Oy, Helsinki 2010, s. 33.

Kaikki paneeliin rekrytoidut henkilöt eivät lopulta osallistuneet tutkimukseen. Osallistumisprosentti oli kuitenkin ensimmäisellä kierroksella varsin kiitettävä, mutta toisella kierroksella aavistuksen vajavainen. Yksi haastateltava joutui niin ikään perumaan osallistumisensa operatiivisiin syihin vedoten. Toisen kierroksen matalammalla osallistujamäärällä ei kuitenkaan ollut merkitsevää vaikutusta määrällisen analyysin tekemiselle. Päinvastoin tämä aiheutti osaltaan eräänlaista tahatonta satunnaistamista. Toisaalta osallistumisprosentin lasku eväsi mahdollisuuden lisäkyselyiden toteuttamiselle, sillä 70 % on pidetty raja-arvona uskottavan konsensuksen saavuttamiselle⁹⁹⁴. Keskeiset osallistujaluvut ovat esitettynä taulukossa 4.

Taulukko 4 Delfoi-paneelin koko, vastaajamäärät sekä vastausprosentit kierroksittain

Kierros	Paneelin koko		Vastaajamäärä		Vastaus-%
	Suomi	Nato	Suomi	Nato	
1. (verkkolomake)	35	15	22	11	70
2. (verkkolomake)	35	15	20	6	52
3. (haastattelu)	6		5		83,3

6.4 Analyysi

Päätös kerätä sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista aineistoa ohjasi luonnollisesti myös analyysimenetelmien valintaa. Kvantitatiivisen aineiston runsas määrä ja erilaiset datatyypit moninkertaistivat edelleen tarvittavien analyysityökalujen kirjoa, sillä esimerkiksi tilastollista merkitsevyyden määrittämistä säätelee käsillä oleva aineistotyyppi. Tutkimuksessa tämä tarkoitti, että erillisille hypoteeseille ja niiden mittareille oli käytettävä erilaisia analyysimenetelmiä. Koonnos menetelmistä on esitetty taulukossa 7 sivulla 151.

6.4.1 Määrällinen analyysi

Määrällinen aineisto oli käsiteltävä ennen analysointia. Käytännössä poistin aineistosta tapaukset, jotka saattaisivat haitata analyysiä. Esimerkiksi keskiarvon määrittämistä edellyttävissä kohdissa datasta oli poistettava ykkösellä (1) koodatut vastaukset (en osaa sanoa). Dataa ei kuitenkaan siivottu poikkeamista, sillä ne laskettiin tärkeiksi asiantuntijalausunnoiksi, minkä lisäksi niiden poistaminen olisi laskenut ennestään matalaa otantaa. Absurdin datan mahdollisuus oli poissuljettu aineistonkeruuvaiheessa suljetuilla vastausvaihtoehdoilla.

Laskin hypoteesin H1 testaamiseen kaikkien vastaajien uhka-arvioiden (T) otoskeskiarvon (\bar{x}) kutakin osa-aluetta kohden ja vertailin niitä keskenään. Jotta hypoteesi olisi validi, informaatio-

⁹⁹⁴ Chuenjitwongsa, Supachai: *How to Conduct a Delphi Study*, Educational Research How to Guides. Michal Tombs (ed.), Medical Education, Cardiff University, Cardiff 2017.

ja kyberosa-alueiden otoskeskiarvojen tulisi yksinkertaisesti olla korkeimpia 15 osa-alueen joukossa. Tämä tulisi päteä sekä vastauksissa, joissa arvioidaan uhkatasoa (T) aineistonkeruuhetkellä, että 10 vuoden ennakoivissa arvioissa. Käytin otoskeskiarvoa (\bar{x}) määräävänä muuttujana mediaanin (m) sijaan, sillä keskiarvo antaa enemmän painoarvoa poikkeavalle datalle ja mahdollistaa osa-alueiden järjestämisen desimaalien tarkkuudella.

Hypoteesien H2A sekä H2B analysoimiseksi oli määritettävä kynnsarvot kahdelle termille, *hyödynnettävyydelle* ja *relevanttiudelle*. Hyödynnettävyys (H) yksittäisen osa-alueen osalta tarkoitti sitä, että otoskeskiarvon tuli kyseisellä osa-alueella yrittää Likert-asteikon kohtalaisen hyödynnettävyyden raja ($H \geq 4,5$). Tämä oli sikäli luotettava raja-arvo, että se perustui panelistien asiantuntija-arvioon, eikä niinkään mielivaltaan. Mielivaltaa oli kuitenkin käytettävä sen määrittämiseen, kuinka monella osa-alueella erikoisjoukoilla tulisi olla hyödynnettävyyttä, jotta ne voitaisiin katsoa olevan hyödynnettävissä hybridivaikuttamista vastaan.

Ollakseen hyödynnettävissä hybridivaikuttamisen vastaiseen toimintaan, erikoisjoukoilla tulisi ainakin olla hyödynnettävyyttä useammalla kuin yhdellä osa-alueella, mielellään muulla kuin sotilaallisella. Optimaalisen osa-alueen määrän määrittämiselle ei kuitenkaan ole mitään reaalista raja-arvoa, joka ei olisi väistämättä osin mielivaltainen. Ei voida esimerkiksi sanoa, että 10 osa-alueetta tarkoittaa ”on hyödynnettävissä”, sillä osa-alueen määrä ei ole intervalliasteikko. Pidän kohtuullisena neljää osa-alueetta (sotilaallinen ja kolme muuta), sillä tämän voisi perustellusti katsoa kuvastavan kohtalaista hyödynnettävyyttä⁹⁹⁵.

Ei voida kuitenkaan ajatella, että kolme osa-alueetta indikoi suoraan hyödyntämättömyyttä tai että neljä osa-alueetta edustaa yhtä paljon hyödynnettävyyttä on kuin kymmenen. Koska kyse ei ole intervalliväleistä, ei voida myöskään sanoa, kuinka paljon hyödynnettävämpi kymmenen osa-alueetta on kuin neljä. Näin ollen sopivaksi katsottu määrä perustuu aina valistuneen arvion, jaettujen käsitysten ja mielivallan yhdistelmään. Loin kuitenkin taulukossa 5 näkyvän asteikon hyödynnettävyyden auttavaksi sanallistamiseksi:

Taulukko 5 Hyödynnettävyydsasteikko

f	Hyödynnettävyys
0–1	Erittäin vähäinen hyödynnettävyys
2–3	Vähäinen hyödynnettävyys
4–6	Kohtalainen hyödynnettävyys
7–9	Merkittävä hyödynnettävyys
10 ≤	Hyvin merkittävä hyödynnettävyys

⁹⁹⁵ Ks. Finlan (2019), s. 266–269.

Näin ollen hypoteesi H2A oli validi, mikäli kohtalaisen hyödynnettävyyden kynnyisarvo ($H \geq 4,5$) ylittyy vähintään neljällä ($f \geq 4$, kun f on frekvenssi) hybridivaikuttamisen osa-alueella sekä suomalaisten että Naton erikoisjoukkojen kohdalla. Vastavuoroisesti nollahypoteesissa (H2A₀) hyödynnettävyys olisi kaikilla osa-alueilla keskimäärin 2 (”ei hyödynnettävyyttä”).

Relevanttius tarkoitti käytännössä sitä, että erikoisjoukoilla tulisi olla hyödynnettävyyttä osa-alueilla, jotka koetaan erityisen uhkaaviksi. Tämä johti siihen, että oli kyettävä luokittelemaan ”erityisen uhkaava osa-alue”. En kuitenkaan voinut hyödyntää aiemman tavoin Likert-asteikon kuvauksia (esim. merkittävä uhka), sillä uhkapotentiaali, kuin myös relevanttius, on suhteellista. Voisihan olla, ettei Suomella olisi lainkaan merkittävästi uhkaavia osa-alueita ($T < 5,5$), jolloin relevanttiuden määrittäminen olisi mahdotonta. Suhteellisen uhkaava osa-alue olisi siten sellainen, joka on joko Suomelle tai Natolle keskimääräistä uhkaavampi ($T > \bar{x}_T$).

Relevanttiuden määrittäminen vaatii vuorostaan hieman lisää perusteluja, mutta ei ole lopulta kovin vaikea määritellä. Pidin mielekkäänä johtoajatukseksi, että relevantti asia on asianmukainen valtaosassa tapauksista. Ollakseen relevantteja vastaisuudessa, erikoisjoukkojen tulisi näin ollen olla hyödynnettävissä valtaosassa tulevista, *erityisen uhkaavista* tapauksista. Näin ollen suomalaiset ja Naton erikoisjoukot olisivat relevantteja, ja vahvistaisivat hypoteesin H2B, kun niillä on vähintään kohtalaisesti hyödynnettävyyttä ($H \geq 4,5$) vähintään puolessa ($f \geq 50\%$) osa-alueista, jotka koetaan seuraavan kymmenen vuoden aikana vähintään osa-alueiden keskimääräistä uhkaavuutta korkeammaksi ($H > \bar{x}_{T10v}$).

Hypoteesin H2D testaamisessa käytin samalla tavalla hyödynnettävyyden otoskeskiarvoja osa-alueittain. Varsinainen hypoteesin validoiminen tai kumoaminen tapahtui kuitenkin vertailemalla kansallista ja kansainvälistä otosta toisiinsa. Hypoteesi vahvistettaisiin, mikäli niiden osa-alueiden, joilla suomalaisilla erikoisjoukoilla katsotaan olevan hyödynnettävyyttä, frekvenssi ylittäisi Naton vastaavien osa-alueiden määrän ($f_{Hsuomi} > f_{Hnato}$). Vastaavasti nollahypoteesissa (H2D₀) eroavaisuutta otosten välillä ei olisi eroja.

Analysoin hypoteeseja H2C1–2 sekä H2E vertailemalla päätehtäviä (H2C1–2) sekä resursseja ja toimivaltuuksia (H2E) koskevien vastausten frekvenssijakaumaa, eli sitä, kuinka monta mitään vastausvaihtoehtoa on kullakin osa-alueella. Vertailuun otettiin vain ne osa-alueet, joilla erikoisjoukoilla oli vähintään kohtalaista hyödynnettävyyttä ($H \geq 4,5$). Ei olisi mieltä arvioida hyödynnettävyyttä päätehtävyyppikohtaisesti osa-alueilla, joilla hyödynnettävyyttä on vain vähän. Määritin relevanttiuden tavoin päätehtävyyppin hyödynnettäväksi tietyllä osa-alueella,

mikäli vähintään puolet ($f \geq 50\%$, eli matalin mahdollinen konsensus) vastaajista kannatti kyseistä päätehtävätyyppejä. Nollahypoteesissa ($H2C1-2_0$) päätehtävätyyppien välisiä eroja ei olisi, vaan kaikki vastaajat näkisivät hyödynnettävyyttä kaikilla osa-alueilla ($f = n$).

Hypoteesissa $H2E$ tarkastelun kohteena oli se, millä vastausvaihtoehdolla on suurin frekvenssi, eli millä erikoisjoukkoviranomaisella on laajimmat toimivaltuudet tai resurssit. Täten hypoteesin vahvistaisi kynnsarvon ylittämisen sijaan moodi. Katsoin siis laajimmat 1) toimivaltuudet ja/tai 2) resurssit olevan sillä erikoisjoukkoviranomaisella, jolla on useimmiten korkein frekvenssi niillä osa-alueilla, joissa erikoisjoukoilla on vähintään kohtalaisesti hyödynnettävyyttä ($H \geq 4,5$). Nollahypoteesissa ($H2E_0$) frekvenssieroja ei olisi, vaan vastaukset olisivat jakautuneena tasaisesti kaikille vastausvaihtoehdoille ($f = \frac{n}{3}$).

Koska tutkimuksessa käytetyt mittarit olivat ordinaaliasteikkoisia, käytettiin analyysin tukena ei-parametrisia testejä. Teoriassa seitsenportaisilla asteikoilla voidaan hyödyntää intervallias-teikkojen analyysimenetelmiä, mutta tämä ei ole suositeltavaa, sillä Delphi menetelmällä kerätty data on yleensä hyvin vinoutunutta⁹⁹⁶. Näin ollen päätin käyttää pehmeämpiä tilastollisia testejä, jotka eivät otaksu intervaleja tai testidatan normaalijakautuneisuutta (t -jakauma) eivätkä edellytä suuria otoskokoja ($n > 30$)⁹⁹⁷. Käytetyt testit olivat Wilcoxonin merkittyjen sijalukujen testi (engl. *Wilcoxon signed-rank test*), Mann-Whitneyn U -testi, joka tunnetaan myös Wilcoxonin järjestyssummatestinä, sekä Khiin neliö -yhteensopivuustesti (engl. *Chi-squared goodness-of-fit*). Testasin reliabiliteettia Cronbachin alfalla (α).⁹⁹⁸

Wilcoxonin merkittyjen sijalukujen testiä käytetään otoksen mediaanin vertaamiseksi tunnettuun arvoon, eli nollahypoteesin mukaiseen odotettuun arvoon. Käytin testiä tutkimuksessa hyödynnettävyydsarvioiden validoimiseen hypoteeseissa $H2A-B$ sekä $H3$ -alkuisten hypoteesien summamuuttujien riskitason arviointiin. Käytännössä testi on ei-parametrinen vastine t -testille silloin kuin ehdot t -testin tekemiselle eivät täyty.⁹⁹⁹ Wilcoxonin merkittyjen sijalukujen testi

⁹⁹⁶ Ks. Franc, Jeffrey Michael, Kevin Kei Ching Hung, Alessandro Pirisi & Eric S. Weinstein: Analysis of Delphi study 7-point linear scale data by parametric methods: Use of the mean and standard deviation. *Methodological Innovations*, 16 (2), 2023, s. 226–233, doi:10.1177/20597991231179393.

⁹⁹⁷ Huom. datan symmetrisyys ja suuri otoskoko parantavat kuitenkin analyysiä.

⁹⁹⁸ Heikkilä (2010), s. 194; Häyhä, Laura, Sanna Kailaheimo-Lönnqvist & Antti-Tuomas Pulkka: *Kvantitatiiviset tutkimusmenetelmät sotatieteissä käyttäytymistieteiden näkökulmasta*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos, Julkaisusarja 3: Työpapereita nro 8, PunaMusta Oy, Joensuu 2021, s. 51.

⁹⁹⁹ Häyhä, Kailaheimo-Lönnqvist & Pulkka (2021), s. 51.

sietää myös paremmin poikkeamia datassa, joiden sisällyttäminen asiantuntija-arvioina analyysiin oli tärkeää. Testi soveltuu paremmin käytettäväksi pieniin otoskokoihin ($n > 10$)¹⁰⁰⁰.

Wilcoxonin merkittyjen sijalukujen testin sijaan Mann-Whitneyn U -testiä käytetään kahden riippumattoman otoksen taipumusten riskitason määrittämiseen. Käytin tutkimuksessa U -testiä kahden riippumattoman otoksen, kansainvälisen ja kansallisen, vertailuun hypoteeseissa H1 ja H2D. Parametrisen t -testin käyttäminen ei tässäkään tapauksessa ollut mahdollista edellä mainituista syistä.¹⁰⁰¹ U -testi on kuitenkin voimakkaimpia ei-parametrisia testejä, ja on hyödynnettävissä jopa sellaisissa tilanteissa, joissa parametrista t -testiä voitaisiin käyttää¹⁰⁰².

Käytin hypoteesien H2C1–2 ja H2E frekvenssijakaumien tilastollisten merkitsevyyksien testaamiseen käytin Khiin neliö -yhteensopivuustestiä (χ^2). Testillä määritetään kuinka hyvin havaitut frekvenssit vastaavat odotusarvoja, eli nollahypoteesin frekvenssejä. Menetelmän käyttöehtona on, ettei odotusarvo saisi olla alle viisi (5) yli 20 prosentissa odotusarvoista.¹⁰⁰³ Tutkimuksen tapauksessa ehto täyttyi, sillä vastaajamäärä ($n = 20$) yhdistettynä vastausvaihtoehtojen määrään (3) tarkoitti, että odotusarvojen määrä olisi nollahypoteesin mukaisessa, täysin satunnaisessa aineistossa aina vähintään kuusi ($\frac{n}{3} > 6$).

Tilastollisen merkitsevyyden osalta poikkasin yleisimmästä tieteellisestä käytännöstä määrittämällä riskitasoksi $p < 0,1$ (10 %). Toisin sanoen myös oireilevat tulokset hyväksyttiin. Tämä on harvinaista, muttei perustelemattomissa.¹⁰⁰⁴ Tämä tutkimuksen tapauksessa perusteena oli valittu aineistonkeruumenetelmä, Delfoi, jonka ansiosta jokainen tapaus edustaa asiantuntijuiden ansiosta teoriassa tarkempaa dataa. Vastavuoroisesti tutkimuksen haasteena oli Delfoi-menetelmän takia datan määrä eikä sen laatu. Korkeammalla riskitasolla vältettiin näin ollen tyyppin II virhettä, eli väärin negatiivisten määrää, mikä on uudelle tutkimusaiheelle eduksi.¹⁰⁰⁵

Mittasin summamuuttujien reliabiliteettia Cronbachin alfalla. Reliabiliteetin määrittäminen on tärkeää, jotta tiedetään, ettei käytetty mittari anna epätarkkoja tai sattumanvaraisia tuloksia ja

¹⁰⁰⁰ Hollander, Myles, Douglas A. Wolfe & Eric Chicken: *Nonparametric Statistical Methods*. John Wiley & Sons, Inc., Newark, United States 2013.

¹⁰⁰¹ Häyhä, Kailaheimo-Lönnqvist & Pulkka (2021), s. 45.

¹⁰⁰² Heikkilä (2010), s. 234.

¹⁰⁰³ Häyhä, Kailaheimo-Lönnqvist & Pulkka (2021), s. 34, 37; Heikkilä (2010), s. 235; Taanila, Aki: *Ristiintaulukointi ja khiin neliö -testi*. Akin menetelmäblogi, 17.4.2019. [<https://tilastoapu.wordpress.com/2011/10/14/6-ristiintaulukointi-ja-khiin-nelio-testi/>], luettu 29.1.2023.

¹⁰⁰⁴ Heikkilä (2010), s. 198.

¹⁰⁰⁵ Ks. Lieber, Richard L.: Statistical significance and statistical power in hypothesis testing. *Journal of Orthopaedic Research*, 8 (2), 1990, s. 308, doi:10.1002/jor.1100080221.

on toistettavissa samanlaisin tuloksin¹⁰⁰⁶. Cronbachin alfa mittaa spesifisti ottaen summamuuttujien konsistenssia, eli sen osamuuttujien yhdenmukaisuutta. Nämä lasketaan osamuuttujien keskimääräisten korrelaatioiden sekä lukumäärän perusteella, joka tutkimuksen tapauksessa oli neljä.¹⁰⁰⁷ Hyödynsin tutkimuksessa taulukon 6, yleisesti käytettyä reliabiliteettiasteikkoa:

Taulukko 6 Cronbachin alfan reliabiliteettiasteikko¹⁰⁰⁸

α	Laatu
$\geq 0,9$	Erinomainen
$\geq 0,8$	Hyvä
$\geq 0,7$	Hyväksyttävä
$\geq 0,6$	Kyseenalainen
$\geq 0,5$	Heikko
$< 0,5$	Ei hyväksyttävä

Analyysityökaluna käytin itse kirjoittamaani Python ohjelmakoodia, joka soveltuu erityisen hyvin muun muassa data-analytiikkaan sekä datan visualisoimiseen¹⁰⁰⁹. Datan käsittelyyn käytin Pythonin Pandas- ja NumPy-kirjastoja sekä analyysin tekemiseen SciPy-kirjaston stats-moduulia. Python tarjosi kaikki analyysimenetelmät valmiina funktioina Cronbachin alfaa lukuun ottamatta. Datan visualisointiin käytin kyselyapplikaation valmiiden visualisointien lisäksi Pythonin Matplotlib- sekä Seaborn-kirjastoja. Ohjelmakoodi oli osittain katselmoitu.

6.4.2 Laadullinen sisällönanalyysi

Täydensin H2-alkuisten hypoteesien analyysiä teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä. Laadullinen analyysi oli siis näiden hypoteesien osalta tukevassa roolissa. Teoriaohjaava sisällönanalyysi tarkoittaa sitä, että olemassa oleva teoria auttaa tunnistamaan ja luokittelemaan havaintoja aineistosta, mutta teorian kategorisointeja ei pakoteta osaksi analyysiä. Täten analyysin tarkoituksena ei ollut testata teoriaa, mikä oli näiden hypoteesien osalta määrällisen analyysin tehtävä. Sen sijaan teoriaohjaavan analyysin funktiona oli näkökulman laajentaminen.¹⁰¹⁰ Ohjaavina teorioina toimivat aiemmin mainitut teoriat, eli OTB-, ominaisuus- ja riskiteoriat¹⁰¹¹.

Teoriaohjaava sisällönanalyysi oli soveltuva lähestymistapa näille hypoteeseille juuri siksi, että etabloitua teoriaa oli valmiiksi käytössä. Sitä ei siis tarvinnut validoida, vaan se ohjasi tekemään

¹⁰⁰⁶ Heikkilä (2010), s. 297.

¹⁰⁰⁷ Häyhä, Kailaheimo-Lönnqvist & Pulkka (2021), s. 22.

¹⁰⁰⁸ George, Darren & Paul Mallery: *BM SPSS statistics 26 step by step: A simple guide and reference*. 16th edition. Routledge, New York 2019.

¹⁰⁰⁹ McKinney, William: *Python for Data Analysis*. 2nd edition. O'Reilly Media, Inc., Sebastopol 2017, s. 1.

¹⁰¹⁰ Tuomi & Sarajärvi (2018), luku 4.2; Rantapelkonen & Koistinen (2016), s. 139.

¹⁰¹¹ Searle (2017), s. 14; McRaven (1996), s. 2; Yarger (2013); Spulak (2007); Schroden (2020).

aineistosta oikeansuuntaisia havaintoja. Teoriaohjaavaan sisällönanalyysiin liitetään usein abduktiivinen päättely¹⁰¹². Abduktiivinen päättely on loogisen järkeilyn muoto, joka tekee johtopäätöksiä havaintojoukoista todennäköisimpään ja yksinkertaisimpaan mahdolliseen selitykseen perustuen – hieman samalla tavoin kuin Occamin partaveitsi¹⁰¹³.

Hyödynsin H3-alkuisten hypoteesien analyysissä teorialähtöistä analyysiä. Tämä analyysi oli primääristä hypoteesien vahvistamisen kannalta ja kohdistui haastattelujen kautta kerättyyn aineistoon. Yleensä teorialähtöinen analyysi onkin lähempänä luonnontieteellisiä menetelmiä, joissa pyritään osoittamaan hypoteeseja tosiksi tai epätosiksi¹⁰¹⁴. Teorialähtöinen analyysi nojaa aina myös johonkin teoriaan, jota kuvaavasta mallista keskeiset käsitteet ja kategoriat ammennetaan. Täten päättely on deduktiivista, eli yleisistä tunnetuista asianhaaroista yksittäistapauksiin etenevää, jolloin havainnoilla pyritään vahvistamaan tunnettuja tai oletettuja säännönmukaisuuksia. Taustateorianä toimii erikoisjoukkoteorianä ja keskeisinä kategorioina doktriini, johtajuus ja verkosto. Vaikka teorian tarkoituksena oli ohjata tutkimuksen tekemistä, testasi se samalla epäsuorasti erikoisjoukkoteorianä paikkansapitävyyttä.¹⁰¹⁵

Itse analyysitekniikkana hyödynsin teema-analyysiä tai teemoittelua. Perusteena tälle oli kysely- ja haastatteluaineistot, joita on mielekästä lähestyä juuri teemoittelun keinoin¹⁰¹⁶. Teema-analyysiä hyödynnetään usein myös osana Delfoi-tutkimuksia, sillä se on oiva tapa kiteyttää määrällisten tulosten takana olevaa järkeilyä ja siten selittää konsensusta taikka dissensusta¹⁰¹⁷. Se on myös yksi operaatiotaidon ja taktiikan tutkimuksen käyttökelpoisimpia sisällönanalyysin tekniikoita. Käytännössä tekniikassa hahmotellaan ja eritellään havaintoja annetusta aineistosta annettua kategorisointia käyttäen.¹⁰¹⁸

¹⁰¹² Rantapelkonen & Koistinen (2016), s. 139.

¹⁰¹³ Toisin sanoen ”yksinkertaisin selitys on usein paras”. Duignan, Brian: Occam’s razor, *Encyclopedia Britannica*, 2.1.2024. [<https://www.britannica.com/topic/Occams-razor>], luettu 30.1.2024.

¹⁰¹⁴ Tuomi & Sarajärvi (2018), luku 4.2.

¹⁰¹⁵ Ks. Rantapelkonen & Koistinen (2016), s. 138.

¹⁰¹⁶ Juhila, Kirsi: *Teemoittelu*. Tietoarkisto. [<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>], luettu 30.1.2024.

¹⁰¹⁷ Chuenjitwongsa (2017), s. 2.

¹⁰¹⁸ Ks. Siirtola, Marko & Janne Tähtinen: Kirjallisuuskatsaus vai sisällönanalyysi, *Näin tutkin taktiikkaa: tutkimusprosessi operaatiotaidon ja taktiikan näkökulmasta*. Janne Tähtinen (toim.), PunaMusta Oy, Joensuu 2022, s. 86; Rantapelkonen, & Koistinen (2016), s. 103.

Taulukko 7 Käytetyt analyysiteknikat tutkimushypoteeseittain

Tunniste	Hypoteesi	Analyysiteknikka
H1	Suomen ja Naton näkökulmasta valtiollisten uhkatoimijoiden merkittävin vaikuttamispotentiaali nyt ja tulevaisuudessa liittyy 1) informaatio- ja 2) kyberosa-alueeseen	Osa-alueiden uhkaavuuden otoskeskiarvojen vertailu**
H2A	Suomalaiset ja Naton erikoisjoukot ovat hyödynnettävissä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa	Kynnysarvon ylittävien otoskeskiarvojen frekvenssi ^{1019*}
H2B	Suomalaiset ja Naton erikoisjoukot ovat relevantteja välineitä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa	Teoriaohjaava sisällönanalyysi Kynnysarvon ylittävien otoskeskiarvojen frekvenssi ^{1020*}
H2C1	Suomalaisilla erikoisjoukoilla on hyödynnettävyyttä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa sekä erikoistiedustelun (SR), sotilaallisen tuen (MA) että suoran toiminnan (DA) osalta	Frekvenssijakaumien vertailu ^{1021***}
H2C2	Naton erikoisjoukoilla on hyödynnettävyyttä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa erikoistiedustelun (SR) ja sotilaallisen tuen (MA) osalta	Frekvenssijakaumien vertailu ^{1022***}
H2D	Suomalaisilla erikoisjoukoilla on suurempi hyödynnettävyys hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa kuin Naton erikoisjoukoilla	Kynnysarvon ylittävien otoskeskiarvojen frekvenssi ^{1023**}
H2E	Poliisilla on laajimmat toimivaltuudet ja Puolustusvoimilla laajimmat resurssit hybridivaikuttamisen vastaiseen toimintaan	Teoriaohjaava sisällönanalyysi Frekvenssijakaumien vertailu ^{1024***}
H3A	Ohjaavien normien, kuten erikoisjoukkodoktriinin, puute heikentää suomalaisten erikoisjoukkojen hyödynnettävyyttä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa	Teoriaohjaava sisällönanalyysi Summamuuttujan* otoskeskiarvo ^α Teorialähtöinen sisällönanalyysi
H3B1	Suomalaisten erikoisjoukkojen asettaminen keskushallintotason alaisuuteen parantaisi niiden hyödynnettävyyttä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa	Summamuuttujan* otoskeskiarvo ^α Teorialähtöinen sisällönanalyysi
H3B2	Suomalaisten erikoisjoukkojen sekä niiden käyttömahdollisuuksien ja -periaatteiden riittämätön tuntemus heikentää niiden hyödynnettävyyttä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa	Summamuuttujan* otoskeskiarvo ^α Teorialähtöinen sisällönanalyysi
H3C1	Pohjoismaisen erikoisjoukkokomponentin johtoportaan perustaminen parantaisi erikoisjoukkojen hyödynnettävyyttä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa	Summamuuttujan* otoskeskiarvo ^α Teorialähtöinen sisällönanalyysi
H3C2	Suomalaisten erikoisjoukkojen yhteistoimintaelimen perustaminen parantaisi erikoisjoukkojen hyödynnettävyyttä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa	Summamuuttujan* otoskeskiarvo ^α Teorialähtöinen sisällönanalyysi

¹⁰¹⁹ Kohtalaisen hyödynnettävyyden kynnysarvon ($H \geq 4,5$) on ylityttävä vähintään neljällä ($f \geq 4$) hybridivaikuttamisen osa-alueella sekä suomalaisten että Naton erikoisjoukkojen kohdalla.

¹⁰²⁰ Erikoisjoukoilla on vähintään kohtalaisesti hyödynnettävyyttä ($H \geq 4,5$) vähintään puolessa osa-alueista ($f \geq 50$ %), jotka koetaan seuraavan kymmenen vuoden aikana vähintään osa-alueiden keskimääräistä uhkaavuutta korkeammaksi ($T_{10} > \bar{x}_T$).

¹⁰²¹ Erikoisjoukoilla katsotaan olevan tietyn päätehtävän osalta hyödynnettävyyttä, kun vähintään puolet vastaa-jista ($f \geq 50$ %) kannattaa kyseistä päätehtävyyttä. Päätehtävyyttä on oltava vähintään puolessa osa-alueista, joilla erikoisjoukoilla on vähintään kohtalaisesti hyödynnettävyyttä ($H \geq 4,5$).

¹⁰²² Sama.

¹⁰²³ Suomalaisilla erikoisjoukoilla on hyödynnettävyyttä useammalla osa-alueella kuin Naton erikoisjoukoilla ($H_{Suomi} > H_{Nato}$).

¹⁰²⁴ Laajimmat 1) toimivaltuudet ja/tai 2) resurssit katsotaan olevan sillä erikoisjoukkoviranomaisella, jolla on useimmiten korkein frekvenssi niillä osa-alueilla, joissa erikoisjoukoilla on vähintään kohtalaisesti hyödynnettävyyttä ($H \geq 4,5$).

* Tilastollisen merkitsevyyden varmistamiseksi suoritettiin Wilcoxonin merkittävien sijalukujen testi

** Tilastollisen merkitsevyyden varmistamiseksi suoritettiin Mann-Whitneyn U-testi

*** Tilastollisen merkitsevyyden varmistamiseksi suoritettiin Khiin neliö -yhteensopivuustesti

^α Summamuuttujien reliabiliteetin varmistamiseksi laskettiin Cronbachin alfa

7 TULOKSET

Esittelen seuraavassa luvussa analysoidun aineiston tulokset. Käyn tulokset läpi hypoteesijärjestyksessä, hybridivaikuttamisen osa-alueiden uhkaavuudesta (alaluku 7.1) erikoisjoukkojen hyödynnettävyyden arviointiin (alaluku 7.2) sekä hyödynnettävyyden kehittämiseen (alaluku 7.3). Tarkastelen luvussa sekä laadullisen että määrällisen analyysin tuloksia. Luvun lopussa arvioin analyysin luotettavuutta ja esittelen koonnoksen tuloksista hypoteeseittain.

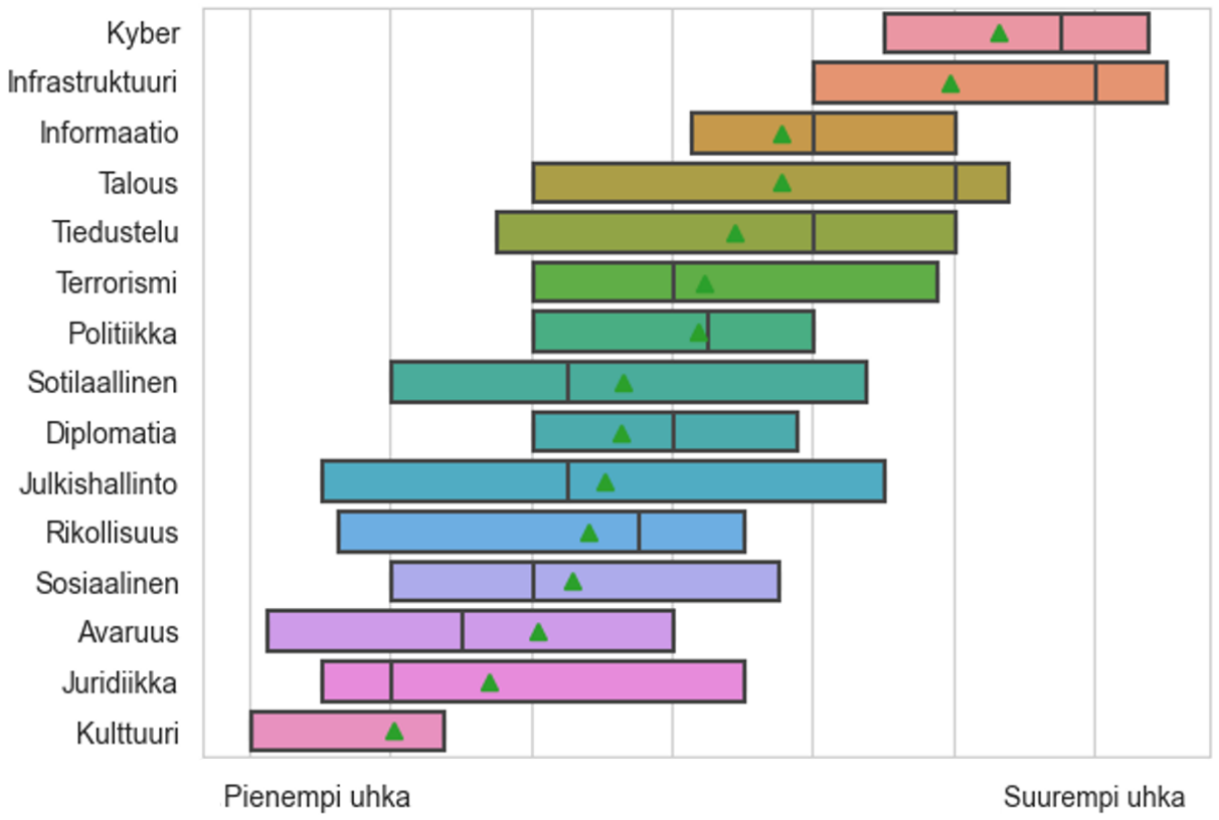
7.1 Hybridivaikuttamisen osa-alueiden uhkapotentiaali

Tulokset tukevat hypoteesia uhkaavimmista osa-alueista (H1) pääosin. Nato-aineistossa uhkaavimmiksi osa-alueiksi koettiin hypoteesin mukaisesti 1) informaatio- ja 2) kyberosa-alueet sekä tällä hetkellä että seuraavan kymmenen vuoden aikajännteellä. Myös Suomen osalta uhkaavimmiksi koetut osa-alueet olivat niin ikään stabiileja, kun niitä tarkasteltiin läpileikkaavasti vuosina 2024–2034. Kansallisten uhkien osalta infrastruktuuriin liittyvät uhkat olivat kuitenkin informaatiouhkia edellä kyberuhkien ollessa kaikkein uhkaavimpia. Kansallisten ja Nato-vastaa- jien otosten erot olivat infrastruktuurin osalta tilastollisesti merkitseviä ($p = 0,0162$).

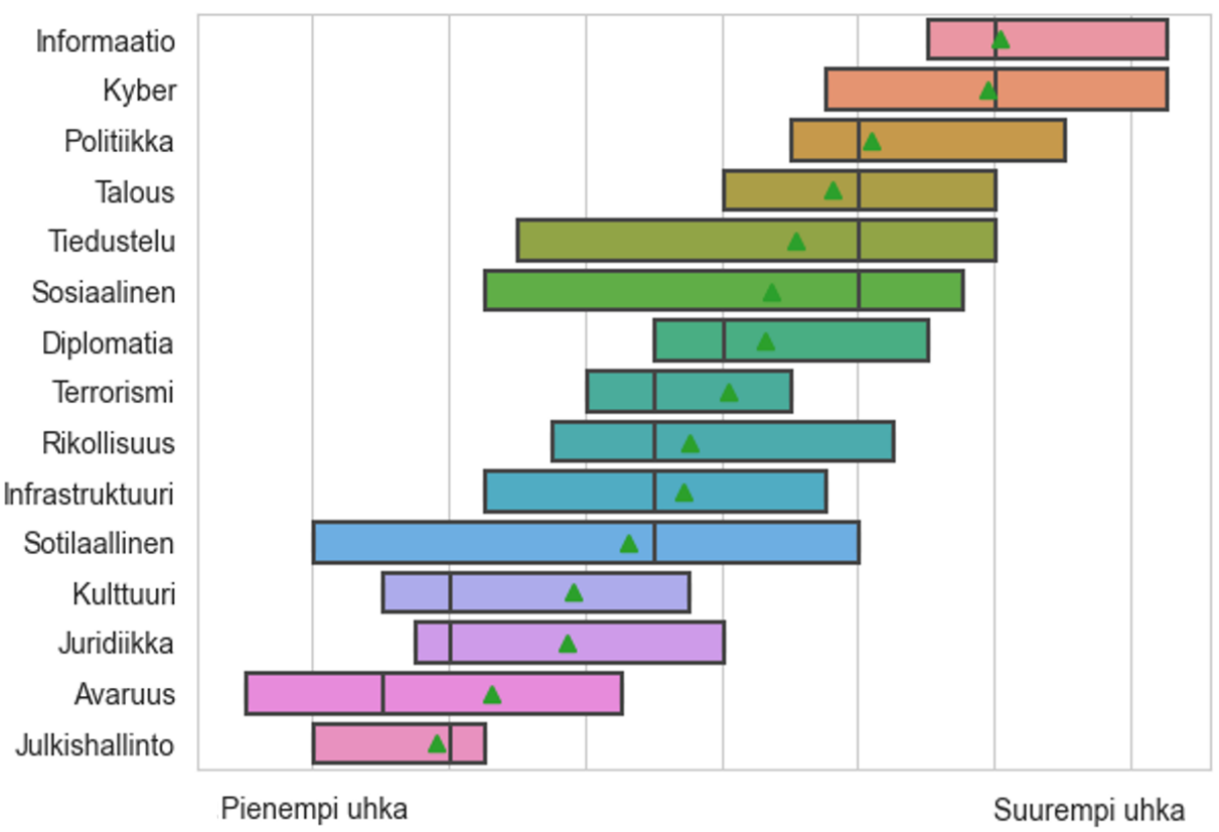
Osa-alueiden uhkaavuus on havainnollistettu kuvissa 9 ja 10 (tämänhetkinen arvio) sekä 11 ja 12 (10 vuoden aikajänne)¹⁰²⁵. Kuvissa väritetyt laatikot kuvastavat kvartiiliväliä, eli yläkvartiilin (75 % tapauksista jää kvartiilin alle) ja alakvartiilin (25 % tapauksista jää kvartiilin alle) erotusta, johon sijoittuu puolet tapauksista. Laatikkokaavioiden sisällä oleva musta pystyviiva esittää aineiston mediaania ja vihreä kolmio keskiarvoa. Kuvissa 11 ja 12 laatikoista ulottuvat viikset (engl. *whiskers*) edustavat äärimmäistä pistettä puolentoista kvartiilivälin sisällä kvartiilivälin ylä- ja alapäädyistä. Mustat salmiakkikuviot ovat poikkeamia (engl. *outliers*).

Naton kohdalla informaatio- ja kyberosa-alueiden uhkaavuus koettiin huomattavasti uhkaavammiksi kuin seuraavaksi uhkaavin osa-alue. Tämä koski sekä mittaushetkeä että 10-vuotista arviota. Kyberosa-alueen huomattava uhkataso näkyi myös suomalaisten vastaajien arvioissa. Infrastruktuurin ja informaation välinen ero kaventui, kun uhkaavuutta arvioitiin kymmenvuotisesti. Vastavuoroisesti osa-alueista vähiten uhkaaviksi nähtiin Naton osalta kulttuurin, juridii- kan, avaruuden ja julkishallinnon osa-alueet. Suomen kohdalla korostuivat niin ikään juridii- kan, kulttuurin sekä avaruuden osa-alueet, mutta julkishallinnon sijaan sosiaalinen osa-alue.

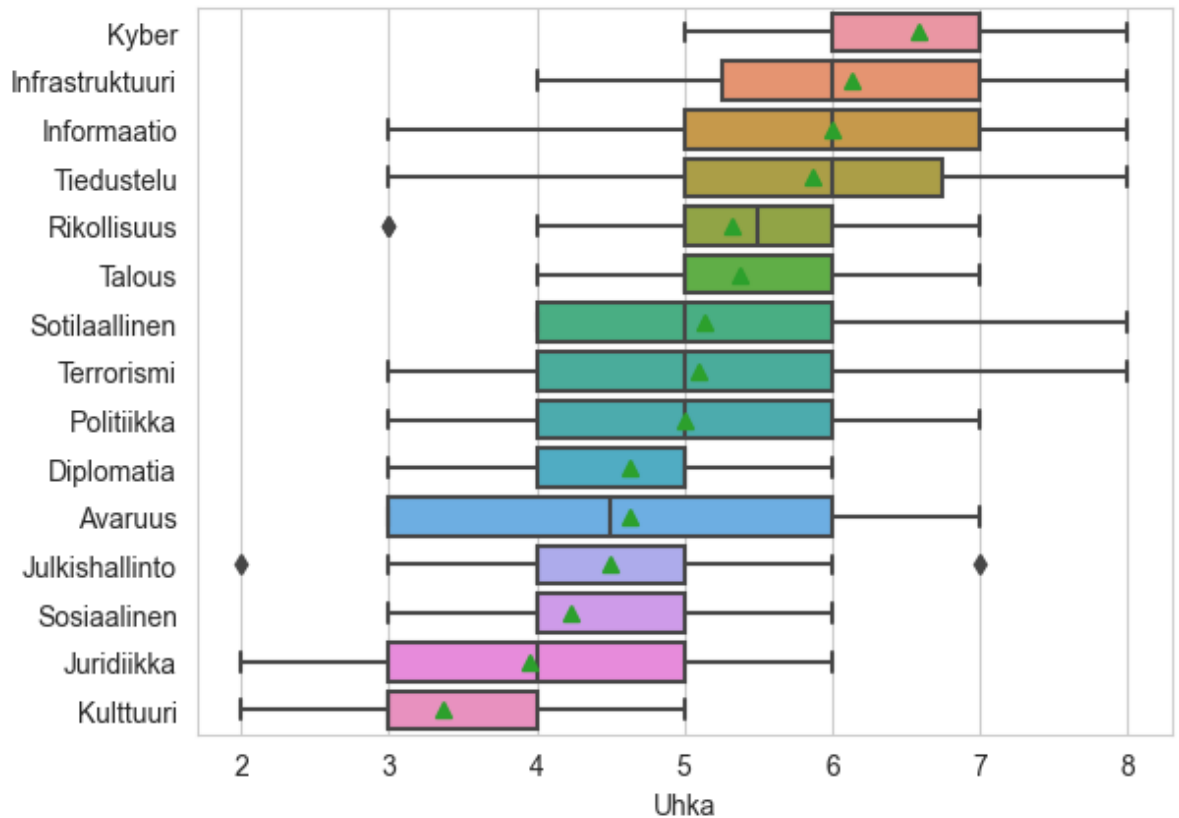
¹⁰²⁵ Huom. tämänhetkisissä arvioissa käytettiin eri asteikkoa (1–15) kuin 10 vuoden arvioissa (1–8). Edeltävissä tehtävänä oli järjestää osa-alueet uhkaavimmasta vähiten uhkaavaan ja jälkimmäisessä arvioida uhkaavuutta seit- senportaisella Likertin asteikolla (1 = en osaa sanoa).

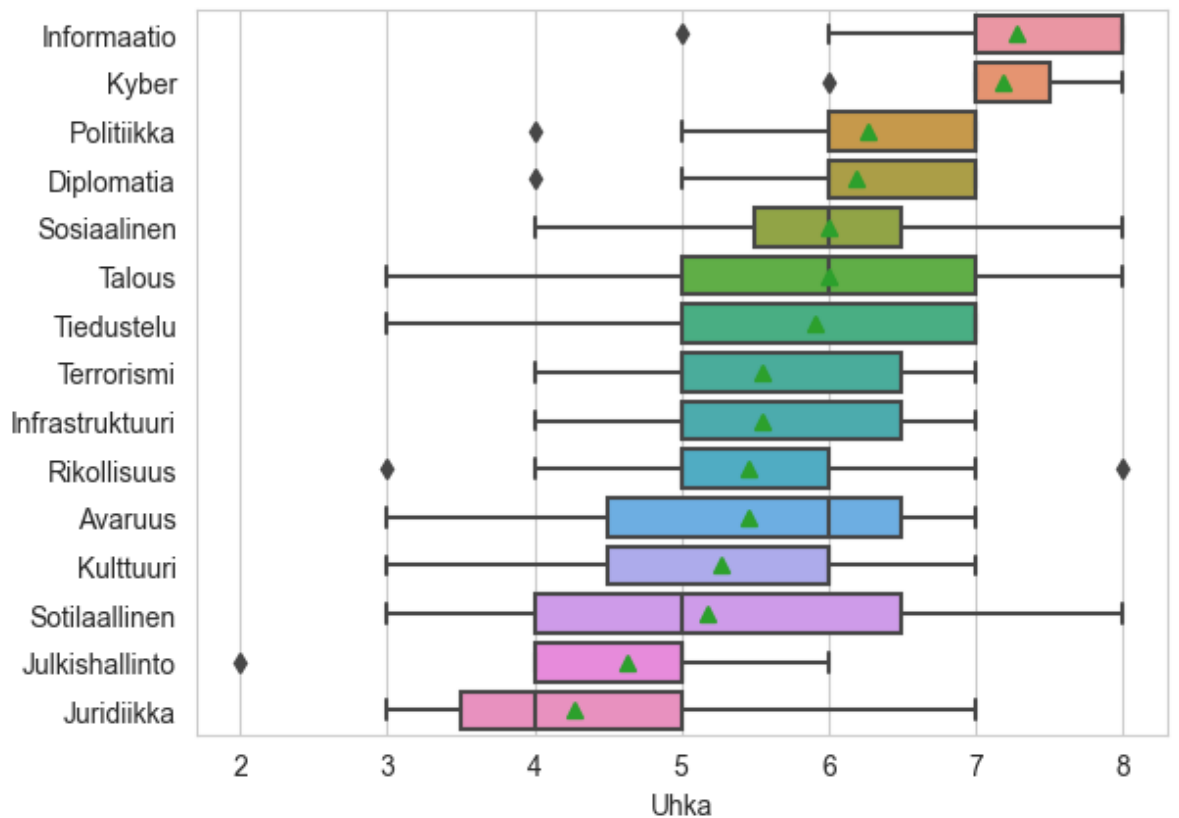
Kuva 9 Kansallisten vastaajien tämänhetkinen uhka-arvio, $n = 22$. Musta pystyviiva laatikoiden sisällä osoittaa mediaania ja vihreä kolmio keskiarvoa

Kuva 10 Nato-vastaajien tämänhetkinen uhka-arvio, $n = 11$

Kuva 11 Kansallisten vastaajien 10 vuoden uhka-arvio, $n = 22$. Viikset edustavat äärimmäistä pistettä puolentoista kvartiilivälin sisällä kvartiivälin ylä- ja alapäädyistä. Mustat salmiakkikuviot ovat poikkeamia

Kuva 12 Nato-vastaajien 10 vuoden uhka-arvio, $n = 11$

Joidenkin osa-alueiden välillä oli myös merkittäviä eroja joko ajallisesti tai otoksittain tarkasteltuna. Aineiston ajalliset ja otokselliset erot uhka-arvioihin liittyen ovat havainnollistettuna taulukossa 8. Taulukossa on esitettyä uhka-arvioiden keskiarvot (\bar{x}), mediaanit (m) ja keskihajonnat (s) ajallisesti (mittaushetki ja 10 vuoden aikajänne¹⁰²⁶) sekä osa-alueittain hajautettuna. Lisäksi taulukko esittää osa-alueiden arvioidun kehitystrendin joko

- punaisella ja ylöspäin osoittavalla nuolella (tilastollisesti merkitsevä kasvava uhka),
- vihreällä ja alaspäin osoittavalla nuolella (tilastollisesti merkitsevä laskeva uhka) tai
- keltaisella ja en-merkillä (ei muutosta taikka ei tilastollista merkitsevyyttä).

Taulukossa on niin ikään merkittynä muutostrendin U -arvo sekä tilastollinen merkitsevyys kaksisuuntaisella Mann-Whitneyn U -testillä mitattuna. Kaikki muutostrendit todettiin tilastollisesti merkitseviksi ($p < 0,1$) lukuun ottamatta kansallisten arvioiden talous- ja tiedusteluosa-alueiden sekä Nato-arvioiden sosiaalisen ja diplomatiaosa-alueiden trendejä.

Kuten taulukko 8 osoittaa, Naton osalta informaatio-, ($U = 48,50, p = 0,004$) kulttuuri- ($U = 35,50, p = 0,0008$), politiikka- ($U = 44,00, p = 0,003$) ja diplomatiaosa-alueet ($U = 34,00, p = 0,0007$) olivat korostuneessa asemassa kansallisiin arvioihin verrattuna. Kansallisissa arvioissa tilastollisesti merkitsevästi eroava osa-alue oli tämänhetkisiä aineistoja vertailtaessa infrastruktuuri ($U = 58,5, p = 0,016$). Kyberosa-aluetta pidettiin absoluuttisesti mitattuna ($U = 80, p = 0,089$) Natolle suurempana uhkana, vaikka samainen osa-alue on Suomen kaikkein uhkaavimmaksi koettu osa-alue. Kaiken kaikkiaan hybridivaikuttaminen nähtiin tunnuslukujen valossa Nato-arvioissa uhkaavampana.

Vastaajaryhmien trendien välillä oli myös havaittavissa eroja. Sotilaallinen osa-alue sekä rikollisuus olivat kansallisissa arvioissa merkitsevästi nousevia, mutta Natolle taas laskevia trendejä. Suomelle mainitut osa-alueet olivat myös suhteessa muihin osa-alueisiin uhkaavia, kun niitä Nato-arvioissa pidettiin suhteellisesti vähemmän uhkaavina. Avaruuden osa-alueen uhka oli kummassakin vastaajaryhmässä kasvavassa trendissä. Lisäksi infrastruktuurin ja julkishallinnon osa-alueilla oli Naton uhka-arvioissa tilastollisesti merkitsevä nouseva trendi. Sosiaalisen, politiikan, diplomatian, ja julkishallinnon osa-alueilla oli kansallisissa arvioissa laskeva trendi.

¹⁰²⁶ Huom. nykyhetken ja 10 vuoden aikajänne arvioiden mitta-asteikkojen eroavaisuus ei ole esteenä Mann-Whitneyn U -testin käyttämiselle, sillä määräävänä tekijänä on osa-alueiden ordinaalinen järjestys, eivätkä osa-alueiden absoluuttiset arvot ja niiden väliset intervallit. Testi ei myöskään edellytä normaalijakautuneisuutta.

Taulukko 8 Suomen ja Naton uhkakuvien tunnusluvut sekä kehitystrendit. Punainen indikoi nousevaa (↑) ja vihreä laskevaa (↓) trendiä

SUOMI								
Uhkakuvat mittaushetkellä				Trendi	Uhkakuvat 10 v.			
Osa-alue	\bar{x}	m	s		Osa-alue	\bar{x}	m	s
Kyber	3,36	2,50	2,56	–	Kyber	6,59	7,00	0,96
Infrastruktuuri	4,05	2,00	4,29	–	Infrastruktuuri	6,13	6,00	1,04
Informaatio	6,45	6,00	3,44	–	Informaatio	6,00	6,00	1,23
Talous	6,45	4,00	3,81	– *	Tiedustelu	5,86	6,00	1,39
Tiedustelu	7,09	6,00	3,73	– *	Talous	5,38	5,00	0,92
Terrorismi	7,55	8,00	3,42	↓ ⁱ	Rikollisuus	5,32	5,50	1,17
Politiikka	7,64	7,50	3,47	↓ ⁱⁱ	Sotilaallinen	5,13	5,00	1,16
Sotilaallinen	8,68	9,50	4,70	↑ ⁱⁱⁱ	Terrorismi	5,09	5,00	1,38
Diplomatia	8,73	8,00	3,27	↓ ^{iv}	Politiikka	5,00	5,00	0,98
Julkishallinto	8,95	9,50	4,37	↓ ^v	Diplomatia	4,64	5,00	1,00
Rikollisuus	9,18	8,50	3,45	↑ ^{vi}	Avaruus	4,64	4,50	1,47
Sosiaalinen	9,40	10,00	3,30	↓ ^{vii}	Julkishallinto	4,50	4,00	1,14
Avaruus	9,91	11,00	4,50	↑ ^{viii}	Sosiaalinen	4,23	4,00	0,92
Juridiikka	10,59	12,00	3,86	–	Juridiikka	3,96	4,00	1,00
Kulttuuri	11,95	14,00	4,06	–	Kulttuuri	3,36	3,00	0,85

ⁱ $U = 351,50; p = 0,0097$

^v $U = 381,50; p = 0,0010$

ⁱⁱ $U = 376,00; p = 0,0015$

^{vi} $U = 422,00; p = 2,13E-5$

ⁱⁱⁱ $U = 356,50; p = 0,0069$

^{vii} $U = 443,00; p = 1,84E-6$

^{iv} $U = 439,00; p = 3,17E-6$

^{viii} $U = 401,50; p = 0,0002$

NATO								
Uhkakuvat nyt				Trendi	Uhkakuvat 10 v.			
Osa-alue	\bar{x}	m	s		Osa-alue	\bar{x}	m	s
Informaatio	3,91	4,00	2,98	–	Informaatio	7,27	8,00	1,01
Kyber	4,09	4,00	2,84	–	Kyber	7,18	7,00	0,60
Politiikka	5,81	6,00	3,52	–	Politiikka	6,27	7,00	1,01
Talous	6,36	6,00	3,98	–	Diplomatia	6,18	6,00	0,98
Tiedustelu	6,91	6,00	3,88	–	Sosiaalinen	6,00	6,00	1,34
Sosiaalinen	7,27	6,00	4,34	– *	Talous	6,00	6,00	1,55
Diplomatia	7,36	8,00	2,80	– *	Tiedustelu	5,91	7,00	1,45
Terrorismi	7,91	9,00	2,74	–	Terrorismi	5,55	5,00	1,04
Rikollisuus	8,45	9,00	3,75	↓ ^{ix}	Infrastruktuuri	5,55	5,00	1,13
Infrastruktuuri	8,55	9,00	4,34	↑ ^x	Rikollisuus	5,45	5,00	1,37
Sotilaallinen	9,36	9,00	5,37	↓ ^{xi}	Avaruus	5,45	6,00	1,63
Kulttuuri	10,18	12,00	4,07	–	Kulttuuri	5,27	6,00	1,42
Juridiikka	10,27	12,00	4,20	↓ ^{xii}	Sotilaallinen	5,18	5,00	1,66
Avaruus	11,36	13,00	4,52	↑ ^{xiii}	Julkishallinto	4,64	5,00	1,12
Julkishallinto	12,18	12,00	2,48	↑ ^{xiv}	Juridiikka	4,27	4,00	1,19

^{ix} $U = 90,00; p = 0,0545$

^{xii} $U = 103,00; p = 0,0051$

^x $U = 93,50; p = 0,0316$

^{xiii} $U = 102,00; p = 0,0063$

^{xi} $U = 90,50; p = 0,0512$

^{xiv} $U = 121,00; p = 0,0001$

* Ei tilastollista merkitsevyyttä

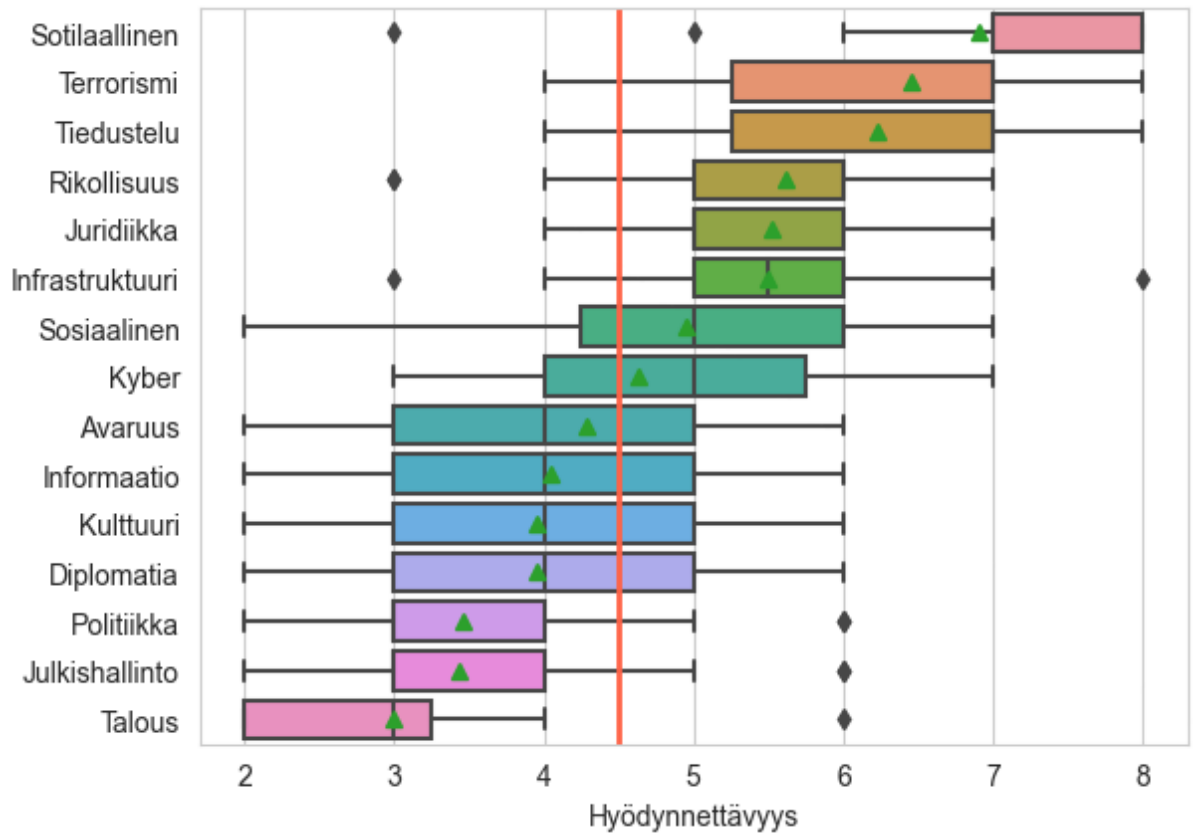
7.2 Erikoisjoukkojen hyödynnettävyys hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa

Tulokset tukivat hypoteesia erikoisjoukkojen hyödynnettävyydestä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa (H2A). Raja-arvon ($H \geq 4,5$) ylittäviä osa-alueita oli suomalaisten erikoisjoukkojen kohdalla yhteensä kahdeksan ja Naton erikoisjoukkojen kuusi kappaletta. Näin ollen määre vähintään neljästä osa-alueesta ($f_H \geq 4$) täyttyi kummassakin otoksessa. Sanallisesti ilmaistuna Naton erikoisjoukot olivat *kohtalaisesti* ja suomalaiset erikoisjoukot *merkittävästi* hyödynnettävissä. Saadut tulokset (osa-alueiden keskiarvot) olivat Wilcoxonin merkittyjen sijalukujen testillä mitattuna tilastollisesti merkitseviä jokaisen osa-alueen kohdalla niin kansallisessa ($p_{max} = 0,0005$) kuin kansainvälisessä ($p_{max} = 0,054$) aineistossa.

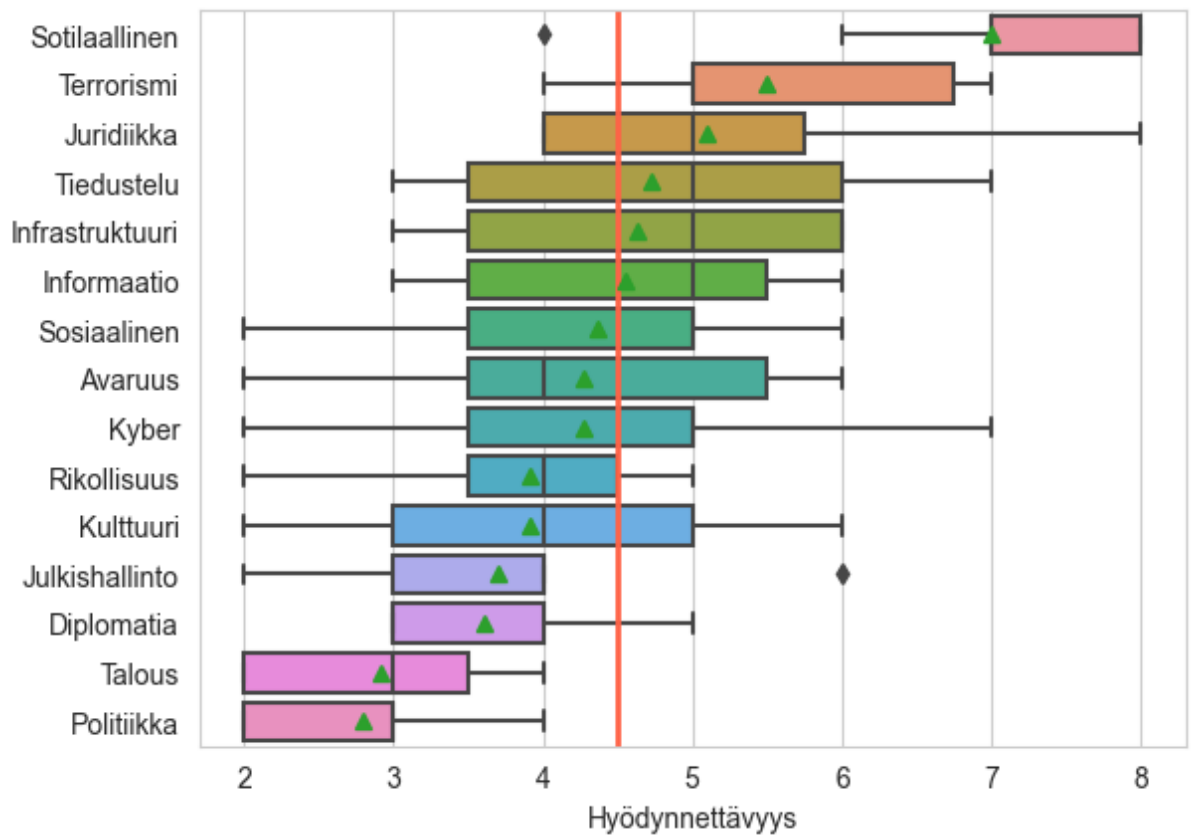
Hyödynnettävyys on kuvattuna suomalaisten erikoisjoukkojen osalta kuvassa 13 ja Naton osalta kuvassa 14. Kuvissa raja-arvo on indikoitu oranssilla viivalla ja kunkin osa-alueen keskiarvo vihreällä kolmiolla. Kuten uhkaavuutta koskevissa kuvaajissa, kunkin osa-alueen moniväriset laatikot edustavat kvartiiliväliä, eli yläkvartiilin ja alakvartiilin erotusta, johon sijoittuu puolet tapauksista. Laatikoista ulottuvat janat edustavat äärimmäistä pistettä puolentoista kvartiilivälin sisällä kvartiilivälin ylä- ja alapäädystä. Mustat salmiakkikuviot osoittavat aineistopoikkeamia, jotka ovat näiden janojen ulkopuolella. Laatikoiden mustat pystyviivat osoittavat aineiston osa-aluekohtaista mediaania.

Kuten taulukko 9 kuvaa, suomalaisilla erikoisjoukoilla oli hyödynnettävyyttä useammalla osa-alueella kuin Naton erikoisjoukoilla. Tämä tukee hypoteesia suomalaisten erikoisjoukkojen suuremmasta hyödynnettävyydestä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa (H2D). Suomalaisilla erikoisjoukoilla nähtiin olevan erittäin merkittävää hyödynnettävyyttä sotilaallisella ($H = 6,91$) sekä merkittävää hyödynnettävyyttä terrorismin ($H = 6,45$), tiedustelun ($H = 6,23$), rikollisuuden ($H = 5,62$), juridiikan ($H = 5,52$) ja infrastruktuurin ($H = 5,50$) osa-alueilla. Kohtalaista hyödynnettävyyttä oli sosiaalisella ($H = 4,95$) ja kyberosa-alueilla ($H = 4,64$).

Vastaavasti Naton erikoisjoukoilla koettiin olevan erittäin merkittävää hyödynnettävyyttä sotilaallisella ($H = 7$) ja merkittävää hyödynnettävyyttä vain terrorismin osa-alueella ($H = 5,5$). Kohtalaista hyödynnettävyyttä oli juridiikan ($H = 5,1$), tiedustelun ($H = 4,73$), infrastruktuurin ($H = 4,64$) ja informaation ($H = 4,55$) osa-alueilla. Hyödynnettävyyttä ei arvioitu kummassakaan vastaajaryhmässä keskimäärin kriittiseksi ($H > 7,50$) tai täysin vailla hyödynnettävyyttä olevaksi ($H = 2,00-2,49$).

Kuva 13 Suomalaisien erikoisjoukkojen hyödynnettävyys, $n = 22$

Kuva 14 Naton erikoisjoukkojen hyödynnettävyys, $n = 11$

Taulukko 9 Suomalaisien ja Naton erikoisjoukkojen hyödynnettävyyden tunnusluvut

SUOMALAISET ERIKOISJOUKOT	
Osa-alue	\bar{x} (m ; s)
Sotilaallinen	6,91 (7,0; 1,19)
Terrorismi	6,45 (7,0; 1,22)
Tiedustelu	6,23 (7,0; 1,11)
Rikollisuus	5,62 (6,0; 1,20)
Juridiikka	5,52 (5,0; 1,03)
Infrastruktuuri	5,50 (5,5; 1,19)
Sosiaalinen	4,95 (5,0; 1,36)
Kyber	4,64 (4,0; 1,22)
Avaruus	4,29 (4,0; 1,19)
Informaatio	4,05 (4,0; 1,05)
Kulttuuri	3,96 (4,0; 1,29)
Diplomatia	3,95 (4,0; 1,16)
Politiikka	3,45 (3,0; 1,18)
Julkishallinto	3,43 (3,0; 1,12)
Talous	3,00 (3,0; 1,03)

NATON ERIKOISJOUKOT	
Osa-alue	\bar{x} (m ; s)
Sotilaallinen	7,00 (7,0; 1,18)
Terrorismi	5,50 (5,0; 1,18)
Juridiikka	5,10 (5,0; 1,29)
Tiedustelu	4,73 (5,0; 1,42)
Infrastruktuuri	4,64 (5,0; 1,29)
Informaatio	4,55 (5,0; 1,21)
Sosiaalinen	4,36 (5,0; 1,43)
Kyber	4,27 (5,0; 1,49)
Avaruus	4,27 (4,0; 1,49)
Rikollisuus	3,91 (4,0; 0,94)
Kulttuuri	3,91 (4,0; 1,38)
Julkishallinto	3,70 (4,0; 1,06)
Diplomatia	3,60 (3,0; 0,84)
Talous	2,91 (3,0; 0,83)
Politiikka	2,80 (3,0; 0,79)

Raja-arvot	Selite (suomi)	Selite (englanti)
7,5–8	Kriittinen	Critical
6,5–7,49	Hyvin merkittävä	Very significant
5,5–6,49	Merkittävä	Significant
4,5–5,49	Kohtalainen	Moderate
3,5–4,49	Vähäinen	Minor
2,5–3,49	Hyvin vähäinen	Very minor
2,0–2,49	Ei käytettävyyttä	No usability

Eroja hyödynnettävyydessä oli ainoastaan sosiaalisen ($U = 150$; $p = 0,099$), rikollisuuden ($U = 200$; $p = 0,002$) sekä informaatio- ($U = 84$; $p = 0,151$) ja kyberosa-alueen ($U = 138$; $p = 0,517$) kohdalla. Näistä kaksi viimeistä eivät kuitenkaan kohdanneet Mann-Whitneyn U -testillä mitattuna annettua riskitasoa ($p < 0,1$), ja olivat siten hylättäviä. Tilastollisesti merkitseviä eroavuuksia oli myös tiedustelun ($U = 192,5$; $p = 0,005$) ja terrorismin ($U = 178,5$; $p = 0,025$) osa-alueiden välillä, joissa katsottiin olevan hyödynnettävyyttä kummassakin vastaajaryhmässä.

Esittelen teorialähtöisen sisällönanalyysin tuloksia liitteessä B-1 (TL IV). Jäljitettävyyden varmistamiseksi kuhunkin haastateltavan viitataan joko eksplisiittisesti tai lausetta seuraavalla numerolla. Haastateltavat ovat identifioituna numeerisesti yhdestä viiteen (1–5).

7.2.1 Relevanssi

Tulokset puolsivat hypoteesia erikoisjoukkojen hyödyntämisen relevanssista (H2B) vain osin. Hypoteesi piti ainoastaan tarkasteltaessa suomalaista aineistoa. Osa-alueista, joilla Naton erikoisjoukoilla koettiin olevan vähintään kohtalaista ($H \geq 4,5$) hyödynnettävyyttä, vain kaksi ylitti Naton osa-alueiden keskimääräisen uhka-arvion ($T > 5,745$). Nämä olivat informaatio ja tiedustelu, joista kummassakin erikoisjoukoilla nähtiin vain kohtalaista hyödynnettävyyttä. Kokonaisuudessaan keskimääräisen uhka-arvion ylittäviä osa-alueita oli seitsemän kappaletta, jolloin hypoteesin vaatimus vähintään puolesta ei täytynyt. Tunnusluvut relevanssin osalta ovat esitettynä taulukossa 10, jossa irrelevantit osa-alueet ovat haalistettuna.

Taulukko 10 Naton erikoisjoukkojen relevanssi, eli hyödynnettävyys suhteessa keskimääräistä uhkaavimmiksi koettuihin osa-alueisiin ($n = 11$)

Osa-alue	Hyödynnettävyys (\bar{x}_H)	Uhka-arvio (\bar{x}_T)
Informaatio	4,55 (1,21)	7,27 (1,01)
Kyber	4,27 (1,49)	7,18 (0,60)
Politiikka	2,80 (0,79)	6,27 (1,01)
Diplomatia	3,60 (0,84)	6,18 (0,98)
Sosiaalinen	4,36 (1,43)	6,00 (1,34)
Talous	2,91 (0,83)	6,00 (1,55)
Tiedustelu	4,73 (1,42)	5,91 (1,45)

Suomalaisten erikoisjoukkojen voitiin todeta olevan erittäin relevantti väline hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa. Osa-alueiden keskimääräisen uhkaavuuden ($T > 5,055$) ylittävästä kahdeksasta osa-alueesta vähintään kohtalaista hyödynnettävyyttä ($H \geq 4,5$) oli kuudella osa-alueella. Näistä yhdellä (sotilaallinen) hyödynnettävyys oli erittäin merkittävä ja neljällä (infrastruktuuri, tiedustelu, rikollisuus, terrorismi) vähintään merkittävä ($H \geq 5,5$). Hyödynnettävyys oli kohtalaista vain kyberosa-alueen osalta. Toisin kuin Naton kohdalla, suomalaisilla erikoisjoukoilla ei katsottu olevan hyödynnettävyyttä informaatio-osa-alueella. Tunnusluvut suomalaisten erikoisjoukkojen relevanssin osalta ovat taulukossa 11.

Taulukko 11 Suomalaisten erikoisjoukkojen relevanssi, eli hyödynnettävyys suhteessa keskimääräistä uhkaavimmiksi koettuihin osa-alueisiin ($n = 22$)

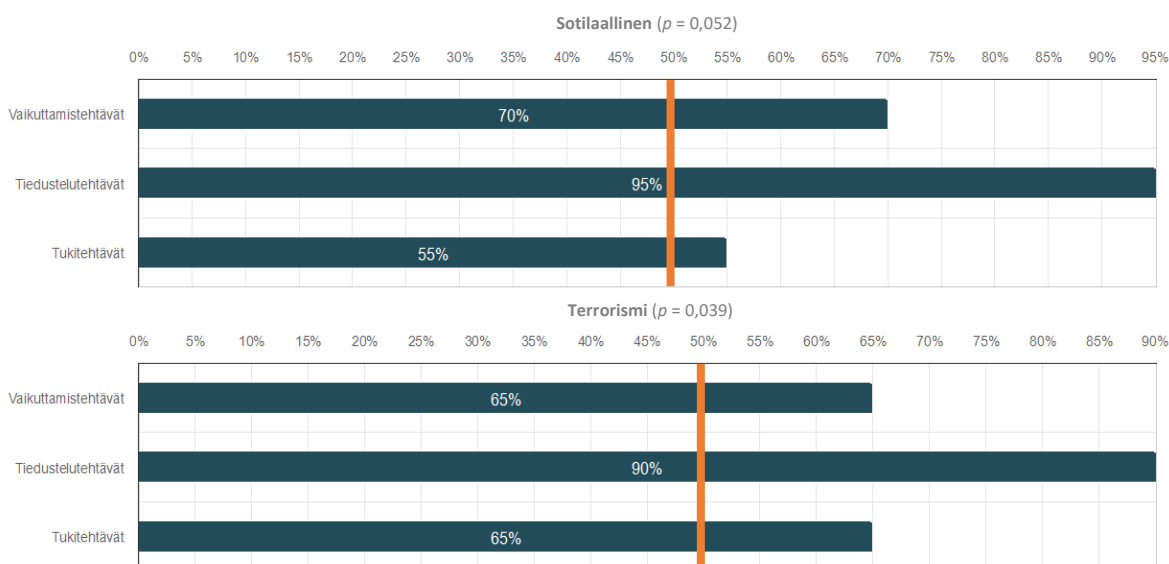
Osa-alue	Hyödynnettävyys (\bar{x}_H)	Uhka-arvio (\bar{x}_T)
Kyber	4,64 (1,22)	6,59 (0,96)
Infrastruktuuri	5,50 (1,19)	6,13 (1,04)
Informaatio	4,05 (1,05)	6,00 (1,23)
Tiedustelu	6,23 (1,11)	5,86 (1,39)
Talous	3,00 (1,03)	5,38 (0,92)
Rikollisuus	5,62 (1,20)	5,32 (1,17)
Sotilaallinen	6,91 (1,19)	5,13 (1,16)
Terrorismi	6,45 (1,22)	5,09 (1,38)

7.2.2 Päätehtävyydet

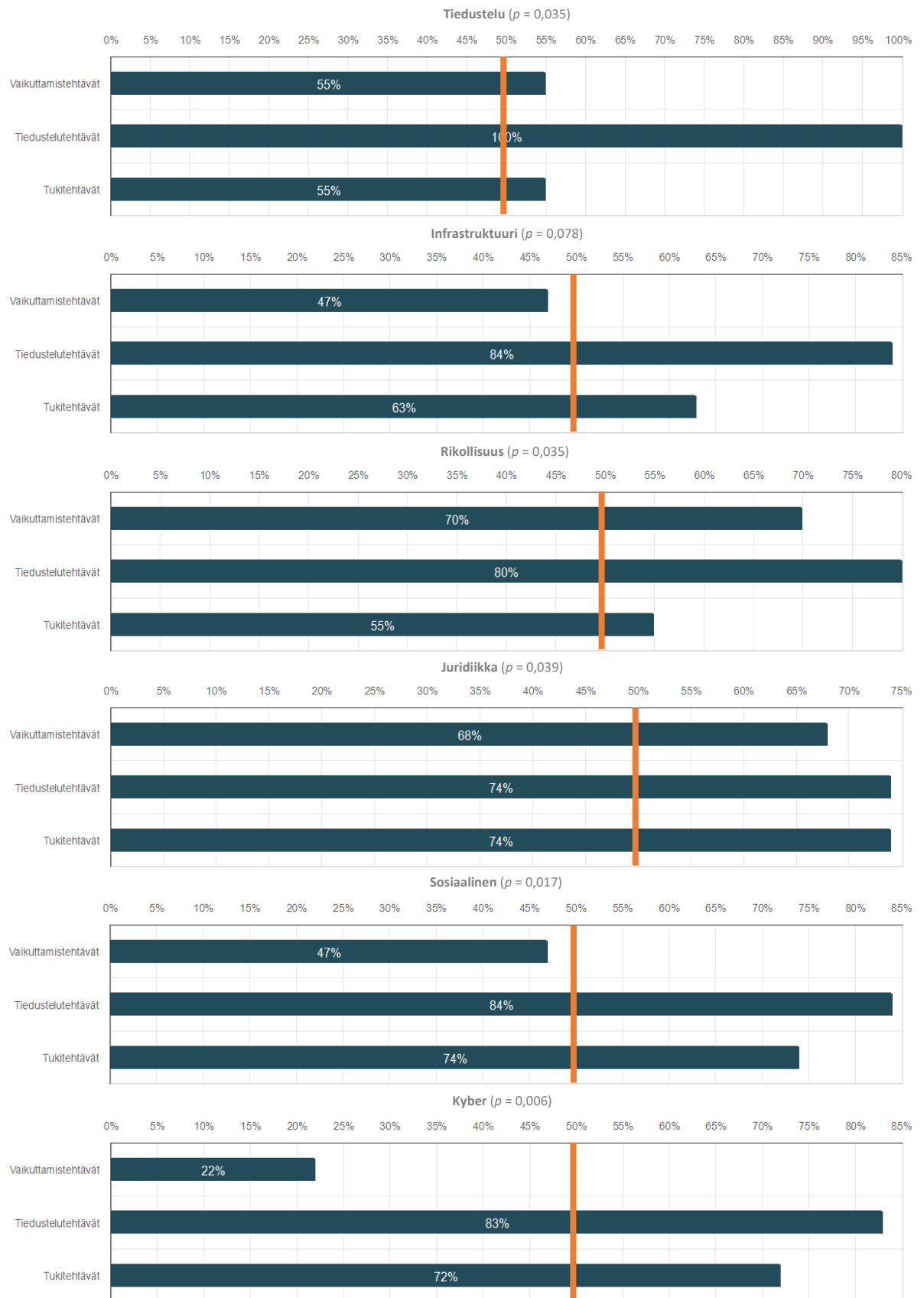
Tulokset tukivat erikoisjoukkojen päätehtävyyttä koskevia hypoteeseja sekä suomalaisten (H2C1) että Naton erikoisjoukkojen näkökulmasta (H2C2). Hypoteesin täytyi, kun vähintään puolet vastaajista ($f \geq 50\%$) katsoivat erikoisjoukoilla olevan hyödynnettävyyttä tietyn päätehtävyyden piirissä. Kynnysarvot ovat havainnollistettuna alla olevissa kuvissa oranssein viivoin. Kaikki tulokset olivat Khiin neliö -yhteensopivuustestillä mitattuna tilastollisesti merkitseviä ($p < 0,1$). Osa-aluekohtaiset p -arvot ovat merkittynä otsakkeissa kuvissa 15 ja 16.

Kuten kuva 15 havainnollistaa, suomalaisilla erikoisjoukoilla katsottiin olevan hyödynnettävyyttä kaikissa päätehtävyyksissä yhteensä viidellä osa-alueella kahdeksasta. Tiedustelu- (SR) ja tukitehtävien (MA) osalta hyödynnettävyyttä oli kaikilla osa-alueilla. Hyödynnettävyys vaikuttamistehtävissä oli raja-arvojen alapuolella ainoastaan sosiaalisella, infrastruktuurin ja kyberosa-alueilla. Vastaavasti vaikuttamistehtävät olivat toiseksi kannatetuin päätehtävyyppi vain sotilaallisella ja rikollisuuden osa-alueilla. Huomionarvoista on, että tiedustelutehtävät katsottiin hyödynnettävimmäksi päätehtävyyksi kaikilla osa-alueilla.

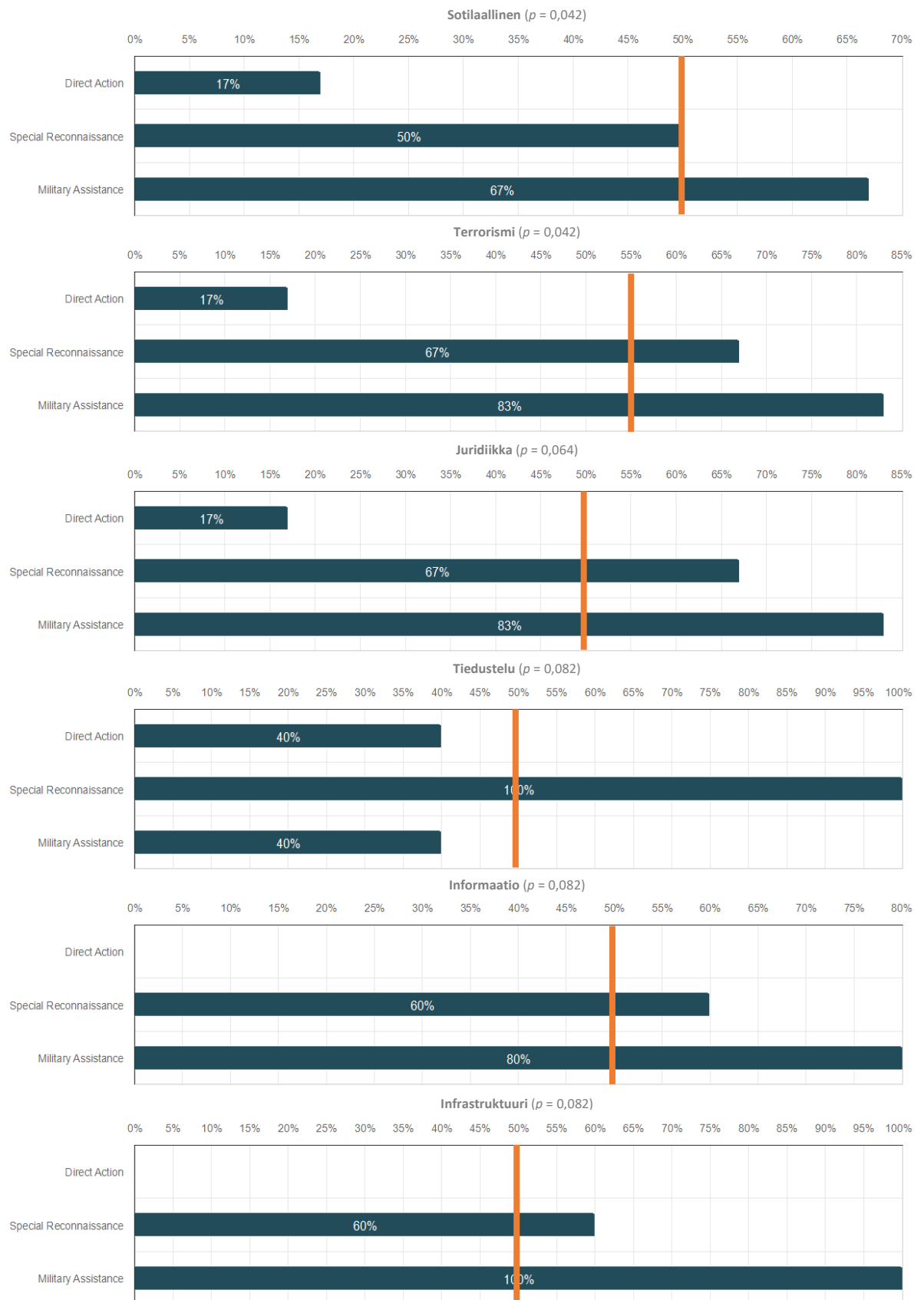
Naton osalta vaikuttamistehtävät (*Direct Action*) eivät ylittäneet 50 %:n raja-arvoa yhdelläkään osa-alueella, ja viidellä osa-alueella vaikuttamistehtävien kannatus oli 17 % tai vähemmän. Vastavuoroisesti tiedustelu- ja tukitehtävät ylittivät raja-arvon kaikilla osa-alueilla, lukuun ottamatta tiedusteluosa-aluetta, jossa vain tiedustelutehtävät ylittivät raja-arvon. Tiedustelun osa-alue oli samalla ainoa osa-alue, jossa tiedustelutehtävillä nähtiin olevan suurempaa hyödynnettävyyttä kuin tukitehtävillä. Lopuilla viidellä osa-alueella tukitehtävät olivat hyödynnettävin päätehtävyyppi. Tulokset Nato-erikoisjoukkojen osalta ovat kuvassa 16.

Kuva jatkuu seuraavalla sivulla

Kuva 15 Suomalaisen erikoisjoukkojen hyödynnettävyyden painottuminen pätehtävyyteittäin ($n = 20$)

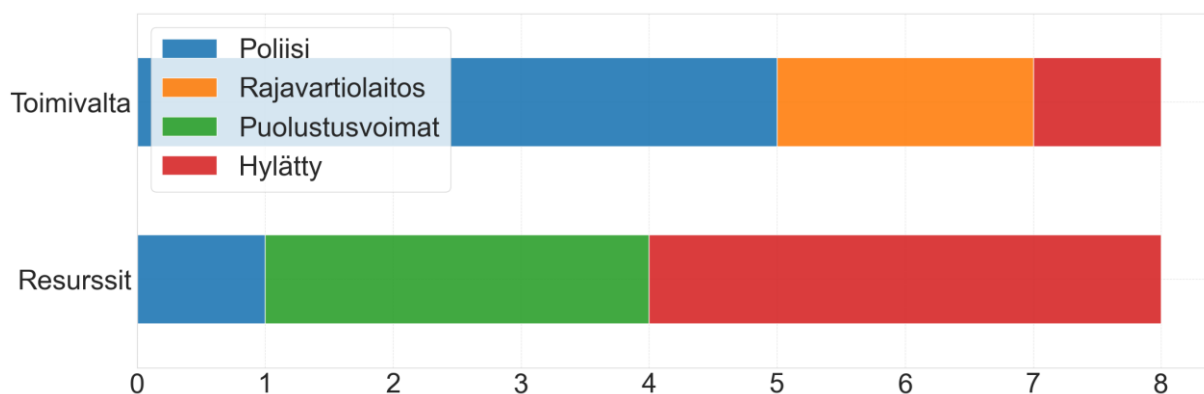

Kuva 16 Naton erikoisjoukkojen hyödynnettävyyden painottuminen päätehtävyy-
peittäin ($n = 6$)

7.2.3 Resurssit ja toimivaltuudet

Tulokset resurssien ja toimivaltuuksien osalta tukivat hypoteesia H2E. Hypoteesina oli, että erikoisjoukkoviranomaisista Poliisilla on laajin toimivalta ja Puolustusvoimilla laajimmat resurssit hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa. Tätä testattiin analysoimalla, millä erikoisjoukkoviranomaisella on eniten tapauksia niillä osa-alueilla, joissa erikoisjoukoilla on vähintään kohtalaisesti hyödynnettävyyttä ($\geq 4,5$). Kuten kuva 17 osoittaa, Poliisilla oli parhaimmat toimivaltuudet viidessä tapauksessa kahdeksasta. Puolustusvoimilla oli laajimmat resurssit kolmella osa-alueella, kun taas Poliisilla yhdellä osa-alueista (rikollisuus).

Tärkeää on myös se, että Rajavartiolaitoksella nähtiin olevan kahdessa kahdeksasta tapauksesta laajimmat toimivaltuudet. Avoimissa vastauksissa olikin erimielisyyttä siitä, oliko Poliisilla vai Rajavartiolaitoksella parhaimmat valtuudet toimia sotaa alempiasteisissa tilanteissa. Tulosten luotettavuuden osalta on kuitenkin huomattavaa, että yksi toimivalta- ja neljä resurssitulosta jouduttiin hylkäämään, sillä ne eivät olleet Khiin neliö -yhteensopivuustestillä mitattuna luotettavia ($p > 0.1$). Tarkemmat mittaustulokset on esitetty liitteessä B-2 (TL IV).

Kuva 17 Suomalaisten erikoisjoukkoviranomaisten toimivaltuudet ja resurssit hybridivaikuttamisen osa-alueilla, joissa erikoisjoukoilla oli hyödynnettävyyttä

Hypoteesi H2E vahvistettiin myös validoivalla haastattelukierroksella. Kaikki haastateltavat tunnistivat olemassa olevan epäsuhdan suomalaisten erikoisjoukkoviranomaisten toimivaltuuksien ja resurssien välillä. Epäsuhdan vaikutuksista oltiin kuitenkin hieman erimielisiä. Yhtäältä sitä pidettiin viranomaisten vastuunjaosta syntyvänä väistämättömänä seurauksena ja tarkoituksellisen ominaisuutena, kun äärimmillään toimivaltuuksien ja resurssien erillään oloa pidettiin jopa lamauttavana. Samaten huomioitiin, että resurssi-toimivaltatasapaino muuttuu mitä enemmän poikkeusolojen lainsäädäntöä otetaan käyttöön. Tarkemmat laadulliset tulokset suomalaisten erikoisjoukkojen osa-aluekohtaisesta hyödynnettävyydestä resurssien ja toimivaltuuksien näkökulmasta ovat liitteessä B-2 (TL IV).

7.3 Erikoisjoukkojen hyödynnettävyyden kehittäminen

Hypoteeseja H3A, H3B1, H3B2, H3C1 ja H3C2 testaavat summamuuttujat puolsivat hypoteesien paikkansapitävyyttä. Kuten kuvassa 18 esitetyt keskeiset tilastot osoittavat, vastaukset olivat kaikissa summamuuttujissa keskimäärin vähintäänkin osittain samanmielisiä hypoteeseja tukevien väittämien kanssa. Tuki oli heikointa doktriinille ($\bar{x} = 5,37$) ja vahvinta verkostolle ($\bar{x} = 6,19$). Johtamisen otoskeskiarvo oli 5,62. Kaikkein voimakkainta tukea sai kysymys ”verk1” ja kaikkein suurinta erimielisyyttä kysymys ”dokt3”.

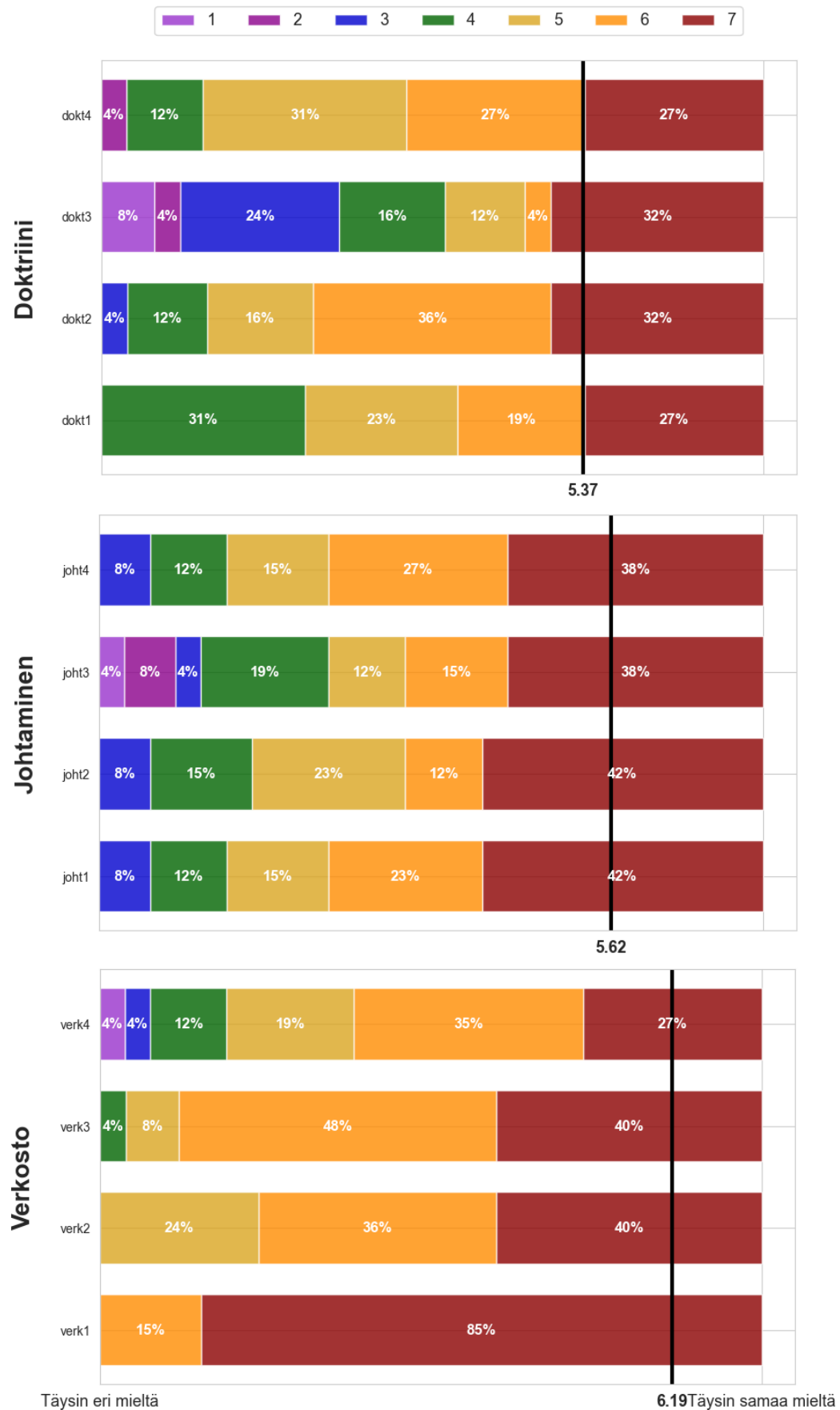
Kaikkien summamuuttujien tulokset olivat Wilcoxonin merkittyjen sijalukujen testillä mitattuna tilastollisesti merkitseviä ($p < 0,001$), kun nollassa hypoteesi oli Osgoodin asteikon mediaani, eli ”ei eri eikä samaa mieltä” ($H3A-C_0 = 4$). Summamuuttujien sisäinen konsistenssi oli kokonaisuutena tyydyttävä. Verkoston osalta konsistenssi jäi Cronbachin alfalla mitattuna kyseenalaiselle tasolle ($\alpha = 0,62$), mutta johtamisen summamuuttujan puolesta se oli hyväksyttävä ($\alpha = 0,74$) ja doktriinin kohdalla oikein hyvä ($\alpha = 0,85$). Kaiken kaikkiaan toisen kierroksen aikana toteutettu esikysely antoi perusteet jatkaa työhypoteeseilla haastatteluvaiheeseen, jonka pohjalta hypoteesit voisi validoida.

Hypoteesien saama tuki ja vastustus on koostettuna tulosten havainnollistamiseksi taulukossa 12. Haastattelujen perusteella varauksetonta tukea saivat ainoastaan hypoteesit H3B2 sekä H3C2, joskin jälkimmäistä ei kaikkien kohdalla voitu vahvistaa. Kaikkein vähiten tukea sai doktriiniperusteinen hypoteesi H3A, mutta tähän liittyi myös merkittäviä sivuhuomioita, jotka eivät suoraan aiheuttaneet doktriinihypoteesien kumoutumista. Hypoteeseihin H3B1 ja H3C1 kohdistui hieman suurempaa tukea, mutta niihin liittyi niin ikään merkittäviä kaatopykäliä. Ainoa hypoteesi, johon kohdistui vahvaa vastustusta yhden haastateltavan taholta, oli H3C1. Laadulliset tulokset ovat esitettyinä liitteessä B-3 (TL IV).

Taulukko 12 Haastateltujen tuki ja vastustus hypoteeseja kohtaan

Haastateltava	H3A	H3B1	H3B2	H3C1	H3C2
1	+/-	+/-	++	--	++
2	+	+	+	+/-	
3	+/-	++	+	+++	+
4	++	+/-	+	++	
5	+/-	+/-	+	+/-	+++

+++ tai --- Varaukseton tuki tai vastustus
 ++ tai -- Vahva tuki tai vastustus
 + tai - Tuki tai vastustus
 +/- Mainitsi tukevia ja vastustavia seikkoja

Kuva 18 Summamuuttujien keskiarvot sekä frekvenssijakaumat osamuuttujittain ($n = 26$)

Lopulta kykenin validoimaan hypoteeseista seitsemän perusteellisesti ja viisi osin. Kaksi hypoteesia edellyttävät jatkotutkimusta. Koonnos hypoteesien tulosvaruudesta on esitettyä taulukossa 13. On kuitenkin huomattava, että osaa vahvistetuistakaan hypoteeseista ei voi sellaiseen ja varauksettomasti implementoida. Kuten haastateltava 5 totesi, valtaosassa tapauksia kehittämistä on lähestyttävä SWOR¹⁰²⁷-analyysin kautta. Toisin sanoen puoltavia ja vastustavia asianhaaroja tulisi puntaroida tarkemmin hypoteesikohtaisesti ennen lopullista päätöksentekoa.

Taulukko 13 Koonnos hypoteeseista ja analyysin tuloksista

Tunniste	Hypoteesi	Tulos
H1	Suomen ja Naton näkökulmasta valtiollisten uhkatoimijoiden merkittävin vaikuttamispotentiaali nyt ja tulevaisuudessa liittyy 1) informaatio- ja 2) kyberosa-alueeseen	– *
H2A	Suomalaiset ja Naton erikoisjoukot ovat hyödynnettävissä hybridivaikuttamisen vastaiseen toimintaan	↑
H2B	Suomalaiset ja Naton erikoisjoukot ovat relevantteja välineitä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa	– **
H2C1	Suomalaisilla erikoisjoukoilla on hyödynnettävyyttä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa sekä erikoistiedustelun (SR), sotilaallisen tuen (MA) että suoran toiminnan (DA) osalta	↑
H2C2	Naton erikoisjoukoilla on hyödynnettävyyttä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa erikoistiedustelun (SR) ja sotilaallisen tuen (MA) osalta	↑
H2D	Suomalaisilla erikoisjoukoilla on suurempi hyödynnettävyys hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa kuin Naton erikoisjoukoilla	↑
H2E	Poliisilla on laajimmat toimivaltuudet ja Puolustusvoimilla laajimmat resurssit hybridivaikuttamisen vastaiseen toimintaan	↑
H3A	Ohjaavien normien, kuten erikoisjoukkodoktriinin, puute heikentää suomalaisten erikoisjoukkojen hyödynnettävyyttä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa	–
H3B1	Suomalaisten erikoisjoukkojen asettaminen keskushallintotason alaisuuteen parantaisi niiden hyödynnettävyyttä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa	–
H3B2	Suomalaisten erikoisjoukkojen sekä niiden käyttömahdollisuuksien ja -periaatteiden riittämätön tuntemus heikentää niiden hyödynnettävyyttä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa	↑
H3C1	Pohjoismaisen erikoisjoukkokomponentin johtoportaan perustaminen parantaisi erikoisjoukkojen hyödynnettävyyttä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa	↑
H3C2	Suomalaisten erikoisjoukkojen yhteistoimintaelimen perustaminen parantaisi erikoisjoukkojen hyödynnettävyyttä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa	–

↑	Hypoteesi vahvistettu
–	Hypoteesi osin vahvistettu
–	Hypoteesi osin vahvistettu, edellyttää jatkotutkimusta
*	Suomen näkökulmasta merkittävin vaikuttamispotentiaali liittyy lisäksi infrastruktuuriin
**	Ainoastaan suomalaiset erikoisjoukkojen relevanssi todennettiin

7.4 Luotettavuus

Käytettyyn menetelmäkokonaisuuteen sisältyi myös tiettyjä seikkoja, jotka on syytä huomioida tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa. Nämä luotettavuustekijät voidaan jakaa reliabiliteetin sekä validiteettiin. Reliabiliteetilla tarkoitetaan mittaustulosten vakautta ja sekä johdonmukaisuutta, eli niin sanottua konsistenssia. Toisin sanoen mittaustulokset eivät sisällä systemaattisia

¹⁰²⁷ Vahvuudet (engl. *strengths*), heikkoudet (engl. *weaknesses*), mahdollisuudet (engl. *opportunities*), riskit (engl. *risks*).

virheitä ja antavat keskimäärin samansuuntaisia tuloksia¹⁰²⁸. Validiteetilla taas haetaan valittujen metodien ja mittarien kykyä tutkia sitä, mitä niiden on tarkoitus tutkia.¹⁰²⁹

Reliabiliteetin osalta ongelmia oli melko vähän. Ainut kyseenalainen indikaattori oli yhden summamuuttujan, verkoston, sisäinen konsistenssi ($\alpha = 0,62$), joka oli alle suositellun viitearvon ($\alpha < 0,7$). Koska data oli melko homogeenista ja otantakin pieni, muita toimivia tapoja mitata reliabiliteettia, kuten jakotestimenetelmää, ei ollut. Lopulta tarkentava haastattelukierros kuitenkin paikkasi määrällisiä tuloksia, eikä aihealueen luotettavuudessa jäänyt tältä osin paljoa liikkumavaraa. Doktriini-, johtajuutta- ja verkostosummamuuttujien mittaamiseen käytettyä kyselyä ei kuitenkaan tule jatkossa hyödyntää sellaisenaan.

Tutkimuksen haasteet liittyivät kuitenkin ennen kaikkea sen validiteettiin. Suurin ongelma liittyy skenaarioiden luomiseen, joissa tutkijan kädenjälkeä on mahdotonta täysin häivyttää. Skenaariot olivat lisäksi vastaajien suuntaan yksiulotteisia, eli vastaus tiivistyi yhteen muuttujaan. Luotettavampia vastauksia olisi saanut summamuuttujista koostuvilla mittareilla, mutta tämä olisi vaatinut vastaajilta kohtuuttomasti vastausaikaa. Nyt yhden kierroksen vastaamiseen käytettiin jopa yli kaksi tuntia. Hyödynsin skenaarioiden laatimisessa kuitenkin laajasti olemassa olevaa kirjallisuutta, mikä sanitoi tutkijan vaikutusta. Tämän ohella tarkastutin valikoidut skenaariot asiantuntijoilla. Lisäsin myös skenaarioiden moniulotteisuutta sisällyttämällä kuhunkin skenaarioon elementtejä tietyn kirjallisuudesta rakennetun kategorisoinnin pohjalta¹⁰³⁰.

Skenaariot eivät myöskään sananmukaisesti edustaneet kirjaimellisesti hybridivaikuttamista. Tämä johtui siitä, että kuhunkin skenaarioon on sisällytetty vain yhden osa-alueen sisäistä toimintaa. Skenaariot eivät siis ristenneet, mikäli olisi määritelmällisesti tarpeen, sillä hybridivaikuttamisessa yhdistyy vähintään kaksi vaikuttamismoodia. Näin ollen menetelmä vastaa ensisijaisesti kysymykseen, ovatko erikoisjoukot käytettävissä hybridivaikuttamisessa, jossa käytetään tarkasteltujen osa-alueiden sisäisiä instrumentteja. Täten vastaus kysymykseen erikoisjoukkojen hyödynnettävyydestä oli *teknisesti* ottaen saavutettavissa vain välillisesti.

Ilmeisin validiteettia koskeva kritiikki liittyy valittuun riskitasoon ($p < 0,1$). Otoskoko ja aineistonkeruumenetelmän sekä vastaajien laatu huomioiden pidin kuitenkin perusteltuna nostaa

¹⁰²⁸ Heikkilä (2010).

¹⁰²⁹ Singleton, Royce A. & Bruce C. Straits: *Approaches to Social Research*. 6th edition. Oxford University Press, Oxford 2018, s. 131–132.

¹⁰³⁰ Kategorisointi on tutkijan hallussa.

raja-arvoa väärin positiivisten ilmenemiselle. Tämä on sovelias tapa varsinkin silloin, kun tutkimus on luonteeltaan eksploratiivista. On yleensäkin syytä muistaa, että tilastollisen merkitsevyyden arviointi on aina mielivaltaa, eikä perustu mihinkään absoluuttisiin tieteellisiin ehtoihin. Poikkeamat ovat hyväksyttäviä, kun ne ovat perusteltuja¹⁰³¹. Korkeampi taso voi vaikuttaa esimerkiksi tutkimuksen toistettavuuteen¹⁰³².

Kolmas validiteetin haaste johtui pienestä otoskoosta. Tämä korostui etenkin kansainvälisissä vastaajissa ja varsinkin Nato-päättehtävätyyppejä mitattaessa ($n = 6$). Vaikka osallistumisprosentti oli ensimmäisellä ja viimeisellä kierroksella hyvä, voidaan toisen kierroksen osalta kyseenalaistaa, onko 52 % riittävä otanta määrittämään Delfoi-menettelyn edellyttämää konsensusta¹⁰³³. Panelistien käsivalinta potentiaalisesta asiantuntijapoolista ei myöskään mahdollista otannan satunnaistamista, mutta tämä on lähinnä menetelmäkohtainen ominaisuus.

Osaltaan niin reliabiliteettiin kuin validiteettiin vaikutti myös Delfoi-paneelin koostumus. Delfoi-tutkimushan on korkeintaan yhtä laadukas kuin sen toteuttama asiantuntijapaneeli. Vaikka vastaajat olivat tämän tutkimuksen tapauksessa varsin valikoituja, on huomioitava asiantuntijoiden valinnan aiheuttama mahdollinen valikoitumisharha. Varsinkin Poliisi oli aliedustettuna tutkimuksen ensimmäisellä ja toisella kierroksella, kun taas kansainvälinen puoli oli alipainossa suhteessa kansalliseen vastaajapooliin. Näin ollen paneelin erilainen koostumus saattaisi toistettaessa tuottaa hieman eriäviä tuloksia etenkin Poliisin tai kansainvälisestä näkökulmasta.

Paneelin koostumus on voinut teorian tasolla aiheuttaa myös suotavuusvinoumaa (engl. *desirability bias*). On oletettavaa, että tutkimukseen osallistuvat aktiivisimmin sellaiset henkilöt, joilla on jokin henkilökohtainen insentiivi osallistua. Tutkimuksen tapauksessa tällainen ryhmä on erikoisjoukkohenkilöstö, vaikka paneeli sisälsi myös paljon ulkopuolisia. Tämä saattaa vääristää vastauksia otannan tasolla. Jatkossa erikoisjoukkotutkimusta tulisi kohdentaa yhä enemmän eksklusiivisesti tietyn populaation vastaajille. Yksi vaihtoehto on jatkaa tutkimusta erikoisjoukkojen hyödynnettävyydestä haastatteluin ministeriötasolla tai jopa Eduskunnassa¹⁰³⁴.

¹⁰³¹ Ks. esim. Lieber (1990), s. 304–309; Berner, Daniel & Valentin Amrhein: Why and how we should join the shift from significance testing to estimation. *Journal of Evolutionary Biology*, 35 (6), 2022, s. 777–787, doi:10.1111/jeb.14009; Gaudart, Jean ym.: Reproducibility issues in science, is P value really the only answer? *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 111 (19), 2014, doi:10.1073/pnas.1323051111.

¹⁰³² Amrhein, Valentin, Fränzi Korner-Nievergelt & Tobias Roth: The earth is flat ($p > 0.05$): significance thresholds and the crisis of unreplicable research. *PeerJ*, 5, 2017, s. 35–44, doi:10.7717/peerj.3544.

¹⁰³³ Chuenjitwongsa (2017).

¹⁰³⁴ Poliittisia päätöksentekijöitä ovat haastatelleet mm. Ehrensverd Jensen (2017), s. 189–202; Mullen, Stephanie: Political Leadership in Special Operations, *Choice of Force: Special Operations for Canada*. David Last & Bernd Horn (eds.), McGill-Queen's University Press, Montreal 2005, s. 105–18. Ks. myös Mutanen (2021).

8 SYNTEESI

Esitän seuraavassa luvussa tärkeimpiä johtopäätöksiä sekä reunaehtoja, joiden pohjalta erikoisjoukkojen ja hybridivaikuttamisen vastaisen toiminnan kehittämistä voitaisiin edistää. Tämä luku on ymmärrettävä ennen kaikkea synteessinä, jossa tutkimuksessa saavutetut tulokset yhdistyvät paitsi aikaisempaan tutkimukseen myös tutkijan esiymmärrykseen. Esitän viitteissä ne tapaukset, joissa tutkimukseni löydökset tukevat aiemmista tutkimuksista saatuja tuloksia. Synteesistä syntyvien johtopäätösten lomassa esitän jatkotutkimustarpeita ja keskeisimpiä suosituksia käytäntöön. Kuvaamani suositukset eivät välttämättä rajoitu ainoastaan hybridivaikuttamisen vastaiseen toimintaan, vaan voivat toteutuessaan palvella erikoisjoukkojen joustavaa käyttöä myös laajemmin erilaisissa yhteiskunnan häiriötilanteissa.

8.1 Yleiset johtopäätökset

Tutkimustulosten perusteella on todettavissa, että erikoisjoukot ovat hyödynnettävissä oleva työkalu hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa¹⁰³⁵. Varsinkin kansallisia, Puolustusvoimien, Rajavartiolaitoksen ja Poliisin erikoisjoukkoja pidettiin relevantteina välineinä valtiollista hybridivaikuttamista vastaan. Tämä luo selkeän kannustimen sisällyttää erikoisjoukkosuorituskyky osaksi hybridivaikuttamisen vastaisen toiminnan suunnittelua ja toteutusta¹⁰³⁶. Samalla on kuitenkin ymmärrettävä, että hyödynnettävyys on hyvinkin tapausriippuvaista. Näin ollen hyödynnettävyys voi vaihdella suuresti osa-alueesta, toimintaympäristöstä taikka vaikuttamisen luonteen mukaan. Yleisesti ottaen Poliisin erikoisjoukoilla todettiin olevan paras hyödynnettävyys. Tästä huolimatta Puolustusvoimien erikoisjoukoilla todettiin olevan kaikkein soveltuvimmat resurssit hybridivaikuttamisen vastaiseen toimintaan.

Erikoisjoukkojen hyödynnettävyyttä voidaan myös kehittää. Kehittäminen tulee tehdä kahdesta, erikoisjoukkojen itsensä ja relevanssin, näkökulmasta. Saman asian voi esittää kysymällä, millaista vaikuttamista vastaan erikoisjoukot voivat toimia erityisen hyvin¹⁰³⁷ ja millaista uhkaa vastaan suorituskykyä tarvitaan. Toisin sanoen erikoisjoukkojen relevanssin lisääminen tarkoittaa hyödynnettävyyden lisäämistä sellaisilla osa-alueilla, joilla uhka on kaikkein suurin. Suomen näkökulmasta tällainen osa-alue on esimerkiksi infrastruktuuri sekä avaruus, joka vaikuttaa kasvavalta uhkatrendiltä niin Suomen kuin Naton kannalta.

¹⁰³⁵ Ks. Gunneriusson (2019), s. 282. Tulokseni vahvistavat Gunneriussonin tuloksia.

¹⁰³⁶ Ks. Wijk ym. (2021), s. 8–9.

¹⁰³⁷ Gray (1998), s. 153.

Kummankin osalta kaikkein uhkaavimmiksi koettuja osa-alueita olivat kuitenkin informaatio- ja kyberosa-alueet. Odotusarvoisesti informaatio- ja kybervaikuttaminen tullevat säilymään hybridispektrin suosituimpina vaikuttamisväylinä. Tämä on ymmärrettävää, sillä ne tarjoavat suurvaltioille edullisia, vaikuttavia, kiistettävissä olevia ja maltillisen riskin toimintavaihtoehtoja. Mielenkiintoista kyllä, Nato-vastaajat pitivät informaatiovaikuttamista vakavampana uhkana kuin suomalaiset. Tätä voisi selittää olettaen, että suomalaisilla on erinäisistä syistä hyvä vastustuskyky informaatiovaikuttamiselle¹⁰³⁸. Informaatio- ja kyberuhkien esiintyvyys synnyttää myös yleisen tarpeen puolustuksen vahvistamiselle näillä osa-alueilla.

Myös erikoisjoukkojen palveluille tulee olemaan informaatio- ja kybervaikuttamiseen vastaisessa kysyntää¹⁰³⁹. Informaationäkökulman omaksuminen on tärkeää erityisesti pienissä valtioissa, joissa erikoisjoukkojen symboliarvo on korostunut. Suomessa toiminta on tältä osin kuitenkin vielä hieman vaatimatonta.¹⁰⁴⁰ Onkin kuvaavaa, että Naton erikoisjoukkoja pidettiin tutkimuksessa hyödynnettävinä informaatio-osa-alueella, mutta suomalaisia ei niinkään. Kysymys ja ensimmäinen suuri jatkotutkimustarve kuuluukin: millä tavoin informaatiopuolustus tulisi organisoida osaksi suomalaisten erikoisjoukkojen toimintaa? Miten erikoisjoukkojen sotilaallisten informaatio-operaatioiden tukeminen (engl. *military information support operations*) toteutetaan orgaanisesti erikoisjoukoissa, osana Puolustusvoimia ja osana Natoa?

Strateginen viestintä on avainasemassa hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa myös kotimaassa. Puolustuskykyä on kuitenkin kyettävä osoittamaan aktiivisella toiminnalla jo ennen häiriötilanteita¹⁰⁴¹. Informaatiroolissa erikoisjoukkojen näkyvä käyttö ja valmiuden säätely voisi toimia hybridivaikuttamista ennaltaehkäisevänä tekijänä. Tehokas informaatiopuolustus edellyttää myös yhteensovittamista muiden poliittisten ja sotilaallisten vaikuttamiskeinojen kanssa¹⁰⁴² sekä läheistä yhteistyötä paitsi sotilas- ja siviiliviranomaisten myös julkisen ja yksityisen sektorin välillä.¹⁰⁴³ Erikoisjoukot voisivat toimia tässä kollaboraatiossa yhteisenä nimitäjänä. Koska informaatio-operaatioiden vaikuttavuus on suurinta kasvotusten tapahtuvassa vuorovaikutuksessa¹⁰⁴⁴, erikoisjoukot voisivat saavuttaa tiettyjä tärkeitä alipopulaatioita, joita ei voi helposti tavoittaa muilla tavoin.

¹⁰³⁸ Ks. Sisäministeriö (2023), s. 33. Syiksi mainitaan esim. luottavaisuus valtion instituutioihin ja toimijoihin sekä luottamus kanssaihmiä kohtaan. Tähän voisi vaikuttaa myös suomalaisten laaja peruskoulutustaso.

¹⁰³⁹ Ks. esim. James (2016), s. 79–81; Wijk ym. (2021), s. 8–9.

¹⁰⁴⁰ Heiska (2020), s. 77.

¹⁰⁴¹ *Valtioneuvoston puolustusselonteko* (2021), s. 18.

¹⁰⁴² Salminen (2018), s. 190.

¹⁰⁴³ Giunelli, Cusumano & Besana (2018), s. 146.

¹⁰⁴⁴ Watts ym. (2021), s. 59. Ks. myös Votel ym. (2016), s. 108.

Muun muassa Yhdysvalloissa informaatio- ja psykologiset operaatiot on integroitu kiinteästi osaksi erikoisjoukkojen joukkorakennetta¹⁰⁴⁵. Vaikka Yhdysvaltojen ja Suomen mittakaavat ja tarpeet ovat kansallisten lähtökohtien vuoksi aivan erilaiset, pienten valtioiden erikoisjoukot voivat yhtä lailla hyötyä informaatiopuolustuksen kyvykkyyksistä¹⁰⁴⁶. Esimerkiksi Unkarin kohdalla on esitetty, että erikoisjoukkoihin pitäisi sisällyttää psykologisiin operaatioihin kykeneviä joukkoja SOTG-tasolle¹⁰⁴⁷. Erikoisjoukkojen hyödyntäminen osana informaatiopuolustusta on kuitenkin vain yksi aspekti hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa. Erikoisjoukkojen hyödynnettävyyttä tulisi jatkotutkimuksissa tarkastella osa-aluepesifisti kaikkein uhkavimmista osa-alueista, esimerkiksi infrastruktuurista ja kyberosa-alueesta, alkaen.

Eräs merkittävä osa-alueiden uhkapotentiaaliin liittyvä löydös koski sotilaallista osa-aluetta. Suomalaisten vastaajien näkökulmasta sotilaallinen osa-alue muodosti verrattain suuren kasvavassa trendissä olevan uhkan. Vaikka absoluuttinen uhkataso oli suomalaisten vastaajien kanssa vastaavalla tasolla, kansainväliset vastaajat kokivat sotilaallisen osa-alueen uhkaavuuden olevan pieni suhteessa muihin osa-alueisiin. Lisäksi trendi oli laskeva. Tämän tuloksen voidaan nähdä ilmentävän hybridivaikuttamisen pirullisuutta. Sotilaalliset uhkat ovat kansallisvaltioille merkittäviä, sillä niiden kyky torjua niitä ovat rajalliset. Vastavuoroisesti Nato, jonka sotilaallinen potentiaali on ylivertainen, on vaikeuksissa viidennen artiklan alittavissa vaikuttamistilanteissa. Juuri tästä syystä hybridivaikuttaminen on niin toimivaa strategiaa.

Päätehtävätyyppien osalta tärkein johtopäätös oli, että hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa tarvitaan koko tehtäväskaalaa. Siten tehtäväkentän muutoksiin ei sinällään ole tarvetta¹⁰⁴⁸. Erikoisjoukkojen pätehtävätyypit linkittyvätkin tunnistettuihin hybridivaikuttamisen vastaisiin aktiviteetteihin. Näitä ovat hybridivaikuttamisen paljastaminen (vrt. erikoistiedustelu), ennaltaehkäisy (vrt. sotilaallinen tuki) ja torjunta (vrt. suora toiminta)¹⁰⁴⁹. Vaikka pätehtävätyyppejä koskevia doktriinillisiä muutoksia ei olisikaan tarpeen tehdä, on syytä tiedostaa,

¹⁰⁴⁵ Ks. esim. JSOU Center for Engagement and Research (2023), s. 50–57.

¹⁰⁴⁶ Ks. esim. Bartok, Adam de: Spearheading Influence: PSYWAR in Small State SOF, *Force Multiplier: Utilization of SOF from a Small State Perspective*. Bernd Horn & Hans Ilis-Alm (eds.), CANSOFCOM Education & Research Centre, Ottawa, Ontario 2000, s. 129–158; Goeransson, Stian: *Optimizing Norwegian Special Operations Forces for Future Operations in the Information Environment*. Master's Thesis, Naval Postgraduate School, Monterey, California 2022.

¹⁰⁴⁷ Gabor (2020), s. 95–96.

¹⁰⁴⁸ Saman ovat todenneet Mutanen (2023), s. 39; Wijk ym. (2021), s. 7.

¹⁰⁴⁹ Ks. Monaghan, Cullen & Wegge (2019), s. 3–5; ks. myös CANSOFCOM (2020), s. 21.

että erikoisjoukkojen toiminnan luonne muuttuu ja on muuttunut päätehtävien sisällä. Hybridivaikuttaminen lisää esimerkiksi kysyntää omalla alueella operoimiselle.

Valtaosassa tilanteista korostuu tarve erikoistiedustelun ja sotilaallisen tuen kyvykkyyksille. Tämä luo ensinnäkin tarpeen syventää yhteistyötä niin sotilas- kuin siviilitiedusteluviranomaisien kanssa¹⁰⁵⁰. Koska erikoisjoukot eivät ole tiedusteluviranomaisia, suuri osa tiedustelupotentiaalista jää käyttämättä ilman isännöivää tiedusteluviranomaista, kuten Puolustusvoimien tiedustelulaitosta tai Suojelupoliisia. Erikoisjoukkojen integroiminen osaksi suomalaista tiedusteluyhteisöä muodostaakin erään tärkeimmistä erikoisjoukkoaiheisista tutkimustarpeista lähitulevaisuudessa. Samaten tulisi kehittää erikoisjoukkojen sotilaallisen tuen kyvykkyyksiä niin viranomaiskentän kuin siviiliyhteiskunnan tukemiseksi hybridivaikuttamista silmällä pitäen¹⁰⁵¹.

Hybridivaikuttamisen vastaisen toiminnan avainsana onkin yhteistyö. Varsinkaan suomalainen viranomaisyhteistyö ei tästä huolimatta ole aivan optimoitua. Synergian puutetta voi havainnollistaa F3EAD-mallin¹⁰⁵² kautta (liite A-12). Ongelma ei ole se, etteikö olisi kykyä löytää kohteita tai vaikuttaa niihin. Ongelma ei ole myöskään tiedon keräämisessä. Kutakin mallin kohtaa varten on olemassa omat viranomaisensa. Kyse on siitä, onko viranomaiset kytketty yhteen siten, että ne muodostavat yhtenäisen ja harmonisen toimintaketjun hybridivaikuttamisen vastaiseen toimintaan. Voidaan perustellusti epäillä, että pyörä on olemassa, mutta se on rikki. Tämä asetelma valaa oivan pohjan hybridivaikuttamisen vastaisen viranomaisyhteistyötoiminnan tutkimiselle vastaisuudessa.¹⁰⁵³

Suomalaisia erikoisjoukkoja voidaan helpommin hyödyntää myös suoran vaikuttamisen tehtävissä. Naton erikoisjoukoilla oli harvakseltaan hyödynnettävyyttä suorassa toiminnassa. Samalla Naton tai sen puitteissa toimivien erikoisjoukkojen toiminta Suomessa tulee kuitenkin kyetä mahdollistamaan. Samaten ATLAS-yhteisöstä saatava apu tulee ottaa huomioon normistoa säädettäessä. Jatkossa on selvitettävä, miten ulkomaisten erikoisjoukkojen toiminta mahdollistetaan Suomessa – ja suomalaisten erikoisjoukkojen toiminta liittolaismaassa.

¹⁰⁵⁰ Saman on todennut Gabor (2020), s. 97.

¹⁰⁵¹ Ks. Hedenstrom & Kristiansen (2016).

¹⁰⁵² *Find, Fix, Finish, Exploit, Analyze, Disseminate*, eli (kohteen) löytäminen, paikantaminen ja vaikuttaminen sekä (tiedustelutiedon) kerääminen, analysoiminen ja jakaminen.

¹⁰⁵³ Tästä näkökulmasta viranomaisyhteistyötä ovat tutkineet ainakin Paakkari (2019) sekä Westersund, Mikko: *F3EAD-maalittamismallin käytettävyys Erikoisoperaatio-osaston maalittamisessa: Sotilaallisen kriisinhallinnan näkökulma*. Esiupseerikurssi 64:n tutkielma, Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Helsinki 2014, Käyttö rajoitettu, ST IV.

Eräs merkittävimmistä havainnoista oli, että suomalaiset erikoisjoukot olivat hyödynnettävempiä ja relevantimpia välineitä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa. Tämä johtunee lähinnä Naton poliittisista konsensusperäisistä rajoitteista¹⁰⁵⁴, mutta myös juridisista haasteista, jotka liittyvät ulkomaisten erikoisjoukkojen käyttöön Suomen maaperällä. Näin ollen Naton perusluonne konventionaalisen sodankäynnin toimijana kumoo osittain erikoisjoukkojen hyödynnettävyyttä sodan kynnyksen alla. Kuten eräs haastateltava kommentoi Naton erikoisjoukkojen hyödynnettävyyttä eräässä skenaarioissa: *”Not even with a five foot pole...”*

Tästä tuloksesta voidaan vetää useampia johtopäätöksiä. Ensinnäkin hybridivaikuttamisen vastaisen toiminnan lähtökohtana tulisi olla kansalliset kyvykkyydet¹⁰⁵⁵. Esimerkiksi tiedustelu- ja terrorismiperusteiseen hybridivaikuttamiseen koettiin olevan huomattavasti helpompi puuttua kansallisin kuin kansainvälisin toimin. Valtion olisi toisin sanoen voitava luottaa itseensä. Täten investointien vähimmäisrajana on se taso, jossa valtio kykenee vastaamaan hybridivaikuttamiseen tarvittaessa yksin. Tämä pätee erityisesti erikoisjoukkotoimintaa kehitettäessä, mutta vaatimusta ei välttämättä tarvitse rajoittaa ainoastaan erikoisjoukkojen viitekehukseen.

Toiseksi on hyvä tiedostaa, että suomalaisten erikoisjoukkojen laaja hyödynnettävyys kumpuaa erikoisjoukkoviranomaisten laajasta ja syvällisestä yhteistyöstä. Siinä missä Naton erikoisjoukot ovat puhtaasti sotilaallisia erikoisjoukkoja, suomalaisten erikoisjoukkojen hyödynnettävyys rakentuu kolmen eri viranomaisen toimivaltuus- ja resurssivalikoiman varaan. Sanalla sanoen suomalaisten erikoisjoukkojen yhteistyöstä lähtevä emergentti suorituskyky on suurempi kuin osiensa summa. Tämän tulisi toimia vahvana kannustimena myös muille valtioille (erikoisjoukko)viranomaistensa lähentämiseksi ja hyödynnettävyyden kasvattamiseksi.

Samalla suomalaisten erikoisjoukkojen käyttöön voidaan myös ottaa oppia ulkomailta. Suomalaiset erikoisjoukot eivät nimittäin tällä hetkellä ole samanlainen strategisen tason päättäjien resurssi kuin monissa muissa länsimaissa on totuttu ajattelemaan¹⁰⁵⁶. Vaikka suhtautuminen erikoisjoukkoihin on vuosien saatossa kohentunut, luo heikko tuntemus yhä jossain määrin esteitä erikoisjoukkojen hyödynnettävyydelle niin yleisesti kuin hybridivaikuttamisen kohdalla. Tunnettavuus paranee oletettavasti etenkin operatiivisten näyttöjen karttuessa, mutta sitä voidaan myös rakentaa proaktiivisesti.

¹⁰⁵⁴ Toisaalta Nato on osoittanut halukkuutta käyttää erikoisjoukkoja etupainoisesti, ilman viidennen artiklan aktivointia, esimerkiksi kriisinhallintatehtävissä.

¹⁰⁵⁵ Saman on todennut Kolstad (2020), s. 8.

¹⁰⁵⁶ Ks. esim. Heiska (2018); Mutanen (2023).

Kolmantena, kansallisten ratkaisujen primääriydestä huolimatta kansainvälinen ei yhteistyö ei ole yhdentekevää hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa. Kansainvälisen tuen välityksellä voidaan parantaa molemminpuolista tilannekuvaa ja saada tärkeää suorituskykyisää, mikä parantaa erityisesti valtionraajat ylittävän tai monta valtiota koskevaan vaikuttamiseen puuttumista. Kansainvälisillä toimijoilla voi myös olla kattavampi tiedustelu, jolloin vaikuttamisen kausaalisuhteita ja verkostoja on helpompi hahmottaa. Näin ollen on olemassa väkevä insentiivi kehittää kansainvälisiä suhteita myös hybridivaikuttamisen vastaisen toiminnan saralla.

Erikoisjoukkojen kansainvälisen yhteistyön tulisi kuitenkin hybridivaikuttamisen vastaisen toiminnan kontekstissa rakentua primäärisesti kahden- ja monenvälisen suhteiden varaan. Alueelliset erikoisjoukkojohtoportaat voivat näytellä tässä merkittävää roolia. Kollektiivina Naton tai muiden kansainvälisten järjestöjen kyky tukea isäntävaltiota erikoisjoukkosuorituskyvyin on kyseenalainen. Vaikka esteitä Naton erikoisjoukkojen hyödyntämiselle ei sopimusten ja taktisen tason näkökulmasta ole, poliittisia ja juridisia jarruja löytyy. Naton estyneisyys osallistua hybridivaikuttamisen vastaiseen toimintaan on suorastaan ironista ottaen huomioon, että hybridivaikuttaminen koettiin uhkaavampana Naton kuin suomalaisten vastaajien keskuudessa.

Juuri tästä syystä Naton tulisi, neljänneksi, jatkaa aktiivisesti keinojen kultivointia vaikuttamisen kohteena olevien jäsenmaiden tukemiseksi myös viidennen artiklan alla. Voi kuitenkin olla, että lakipiste on tältä osin saavutettu. Edellä mainitut erikoisjoukkojen alueelliset johtoportaat ovat mahdollisesti tällä hetkellä Naton hybridivaikuttamisen vastaisen strategian kaikkein kehittyneimpiä muotoja. Joka tapauksessa tarvitaan lisätutkimusta siitä, millä tavoin Nato voisi entistä paremmin ennaltaehkäistä, paljastaa ja torjua jäsenistöonsä kohdistuvaa hybridivaikuttamista. Asiaa voi tarkastella myös kontrasuunnasta, eli miten jäsenmaat voivat hyödyntää Naton valtavaa resurssipohjaa samaisessa viitekehyksessä.

Yleisesti voidaan sanoa, että verkosto tulisi ymmärtää erikoisjoukkojen voimanlähteenä. Lähes kaikissa skenaarioissa nähtiin, että niin kansallinen kuin kansainvälinenkin yhteistyö on keskiössä. Tämä yhteistyö rakentuu sipulimaisesti yksiköiden sisällä ja niiden ulkopuolella, ulottuen aina virastojen ja kansallisuuksien väliseen yhteistyöhön. Yksittäisten ryhmien sisällä on monipuolista, toistaan täydentävää osaamista. Samaten erilaisilla yksiköillä on omat vastuu- ja vahvuusalueensa, mikä niin ikään laajentaa suorituskykypohjaa. Yhtä lailla eri virastoilla ja eri valtioiden erikoisjoukoilla on paitsi omat kyvykkyytensä myös ainutlaatuiset sidosryhmänsä, joiden kautta erikoisjoukkoverkosto kasvaa entisestään. Havainnekuva erikoisjoukkoverkoston muodostumisesta on esitettyä liitteessä A-11.

8.2 Erityiset johtopäätökset

Jokainen erikoisjoukkojen käyttötapaus on kuitenkin uniikki – etenkin hybridivaikuttamisesta puhuttaessa. Tämä peräänkuuluttaa erikoisjoukoilta operatiivista joustavuutta, räätälöitäviä ratkaisuja ja joukkokokoonpanoja sekä laajasti sovellettavaa toimivaltuus pohjaa. Tältä osin voidaan esittää myös hyvin konkreettisia, saatuihin tuloksiin pohjautuvia ehdotuksia. Nämä ehdotukset koskevat erityisesti erikoisjoukkoverkoston sekä siihen liittyvän normiston kehittämistä. Olen sisällyttänyt nämä erityiset johtopäätökset liitteeseen B-4 (TL IV). Suositukseni eivät luonnollisestikaan kykene huomioimaan resursointia tai muitakaan sellaisia sisäisiä muuttujia, jotka eivät ole tutkijalle saatavilla. Näin ollen suositukseni tulisi ymmärtää tutkimustulosten pohjalta muotoiltuna ideaalina, eikä ehdottomana optimiratkaisuna.

8.3 Yhteenveto

Hybridivaikuttaminen on leimautunut pysyväksi osaksi sodan kuvaa – tai siltä ainakin vaikuttaa¹⁰⁵⁷. 2000-luvun myötä siitä on kehkeytynyt piikki länsimaiden lihassa, jota vastaan on osoitautunut sangen hankalaksi suojautua. Hybridivaikuttaminen tulee nähdä 2000-luvun kansainvälisen kilpailun johtoaiheena, missä osallisena ovat yhtäältä länsimaiset demokratiat ja toisaalta autoritääriset valtiot. Sotilaallisesti ylivoimastaan huolimatta länsimaat ovat kuitenkin olleet hybridikamppailussa pitkälti alakynnessä. Niin kauan kuin konventionaalinen pelote kestää¹⁰⁵⁸, revisionistiset vallat pyrkivät nakertamaan länsimaisiin arvoihin perustuvaa maailmanjärjestystä inkrementaalisiin, hybridein keinoin. Se on toistaiseksi toiminut.

Hybridivaikuttamista ei kuitenkaan tulisi pitää konfliktin muotona, jota voisi klassisessa mielessä voittaa. Yleensäkin sotaa missään sen ilmiösuissa ei tulisi pitää vitsauksena, jota voisi lopullisesti parantaa¹⁰⁵⁹. Koska länsimaat ovat kansainvälisessä kilpailussa pitkälti puolustuskannalla, on hybridihyökkäyksiä mahdoton saada loppumaan ennen kuin vastapuoli päättää luopua niistä. On hyvin vaikea kuvitella sellaisia hybridivaikuttamisen ratkaisevasti päättäviä vaihtoehtoja, joihin ei sisälly ilmeistä eskalaatoriskiä. Hyökkäys voidaan pysyvästi lopettaa vain hyökkäämällä, mikä ei ole totaalisen sodan varjossa suosittu ratkaisu.

Hybridivaikuttamista voidaan kuitenkin hillitä. Riskejä voidaan hallita ja vaikuttajan tavoitteiden saavuttamista voidaan häiritä. Erikoisjoukot ovat tähän käypä menetelmä. Tutkimukseni

¹⁰⁵⁷ Ks. esim. Sisäministeriö (2019), s. 16; Sisäministeriö (2023), s. 32; Brundtland Steder (2016), s. 7.

¹⁰⁵⁸ Ks. Kapusta (2015a), s. 9.

¹⁰⁵⁹ Tästä kirjoittaa kattavasti mm. Gray (2005).

suurin hyötyarvo liittyy nimenomaan tämän todistamiseen. Vaikka samansuuntaisia arveluja on esitetty jo aiemmin¹⁰⁶⁰, hyödynnettävyyttä ei ole kyetty osoittamaan empiirisesti. Tätä vastoin kykenin tutkimuksellani todistamaan erikoisjoukkojen hyödynnettävyyden hybridivaikuttamisen vastaiseen toimintaan tilastollisten menetelmien tarkkuudella. Kykenin myös yksilöimään, millä hybridivaikuttamisen osa-alueilla hyödynnettävyyttä on, eli osoittamaan erikoisjoukkojen relevanssin. Samalla ilmeni, millä osa-alueilla löytyy kehittämisen varaa. Pystyin myös todistamaan etenkin informaatio- ja kyberosa-alueiden uhkapotentiaalia¹⁰⁶¹.

Tutkimukseni tuotti myös tietoa hybridivaikuttamisen vastaisen toiminnan organisoimiseen. Päällimmäisenä löydöksenä voidaan pitää sitä, että varsinkin erikoisjoukoista puhuttaessa kansalliset ratkaisut ovat ensisijaisia kansainvälisiin ratkaisumalleihin verrattuna, Nato mukaan lukien. Tämä ei kuitenkaan tee tyhjäksi kansainvälisiltä tahoilta saatavaa tukea. Myös kansallisella tasolla oli havaittavissa ristiriitoja, jotka eivät palvele erikoisjoukkoviranomaisten hyödynnettävyyttä. Nämä liittyivät resurssien ja toimivaltuuksien ristiriitoihin. Esitin tämän sekä muiden havaittujen heikkouksien kontrolloimiseksi varsin seikkaperäisiä, joskin osin turvaluokiteltuja, suosituksia ja kehittämislinjoja (ks. liite B-4).

Suuressa kuvassa erikoisjoukkoverkoston kansainvälisen aspektin vahvistamista kannatettiin poikkeuksellisen vahvasti. Tämä voidaankin tavallaan nähdä luonnollisena seurauksena Nato-jäsenyydelle samalla kun yhteistyön vahvistamiselle on vahva poliittinen mandaatti. Kansallisen verkottumisen osalta oltiin varauksellisempia. Osittain tämä voi johtua siitä, että suomalaiset erikoisjoukot ovat jo nyt keskenään tiiviissä yhteistyössä, jolloin tuo puoli vaatii vähemmän työstöä. Samalla kansallisen yhteistoiminnan tiivistämiselle on kuitenkin tilausta ja operatiivisesti perusteltavissa oleva tarve. Yhteistyöstä voisi hyvinkin tehdä ”*organisempaa*”¹⁰⁶². Hybridivaikuttamisen vastainen toiminta ei kuitenkaan sinällään edellytä erikoisjoukkojen keskittämistä keskushallintotason alaisuuteen. Vaikka teoria osoittautui johtosuhteiden osalta vedenpitäväksi, rajoittavat tietyt kansalliset tekijät käytännön mielekkyyttä.

On myös tärkeä huomata, ettei kansallisten erikoisjoukkoverkoston syvempi integraatio palvelisi ainoastaan hybridivaikuttamisen vastaista toimintaa. Sen sijaan liikkuminen kohti yhteisoperointia, miksei kansainväliset erikoisjoukot mukaan lukien, loisi pohjan erikoisjoukkojen

¹⁰⁶⁰ Ks. esim. Gyllensporre (2017), s. 35–36; Stringer & Breede (2021), s. 1–5; Bilo (2021), s. 5.

¹⁰⁶¹ Ks. esim. Oskarsson (2017), s. 6, 12; Giegerich (2016), s. 70.

¹⁰⁶² Ks. Mutanen (2021), s. 75.

hyödynnettävyydelle laajemmassa *uhkaverkostojen vastaisen toiminnan* viitekehyksessä¹⁰⁶³. Tähän kuuluisi hybridivaikuttamisen vastaisen toiminnan lisäksi vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden (engl. *counter-criminality*¹⁰⁶⁴) ja väkivaltaisen ekstremismin vastainen toiminta (engl. *counter-violent extremism*) sekä vastaterrorismi. Suomalaisten erikoisjoukkojen hyödynnettävyyden laimentamista jarruttanee kuitenkin puutteellinen ymmärrys erikoisjoukkotoiminnasta – olkoonkin, että olosuhteet ovat tältä osin huomattavasti parantuneet. Tarvitaan siis parempia mekanismeja markkinoida erikoisjoukkovoimaa.

Tutkimus tuotti myös vaihtelevia vastauksia doktrinaalisen ohjauksen merkityksestä. Toisaalta ohjaavassa dokumentaatiossa nähtiin arvoa, mutta samalla kyseenalaistettiin mahdollisuutta ratkaista hybridivaikuttamisen problematiikkaa asiakirjoilla. Eräs arvo ketterän ohjelmistokehityksen manifestista kuvastaa tätä suhtautumistapaa hyvin todetessaan, että ”*arvostamme... toimivaa [suorituskykyä] enemmän kuin kattavaa dokumentaatiota.*”¹⁰⁶⁵ Vaikka myös jälkimmäisessä on arvoa, ei fokuksen tulisi hairautua liaksi edeltävästä seikasta.

Tuotin osana tutkimustani myös uutta teoriaa. Hybridivaikuttamisen osalta esittelin 7C- sekä hybridivaikuttamisen ristimallin, jotka tuovat uusia välineitä nykyaikaisen ja monelta osin kompleksisoituvan sodan kuvan ymmärtämiseen. Erikoisjoukkojen teoreettisessa tarkastelussa hyödynsin muotoilemaani erikoisjoukkoteoriaa. Tämä oli tietävästi ensimmäinen kerta, kun *erikoisjoukkoja* lähestytään tällä tavoin strukturoidulla teorialla. Aiempi tutkimus ja teoria on porautunut ennen kaikkea *erikoisoperaatioihin*. Näiden teorioiden validoiminen vaatii kuitenkin uutta ja rikkaampaa tutkimusta ja empiiristä testausta taakseen.

Katson tarpeelliseksi lisätä loppuun erään sivuhuomion. Kaikesta hybridijargonista huolimatta on tavanomaisen sodan uhka pidettävä kirkkaana mielessä. Hybridivaikuttaminen ja perinteinen aseellinen konflikti ovat yhtäläisiä uhkakuvia. Saman kolikon kaksi puolta. Perinteinen sota, puhumattakaan totaalisen sodan tuhovoimasta, on katastrofaalisen vaikuttavaa. Tavanomaista sotaa voidaan kuitenkin vielä toistaiseksi pitää niin Suomea kuin Natoa ajatellen melko epätodennäköisenä. Vastavuoroisesti hybridivaikuttamisen esiintyvyys on suurempaa, mutta sen vaikuttavuus on suhteessa minimaalista. Kummankin muodostamaa uhkaa, uhkan ollessa vaikuttavuuden ja todennäköisyyden tulo, voidaan siten pitää jokseenkin samansuuruisena.

¹⁰⁶³ Ks. *Joint Publication 3-05* (2020), s. xii.

¹⁰⁶⁴ Ks. Wijk ym. (2021), s. 34. Esim. Alankomaissa on ehdotettu tätä erikoisjoukkojen tehtäväksi.

¹⁰⁶⁵ Beck, Kent ym.: *Manifesto for Agile Software Development*, 2001. [<https://agilemanifesto.org/iso/fi/manifesto.html>], Luettu 20.2.2024.

Sotaa ei tulisi yleisemminkään lähestyä vitsauksena, jonka voi parantaa. Ihmiskunnan historia sisältää tuhansien vuosien edestä kokemusta, joka todistaa, ettei sota ole häviämässä mihinkään.¹⁰⁶⁶ Vaikka sodankäynti loppuisi, sota ideaalina, Voimana, säilyisi ja synnyttäisi jännitteitä ihmisryhmien välille. Konflikti on aina riski, jonka todennäköisyys ei koskaan olla täysin olematon¹⁰⁶⁷. Siksikään ei tule sortua induktiivisen päättelyn harhaan siitä, että hybridivaikuttaminen syrjäyttäisi perinteisen sodan. Mikään määrä aiempaa kokemusta ei takaa, etteivätkö asiat voisi myös olla toisin – eikä Vastavoiman patoavaa vaikutusta tulisi pitää absoluuttisena rauhan takeena¹⁰⁶⁸. Kuten SACEUR, kenraali Christopher G. Cavoli on todennut: ”*jos toinen tyyppi ilmestyy paikalle tankin kanssa, myös sinulla on parasta olla silloin tankki*”¹⁰⁶⁹.

Konventionaalisen sodan teesit eivät siis kumoudu, vaan niiden päälle rakentuu uutta. Siksi hybridi sodan kuva ei toistaiseksi ole vähentänyt perinteisen asevoiman tarvetta – kuten myös Hoffman alun alkaen katsoi¹⁰⁷⁰. Vaikka Krimin valtaus oli varsin vakuuttava Venäjän erikoisoperaatio, Ukrainan tilanteen vuonna 2014 ratkaisi raskas tykistö, raketinheittimistö ja panssarivaunut¹⁰⁷¹. Itse asiassa hybridivaikuttamisen yleistymisen saattaa sekin edellyttää konventionaalisten kyvykkyyksien nostattamista¹⁰⁷². Hybridivaikuttaminen vaatii kuitenkin mekanismeja perinteisen asevoiman rinnalle, mikä monimutkaistaa ja haastaa puolustussuunnittelua¹⁰⁷³.

Sodan dualistisen luonteen tavoin käymme siis samanaikaisesti kahta sotaa, jotka kumpikin noudattelevat melko erilaisia lainalaisuuksia. Oikealla valmistaudumme konventionaaliseen sotaan, ja luomme pelotetta sen ehkäisemiseksi. Vasemmalla käymme jatkuvaa kamppailua sodan kynnyksen alapuolella. Siksi niin konventionaalisen sodan mahdollisuus kuin hybridivaikuttaminenkin tulee aina huomioida myös erikoisjoukkojen käytön suunnittelussa. Kumpaakaan aspektia ei tule asettaa siinä määrin ylipainoon, että onnistumisen edellytykset toisessa menetetään. Eräs haastateltavista summasi osuvasti:

¹⁰⁶⁶ Gray (2005).

¹⁰⁶⁷ Mouffe (2013).

¹⁰⁶⁸ Ks. esim. Creveld (1991), s. 224, 225; Krieg & Rickli (2018), s. 113–130.

¹⁰⁶⁹ Simojoki, Niilo: Naton Euroopan-joukkojen komentaja: Aseet ratkaisevat, mutta hyvä siviilijohtajuus on elintärkeää, *Yle Ulkomaat*, 9.1.2023. [<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000009316163.html>], luettu 10.1.2023.

¹⁰⁷⁰ Hoffman (2007), s. 9.

¹⁰⁷¹ Kofman, Michael: Drivers of Russian Grand Strategy, Forum Brief, *Frivärld*, 2019, s. 11. [<https://frivarld.se/wp-content/uploads/2019/04/Drivers-of-Russian-Grand-Strategy.pdf>], luettu 8.7.2023; Thompson (2020), s. 104.

¹⁰⁷² Schmid (7.3.2019).

¹⁰⁷³ Hoffman (2007), s. 9, 43.

”Sitä ei saa irrottaa siitä isosta kontekstista ja sillä tavalla liikaa [keskittyä hybridivaikuttamiseen], koska se voi mennä hyvinkin nopeesti ohi... Pitää pitää huolta... että sitä joukkoa ei kuluteta tai käytetä loppuun siinä vaiheessa... ennen sitä ku sillä pitäis oikeesti pystyä tekemään niitä sotatemppuja. Mut sit toisaalta sitä hybridivaiheeseen ei voi unohtaa, koska se on niinku todettu pelotteen, pidäkkeen näkökulmasta, Suomen niinku valtion, meidän niinku puolustuksen näkökulmasta kriittinen vaihe.”

Samaten hybridivaikuttamisen vastaista toimintaa ei tule liiaksi usuttaa erikoisjoukkojen kapeille harteille. Erikoisjoukot eivät ole lääke hybridivaikuttamisen vitsaukseen¹⁰⁷⁴, mutta ne voivat toimia terapiana, kun tarvitaan kirurgisia suorituskykyjä tai korkeaa valmiutta¹⁰⁷⁵. Kuten USSOCOM:n entinen komentaja, kenraali Raymond Thomas III on todennut: *”emme ole ihmelääke”* (engl. *we are not a panacea*)¹⁰⁷⁶.

Samoin kuin hybridivaikuttamista ei ratkaista puolustamalla, on epätodennäköistä, että yhtään tilannetta ratkaistaan yksinomaan erikoisjoukoilla. Erikoisjoukoilla voidaan kuitenkin luoda tilaa ja aikaa laajempien poliittisten ratkaisujen aikaansaamiseksi¹⁰⁷⁷. On vain osattava tunnistaa muiden joukkojen ja vallankäytön välineiden hyötyarvo. Erikoisjoukkojen näkökulmasta ongelmaa ei ole niinkään se, että erikoisjoukkoja tulisi käyttää hybridivaikuttamisen vastaiseen toimintaan. Haasteena on, ettei se ole edes vaihtoehto, ellei siitä tietoisesti tee sellaista ennen kuin kriisi koittaa¹⁰⁷⁸. Päteviä erikoisjoukkoja ei kouluteta enää kriisin jo alettua¹⁰⁷⁹. Odotameko kaikesta viisaudestamme huolimatta aina vain seuraavaa kriisiä vai voisiko erikoisjoukkotoimintaa kehittää myös etupainoisesti? Eliot Cohen vastaa hieman kyynisesti:

”Kysyntää [erikoisjoukoille] ilmenee ainoastaan poliittis-sotilaallisten kriisien aikaan, sillä silloin suuri yleisö etsii sankareita ja poliitikot ihmelääkkeitä.”¹⁰⁸⁰

¹⁰⁷⁴ Bringhurst, Ulvebne & Whitsell (2018), s. 63.

¹⁰⁷⁵ Hilden (2018), s. 90.

¹⁰⁷⁶ Frumentarius: Special Operations Chief: *”We are not a panacea”*, *SOFREP*, 8.5.2017. [<https://sofrep.com/news/special-operations-chief-we-are-not-a-panacea/>], luettu 12.3.2023.

¹⁰⁷⁷ Ks. Flynn, Juergens & Cantrell (2008), s. 60.

¹⁰⁷⁸ Monaghan, Cullen & Wegge (2019), s. 62 korostavat, että hybridivaikuttamisen vastaisten rakenteiden on oltava olemassa ennen kriisiä.

¹⁰⁷⁹ Collins (1986), s. v. Ns. neljäs erikoisjoukkototuus.

¹⁰⁸⁰ Cohen, Eliot A.: *Commandos and Politicians: Elite Military Units in Modern Democracies*. Center for International Affairs, Harvard University, Cambridge, Massachusetts 1978, s. 95.

LÄHTEET

1 JULKAISEMATTOMAT LÄHTEET

1.1 Puolustusvoimien asiakirjat

Maanpuolustuskorkeakoulun asiakirja: *Maanpuolustuskorkeakoulun strategia 2025*. HP964/9.12.2019.

Mutanen, Hannu: *Puolustusvoimien erikoisoperaatiotutkimus 2 - väliraportti (luonnos)*. Puolustusvoimien tutkimuslaitoksen raportti, Puolustusvoimien tutkimuslaitos, Doktriiniosasto, Riihimäki 2023, Käyttö rajoitettu, TL IV.

1.2 Opinnäytetyöt

Heinola, Antti: *Erikoisjoukkojen organisaation vaikutus operatiiviseen johtamiseen*. Yleisesikuntaupseerikurssi 59:n diplomityö, Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Helsinki 2019, Käyttö rajoitettu, TL IV.

Mutanen, Hannu: *Puolustusvoimien erikoisjoukkojen vaikuttavuus*. Yleisesikuntaupseerikurssi 60:n diplomityö, Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Helsinki 2021, Käyttö rajoitettu, TL IV.

Paakkari, Juha: *Turvallisuusviranomaisten yhteistoiminnan kehittäminen erityistilanteissa*. Yleisesikuntaupseerikurssi 59:n diplomityö, Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Helsinki 2019, Käyttö rajoitettu, TL IV.

Westersund, Mikko: *F3EAD-maalittamismallin käytettävyyys Erikoisoperaatio-osaston maalityössä: Sotilaallisen kriisinhallinnan näkökulma*. Esiupseerikurssi 64:n tutkielma, Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Helsinki 2014, Käyttö rajoitettu, TL IV.

1.3 Muut julkaisemattomat lähteet

Mäkitalo, Janne: *Yleisimmät taktiikan tutkimusmenetelmät ja niiden soveltaminen*. Opetusmateriaali, 2021.

Vilander, Jaakko: *Oppimispäiväkirja*. Opintojakson TSAS7010 koulutyö, Jyväskylän yliopisto, Informaatioteknologian tiedekunta 2021.

Vilander, Jaakko: *The Impact of Sea Power Upon History: Two World Wars and Traces of a Third*. Opintojakson HISS2010 koulutyö, Jyväskylän yliopisto, Historian ja etnologian laitos 2021.

2 JULKAISTUT LÄHTEET

2.1 Tutkimukset

Abulof, Uriel: Deep Securitization and Israel's "Demographic Demon". *International Political Sociology*, 8 (4), 2014, s. 396–415, doi:10.1111/ips.12070.

Amrhein, Valentin, Fränzi Korner-nievergelt & Tobias Roth: The earth is flat ($p > 0.05$): significance thresholds and the crisis of unreplicable research, *PeerJ*, 5, 2017, s. 35–44, doi:10.7717/peerj.3544.

Anglim, Simon: Special Forces – Strategic Asset. *Infinity Journal*, 1 (2), 2011, s. 16–20.

Ansbacher, Yair & Ron Schleifer: How Special Operations Forces Can Contribute Strategically to Modern Wars. *The RUSI Journal*, 166 (4), 2021, s. 30–39, doi:10.1080/03071847.2021.1957707.

Arquilla, John: The end of war as we knew it? Insurgency, counterinsurgency and lessons from the forgotten history of early terror networks. *Third World Quarterly*, 28 (2), 2007, s. 369–386, doi:10.1080/01436590601153861.

Arquilla, John & David Ronfeldt: Cyberwar is coming! *Comparative Strategy*, 12 (2), 1993, s. 141–165, doi:10.1080/01495939308402915.

Aydiner, Cihan & Hasan Bilgin: The Strategic Utility of Turkish Special Operations Forces from the Seljuks to the Republic of Turkey. *Special Operations Journal*, 6 (2), 2020, s. 161–172, doi:10.1080/23296151.2020.1820815.

Bachmann, Sascha-Dominik & Håkan Gunneriusson: Hybrid Wars: The 21st-Century's New Threats to Global Peace and Security. *Scientia Militaria - South African Journal of Military Studies*, 43 (1), 2015, doi:https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2506063.

Bachmann, Sascha-Dominik & Andres Mosquera: Lawfare and hybrid warfare - how Russia is using the law as a weapon. *Amicus Curiae*, 102, 2015, s. 1–4, doi:10.14296/ac.v2015i102.2433.

Baldwin, David A.: The concept of security. *Review of International Studies*, 23 (1), 1997, s. 5–26, doi:10.1017/S0260210597000053.

Barno, David W.: Military Adaptation in Complex Operations. *PRISM*, 1 (1), 2009, s. 27–36.

Beck, Ulrich: Living in the world risk society. *Economy and Society*, 35 (3), 2006, s. 329–345, doi:10.1080/03085140600844902.

Beckett, Ian F.W.: The study of counter-insurgency: A British perspective. *Small Wars & Insurgencies*, 1 (1), 1990, s. 47–53, doi:10.1080/09592319008422941.

Berg-Knutsen, Espen: From Tactical Champions to Grand Strategy Enablers: The Future of Small-Nation SOF in Counter-Hybrid Warfare *Combating Terrorism Exchange*, 6 (4), 2016, s. 61–68.

Berner, Daniel & Valentin Amrhein: Why and how we should join the shift from significance testing to estimation. *Journal of Evolutionary Biology*, 35 (6), 2022, s. 777–787, doi:10.1111/jeb.14009.

Bērziņš, Jānis: The Theory and Practice of New Generation Warfare: The Case of Ukraine and Syria. *The Journal of Slavic Military Studies*, 33 (3), 2020, s. 355–380, doi:10.1080/13518046.2020.1824109.

Bērziņš, Jānis: The West is Russia's Main Adversary, and the Answer is New Generation Warfare. *Sicherheit und Frieden*, 34 (3), 2016, s. 171–176.

Borchev, M. A.: O metodologii razvitiya i formirovaniya voyennoy nauki. *Voennaia mysl'* 4/1997, s. 63–72.

Bracken, Paul: Financial Warfare. *Orbis*, 51 (4), 2007, s. 685–696, doi:10.1016/j.orbis.2007.08.010.

Browning, Christopher S & Pertti Joenniemi: Ontological security, self-articulation and the securitization of identity. *Cooperation and Conflict*, 52 (1), 2017, s. 31–47, doi:10.1177/0010836716653161.

Bukkvoll, Tor: Military Innovation Under Authoritarian Government – the Case of Russian Special Operations Forces. *Journal of Strategic Studies*, 38 (5), 2015, s. 602–625, doi:10.1080/01402390.2015.1056342.

Byman, Daniel & Ian A. Merritt: The New American Way of War: Special Operations Forces in the War on Terrorism. *The Washington Quarterly*, 41 (2), 2018, s. 79–93, doi:10.1080/0163660X.2018.1484226.

Caliskan, Murat & Paul-Alexander Cramers: What Do You Mean by “Hybrid Warfare”? A Content Analysis on the Media Coverage of Hybrid Warfare Concept, *Horizon Insights*, 2018, doi:10.31175/hi.2018.04.

Chekinov, Sergey G. & Sergey A. Bogdanov: Evoliutsiia sushchnosti i sodержaniia poniatiia ”voina” v XXI stoletii, *Voennaia mysl’ 1/2017*, s. 30–43.

Chekinov, Sergey G. & Sergey A. Bogdanov: O kharaktere i sodержanii voyny novogo pokoleniya, *Voennaia mysl’ 10/2013*, s. 12–23.

Cleveland, Charles T., James B. Linder & Ronald Dempsey: Special Operations Doctrine. *PRISM*, 6 (3), 2016, s. 4–19.

Cline, Lawrence E.: Special Operations and the Intelligence System. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 18 (4), 2005, s. 575–592, doi:10.1080/08850600500177077.

Connell, Mary Ellen & Ryan Evans: Russia’s Ambiguous Warfare and Implications for the U.S. Marine Corps. *MCU Journal*, 7 (1), 2016, doi:10.21140/mcuj.2016070102.

Dalgaard-Nielsen, Anja & Nicolaj Juul Nielsen: Current SOF Tasks and Challenges: The View from a Small State. *Special Operations Journal*, 5 (1), 2019, s. 82–89, doi:10.1080/23296151.2019.1582882.

Davenport, Christian & David A. Armstrong ii: Democracy and the Violation of Human Rights: A Statistical Analysis from 1976 to 1996. *American Journal of Political Science*, 48 (3), 2004, s. 538–554, doi:10.1111/j.0092-5853.2004.00086.x.

Davis, John R.: Defeating Future Hybrid Threats: The Greatest Challenge to the Army Profession of 2020 and Beyond. *Military review*, 93, 2013, s. 21–29.

Deutsch, Karl W.: Quincy Wright’s Contribution to the Study of War: A Preface to the Second Edition. *The Journal of Conflict Resolution*, 14 (4), 1970, s. 473–478.

Dimitriu, George: Clausewitz and the politics of war: A contemporary theory. *Journal of Strategic Studies*, 43 (5), 2020, s. 645–685, doi:10.1080/01402390.2018.1529567.

East, Maurice A. & Phillip M. Gregg: Factors Influencing Cooperation and Conflict in the International System. *International Studies Quarterly*, 11 (3), 1967, s. 244–269, doi:10.2307/3013950.

Echevarria, Antulio J.: On the Clausewitz of the Cold War. *Armed Forces & Society*, 34 (1), 2007, s. 90–108.

Ehrensward jensen, Lars Henrik: Danish Politicians' Views on Special Operations: Acceptable and Unacceptable Uses, *Interdisciplinary Perspectives on Special Operations Forces, FAK Conference Proceedings No. 4*. Gitte Cristensen (ed.), Royal Danish Defence College, Copenhagen 2017, s. 189–202.

Ekberg, Merryn: The Parameters of the Risk Society: A Review and Exploration. *Current Sociology*, 55 (3), 2007, s. 343–366, doi:10.1177/0011392107076080.

Ellis, David C., Charles N. Black & Mary Ann Nobles: Thinking Dangerously: Imagining Special Operations Command in the Post-CT World. *PRISM*, 6 (3), 2016, s. 110–129.

Fábián, Sándor: NATO Special Operations Forces: Even if It Is Not Broken Yet, It Needs to Be Fixed. *Special Operations Journal*, 4 (2), 2018, s. 188–201, doi:10.1080/23296151.2018.1511084.

Fábián, Sándor: The Russian hybrid warfare strategy – neither Russian nor strategy. *Defense & Security Analysis*, 35 (3), 2019, s. 308–325, doi:10.1080/14751798.2019.1640424.

Fairhurst, Gail T. & David Grant: The Social Construction of Leadership: A Sailing Guide. *Management Communication Quarterly*, 24 (2), 2010, s. 171–210, doi:10.1177/0893318909359697.

Finlan, Alastair: A dangerous pathway? Toward a theory of special forces. *Comparative Strategy*, 38 (4), 2019, s. 255–275, doi:10.1080/01495933.2019.1633181.

Fitzsimmons, Michael: The importance of being special: Planning for the future of US special operations forces. *Defense & Security Analysis*, 19 (3), 2003, s. 203–218, doi:10.1080/1475179032000118795.

Fitzsimmons, Michael: The Problem of Uncertainty in Strategic Planning. *Survival*, 48 (4), 2006, s. 131–146, doi:10.1080/00396330601062808.

Franc, Jeffrey Michael ym.: Analysis of Delphi study 7-point linear scale data by parametric methods: Use of the mean and standard deviation. *Methodological Innovations*, 16 (2), 2023, s. 226–233, doi:10.1177/20597991231179393.

Freedman, Lawrence: Ukraine and the Art of Limited War. *Survival*, 56 (6), 2014, s. 7–38, doi:10.1080/00396338.2014.985432.

Galeotti, Mark: Hybrid, ambiguous, and non-linear? How new is Russia's 'new way of war'? *Small Wars & Insurgencies*, 27 (2), 2016, s. 282–301, doi:10.1080/09592318.2015.1129170.

Garard, Olivia A. & B. A. Friedman: Clausewitzian Alchemy and the Modern Character of War. *Orbis*, 63 (3), 2019, s. 362–375, doi:10.1016/j.orbis.2019.05.007.

Gartzke, Erik: The Capitalist Peace. *American Journal of Political Science*, 51 (1), 2007, s. 166–191, doi:10.1111/j.1540-5907.2007.00244.x.

Gaudart, Jean ym.: Reproducibility issues in science, is P value really the only answer? *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 111 (19), 2014, doi:10.1073/pnas.1323051111.

Gentile, Gian P.: The Imperative for an American General Purpose Army That Can Fight. *Orbis*, 53 (3), 2009, s. 457–470, doi:10.1016/j.orbis.2009.04.005.

Giddens, Anthony: Risk and Responsibility. *The Modern Law Review*, 62 (1), 1999, s. 1–10, doi:10.1111/1468-2230.00188.

Giegerich, Bastian: Hybrid Warfare and the Changing Character of Conflict. *Connections*, 15 (2), 2016, s. 65–72.

Gray, Colin: War—Continuity in Change, and Change in Continuity. *Parameters*, 40 (2), 2010, doi:10.55540/0031-1723.2521.

Gray, Colin S.: Handfuls of Heroes on Desperate Ventures: When do Special Operations Succeed? *Parameters*, 29 (1), 1999, s. 2–24, doi:10.55540/0031-1723.1916.

Gunneriusson, Håkan: Hybrid Warfare and Deniability as Understood by the Military. *Polish Political Science Yearbook*, 48 (2), 2019, s. 267–288, doi:10.15804/ppsy2019205.

Harkins, Homer W.: What Is Old Is New Again: The Reemergence of Special Warfare. *Special Operations Journal*, 1 (2), 2015, s. 112–118, doi:10.1080/23296151.2015.1096687.

Heuser, Beatrice: Small Wars in the Age of Clausewitz: The Watershed Between Partisan War and People's War. *Journal of Strategic Studies*, 33 (1), 2010, s. 139–162, doi:10.1080/01402391003603623.

Hoffman, Frank G.: Examining Complex Forms of Conflict. *PRISM*, 7 (4), 2018, s. 30–47.

Horn, Bernd: The Strategic Utility of Special Operations Forces. *Canadian Military Journal*, 14 (4), 2014, s. 66–70.

Horncastle, James R. & Jack Adam MacLennan: Where Eagles Err: Contemporary Geopolitics and the Future of Western Special Operations. *Special Operations Journal*, 7 (1), 2021, s. 43–54, doi:10.1080/23296151.2021.1904572.

Hughes, Geraint: War in the Grey Zone: Historical Reflections and Contemporary Implications. *Survival*, 62 (3), 2020, s. 131–158, doi:10.1080/00396338.2020.1763618.

Huysmans, Jef: Security! What Do You Mean?: From Concept to Thick Signifier. *European Journal of International Relations*, 4 (2), 1998, s. 226–255, doi:10.1177/1354066198004002004.

Iasello, Emilio J.: Russia's Improved Information Operations: From Georgia to Crimea. *Parameters*, 47 (2), 2017, s. 51–63, doi:10.55540/0031-1723.2931.

Jervis, Robert: Theories of War in an Era of Leading-Power Peace: Presidential Address, American Political Science Association. *American Political Science Review*, 96 (1), 2002, s. 1–14, doi:10.1017/S0003055402004197.

Johnson, Robert: Hybrid War and Its Countermeasures: A Critique of the Literature. *Small Wars & Insurgencies*, 29 (1), 2018, s. 141–163, doi:10.1080/09592318.2018.1404770.

Johnston, Alastair Iain: Thinking about Strategic Culture. *International Security*, 19 (4), 1995, s. 32–64, doi:10.2307/2539119.

Jonsson, Oscar & Robert Seely: Russian Full-Spectrum Conflict: An Appraisal After Ukraine. *The Journal of Slavic Military Studies*, 28 (1), 2015, s. 1–22, doi:10.1080/13518046.2015.998118.

Karonen, Petri & Nils Erik Villstrand: Kriser och resiliens i Finlands historia 1400–2000. *Historisk Tidskrift för Finland*, 102 (4), 2018.

Kartapolov, Andrey V.: Uroki voyennykh konfliktov perspektivy razvitiya sredstv i sposobov ikh vedeniya: Pryamye i nepryamye deistviya v sovremennykh mezhdunarodnykh konfliktakh. *Vestnik Akademii Voyennykh Nauk*, 51 (2), 2015, s. 26–36.

Keohane, Robert O. & Joseph S. Nye: Power and Interdependence in the Information Age. *Foreign Affairs*, 77 (5), 1998, s. 81–94, doi:10.2307/20049052.

Kesseli, Pasi (toim.): *Kumouksellinen ja vastakumouksellinen sota – Tutkimus Malaijan (1948–60), Vietnamin (1946–70) ja Algerian (1954–62) sodista*. Gummerus Kirjapaino Oy, Saarijärvi 1998.

Kihl, Tom-Erik & Jonas Carling: *The Global Special Operations Network From a Partner-Nation Perspective*. Capstone Project, Naval Postgraduate School, Monterey, California 2014.

King, Anthony: The Special Air Service and the Concentration of Military Power. *Armed Forces & Society*, 35 (4), 2009, s. 646–666.

Kipp, Jacob W: Lenin and Clausewitz: the militarization of marxism, 1914–1921. *Military Affairs*, 49 (4), 1985, s. 184–191.

Kiras, James D.: A Theory of Special Operations: “These Ideas Are Dangerous”. *Special Operations Journal*, 1 (2), 2015, s. 75–88, doi:10.1080/23296151.2015.1062677.

Kiras, James D.: Future Tasks: Threats and Missions for SOF. *Special Operations Journal*, 5 (1), 2019, s. 6–24, doi:10.1080/23296151.2019.1581424.

Kok Wey, Adam Leong: Western and Eastern Ways of Special Warfare. *Special Operations Journal*, 5 (2), 2019, s. 143–150, doi:10.1080/23296151.2019.1669006.

Kokoshin, Andrey A.: Fenomen "gibridnoj vojny" v silovoj sostavlyauschej sovremennoj mirovoj politiki. *Vestnik Rossiyskoy Akademii Nauk*, 88 (11), 2018, s. 971–978.

Krieg, Andreas & Jean-Marc Rickli: Surrogate warfare: the art of war in the 21st century? *Defence Studies*, 18 (2), 2018, s. 113–130, doi:10.1080/14702436.2018.1429218.

Kristiansen, Marius & Njål Hoem: Strategic utility of security sector assistance, from a small state perspective. *Defense & Security Analysis*, 37 (3), 2021, s. 295–327, doi:10.1080/14751798.2021.1961069.

Kuchins, Andrew C. & Igor A. Zevelev: Russian Foreign Policy: Continuity in Change. *The Washington Quarterly*, 35 (1), 2012, s. 147–161, doi:10.1080/0163660X.2012.642787.

Käihkö, Ilmari: The Evolution of Hybrid Warfare: Implications for Strategy and the Military Profession. *Parameters*, 51 (3), 2021, doi:10.55540/0031-1723.3084.

Lacina, Bethany, Nils Petter Gleditsch & Bruce Russett: The Declining Risk of Death in Battle. *International Studies Quarterly*, 50 (3), 2006, s. 673–680, doi:10.1111/j.1468-2478.2006.00419.x.

Lake, David A., Lisa L. Martin & Thomas Risse: Challenges to the Liberal Order: Reflections on International Organization. *International Organization*, 75 (2), 2021, s. 225–257, doi:10.1017/S0020818320000636.

Lambakis, Steve: Colin Gray on the strategic utility of special operations. *Comparative Strategy*, 40 (2), 2021, s. 205–208, doi:10.1080/01495933.2021.1880841.

Lanoszka, Alexander: Russian hybrid warfare and extended deterrence in eastern Europe. *International Affairs*, 92 (1), 2016, s. 175–195, doi:10.1111/1468-2346.12509.

Lawson, Ewan: We Need to Talk About Hybrid. *The RUSI Journal*, 166 (3), 2021, s. 58–66, doi:10.1080/03071847.2021.1950330.

Lehto, Martti & Jarno Limnéll: Kybersodankäynnin kehityksestä ja tulevaisuudesta. *Tiede ja ase*, 75 (1), 2017.

Leslau, Ohad: Worth the Bother? Israeli Experience and the Utility of Special Operations Forces. *Contemporary Security Policy*, 31 (3), 2010, s. 509–530, doi:10.1080/13523260.2010.521703.

Levy, Jack S.: The Causes of War and the Conditions of Peace. *Annual Review of Political Science*, 1 (1), 1998, s. 139–165, doi:10.1146/annurev.polisci.1.1.139.

Lewis, Steve: Special Operations Forces' Role in Political Warfare. *Special Operations Journal*, 5 (2), 2019, s. 179–187, doi:10.1080/23296151.2019.1674045.

Libiseller, Chiara: 'Hybrid warfare' as an academic fashion. *Journal of Strategic Studies*, 46 (4), 2023, s. 1–23, doi:10.1080/01402390.2023.2177987.

Lider, Julian: War and Politics: Clausewitz Today. *Cooperation and Conflict*, 12 (3), 1977, s. 187–206.

Lieber, Richard L.: Statistical significance and statistical power in hypothesis testing. *Journal of Orthopaedic Research*, 8 (2), 1990, s. 304–309, doi:10.1002/jor.1100080221.

Lohaus, Phillip: Special Operations Forces in the Gray Zone: An Operational Framework for Using Special Operations Forces in the Space Between War and Peace. *Special Operations Journal*, 2 (2), 2016, s. 75–91, doi:10.1080/23296151.2016.1239989.

Long, Austin: NATO Special Operations: Promise and Problem. *Orbis*, 58 (4), 2014, s. 540–551, doi:10.1016/j.orbis.2014.08.006.

Luttwak, Edward, Steven L. Canby & David L. Thomas: *A Systematic Review of "Commando" (Special) Operations, 1939–1980*. C & L Associates, Potomac, Md. 1982.

Marsh, Christopher, James Kiras & Patricia Blocksome: Special Operations Research: Out of the Shadows. *Special Operations Journal*, 1 (1), 2015, s. 1–6, doi:10.1080/23296151.2015.1026779.

Melander, Erik, Therése Pettersson & Lotta Themnér: Organized violence, 1989–2015. *Journal of Peace Research*, 53 (5), 2016, s. 727–742, doi:10.1177/0022343316663032.

Mitzen, Jennifer: Ontological Security in World Politics: State Identity and the Security Dilemma. *European Journal of International Relations*, 12 (3), 2006, s. 341–370, doi:10.1177/1354066106067346.

Mousseau, Michael: The Social Market Roots of Democratic Peace. *International Security*, 33 (4), 2009, s. 52–86.

Mälksoo, Maria: Countering hybrid warfare as ontological security management: the emerging practices of the EU and NATO. *European Security*, 27 (3), 2018, s. 374–392, doi:10.1080/09662839.2018.1497984.

Nalebuff, Barry: Brinkmanship and Nuclear Deterrence: The Neutrality of Escalation. *Conflict Management and Peace Science*, 9 (2), 1986, s. 19–30, doi:10.1177/073889428600900202.

Niva, Steve: Disappearing violence: JSOC and the Pentagon's new cartography of networked warfare. *Security Dialogue*, 44 (3), 2013, s. 185–202, doi:10.1177/0967010613485869.

Norri-Sederholm, Teija, Aki-Mauri Huhtinen & Heikki Paakkonen: Ensuring Public Safety Organisations' Information Flow and Situation Picture in Hybrid Environments. *International Journal of Cyber Warfare and Terrorism (IJCWT)*, 8 (1), 2018, s. 12–24, doi:10.4018/IJCWT.2018010102.

Norwood, Paul, Benjamin Jensen & Justin Barnes: Capturing the Character of Future War. *Parameters*, 46 (2), 2016, doi:10.55540/0031-1723.2922.

Nato Special Operations Headquarters: *Special Operations Forces Study*. NSHQ, Belgium 2012.

Nye, Joseph S.: Soft Power, *Foreign Policy*, 80, 1990, s. 153–171, doi:10.2307/1148580.

Nye, Joseph S. & Robert O. Keohane: Transnational Relations and World Politics: An Introduction. *International Organization*, 25 (3), 1971, s. 329–349.

Oneal, John R. & Bruce M. Russett: The Classical Liberals Were Right: Democracy, Interdependence, and Conflict, 1950–1985. *International Studies Quarterly*, 41 (2), 1997, s. 267–293.

Oren, Elizabeth: A Dilemma of Principles: The Challenges of Hybrid Warfare From a NATO Perspective. *Special Operations Journal*, 2 (1), 2016, s. 58–69, doi:10.1080/23296151.2016.1174522.

Polachek, Solomon William: Conflict and Trade. *The Journal of Conflict Resolution*, 24 (1), 1980, s. 55–78.

Raitasalo, Jyri: Hybridisota ja hybridiuhat – paljon vanhaa... onko mitään uutta? *Tiede ja ase*, 76 (1), 2019, s. 27–53.

Raitasalo, Jyri: *Turvallisuusympäristön muutos ja Suomen puolustus*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 23, Helsinki 2008.

Reed, Donald J.: Beyond the War on Terror: Into the Fifth Generation of War and Conflict. *Studies in Conflict & Terrorism*, 31 (8), 2008, s. 684–722, doi:10.1080/10576100802206533.

- Reichardt, Ulfried: The Network as a Category in Cultural Studies and as a Model for Conceptualizing America. *Amerikastudien / American Studies*, 60 (1), 2015, s. 17–35.
- Renz, Bettina: Russia and ‘hybrid warfare’. *Contemporary Politics*, 22 (3), 2016, s. 283–300, doi:10.1080/13569775.2016.1201316.
- Rickli, Jean-Marc: European small states’ military policies after the Cold War: from territorial to niche strategies. *Cambridge Review of International Affairs*, 21 (3), 2008, s. 307–325, doi:10.1080/09557570802253435.
- Russett, Bruce & John Oneal: *Triangulating Peace: Democracy, Interdependence, and International Organizations*. W. W. Norton & Co., New York 2001.
- Russett, Bruce, John R. Oneal & David R. Davis: The Third Leg of the Kantian Tripod for Peace: International Organizations and Militarized Disputes, 1950–85. *International Organization*, 52 (3), 1998, s. 441–467, doi:10.1162/002081898550626.
- Scales, David, Jack Gorman & Kathleen H. Jamieson: The Covid-19 Infodemic — Applying the Epidemiologic Model to Counter Misinformation. *New England Journal of Medicine*, 385 (8), 2021, s. 678–681, doi:10.1056/NEJMp2103798.
- Seely, Robert: Defining Contemporary Russian Warfare. *The RUSI Journal*, 162 (1), 2017, s. 50–59, doi:10.1080/03071847.2017.1301634.
- Shamir, Eitan & Eyal Ben-Ari: The Rise of Special Operations Forces: Generalized Specialization, Boundary Spanning and Military Autonomy. *Journal of Strategic Studies*, 41 (3), 2018, s. 335–371, doi:10.1080/01402390.2016.1209656.
- Smith, M.L.R.: Guerrillas in the mist: reassessing strategy and low intensity warfare. *Review of International Studies*, 29 (1), 2003, s. 19–37, doi:10.1017/S0260210503000020.
- Smith, Rupert, Nigel Howard & Andrew Tait: *Confrontations in War and Peace, Proceedings of the 6th International Command and Control Research and Technology Symposium (ICCRTS)*. United States Naval Academy, Annapolis, MD, USA 2001.
- Smith, Steven B.: Hegel’s Views on War, the State, and International Relations. *The American Political Science Review*, 77 (3), 1983, s. 624–632, doi:10.2307/1957263.

Stoker, Donald J. & Craig Whiteside: Blurred Lines: Gray-Zone Conflict and Hybrid War – Two Failures of American Strategic Thinking. *Naval War College Review*, 73 (4), 2020, s. 13–48.

Stringer, Kevin D.: The Special Operations Doctrine of International Organizations: An Introductory Analysis to United Nations (UN), North Atlantic Treaty Organization (NATO), and European Union (EU) Approaches. *Special Operations Journal*, 7 (1), 2021, s. 87–93, doi:10.1080/23296151.2021.1907898.

Suchkov, Maxim A.: Whose hybrid warfare? How ‘the hybrid warfare’ concept shapes Russian discourse, military, and political practice. *Small Wars & Insurgencies*, 32 (3), 2021, s. 415–440, doi:10.1080/09592318.2021.1887434.

Tajfel, Henri: Experiments in Intergroup Discrimination. *Scientific American*, 223 (5), 1970, s. 96–103.

Thomas, Timothy: Russia’s Reflexive Control Theory and the Military. *The Journal of Slavic Military Studies*, 17 (2), 2004, s. 237–256, doi:10.1080/13518040490450529.

Thomas, Timothy: The Evolution of Russian Military Thought: Integrating Hybrid, New-Generation, and New-Type Thinking. *The Journal of Slavic Military Studies*, 29 (4), 2016, s. 554–575, doi:10.1080/13518046.2016.1232541.

Thompson, Craig A.: SOF Utilization in Contemporary Competitive Spaces. *Special Operations Journal*, 6 (2), 2020, s. 95–107, doi:10.1080/23296151.2020.1813367.

Veneris, Y: Modelling the Transition from the Industrial to the Informational Revolution. *Environment and Planning A: Economy and Space*, 22 (3), 1990, s. 399–416, doi:10.1068/a220399.

Vercesi, Michelangelo: Coalition Politics and Inter-Party Conflict Management: A Theoretical Framework. *Politics & Policy*, 44 (2), 2016, s. 168–219, doi:10.1111/polp.12154.

Vilander, Jaakko ym.: Suomalaisten käsityksiä sodan sekä kyber- ja informaationsodankäynnin uhkasta. *Tiede ja ase*, 77 (1), 2019.

Villiers, Marietjie R. De, Pierre J. T. De Villiers & Athol P. Kent: The Delphi Technique in Health Sciences Education Research. *Medical Teacher*, 27 (7), 2005, s. 639–643, doi:10.1080/13611260500069947.

Waltz, Kenneth: The Origins of War in Neorealist Theory. *Journal of Interdisciplinary History*, 18 (4), 1988.

Weitz, Richard: Jointness and desert storm: a retrospective. *Defense & Security Analysis*, 20 (2), 2004, s. 133–152, doi:10.1080/1475179042000219107.

Wendt, Alexander: Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics. *International Organization*, 46 (2), 1992, s. 391–425.

Whiting, Allen S.: In Memoriam: Quincy Wright, 1890–1970 – A Symposium. *The Journal of Conflict Resolution*, 14 (4), 1970, s. 443–448.

Wigell, Mikael: Hybrid Interference as a Wedge Strategy: A Theory of External Interference in Liberal Democracy. *International Affairs*, 95, 2019, s. 255–275, doi:10.1093/ia/iiz018.

Wigell, Mikael, Harri Mikkola & Tapio Juntunen: *Best Practices in the whole-of-society approach in countering hybrid threats*. Study for the European Parliament, Requested by the INGE committee, PE 653.632 European Union, Brussels 2021.

Wilson, Isaiah III & Scott A. Smitson: The Compound Security Dilemma: Threats at the Nexus of War and Peace. *Parameters*, 50 (2), 2020, s. 5–17, doi:10.55540/0031-1723.1014.

Wirtz, James J.: The Abbottabad raid and the theory of special operations. *Journal of Strategic Studies*, 45 (6–7), 2021, s. 972–992, doi:10.1080/01402390.2021.1933953.

Wither, James K.: Making Sense of Hybrid Warfare. *Connections*, 15 (2), 2016, s. 73–87.

2.2 Rapportit

Andersson, Jan Joel & Thierry Tardy: *Hybrid: what's in a name?* Brief Issue 32, European Union Institute for Security Studies 2015.

Appelgren, Jessica ym.: *Strategisk verktygslåda mot hybridhot: Ett ramverk för gemensam problemförståelse*. FOI-R--4816—SE, Totalförsvarets forskningsinstitut, 2020.

Beaulieu, Brittany & David Salvo: *NATO and Asymmetric Threats: A Blueprint for Defense and Deterrence*. Policy Brief, No. 031, German Marshall Fund 2018.

Berg-Knutsen, Espen & Nancy Roberts: *Strategic Design for NORFOLK 2025*. Technical Report, Naval Postgraduate School, Monterey, California 2015.

Bērziņš, Jānis: *Russia's New Generation Warfare in Ukraine: Implications for Latvian Defense Policy*. Policy Paper, National Defence Academy of Latvia, Riga 2014.

Broyle, David A. & Brody Blankenship: *The Role of Special Operations Forces in Global Competition*. Center for Naval Analyses (CNA) 2017.

Celeski, Joseph D.: *A Way Forward for Special Operations Theory and Strategic Art: Report of Proceedings, Joint Special Operations University SOF - Power Workshop*. JSOU Press, MacDill Air Force Base, Florida 2011.

Chivvis, Christopher S.: *Understanding Russian "Hybrid Warfare": And What Can Be Done About It*. RAND Corporation, Santa Monica, CA 2017.

Collins, John: *United States and Soviet Special Operations*. Congressional Research Service of the Library of Congress, Washington, D.C. 1986.

Cordesman, Anthony H.: *From Competition to Confrontation with China: The Major Shift in U.S. Policy*. CSIS Commentary, Center for Strategic and International Studies 2020. [<https://www.csis.org/analysis/competition-confrontation-china-major-shift-us-policy>], luettu 29.8.2023.

Davies, Andrew, Peter Jennings & Benjamin Schreer: *A versatile force: The future of Australia's special operations capability*. ASPI Strategy, Australian Strategic Policy Institute, Barton 2014.

Department of Defense, Office of the Undersecretary for Policy (Strategy, Plans, and Capabilities): *Department of Defense Climate Risk Analysis*. Report Submitted to National Security Council, 2021.

Drent, Margriet, Peter van Ham & Kees Homan: *Article 5 revisited—Is NATO up to it?* Policy Brief, Clingdael, Netherlands Institute of International Relations 2014.

Ehrensverd Jensen, Lars H.: *Special Operations Can Increase Denmark's Strategic Options*. FAK Brief, Royal Danish Defence College, Copenhagen 2014.

Gehem, Maarten ym.: *Special Operations Forces: Schaduwkrijgers in het licht van de toekomst*. HCSS Report 1, The Hague Centre for Strategic Studies, The Hague 2015.

Giles, Keir: *Russia's 'New' Tools for Confronting the West: Continuity and Innovation in Moscow's Exercise of Power*. Russia and Eurasia Programme, Chatham House, The Royal Institute of International Affairs 2016.

Kainikara, Sanu: *Air Power in the Information Age: The Deciding Factor*. Working Paper 41, Air Power Development Centre, Royal Australian Air Force 2015.

Kapusta, Philip: *The Gray Zone*. White Paper, United States Special Operations Command 2015a.

Leuprecht, Christian & H. Christian Breed: *Beyond the Movies: The Value Proposition of Canada's Special Operations Forces*. CDA Institute Analysis, The Conference of Defence Associations Institute 2016.

Liedekerke, Arthur de & Maarten Toelen: *The relevance of Clausewitzian theory in hybrid war: The Iranian-Saudi rivalry*. Hybrid CoE Working Paper 15, Hybrid Center of Excellence 2022.

Lindley-French, Julian: *NATO: Countering Strategic Maskirovka*. Policy Paper, Canadian Defence & Foreign Affairs Institute, Calgary 2015.

Madden, Dan ym.: *Toward Operational Art in Special Warfare*. RAND Corporation, Santa Monica, CA 2016.

Mattelaer, Alexander: *Why Belgium Needs a Special Operations Command*. Security Policy Brief, No. 70, Egmont Royal Institute for International Relations 2016.

Meessen, Rick & Marcel Van Berlo: *Hybride dreigingen zijn dichterbij dan je denkt*. Article, TNO 2021.

Morris, Lyle J. ym.: *Gaining Competitive Advantage in the Gray Zone: Response Options for Coercive Aggression Below the Threshold of Major War*. RAND Corporation, Santa Monica, CA 2019.

Moon, Madeleine: *NATO Special Operations Forces in the Modern Security Environment*. Draft Report, NATO Defence and Security Committee (DSC) 2018.

Netherlands Special Operations Command: *Netherlands Special Operations Forces 2035*. Ministerie van Defensie, Den Haag 2021.

Oskarsson, Katerina: The Effectiveness of DIMEFIL Instruments of Power in the Gray Zone, *OPEN Publications*. Robin Barnett & David Beckwith (eds.), 1 (2), 2017.

Quadrennial Defense Review Report. United States Department of Defense, Washington, D.C. 2010. [https://dod.defense.gov/Portals/1/features/defenseReviews/QDR/QDR_as_of_29JAN10_1600.pdf], luettu 18.7.2022.

Pynnöniemi, Katri P.: *The concept of hybrid war in Russia: a national security threat and means of strategic coercion*. Hybrid CoE Strategic Analysis 27, Hybrid Center of Excellence 2021.

Robinson, Linda ym.: *Improving the Understanding of Special Operations: A Case History Analysis*. RAND Corporation, Santa Monica, CA 2018.

Saari, Dominic: *Erikoisjoukkojen tutkimus Maanpuolustuskorkeakoulussa vuosina 2017–2022*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos 2022.

Sarantaki, Antonia-Maria: *Frontex & NATO: A New Partnership in the Making*. Working Paper No 100/2019, Hellenic Foundation for European and Foreign Policy, Athens, Greece 2021.

Schroden, Jonathan: *What the New Vision for US Special Operations Gets Right – and Wrong*. Modern War Institute, West Point 2022.

Schroden, Jonathan: *Why Special Operations? A Risk-Based Theory*. CNA Occasional Report, Center for Naval Analyses (CNA) 2020.

Simons, Anna: *SOF 2030*. NPS Defense Analysis Seminar Report, Naval Postgraduate School, Monterey, California 2012.

Special Operations Review Group: *Rescue Mission Report*. American Public University System, APUS Richard G. Trefry Archives 1980. [<https://exhibit.apus.edu/files/original/5f7089e95a1f589fe1b01219ab58f105.pdf>], luettu 23.10.2023.

Watling, Jack: *Sharpening the Dagger: Optimising Special Forces for Future Conflict*. The Royal United Services Institute (RUSI) for Defence and Security Studies, The United Kingdom 2021.

Watts, Stephen ym.: *Countering Russia: The Role of Special Operations Forces in Strategic Competition*. Research Report, RAND Corporation 2021.

Wijk, Rob de ym.: *The Future of NLD SOF: Towards an All-Domain Force*. The Hague Centre for Strategic Studies, The Hague 2021.

2.3 Opinnäytetyöt

Alahonko, Antti: *Hybridiuhkat ja Suomi : uuden uhkakuvan rakentuminen ja poliittinen käyttö*. Yleisesikuntaupseerikurssi 59:n diplomityö, Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Helsinki 2019.

Bringhurst, Benjamin, R., Espen Ulvebne C. & Addison Whitsell J.: *Countering the Hybrid Threat: The Role of Special Operations Forces in NATO's Strategy*. Master's Thesis, Naval Postgraduate School, Monterey, California 2018.

Driver, William & Bruce E. DeFeyter: *The Theory of Unconventional Warfare: Win, Lose, and Draw*. Master's Thesis, Naval Postgraduate School, Monterey, California 2008.

Gabor, Antal: *Potential Requirements for the Hungarian Special Operation Forces (SOF) in Homeland Defense*. Master's Thesis, U.S. Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth, KS 2020.

Gates, Michael E.: *Creating SOF Networks: The Role of NATO Special Operations as a Testing Ground for SOF Integration*. Master's Thesis, Naval Postgraduate School, Monterey, California 2011.

Goeransson, Stian: *Optimizing Norwegian Special Operations Forces for Future Operations in the Information Environment*. Master's Thesis, Naval Postgraduate School, Monterey, California 2022.

Gärdström, Johannes: *Hybridisodankäynti: uutta vai vanhaa?* Sotatieteiden maisterikurssi 7:n pro gradu -tutkielma, Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Helsinki 2018.

Hedenstrom, Andreas & Marius Kristiansen: *NORSOF Military Assistance Capability Development*. Master's Thesis, Naval Postgraduate School, Monterey, California 2016.

Heiska, Panu: *Erikoisoperaatioiden strateginen hyödynnettävyys Suomessa*. Sotatieteiden maisterikurssi 9:n pro gradu -tutkielma, Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Helsinki 2020.

Heiska, Panu: *Kohti kevyempää jalanjälkeä : erikoisjoukkojen roolin muutos osana Yhdysvaltojen ulkopoliittikkaa*. Sotatieteiden kandidaattikurssi 98:n tutkielma, Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos 2014.

Hilden, Arto I.: *The Role of Finnish Special Operations Forces in the Space Between Peace and Crisis*. Thesis, Naval Postgraduate School, Monterey, California 2018.

Hristov, Roman: *Bulgarian national security and special operations*. Thesis, Naval Postgraduate School, Monterey, California 2006.

Hägglom, Axel: *Asevoimien käyttö laaja-alaisen vaikuttamisen vastaisessa toiminnassa - oikeudellinen tarkastelu*. Yleisesikuntaupseerikurssi 61:n diplomityö, Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Helsinki 2023.

Kari, Martti J.: *Russian strategic culture in cyberspace: Theory of strategic culture - a tool to explain Russia's cyber threat perception and response to cyber threats*. Doctoral Dissertation, Jyväskylän yliopisto, Faculty of Information Technology, Jyväskylä 2019.

Kolehmainen, Jarkko: *Persianlahden sodasta operaatio Iraqi Freedomiin : Yhdysvaltain erikoisjoukkojen käyttöperiaatteiden kehittyminen ja sen vaikutukset käytännön toimintaan*. Sotatieteiden maisterikurssi 2:n pro gradu -tutkielma, Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Helsinki 2013.

Kolstad, Daniel: *Between War and Peace: Toward Creating a NORSOF Strategy to Defend Against Gray Zone Threats*. Master's Thesis, Naval Postgraduate School, Monterey, California 2020.

Kraag, Andy: *Forging Netherlands Maritime Special Operations Forces*. Master's Thesis, Naval Postgraduate School, Monterey, California 2012.

Kristoffersen, Eirik: *Small States-Smart Solutions: Investing in a National Joint Special Operations Command*. United States Army War College, Carlisle Barracks, PA 2015.

Källman, Simon: *Hybridiuhat ja Suomen puolustuksen uskottavuus*. Yleisesikuntaupseerikurssi 59:n diplomityö, Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Helsinki 2019.

Lehtonen, Mortti: *Erikoisoperaatiot läntisessä sodankäynnissä - käsiteanalyysi*. Sotatieteiden maisterikurssi 10:n pro gradu -tutkielma, Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Helsinki 2022.

Lysgård, Asbjørn: *The Global SOF Enterprise in Support of Operation Inherent Resolve: Incorporating the Potential of SOF from Many Nations to Increase Global Capabilities*. Master's Thesis, United States Marine Corps Command and Staff College, Quantico, Virginia 2014.

McRaven, William H.: *The Theory of Special Operations*. Master's Thesis, Naval Postgraduate School, Monterey, California 1993.

McWilliams, Sean J.: *Hybrid War Beyond Lebanon: Lessons from the South African Campaign 1976 to 1989*. Monograph, U.S. Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth, KS 2009.

Muurman, Tero: *Solidaarisuutta ja synergiaa: hybridiuhkien torjuntaa kansainvälisenä yhteistyönä*. Sotatieteiden maisterikurssi SMVIR18:n pro gradu -tutkielma, Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos, Helsinki 2020.

Nemeth, William J.: *Future war and Chechnya: a case for hybrid warfare*. Thesis, Naval Postgraduate School, Monterey, California 2002.

Pietilä, Kari: *Naton hybridisodankäynnin mallin ilmeneminen Ukrainan sodassa*. Yleisesikuntaupseerikurssi 58:n diplomityö, Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Helsinki 2017.

Rauhala, Valtteri: *Erikoisjoukkojen käyttöperiaatteet länsimaisten doktriinien mukaan*. Sotatieteiden kandidaattikurssi 105:n tutkielma, Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Helsinki 2021.

Räsänen, Topi: *Kompleksisten hybridiuhkien torjunnan johtaminen*. Yleisesikuntaupseerikurssi 60:n diplomityö, Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos, Helsinki 2021.

Taylor, Steven: *The NATO Special Operations Forces Transformation Initiative: Opportunities and Challenges*. Master's Thesis, Naval Postgraduate School, Monterey, California 2009.

Teppola, Teemu: *Erikoisoperaatioiden taktiikkaan liittyvä kirjoittelu suomalaisissa sotilasalan julkaisuissa 2000–2021*. Sotatieteiden maisterikurssi 11:n pro gradu -tutkielma, Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Helsinki 2023.

Vasara, Antti: *Refleksiivisen kontrollin mallit ja vastustajan päätöksentekoon vaikuttaminen Venäjän sotaharjoituksissa 2010-luvulla*. Yleisesikuntaupseerikurssi 59:n diplomityö, Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos, Helsinki 2019.

Walker, Robert G.: *Spec Fi: the United States Marine Corps and Special Operations*. Thesis, Naval Postgraduate School, Monterey, California 1998.

Winters, Edward G. & Kent A. Paro: *The Misuse of Special Operations Forces*. Master's Thesis, Naval Postgraduate School, Monterey, California 1994.

2.4 Kirjallisuus

Adler, Emanuel & Michael Barnett: Security communities in theoretical perspective, *Security Communities*. Emanuel Adler & Michael Barnett (eds.), Cambridge Studies in International Relations, Cambridge University Press, Cambridge 1998, s. 3–28, doi:10.1017/CBO9780511598661.001.

Ainsworth, Sean: The evolution of the Russian way of informatsionnaya voyna, *Emerging Technologies and International Security: Machines, the State, and War*. Reuben Steff, Joe Burton & Simona R. Soare (eds.), Routledge, London 2020, s. 137–152, doi:10.4324/9780367808846-11.

Arquilla, John, (ed.): *From Troy to Entebbe: Special Operations in Ancient and Modern Times*. University Press of America, Inc., Lanham, Maryland 1996.

Arquilla, John & David Ronfeldt: Summary, *Networks and Netwars: The Future of Terror, Crime, and Militancy*. RAND Corporation, Santa Monica, CA 2001.

Arquilla, John & David Ronfeldt: *The Advent of Netwar*. RAND Corporation, Santa Monica, CA 1996.

Bartok, Adam de: Spearheading Influence: PSYWAR in Small State SOF, *Force Multiplier: Utilization of SOF from a Small State Perspective*. Bernd Horn & Hans Ilis-Alm (eds.), CANSOFCOM Education & Research Centre, Ottawa, Ontario 2000, s. 129–158.

Bassford, Christopher: The strange persistence of Trinitarian warfare, *Policy and Grand Strategy in the 21st Century*. Ralph Rotte & Christoph Schwarz (eds.), Nova Science Publishers, Inc. 2011, s. 45–54.

Bauman, Zygmunt: *In search of politics*. Stanford University Press, Stanford, California 1999.

Beck, Ulrich: *Risk Society: Towards a New Modernity*. 4th Edition. Mark Ritter (trans.), SAGE Publications, London 1996.

Berger, Peter L. & Thomas Luckmann: *The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge*. Doubleday, Garden City, New York 1966.

Boot, Max: The Changing Character of Conflict: Countering Hybrid Warfare, *Armed Conflict Survey*. The International Institute for Strategic Studies (ed.), Routledge, London 2015, doi:10.4324/9780429333620.

Bucci, Steven P.: The Importance of Special Operations Forces Today and Going Forward, *2015 Index of U.S. Military Strength: Assessing America's Ability to Provide for the Common Defense*. Dakota L. Wood (ed.), The Heritage Foundation., Washington (D.C.) 2015, s. 47–61.

Buskens, Vincent: Rational Choice Theory in Sociology, *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*. Second Edition. James D. Wright (ed.), Elsevier, Oxford 2015, s. 901–906, doi:10.1016/B978-0-08-097086-8.32177-8.

Castells, Manuel: *The Rise of the Network Society*. Second edition. Wiley-Blackwell, Singapore 2010.

Chuenjitwongsa, Supachai: *How to Conduct a Delphi Study*, Educational Research How to Guides. Michal Tombs (ed.), Medical Education, Cardiff University, Cardiff 2017.

Clausewitz, Carl von: *On War*. Michael Howard, Peter Paret & Bernard Brodie (trans.), Princeton University Press 1989.

Clausewitz, Carl von: *Sodankäynnistä*. 5. painos. Heikki Eskelinen (suom.), AS Pakett, Tallinna 2009.

Cohen, Eliot A.: *Commandos and Politicians: Elite Military Units in Modern Democracies*. Center for International Affairs, Harvard University, Cambridge, Massachusetts 1978.

Cohen, Eliot A.: *The Big Stick: The Limits of Soft Power and the Necessity of Military Force*. Blackstone Audio, Inc., Audible 2016. Äänikirja.

Coombs, Howard G. & Christopher Marsh (eds.): *Operating on the Margins: SOF in the Gray Zone*. Canadian Special Operations Command, Ottawa, Ontario 2023.

Coker, Christopher: *War in an Age of Risk*. Polity Press, Cambridge 2009.

Cormier, Youri: *War as Paradox: Clausewitz and Hegel on Fighting Doctrines and Ethics*. McGill-Queen's University Press, Montreal 2016.

Creswell, John W.: *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. Third edition. SAGE Publications, Inc 2009.

Crevelde, Martin van: *The Transformation of War*. The Free Press, New York 1991.

Crevelde, Martin van: The Waning of Major War, *The Waning of Major War*. Raimo Väyrynen (ed.), Routledge, London 2006, s. 97–112, doi:10.4324/9781315040301.

Crowl, Philip A.: Alfred Thayer Mahan: The Naval Historian, *Makers of Modern Strategy: From Macchiavelli to the Nuclear Age*. Peter Paret (ed.), Princeton University Press, Princeton, New Jersey 1986, s. 444–480.

Dawkins, Richard: *The Selfish Gene*. Oxford University Press, Oxford 1976.

Deleuze, Gilles & Félix Guattari: *A Thousand Plateaus: Capitalism and Schizophrenia*. 2004 Edition. Brian Massumi (trans.), Continuum, London 2008.

Dengg, Anton & Michael Schurian: Zum Begriff der Hybriden Bedrohungen, *Vernetzte Unsicherheit - Hybride Bedrohungen im 21. Jahrhundert*. Anton Dengg & Michael Schurian (eds.), Landesverteidigungsakademie, Vienna 2015, s. 23–75.

Diamond, Jared: *Upheaval: Turning Points for Nations in Crisis*. Little, Brown & Co., New York 2019.

Dick, Philip K.: How to Build a Universe That Doesn't Fall Apart Two Days Later, *The Shifting Realities of Philip K. Dick: Selected Literary and Philosophical Writings*. Lawrence Sutin (ed.), Pantheon Books, New York 1995.

Durbin, E. F. M. & John Bowlby: *Personal Aggressiveness and War*. Routledge, Oxon 1949.

Feyerabend, Paul: *Against Method*. Third edition. Verso, London & New York 1993.

Finlan, Alastair: *Special Forces, Strategy and the War on Terror. Warfare by other means*. Routledge, London 2008.

Forsström, Pentti: Interpretations of the development of the Russian concept of war, *Russian Concept of War, Management and Use of Military Power: Conceptual Change*. Pentti

Forsström (ed.), National Defence University, Department of Warfare, Series 2: Research Reports No. 19, Helsinki 2022, s. 4–13.

Foucault, Michel: *Psychiatric Power: Lectures at the Collège de France, 1973–1974*. Jacques Lagrange & Alessandro Fontana (eds.), Palgrave Macmillan London, London 2006.

Foucault, Michel: *Society Must Be Defended: Lectures at the Collège de France 1975–76*. Mauro Bertani & Alessandro Fontana (eds.), David Macey (trans.), Picador, New York 2003.

Freedman, Lawrence: *Strategy: A History*. Audible Studios 2014. Äänikirja.

Fridman, Ofer: A War of Definitions: Hybridity in Russia and the West, *Hybrid Conflicts and Information Warfare: New Labels, Old Politics*. Ofer Fridman, Vitaly Kabernik & James C. Pearce (eds.), Lynne Rienner Publishers, Boulder, Colorado 2018, s. 67–84.

Fridman, Ofer: *Russian "Hybrid Warfare": Resurgence and Politicization*. Oxford University Press 2018.

Fuller, John F. C.: *The Foundations of the Science of War*. Hutchinson & Co., London 1926.

Galeotti, Mark: *Russian Political War: Moving Beyond the Hybrid*. Routledge, London 2019, doi:10.4324/9780429443442.

Galeotti, Mark: *The weaponisation of everything: a field guide to the new way of war*. Yale University Press, New Haven, CT 2022.

Gantzel, Klaus Jürgen & Torsten Schwinghammer: *Warfare Since the Second World War*. Jonathan P. G. Bach (trans.), Transaction Publishers, New Brunswick, NJ 2000.

Geller, Daniel S. & J. David Singer: *Nations at War: A Scientific Study of International Conflict*. Cambridge University Press, Cambridge 2000.

George, Darren & Paul Mallery: *BM SPSS statistics 26 step by step: A simple guide and reference*. 16th edition. Routledge, New York 2019.

Giumelli, Francesco, Eugenio Cusumano & Matteo Besana: From Strategic Communication to Sanctions: The European Union's Approach to Hybrid Threats, *A Civil-Military Response to Hybrid Threats*. Eugenio Cusumano & Marian Corbe (eds.), Springer Nature, Cham, Switzerland 2018, s. 145–167, doi:10.1007/978-3-319-60798-6_8.

Glicken Turnley, Jessica: Operationalizing Organization, *Interdisciplinary Perspectives on Special Operations Forces*. Gitte Højstrup Christensen (ed.), Rosendahls A/S, Copenhagen 2017.

Gray, Colin S.: *Another Bloody Century: Future Warfare*. Weidenfeld & Nicholson, London 2005.

Gray, Colin S.: *Categorical Confusion? The Strategic Implications of Recognizing Challenges Either As Irregular or Traditional*. Strategic Studies Institute, Carlisle, PA 2012.

Gray, Colin S.: *Explorations in Strategy*. Praeger, Westport 1998.

Gray, Colin S.: Potent Trinities: Fourteen Skeleton Keys of Theory for the Strategist, *The Strategy Bridge: Theory for Practice*. Oxford University Press, Oxford 2010, doi:10.1093/acprof:oso/9780199579662.005.0004.

Gray, Colin S.: *Strategy and History: Essays on theory and practice*. Colin S. Gray & Williamson Murray (eds.), Routledge, London and New York 2006.

Greene, Carroll H & Mark A Staal: Resilience in US special operations forces, *Handbook of military psychology: Clinical and organizational practice*. Stephen V. Bowles & Paul T. Bartone (eds.), Springer Cham 2017, s. 177–192, doi:10.1007/978-3-319-66192-6.

Gyllensporre, Dennis: Contemporary Hybrid Warfare and the Evolution of Special Operations Theory, *Special Operations From a Small State Perspective: Future Security Challenges*. Gunnilla Eriksson & Ulrica Petterson (eds.), New Security Challenges, Palgrave Macmillan, Cham, Switzerland 2017, s. 23–42.

Hargreaves, Andrew L.: *Special Operations in World War II: British and American Irregular Warfare*. University of Oklahoma Press, Norman 2013.

He, Qizhi: The Crucial Role of the United Nations in Maintaining International Peace and Security, *The United Nations at Age Fifty: A Legal Perspective*. Christian Tomuschat (ed.), Kluwer Law International, The Hague 1995.

Heikkilä, Tarja: *Tilastollinen tutkimus*. 7.–8. painos. Edita Prima Oy, Helsinki 2010.

Heuer, Richards J. & Randolph H. Pherson: *Structured Analytic Techniques for Intelligence Analysis*. 2nd edition. SAGE Publications, Los Angeles, CA 2015.

Hickman, Karl ym.: Hybrid Threats and Asymmetric Warfare: What to do?, *Conference proceeding*. Swedish Defence University, Stockholm, Sweden 2017.

Hobbes, Thomas: *Leviathan*. Revised student edition. Richard Tuck, Raymond Geuss & Quentin Skinner (eds.), Cambridge University Press, Cambridge 1996.

Hoffman, Frank G: *Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars*. Potomac Institute for Policy Studies, Arlington, Virginia 2007.

Hollander, Myles, Douglas A. Wolfe & Eric Chicken: *Nonparametric Statistical Methods*. John Wiley & Sons, Inc., Newark, United States 2013.

Horn, Bernd: Operationalizing SOF Theory: A Function of Understanding SOF Power, *Special Operations Theory*. Peter McCabe & Paul Lieber (eds.), JSOU Report 17-6, JSOU Press, MacDill Air Force Base, Florida 2017, s. 55–73.

Horn, Bernd: Special Operations Forces: Uncloaking an Enigma, *Casting Light on the Shadows: Canadian Perspectives on Special Operations Forces*. Bernd Horn & Tony Balasevicius (eds.), Canadian Defence Academy Press, Toronto, Ontario 2007, s. 19–37.

Howard, Nigel: *Confrontation Analysis: How to Win Operations Other Than War*. United States Department of Defense, Washington, D.C. 1999.

Huhtinen, Aki-Mauri & Jari Rantapelkonen: Rihmastoajattelu strategisena kommunikaationa, *Strategisen viestinnän salat*. Jari Rantapelkonen (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos, Julkaisusarja 2: Artikkelikokoelmat n:o 14, Juvenes Print, Tampere 2014, s. 126–134.

Huntington, Samuel P.: *The Soldier and the State*. Audible Studios, Audible 2018. Äänikirja.

Husserl, Edmund: *The Crisis of European Sciences and Transcendental Phenomenology*. John Wild & James E. Edie (eds.), David Carr (trans.), Northwestern University Press, Evanston 1970.

Hyytiäinen, Mika: Hybridivaikuttaminen, *Turvallinen Suomi 2018: Tietoja Suomen kokonaisturvallisuudesta*. Maanpuolustuskurssit (toim.), Lönnberg Print & Promo, Helsinki 2017, s. 15–30.

Häyhä, Laura, Sanna Kailaheimo-Lönnqvist & Antti-Tuomas Pulkka: *Kvantitatiiviset tutkimusmenetelmät sotatieteissä käyttäytymistieteiden näkökulmasta*. 2. korjattu laitos. Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos, Julkaisusarja 3: Työpapereita nro 8, PunaMusta Oy, Joensuu 2021.

Irwin, Will & Isaiah Wilson III: *The Fourth Age of SOF: The Use and Utility of Special Operations Forces in a New Age*. JSOU Press, MacDill Air Force Base, Florida 2022.

Iskanius, Markku: *Operaatiotaidon ja taktiikan tutkimus sekä tutkimusmenetelmät*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 2: N:o 1, Ykkös-Offset, Vaasa 1998.

Jones, Seth G.: *Three Dangerous Men: Russia, China, Iran, and the Rise of Irregular Warfare*. W. W. Norton & Co., New York 2021.

Jonsson, Oscar: *The Russian understanding of war: blurring the lines between war and peace*. Georgetown University Press 2019.

JSOU center for engagement and research: *Special Operations Forces Reference Manual*. Fifth Edition, JSOU Press, MacDill Air Force Base, Florida 2023.

Kaldor, Mary: *New and Old Wars: Organized Violence in a Global Era*. Stanford University Press, Stanford 1999.

Kant, Immanuel: *Critique of Practical Reason*. Revised Edition. Mary Gregor (ed.), Cambridge University Press, Cambridge 2015.

Kant, Immanuel: *Critique of Pure Reason*. F. Max Müller (trans.), MacMillan and Co., London 1881.

Kant, Immanuel: *Zum ewigen Frieden: Ein philosophischer Entwurf*. F. Nicolovius, Königsberg 1795.

Kaplan, Robert D.: *The Return of Marco Polo's World: War, Strategy, and American Interests in the Twenty-first Century*. Blackstone Audio, Inc., Audible 2016. Äänikirja.

Keegan, John: *Sodankäynnin historia*. Jouni Suistola (suom.), Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 2005.

Keller, Patrick: Divided by geography? NATO's internal debate about the eastern and southern flanks, *NATO and Collective Defence in the 21st Century*. Karsten Friis (ed.). Routledge, London 2017, doi:10.4324/9781315227856.

Kelly, Kevin: *Out of Control: The New Biology of Machines*. Fourth Estate, London 1994.

Keohane, Robert O. & Joseph S. Nye: *Power and interdependence*. Fourth Edition, Longman, Stoughton 2012.

Keskinen, Auli: Tulevaisuudentutkimus ja ennakkoinnin menetelmät, *Ajatuksia operaatiotaidon ja taktiikan laadullisesta tutkimuksesta*. Mika Huttunen & Jussi Metteri (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 2, Edita Prima Oy, Helsinki 2008.

Kesseli, Pasi: Operaatiotaito ja taktiikka tieteenalana, *Ajatuksia operaatiotaidon ja taktiikan laadullisesta tutkimuksesta*. Mika Huttunen & Jussi Metteri (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 2, Edita Prima Oy, Helsinki 2008.

Kielenniva, Jari: Johdanto, *Turvallinen Suomi 2018: Tietoja Suomen kokonaisturvallisuudesta*. Maanpuolustuskurssit (toim.), Lönnberg Print & Promo, Helsinki 2017, s. 7–14.

Kiras, James D.: Irregular Warfare, *Understanding Modern Warfare*. Second Edition. David Jordan ym. (eds.), Cambridge University Press, Cambridge, UK 2016, s. 301–378.

Kiras, James D.: “Risky Business”: A conceptual inquiry of special operations and risk, *Interdisciplinary Perspectives on Special Operations Forces*. Gitte Højstrup Christensen (toim.), Rosendahls A/S, Copenhagen 2017.

Kiras, James D.: *Special Operations and Strategy: From World War II to War on Terrorism*. Colin S. Gray & Williamson Murray (eds.), Routledge, London and New York 2006.

Kokoshin, Andrey A.: *Voprosy prikladnoy teorii voyny*. Izdatel'skiy dom vysshey shkoly ekonomiki, Moskva 2018, doi:10.17323/978-5-7598-1765-9.

Kosola, Jyri: *Vaatimuksenhallinnan opas*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotatekniikan laitos, Julkaisusarja 5: No 12. Juvenes Print, Tampere 2013.

Kretschmer, Tobias & Bart Vanneste: Collaboration in Strategic Alliances: Cooperation and Coordination, *Collaborative Strategy: Critical Issues for Alliances and Networks*. Mesquita,

Roberto Ragozzino & Jeffrey J. Reuer (eds.), Edward Elgar Publishing, Cheltenham, UK 2017, s. 53–62.

Kuhn, Thomas: *The Structure of Scientific Revolutions*. University of Chicago Press, Chicago, IL 1962.

Kulomaa, Jukka: *Syvään taisteluun - Johdatus Neuvostoliiton maavoimien sotataitoon 1917–1991*. 2. painos. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 2007.

Kuusi, Osmo: Delfoi-menetelmä, *Tulevaisuudentutkimus: perusteet ja sovellukset*. Matti Kamppinen, Osmo Kuusi & Sari Söderlund (toim.), Tallprint, Helsinki 2002.

Kuusi, Osmo ym.: *Miten tutkimme tulevaisuuksia?* 3. uudistettu painos. Tulevaisuuden tutkimuksen seura, Helsinki 2013.

Laari, Tommi ym.: #kyberpuolustus: Kyberkäsikirja Puolustusvoimien henkilöstölle. Tommi Laari (toim.), Sotataidon laitos, Julkaisusarja 3: Työpapereita nro 12, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2019.

Latour, Bruno & Steve Woolgar: *Laboratory Life: The Construction of Scientific Facts*. Second edition. Princeton University Press, Princeton, New Jersey 1986.

Liang, Qiao & Wang Xiangsui: *Unrestricted Warfare*. PLA Literature and Arts Publishing House, Beijing 1999.

Liddell Hart, Basil H.: *Strategy*. Revised edition, eighth printing, Frederick A. Praeger, New York 1961.

Lind, William S.: The will doesn't triumph, *Global Insurgency and the Future of Armed Conflict*. First edition. Aaron Karp, Regina Karp & Terry Terriff (eds.), Routledge, London 2007, doi:10.4324/9780203089279.

Lind, William S. & Gregory A. Thiele: *4th Generation Warfare Handbook*. Castalia House, Kouvola, Finland 2015.

Lippay, Christoph: *The ATLAS Network: European Special Intervention Units Combating Terrorism and Violent Crime*. Justin Bender (trans.), Verlagsgesellschaft Stumpf + Kossendey mbH, Edeweicht 2021.

Loon, Joost Van: Virtual Risks in an Age of Cybernetic Reproduction, *The Risk Society and Beyond: Critical Issues for Social Theory*. Barbara Adam, Ulrich Beck & Joost van Loon (eds.), SAGE Publications Ltd, London 2000, s. 165–182, doi:10.4135/9781446219539.

Luhmann, Niklas: *Introduction to Systems Theory*. Dirk Baecker (ed.), Peter Gilgen (trans.), Polity Press, Cambridge, UK 2013.

Luotola, Klaus: Erikoisjoukkojen epätavanomainen ote sodankäyntiin, *Epätavallisen tavallista: symmetrisen ja epäsymmetrisen sodankäynnin suhteesta*. Marko Palokangas & Antti Paronen (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Julkaisusarja 2: Tutkimusselosteita nro 23, PunaMusta Oy, Joensuu 2022, s. 33–45.

Lynch, Thomas F. III: Introduction, *Strategic Assessment 2020: Into a New Era of Great Power Competition*. Thomas F. III Lynch (ed.), Institute for National Strategic Studies, National Defense University, NDU Press, Washington, D.C. 2020.

Lynch, Thomas F. III & Frank G. Hoffman: Past Eras of Great Power Competition: Historical Insights and Implications, *Strategic Assessment 2020: Into a New Era of Great Power Competition*. Thomas F. III Lynch (ed.), NDU Press, Washington, D.C. 2020.

Mahan, Alfred Thayer: *The Influence of Sea Power Upon History: 1660–1783*. 12. painos, Little, Brown & Co., Boston 1949.

Mansoor, Peter R.: Introduction: Hybrid Warfare in History, *Hybrid warfare: fighting complex opponents from the ancient world to the present*. Williamson Murray & Peter R. Mansoor (eds.), Cambridge University Press 2012, s. 1–17.

McChrystal, Stanley ym.: *Team of Teams: New Rules of Engagement for a Complex World*. Penguin Audio 2015. Äänikirja.

McFate, Sean: *The New Rules of War: Victory in the Age of Durable Disorder*. HarperAudio 2019. Äänikirja.

McKinney, William: *Python for Data Analysis*. 2nd edition. O'Reilly Media, Inc., Sebastopol 2017.

McLuhan, Marshall: *The Gutenberg Galaxy: The Making of the Typographic Man*. University of Toronto Press, Canada 1962.

McRaven, William H.: *Spec Ops - Case Studies in Special Operations Warfare: Theory and Practice*. Ballantine Books, New York 1996.

Metsämuuronen, Jari: *Laadullisen tutkimuksen perusteet*. Methelp, Helsinki 2000.

Metteri, Jussi: *Kvantitatiiviset tutkimusmenetelmät operaatiotaidon ja taktiikan tutkimuksessa*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 2: N:o 1, Edita Prima Oy, Helsinki 2006.

Mitchell, William: *Building a Componential Danish SOF for a Global SOF Network*. Hans Henrik Møller (ed.), Royal Danish Defence College, Copenhagen 2014.

MLI & JCA: Swedish Special Operation Forces in Global SOF Network - Challenges, Recommendations, and Benefits, *Special Operations From a Small State Perspective : Future Security Challenges*. Gunilla Eriksson & Ulrica Petterson (eds.), New Security Challenges, Palgrave Macmillan, Cham, Switzerland 2017, s. 65–80.

Modigs, Ronny: The Utility of Special Operations in Small States, *Special Operations from a Small State Perspective : Future Security Challenges*. Gunilla Eriksson & Ulrica Petterson (eds.), New Security Challenges, Palgrave Macmillan, Cham, Switzerland 2017, s. 43–64.

Morgan, Patrick M.: Multilateral institutions as restraints on major war, *The Waning of Major War*. Raimo Väyrynen (ed.), Routledge, London 2006, s. 160–184, doi:10.4324/9781315040301.

Morgenthau, Hans J.: *Scientific Man vs. Power Politics*. 1st Phoenix Edition. The University of Chicago Press, Chicago 1965.

Moskos, Charles C.: The Postmodern Military: Armed Forces After the Cold War, *The Postmodern Military: Armed Forces After the Cold War*. Charles C. Cohen, John Allen Williams & David R. Segal (eds.), Oxford University Press New York 2000, s. 14–31.

Moskos, Charles C.: Towards a Postmodern Military, *Democratic Societies and Their Armed Forces: Israel in Comparative Context*. 1st Edition. Stuart Cohen (ed.), Routledge, London 2000, s. 3–26, doi:10.4324/9780203045145.

Mouffe, Chantal: *Agonistics: thinking the world politically*. Verso, London 2013.

Moxon, Heather: NATO Special Operations Contribution to a Comprehensive Approach, *Resistance Views: Tartu Resistance Seminar Essays on Unconventional Warfare and Small State Resistance*. Kevin D. Stringer & Glennis F. Napier (eds.), JSOU Press, MacDill Air Force Base, Florida 2018, s. 69–80.

Mullen, Stephanie: Political Leadership in Special Operations, *Choice of Force: Special Operations for Canada*. David Last & Bernd Horn (eds.), McGill-Queen's University Press, Montreal 2005, s. 105–118.

Murray, Williamson & Macgregor Knox: Thinking about revolutions in warfare, *The Dynamics of Military Revolution, 1300–2050*. MacGregor Knox & Williamson Murray (eds.), Cambridge University Press, Cambridge 2001, s. 1–14, doi:10.1017/CBO9780511817335.001.

Murray, Williamson & Peter R. Mansoor: *Hybrid Warfare: Fighting Complex Opponents from the Ancient World to the Present*. Cambridge University Press 2012.

Newton, Sir Isaac: *The Mathematical Principles of Natural Philosophy: Volume 1*. Andrew Motte & Benjamin Motte (trans.), London 1729.

Nietzsche, Friedrich: *Ecce Homo: How To Become What You Are*. Duncan Large (trans.), Oxford University Press, New York 2007.

Paddock, Alfred H. Jr.: *U.S. Army Special Operations, Its Origins: Psychological and Unconventional Warfare, 1941–1952*. National Defense University Press, Washington 1982.

Palokangas, Marko: Haastattelu- ja kyselytutkimus, *Näin tutkin taktiikkaa: tutkimusprosessi operaatiotaidon ja taktiikan näkökulmasta*. Janne Tähtinen (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Julkaisusarja 2: Tutkimusselosteita nro 20, PunaMusta Oy, Joensuu 2022, s. 90–96.

Palokangas, Marko: Lukijalle, *Sodan usvaa: sodankäynti muutoksessa*. Marko Palokangas (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Julkaisusarja 2: Tutkimusselosteita nro 18, Punamusta, Joensuu 2022.

Parens, Henri: *War Is Not Inevitable: On the Psychology of War and Aggression*. Lexington Books, Lanham 2014.

Peoples, Columba & Nick Vaughan-Williams: *Critical Security Studies: An Introduction*. 3rd Edition. Routledge, New York 2021.

Perheentupa, Christian: Konstruktivismi, *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*. Pekka Sivonen (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 33, Juvenes Print, Tampere 2013.

Persson, Gudrun: Russian Views on Future War: The Legacy of A. E. Snesev, *Russian Concept of Deterrence in Contemporary and Classic Perspective*. Pentti Forsström (ed.), National Defence University, Department of Warfare, Series 2: Research Reports No. 11, Helsinki 2021, s. 37–44.

Pihlajamaa, Antti: Sodan perusolemus näkökulmana sodan kuvaan, *Sodan usvaa: sodankäynti muutoksessa*. Marko Palokangas (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Julkaisusarja 2: Tutkimusselosteita nro 18, Punamusta, Joensuu 2022, s. 7–14.

Pinker, Steven: *The Better Angels of Our Nature: Why Violence Has Declined*. Viking, New York 2011.

Pocheptsov, Georgy: *Information wars: Fundamentals of military communication research*. Refl-book, Vakler 2000.

Pynnöniemi, Katri P.: Information-psychological warfare in Russian security strategy, *Routledge Handbook of Russian Security Policy*. Robert E. Kanet (toim.), Routledge, London and New York 2019, s. 214–226, doi:10.4324/9781351181242.

Rantapelkonen, Jari & Lotta Koistinen: *Pohdintoja sotatieteellisistä käsitteistä*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Julkaisusarja 2: Tutkimusselosteita nro 1, Helsinki 2016.

Riker, William H.: *The Theory of Political Coalitions*. Yale University Press, New Haven and New York 1962.

Rosling, Hans: *Faktojen maailma – Asiat ovat paremmin kuin luulet*. M. Kinnunen (suom.), Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2019.

Rubright, Richard W.: *A Unified Theory for Special Operations*. JSOU Report 17-1, Joint Special Operations University, MacDill Air Force Base, Florida 2017.

Ryan, Kevin W.: Agonism, *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*. Second Edition. James D. Wright (ed.), Elsevier, Oxford 2015, s. 444–449, doi:10.1016/B978-0-08-097086-8.96003-3.

Salminen, Mirva: Kyber-fyysinen sota 2030+: Yhteiskuntien kompleksisuus tuottaa yllätyksiä sodankäyntiin, *Tuleva sota: Tulevaisuuden sodan tulevaisuus*. Jari Rantapelkonen (toim.), Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2018, s. 197–226.

Schelling, Thomas C.: *Arms and Influence*. Yale University Press, New Haven 1966.

Schramm, Wilhelm Ritter von: Selittävät jälkisanat, *Sodankäynnistä*. 5. painos. Carl von Clausewitz (kirj.), Heikki Eskelinen (suom.), AS Pakett, Tallinna 1998, s. 327–352.

Schutz, Alfred: *On phenomenology and social relations: selected writings*. Helmut R. Wagner & Morris Janowitz (eds.), The Heritage of Sociology, University of Chicago Press, Chicago 1970.

Searle, Tom: *Outside the Box: A New General Theory of Special Operations*. JSOU Press, MacDill Air Force Base, Florida 2017.

Shields, Patricia M. & Travis A. Whetsell: Doing practical research and publishing in military studies, *Routledge handbook of research methods in military studies*. John Soeters (ed.), Routledge, London 2014.

Sigal, Leon V.: Deterrence, *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences* Second Edition. James D. Wright (ed.), Elsevier, Oxford 2015, s. 247–249, doi:10.1016/B978-0-08-097086-8.96001-X.

Siirtola, Marko & Janne Tähtinen: Kirjallisuuskatsaus vai sisällönanalyysi, *Näin tutkin taktiikkaa: tutkimusprosessi operaatiotaidon ja taktiikan näkökulmasta*. Janne Tähtinen (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Julkaisusarja 2: Tutkimuslustoista nro 20, PunaMusta Oy, Joensuu 2022.

Singleton, Royce A. & Bruce C. Straits: *Approaches to Social Research*. 6th edition. Oxford University Press, Oxford 2018.

Sirén, Torsti & Otto Pekkarinen: *Tieteenfilosofis-metodologia perusteita pro gradu -tutkielman laadintaan*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos, Julkaisusarja 3: Työpapereita n:o 3, Helsinki 2017.

Spencer, Emily J.: *Thinking for Impact: A Practical Guide for Special Operations Forces*. Winnipeg Publishing Office, Ottawa, Ontario 2018.

Spulak, Robert G., Jr.: *A Theory of Special Operations: The Origin, Qualities, and Use of SOF*. JSOU Report 07-7, The JSOU Press, Hurlburt Field, Florida 2007.

Stavridis, James: *Sea Power: The History and Geopolitics of the World's Oceans*. Penguin Audio, Audible 2017. Äänikirja.

Talvela, Juhani & Kari Stenman: *Tulevaisuudentutkimuksen menetelmiä*. Kymenlaakson ammattikorkeakoulun julkaisuja, Sarja A, Nro 35, Tammerprint Oy, Tampere 2012.

Thompson, William R.: The democratic peace and civil society as constraints on major power warfare, *The Waning of Major War*. Raimo Väyrynen (ed.), Routledge, London 2006, s. 209–238, doi:10.4324/9781315040301.

Thorpe, Christopher ym.: *The Sociology Book*. Dorling Kindersley Limited, Great Britain 2015.

Thucydides: *The History of the Peloponnesian War*. Richard Crawley (trans.), The Gutenberg Project 2013. [<https://www.gutenberg.org/files/7142/7142-h/7142-h.htm#link2HCH0008>], luettu 28.5.2023.

Troeder, Elizabeth G.: *A Whole-of-Government Approach to Gray Zone Warfare*. US Army War College Press 2019.

Tucker, David & Christopher J. Lamb: *United States Special Operations Forces*. Columbia University Press, New York 2007.

Tugwell, Maurice & David Charters: Special Operations and the Threats to United States Interests in the 1980s, *Special Operations in US Strategy*. Third printing. Frank R. Barnett, B. Hugh Tovar & Richard H. Schulz (eds.), National Defense University Press, Washington, D.C. 1988, s. 27–43.

Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Uudistettu laitos. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki 2018.

Tähtinen, Janne: Delfoi-menetelmä operaatiotaidon ja taktiikan tutkimuksessa, *Näin tutkin taktiikkaa: tutkimusprosessi operaatiotaidon ja taktiikan näkökulmasta*. Janne Tähtinen (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Julkaisusarja 2: Tutkimusselosteita nro 20, PunaMusta Oy, Joensuu 2022a.

Tähtinen, Janne: Operaatiotaidon ja taktiikan tutkimusprosessi, *Näin tutkin taktiikkaa: tutkimusprosessi operaatiotaidon ja taktiikan näkökulmasta*. Janne Tähtinen (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Julkaisusarja 2: Tutkimusselesteita nro 20, PunaMusta Oy, Joensuu 2022b.

Tähtinen, Janne & Ville Huupponen: Operaatiotaidon ja taktiikan tutkimuksen lähtökohdat, *Näin tutkin taktiikkaa: Tutkimusprosessi operaatiotaidon ja taktiikan näkökulmasta*. Janne Tähtinen (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Julkaisusarja 2: Tutkimusselesteita nro 20, PunaMusta Oy, Joensuu 2022.

Vedby Rasmussen, Mikkel: *The Risk Society at War: Terror, Technology and Strategy in the Twenty-First Century*. Cambridge University Press, Cambridge, UK 2006.

Waltz, Kenneth: *Theory of International Politics*. First Edition. McGraw-Hill, Inc., Boston, MA 1979.

Watts, Barry D.: *Clausewitzian Friction and Future War*. Revised Edition. McNair Paper 68, Institute for National Strategic Studies, National Defence University, Washington, D.C. 2004.

Watts, Clint: *Messing with the Enemy: Surviving in a Social Media World of Hackers, Terrorists, Russians, and Fake News*. First Edition. HarperCollins, New York 2018.

Weber, Max: *Politics as a vocation*. Franklin Sherman (ed.), H. H. Gerth & C. Wright Mills (trans.), Fortress Press, Philadelphia 1965.

Weissmann, Mikael: Conceptualizing and Countering Hybrid Threats and Hybrid Warfare: The Role of the Military in the Grey Zone, *Hybrid Warfare: Security and Asymmetric Conflict in International Relations*. Mikael Weissmann ym. (eds.), I.B. Tauris, London 2021, s. 61–82.

Whiteside, Craig: Hybrid Conflicts and Information Warfare: New Labels, Old Politics, *A New Paradigm of Hybrid Warfare*. Ofer Fridman, Vitaly Kabernik & James C. Pearce (eds.), Lynne Rienner Publishers, Boulder, Colorado 2018, s. 225–246.

Williams, Andrew J., Amelia Hadfield & J. Simon Rofe: *International history and international relations*. 1st edition. Routledge, London 2012, doi:10.4324/9780203119907.

Wittes, Benjamin & Gabriella Blum: *The Future of Violence - Robots and Germs, Hackers and Drones: Confronting the New Age of Threat*. Amberley Publishing, Gloucestershire, UK 2016.

Wright, Quincy: *A Study of War*. Second edition. University of Chicago Press, Chicago 1965.

Yarger, Harry R.: *21st Century SOF: Toward an American Theory of Special Operations*. JSOU Report 13-1, Joint Special Operations University, MacDill Air Force Base, Florida 2013.

Yarger, Harry R.: *Educating for Strategic Thinking in the SOF Community: Considerations and a Proposal*. The JSOU Press, Hurlburt Field, Florida 2007.

Žilinčík, Samuel & Ivo Pikner: Clausewitz and Hybrid War, *Economics and Management*. Martin Vlkovsky (ed.), University of Defence, Brno 2018, s. 16–20.

Zohar, Danah: From the Newtonian Age to the Quantum Age, *Zero Distance: Management in the Quantum Age*. Danah Zohar (ed.), Springer Singapore, Singapore 2022, s. 15–26, doi:10.1007/978-981-16-7849-3_2.

2.5 Artikkelit

Arquilla, John: It Takes a Network, The RAND Blog, 25.8.2002. [<https://www.rand.org/blog/2002/08/it-takes-a-network.html>], luettu 14.10.2023.

BBC: Medvedev: Rossiya ne garantiruyet tselostnost' Ukrainy, *BBC News*, 20.5.2014. [https://www.bbc.com/russian/rolling_news/2014/05/140520_rn_medvedev_ukraine], luettu 9.9.2023.

Bilo, Tom: BELSOF: Quo Vadis? *Kingston Consortium on International Security, KCIS Insights*. Thomas Hughes (ed.), 1 (6), 2021, s. 1–6.

Blanken, Leo: Is It All Just a Bad Habit? Explaining NATO's Difficulty in Deterring Russian Aggression. *Combating Terrorism Exchange*, 6 (4), 2016, s. 54–60.

Brundtland Steder, Frank: The Theory, History, and Current State of Hybrid Warfare. *Combating Terrorism Exchange*, 6 (4), 2016, s. 7–19.

Buckley, Edgar & Ioan Pascu: NATO's Article 5 and Russian Hybrid Warfare, *NATOSource*, 17.3.2015. [<https://www.atlanticcouncil.org/blogs/natosource/nato-s-article-5-and-russian-hybrid-warfare/>], luettu 9.9.2023.

Culbertson, Shannon & Alice Hunt Friend: Special Obfuscations: *The Strategic Uses of Special Operations Forces*. CSIS Briefs, Center for Strategic and International Studies, 6.3.2020.

- [<https://www.csis.org/analysis/special-obfuscations-strategic-uses-special-operations-forces>], luettu 17.10.2022.
- Davis, Arthur D.: The Regional Special Operations Headquarters Franchising the NATO Model as a Hedge in Lean Times. *Joint Force Quarterly*, 67 (4), 2012, s. 71–76.
- Dayspring, Stephen M.: Countering Russian Hybrid Warfare: Acknowledging the Character of Modern Conflict. *Combating Terrorism Exchange*, 6 (4), 2016, s. 20–30.
- Dugin, Alexander: Mir ohvachen setevymi voynami. *Nezavisimoe voennoe obozrenie*, 45, 2005.
- Duignan, Brian: Occam’s razor, *Encyclopedia Britannica*, 2.1.2024. [<https://www.britannica.com/topic/Occams-razor>], luettu 30.1.2024.
- Flynn, Michael T., Rich Juergens & Thomas L. Cantrell: Employing ISR: SOF Best Practices. *Joint Force Quarterly*, 50, 2008, s. 56–61.
- Fruentarius: Special Operations Chief: ”We are not a panacea”, *SOFREP*, 8.5.2017. [<https://sofrep.com/news/special-operations-chief-we-are-not-a-panacea/>], luettu 12.3.2023.
- Gareev, Mahmut: Kharakter budushchikh voyn. *Pravo i bezopasnost’ 1–2/2003*.
- Gerasimov, Valery: Po opytu Sirii: Gibridnaya voyna trebuet vysokotekhnologichnogo oruzhiya i nauchnogo obosnovaniya. *Voенno-promyshlennyyi kur’er 9/2016*.
- Gerasimov, Valery: Sovremennaya voyna i aktual’nye voprosy oborony strany. *Vestnik Akademii Voyennykh Nauk*, 59, 2017, s. 22–27.
- Gerasimov, Valery: Tsennost’ nauki v predvidenii. *Voенno-promyshlennyyi kur’er 8/2013*.
- Hilden, Arto & Kimmo Nordberg: Erikoisoperaatiot Multi-Domain-toimintaympäristössä. *Kylkirauta 290/2021*.
- Hoffman, Frank G: Hybrid vs. compound war - The Janus choice: Defining today’s multifaceted conflict, *Armed Forces Journal*, 2009. [<http://armedforcesjournal.com/hybrid-vs-compound-war/>], luettu 2.11.2022.

Hoffman, Frank G: On Not-So-New Warfare: Political Warfare vs Hybrid Threats, *War on the Rocks*, 28.7.2014. [<https://warontherocks.com/2014/07/on-not-so-new-warfare-political-warfare-vs-hybrid-threats/>], luettu 31.10.2022.

Ilmavoimat: *Pohjoismaiden Ilmavoimat Syventävät Yhteistyötään*, 23.3.2023. [<https://ilmavoimat.fi/-/pohjoismaiden-ilmavoimat-syventavat-yhteistyotaan>], luettu 13.1.2024.

James, Brian W.: Sharpening the Spear of NATO SOF: Deterring Russian Aggression through Network Targeting. *Combating Terrorism Exchange*, 6 (4), 2016, s. 75–82.

Jones, James L.: A Blueprint for Change: Transforming NATO Special Operations. *Joint Force Quarterly*, 45 (2), 2007, s. 36–40.

Kapusta, Philip: The Gray Zone. *Special Warfare*, 28 (4), 2015b, s. 19–25.

Kofman, Michael: Drivers of Russian Grand Strategy. Forum Brief, *Frivärld*, 2019. [<https://frivarld.se/wp-content/uploads/2019/04/Drivers-of-Russian-Grand-Strategy.pdf>], luettu 8.7.2023.

Kofman, Michael: Russian Hybrid Warfare and Other Dark Arts, *War on the Rocks*, 11.3.2016. [<https://warontherocks.com/2016/03/russian-hybrid-warfare-and-other-dark-arts/>], luettu 15.10.2022.

Kokoshin, Andrey A.: Neskol'ko izmereniy voyny. *Voprosy Filosofii* 8/2016.

Kuikka, Joonas: Presidenttiehdokas Rehn vaatii koko Pohjolaa samaan Nato-esikuntaan – Keskustassa Naton kannattajan kohtalo oli tyly vuonna 1994, ehdokassarjamme kertoo, *Länsi-Suomi*, 21.10.2023. [<https://ls24.fi/uutiset/presidenttiehdokas-rehn-vaatii-koko-pohjolaa-samaan-nato-esikuntaan-keskustassa-naton-kannattajan-kohtalo-oli-tyly-vuonna-1994-ehdokassarjamme-kertoo>], luettu 23.10.2023.

Käihkö, Ilmari: Erikoisjoukkojen arvoitus, *Helsingin Sanomat*, 16.4.2023. [<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000009440852.html>], luettu 10.1.2024.

Lepistö, Matti: ”Parhaimmat valitaan” – poliisin Karhu-ryhmä harvinaisella videolla, *Verkkouutiset*, 1.8.2022. [<https://www.verkkouutiset.fi/a/parhaimmat-valitaan-poliisin-karhu-ryhma-harvinaisella-videolla>], luettu 21.12.2023.

Major, Royal Netherlands Marine Corps: What Special Operations Forces Might Learn from the Police: Three Observations. *Combating Terrorism Exchange*, 10 (2), 2020, s. 6–11.

Mattingsdal, Jostein: Konvensjonalisering: Spesialstyrkenes største frykt, *Stratagem*, 9.1.2020. [<https://www.stratagem.no/konvensjonalisering-spesialstyrkenes-storste-frykt/>], luetu 10.12.2023.

Mattis, James N. & Frank G Hoffman: Future Warfare: The Rise of Hybrid Wars. *Proceedings*, 132, 2005, s. 18–19.

McChrystal, Stanley A.: It Takes a Network: The New Front Line of Modern Warfare, *Foreign Policy*, 21.2.2011. [<https://foreignpolicy.com/2011/02/21/it-takes-a-network/>], luetu 27.6.2023.

Mead, Walter Russell: The Big Shift: How American Democracy Fails Its Way to Success, *Foreign Affairs*, 16.4.2018. [<https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2018-04-16/big-shift>], luetu 27.7.2023.

Mewett, Christopher: Understanding War's Enduring Nature Alongside Its Changing Character, *War on the Rocks*, 21.1.2014. [<https://warontherocks.com/2014/01/understanding-wars-enduring-nature-alongside-its-changing-character/>], luetu 16.1.2023.

Mousavizadeh, Nader: The weaponization of everything: Globalization's dark side, *Reuters*, 26.9.2015. [<https://www.reuters.com/article/mousavizadeh-globalization-idUSL1N11V2KZ20150925>], luetu 31.8.2023.

Murphy, Jack: European SOF Operators on Why It's Hard to Serve, *SOFREP*, 11.2.2020. [<https://sofrep.com/55541/hard-serve-european-special-operations-units/>], luetu 30.10.2023.

Nato: NATO's response to hybrid threats, 21.6.2022. [https://www.nato.int/cps/en/nato-hq/topics_156338.htm], luetu 31.10.2022.

Nato: Special Operations Forces, 25.7.2023. [https://www.nato.int/cps/en/nato-hq/topics_105950.htm], luetu 22.2.2024.

Nato Special Operations Forces Command: SOFCOM roles: What are the roles of SOFCOM in NATO? [<https://www.nshq.nato.int/?cnt=2#aboutus>], luetu 13.1.2024.

Nordic Defence Cooperation (NORDEFECO): About NORDEFECO, 13.1.2024. [<https://www.nordefco.org/the-basics-about-nordefco>], luettu 13.1.2024.

Nurmi, Lauri: Näin Ruotsi Auttaisi Suomea Venäjän Hyökätessä – Komentaja Kertoo Iltalehdelle Salaisista Suunnitelmista, *Iltalehti*, 11.1.2023. [<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/3e0457d5-0914-4be7-a2b5-d2aeb62e1f09>], luettu 13.1.2024.

Nurmi, Lauri: Ruotsi Pitää Venäjän Hyökkäystä Mahdollisena – Ruotsalainen Prikaati Valmiudessa Puolustamaan Lappia, *Iltalehti*, 9.1.2024. [<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/ec821c8b-2bde-4ef3-98f9-04e2885c441e>], luettu 13.1.2024.

Perkins, David G.: Multi-Domain Battle: The Advent of Twenty-First Century War. *Military Review*, 97 (6), 2017, s. 8–13.

Pölönen, Janne & Eeva Savolainen: Julkaisufoorumi välittää tietoa luotettavista tieteellisistä julkaisukanavista. *Tieteessä tapahtuu*, 36 (4), 2018.

Recalde, Marie & Alexandre Papemmanuel: Les Forces Spéciales : mal nécessaire ou impérieuse obligation? *L'Hétairie*, 10, 2018. [<https://www.penseemiliterre.fr/fr/plugins/cdec/documents/262/lesforcesspeciales.pdf>], luettu 27.10.2023.

Reeves, Shane: The Viability of the Law of Armed Conflict in the Age of Hybrid Warfare, *Lawfare*, 5.12.2016. [<https://web.archive.org/web/20170521221601/https://lawfareblog.com/viability-law-armed-conflict-age-hybrid-warfare>], luettu 20.7.2023.

Rühle, Michael & Clare Roberts: Enlarging NATO's Toolbox to Counter Hybrid Threats, *NATO Review*, 19.3.2021. [<https://www.nato.int/docu/review/articles/2021/03/19/enlarging-natos-toolbox-to-counter-hybrid-threats/index.html>], luettu 17.10.2022.

Samsonov, Viktor N.: Inaya traktovka ponyatiya voyny, *Nezavisimaya gazeta*, 243, 26.12.1996.

Schmid, Johann: The Hybrid Face of Warfare in the 21st Century, *Maanpuolustus-lehti*, 7.3.2019.

Simojoki, Niilo: Naton Euroopan-joukkojen komentaja: Aseet ratkaisevat, mutta hyvä siviili-johtajuus on elintärkeää, *Yle Ulkomaat*, 9.1.2023. [<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000009316163.html>], luettu 10.1.2023.

Solli, Bjørn-Erik: The Essence of Special Operations: What You Need to Know About Special Operations While Serving at the Joint Operational Level. *The Three Swords Magazine*, 37, 2021, s. 84–90.

Stringer, Kevin D.: Special Operations Forces Institution-Building: From Strategic Approach to Security Force Assistance. *Joint Force Quarterly*, 110, 2023.

Stringer, Kevin D. & Christian H. Breede: Special Operations in Great Power Competition: A Policy Research Agenda for Operational Relevance and Value-Added Capability, *Kingston Consortium on International Security, KCIS Insights*. Thomas Hughes (ed.), 1 (2), 2021, s. 1–5.

Titulaer, Funs: Special operations (forces) explained – On the nature of Western special operations and the forces that conduct them. *Militaire Spectator*, 190 (2), 2021.

Tjepkema, Anne: A Dutch SOCOM: The way ahead to addressing national and international SOF shortfalls. *Atlantisch Perspectief*, 42 (4), 2018, s. 19–22.

Tran, Thang Q.: Increase NATO's operational reach: Expanding the NATO SOF network, *New Atlanticist*, 5.6.2020. [<https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/>], luettu 27.5.2023.

Votel, Joseph L. ym.: Unconventional Warfare in the Gray Zone. *Joint Force Quarterly*, 80 (1), 2016, s. 101–109.

2.6 Ohjesäännöt

Allied Joint Publication 3.5. Allied Joint Doctrine for Special Operations, Edition B Version 1, NATO Standard NATO Standardization Office (NSO) 2019.

Army Doctrine Publication AC 71940: Land Operations. Land Warfare Development Centre 2017.

CANSOFCOM: *Beyond the Horizon: A Strategy for Canada's Special Operations Forces in an Evolving Security Environment*. D2-426/2020, Canadian Armed Forces, Canada 2020.

Department of the Army: *The Army in Military Competition*. Chief of Staff Paper #2, 2021.

Joint Doctrine Note 1-18: Strategy. Office of the Joint Chiefs of Staff 2018.

Joint Doctrine Note 1-19: Competition Continuum. Office of the Joint Chiefs of Staff 2019.

Joint Publication 3-05: Special Operations. Office of the Joint Chiefs of Staff 2020.

Multi-Domain Battle: Evolution of Combined Arms for the 21st Century, 2025–2040, Version 1.0. United States Army Training and Doctrine Command (TRADOC) 2017.

Nato Special Operations Headquarters: *Special Operations Component Command Manual (SOCC Manual), Edition B, Version 1*. NATO 2022.

UN department of peacekeeping operations: *United Nations Peacekeeping Missions Military Special Forces Manual*. United Nations, New York 2015. [<https://pcrs.un.org>], luettu 15.9.2023.

2.7 Muut julkaistut lähteet

Allied command transformation: *BI-SC Input for a New NATO Capstone Concept for The Military Contribution to Countering Hybrid Threats*. NATO 2010.

Allied command transformation: *Strategic Foresight Analysis (SFA)*. NATO 2017.

Ajankohtaisseurantatutkimus turvallisuusympäristön muutoksesta. Valtioneuvoston julkaisuja 2022:18, Helsinki 2022.

Beck, Kent ym.: *Manifesto for Agile Software Development*, 2001. [<https://agilemanifesto.org/iso/fi/manifesto.html>], luettu 20.2.2024.

Borrell Fontelles, Josep: *European foreign policy in times of COVID-19*. European External Action Service, Publications Office 2021.

European Union: *Joint Framework on Countering Hybrid Threats*. Joint Communication to the European Parliament and the Council, Brussels 2016.

Finlex: *Laki kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta 28.6.2017/418*. [<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20170418>], luettu 22.12.2023.

Finlex: *Laki poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta 11.9.2009/687*. [<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090687>], luettu 14.1.2024.

Finlex: *Laki Puolustusvoimien virka-avusta poliisille 20.5.2022/342*. [<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2022/20220342>], luettu 19.2.2023.

Finlex: *Laki Puolustusvoimista 11.5.2007/551*. [<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070551>], luettu 24.12.2023.

Finlex: *Laki puolustusvoimista annetun lain 2 ja 10 §:n muuttamisesta 20.5.2022/345*. [<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2022/20220345>], luettu 24.12.2023.

Finlex: *Laki rajavartiolain muuttamisesta 20.5.2022/342*. [<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2022/20221311>], luettu 22.12.2023.

Finlex: *Rajavartiolaki 15.7.2005/578*. [<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050578>], luettu 14.1.2024.

Finlex: *Valmiuslaki 29.12.2011/1552*. [<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20111552>], luettu 16.1.2023.

Finlex: *Puolustustilalaki 22.7.1991/1083*. [<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1991/19911083>], luettu 16.1.2023.

Finlex: *Yhdistyneiden kansakuntien peruskirja. Yhdistyneet kansakunnat 1956*. [<https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1956/19560001/195600012/>], luettu 6.9.2023.

Forsström, Pentti: *Introduction to the theme of Russia seminar 2023. Russia Seminar 2023 – Day 1, Finnish National Defence University, Helsinki 2023*. [<https://www.youtube.com/watch?v=iI-1U5kKwd8&t=5627s>], haettu 9.9.2023.

Forsvarsdepartementet: *Prop. 1 S - Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak) for budjettsåret 2022*. Det kongelige forsvarsdepartement, Oslo 2022.

Giannopoulos, Georgios, Hannah Smith & Marianthi Theocharidou: *The Landscape of Hybrid Threats: A Conceptual Model (Public Version)*. European Commission, Ispra 2020.

Global Strategic Trends: The Future Starts Today. United Kingdom Ministry of Defence, London 2018. [https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1075981/GST_the_future_starts_today.pdf], luettu 18.7.2022.

Huusko, Janne: Laaja-alaiseen vaikuttamiseen on varauduttava, *Puolustusvoimien blogi*, 27.2.2023. [<https://puolustusvoimat.fi/blogi/-/blogs/laaja-alaiseen-vaikuttamiseen-on-varauduttava>], luettu 28.2.2023.

Juhila, Kirsi: *Teemoittelu*. Tietoarkisto. [<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>], luettu 13.1.2024.

Julkaisufoorumi, 15.11.2022. [<https://julkaisufoorumi.fi/fi/arvioinnit/luokitteluperusteet/>], 3.1.2023.

Kennedy, John F.: Address before the General Assembly of the United Nations, New York 25.9.1961. [<https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-speeches/united-nations-19610925>], luettu 2.8.2023.

Monaghan, Sean, Patrick Cullen & Njord Wegge: *MCDC Countering Hybrid Warfare Project: Countering Hybrid Warfare*. Multinational Capability Development Campaign 2019.

Mueller, Robert S. III: *Report On The Investigation Into Russian Interference In The 2016 Presidential Election - Volume I of II*. U.S. Department of Justice, Washington, D.C. 2019. [https://www.justice.gov/storage/report_volume1.pdf], luettu 10.1.2024.

National Security Strategy. The White House, Washington, D.C. 2022. [<https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/11/8-November-Combined-PDF-for-Upload.pdf>], luettu 1.8.2023.

Nato: *Composite Special Operations Component Command (C-SOCC)*. Factsheet, NATO Public Diplomacy Division (PDD), Press & Media Section 2020.

Nato: *Regional Special Operations Component Command (R-SOCC)*. Factsheet, NATO Public Diplomacy Division (PDD), Press & Media Section 2019.

Nolan, Christopher (ohj.): *Oppenheimer*. Draamaelokuva, Universal Pictures, Yhdysvallat ja Yhdistynyt kuningaskunta 2023.

Paronen, Antti, Twitter (nyk. X), 29.6.2022. [<https://twitter.com/AnttiParonen/status/1542026080785244160>], luettu 2.7.2023.

Petratis, Daivis: *Russian Threat Perceptions*. Venäjä-seminaari 2019, Helsinki, 25.4.2019. [<https://www.youtube.com/watch?v=iVklpRvLqzk&t=5671s>], haettu 25.5.2023.

Popper, Karl: *Three Worlds*. The Tanner Lecture on Human Values, University of Michigan, 7.4.1978. [https://tannerlectures.utah.edu/_resources/documents/a-to-z/p/popper80.pdf], luettu 20.1.2024.

Puolustusministeriö: *Joint Expeditionary Force (JEF) – Policy Direction*. 30.6.2021. [https://www.defmin.fi/files/5177/JEF_Policy_Direction_Signed_30_06_21.pdf], luettu 13.1.2024.

Sisäministeriö: *Hyvä elämä - turvallinen arki*. Sisäministeriön julkaisu 5/2017, Valtioneuvoston päätös sisäisen turvallisuuden strategiasta, Helsinki 2017.

Sisäministeriö: *Kansallinen riskiarvio 2018*. Sisäministeriön julkaisuja 2019:5, Helsinki 2019.

Sisäministeriö: *Kansallinen riskiarvio 2023*. Sisäministeriön julkaisuja 2023:4, Helsinki 2023.

Taanila, Aki: *Ristiintaulukointi ja khiin neliö -testi*. Akin menetelmäblogi, 17.4.2019. [<https://tilastoapu.wordpress.com/2011/10/14/6-ristiintaulukointi-ja-khiin-nelio-testi/>], luettu 29.1.2023.

Turvallisuuskomitea: *Kokonaisturvallisuuden sanasto*. Sanastokeskus TSK ry, Helsinki 2017.

Turvallisuuskomitea: *Kyberturvallisuuden sanasto*. Sanastokeskus TSK ry, Helsinki 2018.

Unified combatant command for special operations forces, United States Code 10 (2022). [<https://www.govinfo.gov/app/details/USCODE-2021-title10/USCODE-2021-title10-subtitleA-partI-chap6-sec167>], luettu 23.10.2023.

Valtioneuvoston puolustuselonteko. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:78, Helsinki 2021.

Yhteiskunnan turvallisuusstrategia. Valtioneuvoston periaatepäätös, Turvallisuuskomitea 2017.

ERIKOISOPERAATIOIDOKTRIINIEN EROAVAISUUDET PÄÄTEHTÄVÄTYYP- EITTÄIN¹⁰⁸¹

Yhdysvallat ¹⁰⁸²	Nato ¹⁰⁸³	Iso-Britannia ¹⁰⁸⁴	YK ¹⁰⁸⁵
Suora toiminta (<i>Direct Action</i>)	Suora toiminta (<i>Direct Action</i>)	Hyökkäyksellinen toi- minta (<i>Offensive Action</i>)	Erikoistehtävät (<i>Special Tasks</i>)
Vastaterrorismi (<i>Counterterrorism</i>)	Vastaterrorismi (<i>Counterterrorism</i>)		
Erikoistiedustelu (<i>Special Reconnaissance</i>)	Erikoistiedustelu (<i>Special Reconnaissance</i>)	Valvonta ja tiedustelu (<i>Surveillance and Reconnaissance</i>)	Erikoistiedustelu (<i>Special Reconnaissance</i>)
Turvallisuusjoukkojen tukeminen (<i>Security Force Assistance</i>)	Sotilaallinen tuki (<i>Military Assistance</i>)	Tuki ja vaikuttaminen (<i>Support and Influence</i>)	Sotilaallinen tuki (<i>Military Assistance</i>)
Ulkomaan sisäisen puolustuksen tukeminen (<i>Foreign Internal Defense</i>)			
Sotilaallisten informaatio-operaatioiden tukeminen (<i>Military Information Support Operations</i>)	Informaatio-operaatiot (<i>Information Operations</i>)		
Vastakumouksellinen toiminta (<i>Counterinsurgency</i>)	Vastakumouksellinen toiminta (<i>Counterinsurgency</i>)		
Epäkonventionaalinen sodankäynti (<i>Unconventional Warfare</i>)			
Panttivankien pelastus (<i>Hostage Rescue and Recovery</i>)	Panttivankien pelastus (<i>Hostage Release Operations</i>)		Erikoistehtävät (<i>Special Tasks</i>)
Humanitaarinen apu (<i>Foreign Humanitarian Assistance</i>)			
Joukkotuhoaseiden vastainen toiminta (<i>Countering WMDs</i>)	Joukkotuhoaseiden vastainen toiminta (<i>Countering WMDs and CBRNs</i>)		
Sotilas-siviiliyhteistyö (<i>Civil Affairs Operations</i>)	Yhteydenpito siviilitoimijoihin (<i>Faction Liaison</i>)	Tuki ja vaikuttaminen (<i>Support and Influence</i>)	
	Hybridivaikuttamisen vastainen toiminta (<i>Countering Hybrid Threats</i>)		

¹⁰⁸¹ Täydennetty Heiskan (2020), liite 3 pohjalta.

¹⁰⁸² *Joint Publication 3-05* (2020).

¹⁰⁸³ *AJP-3.5* (2019).

¹⁰⁸⁴ *Army Doctrine Publication AC 71940* (2017), s. 7-13.

¹⁰⁸⁵ UN Department of Peacekeeping Operations (2015).

ERIKOISOPERAATIOIDEN MÄÄRITELMIÄ

Kirjoittaja	Erikoisoperaatioiden määritelmä
McRaven	Siihen erityisesti koulutettujen, varustettujen ja tuettujen joukkojen toteuttamaa toimintaa kohdetta vastaan, jonka tuhoaminen, eliminointi tai panttivankien tapauksessa pelastaminen on poliittinen tai sotilaallinen välttämättömyys. ¹⁰⁸⁶
Spulak	Tehtäviä strategisten päämäärien saavuttamiseksi, missä yleisjoukkojen käyttö aiheuttaisi ei-hyväksyttävää riskiä clausewitzilaisen kitkan vuoksi. ¹⁰⁸⁷
Yarger	Erikoisjoukkojen toteuttamat sotilasoperaatiot. Erikoisoperaatiot ovat avoimia, peiteltyjä ja salattuja operaatioita, joille on luonteenomaista epäortodoksisuus sekä korkea riski ja joita toteutetaan merkittävien poliittisten tai sotilaallisten päämäärien saavuttamiseksi tai tukemiseksi osana kansallista turvallisuutta ja ulkopolitiikkaa. ¹⁰⁸⁸
Schroden	Epäortodoksisia sotilaallisia ratkaisuja haastaviin poliittisiin ongelmiin, jotka laskevat poliittisiin päätöksentekijöihin kohdistuvaa riskiä. ¹⁰⁸⁹
Searle	Operaatiot, jotka ovat konventionaalisten operaatioiden laatikon ulkopuolella. ¹⁰⁹⁰
Tugwell & Charters	Pienimuotoisia salattuja, peiteltyjä tai avoimia epäortodoksisia ja korkean riskin operaatioita merkittävien poliittisten tai sotilaallisten tavoitteiden saavuttamiseksi ulkopolitiikan tukena. ¹⁰⁹¹
Nato	Sotilaallisia aktiviteetteja, joita toteuttavat tähän erityisesti nimetyt, organisoidut, koulutetut ja varustetut joukot käyttäen erilaisia tekniikoita ja toimintaperiaatteita. Näitä aktiviteetteja voidaan toteuttaa osana kaikenlaisia sotilaallisia operaatioita joko itsenäisesti tai yhdessä yleisjoukkojen kanssa... Erikoisoperaatiot tuottavat strategisia tai operatiivisia vaikutuksia tai ne toteutetaan korkean poliittisen riskin tilanteissa. ¹⁰⁹²
YK	Sotilaallisia aktiviteetteja, joita toteuttavat tähän erityisesti nimetyt, organisoidut, koulutetut, varustetut ja valikoidut joukot käyttäen epätavanomaisia toimintatapamalleja... YK:n erikoisoperaatiot toteutetaan itsenäisesti tai yhdessä yleisjoukkojen kanssa tavoiteltavan loppuaselman saavuttamiseksi. ¹⁰⁹³

¹⁰⁸⁶ McRaven (1996), s. 2.

¹⁰⁸⁷ Spulak (2007), s. 1.

¹⁰⁸⁸ Yarger (2013), s. 21.

¹⁰⁸⁹ Schroden (2020), s. 18.

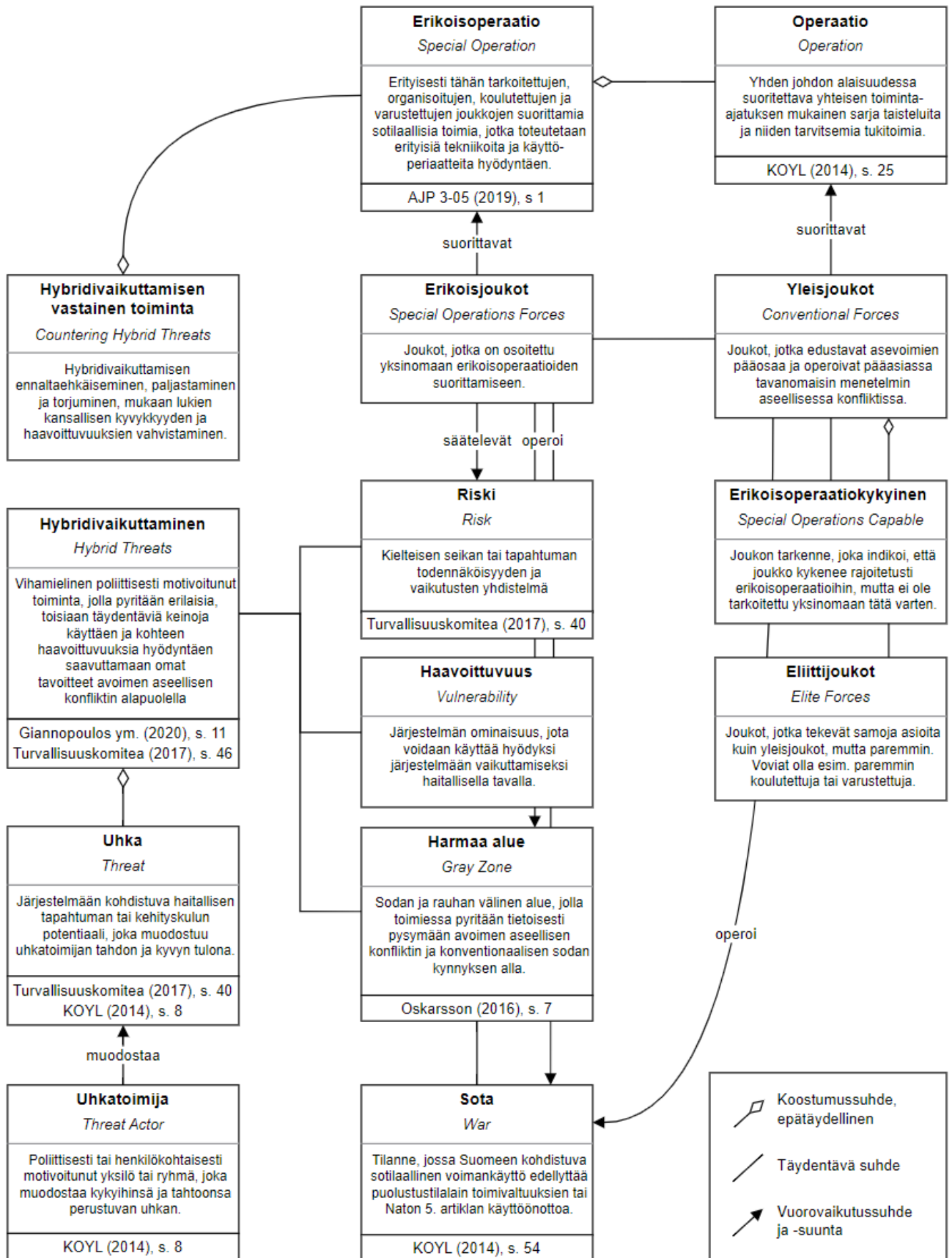
¹⁰⁹⁰ Searle (2017), s. 14.

¹⁰⁹¹ Tugwell & Charters (1988), s. 35.

¹⁰⁹² *AJP-3.5* (2019), s. 1.

¹⁰⁹³ UN Department of Peacekeeping Operations (2015), s. 9.

TUTKIMUKSEN KÄSITEMALLI

KIRJALLISUUSKATSAUKSEN STRUKTUROIDUN AINEISTONKERUUN TUOT- TAMAT TIETEELLISET ARTIKKELIT

Julkaisu	JUFO-luokka	Artikkelien määrä
International Security	3	Ei yhtään
Security Dialogue	3	5
Washington Quarterly	1	3
Survival	1	5
International Peacekeeping	1	Ei yhtään
Security Studies	1	Ei yhtään
Journal of Strategic Studies	1	4
Parameters	0	3
Armed Forces & Society	1	Ei yhtään
Orbis	1	4
Small Wars & Insurgencies	1	4
Contemporary Security Policy	1	3
European Security	1	2
The RUSI Journal	1	7
Defense and Security Analysis	1	3
International Journal of Intel and Counter-Intel	1	2
Special Operations Journal	Ei saatavilla	15
Studies in Conflict & Terrorism	1	2
Perspectives on Terrorism	1	Ei yhtään
Defence and Peace Economics	1	1
Asian Security	1	Ei yhtään
Strategic Studies Quarterly	Ei saatavilla	Ei yhtään
Defence Studies	1	Ei yhtään
Intelligence and National Security	1	Ei yhtään
Strategic Analysis	Ei saatavilla	Ei yhtään
Combating Terrorism Exchange Journal	Ei saatavilla	5
Journal of Military Studies (kotimainen)	1	3
Finnish Defence Studies ¹⁰⁹⁴ (kotimainen)	1	1
Tiede ja ase (kotimainen)	1	4
Yhteensä		76

Tiivistin kirjallisuuskatsauksen aineistonkeruuta hyödyntämällä Shieldsin ja Whetsellin¹⁰⁹⁵ luetteloa 20 merkittävimmästä kansainvälisestä sotatieteellisestä julkaisusta sekä Google Scholarin Hirschin indeksiin¹⁰⁹⁶ perustuvaa luetteloa 20 merkittävimmästä julkaisusta *Military Studies* -luokassa¹⁰⁹⁷. Julkaisuista kaksi olivat JUFO-luokituksessa korkeinta tasoa (3). Artikkeleista 51 oli vähintään JUFO:n perustasoa (1). Tarkistin tunnistetut julkaisut pääosin julkaisujen verkkosovellusten omilla hakutoiminnoilla, joissa hakuparametreinä käytettiin seuraavaa lauseketta ja Boolean operaattoreita relevantin aineiston seulomiseksi: [”*Special Forces*” OR ”*Special Operations Forces*” AND ”*Hybrid Warfare*” OR ”*Hybrid Influence*” OR ”*Hybrid Threats*”].

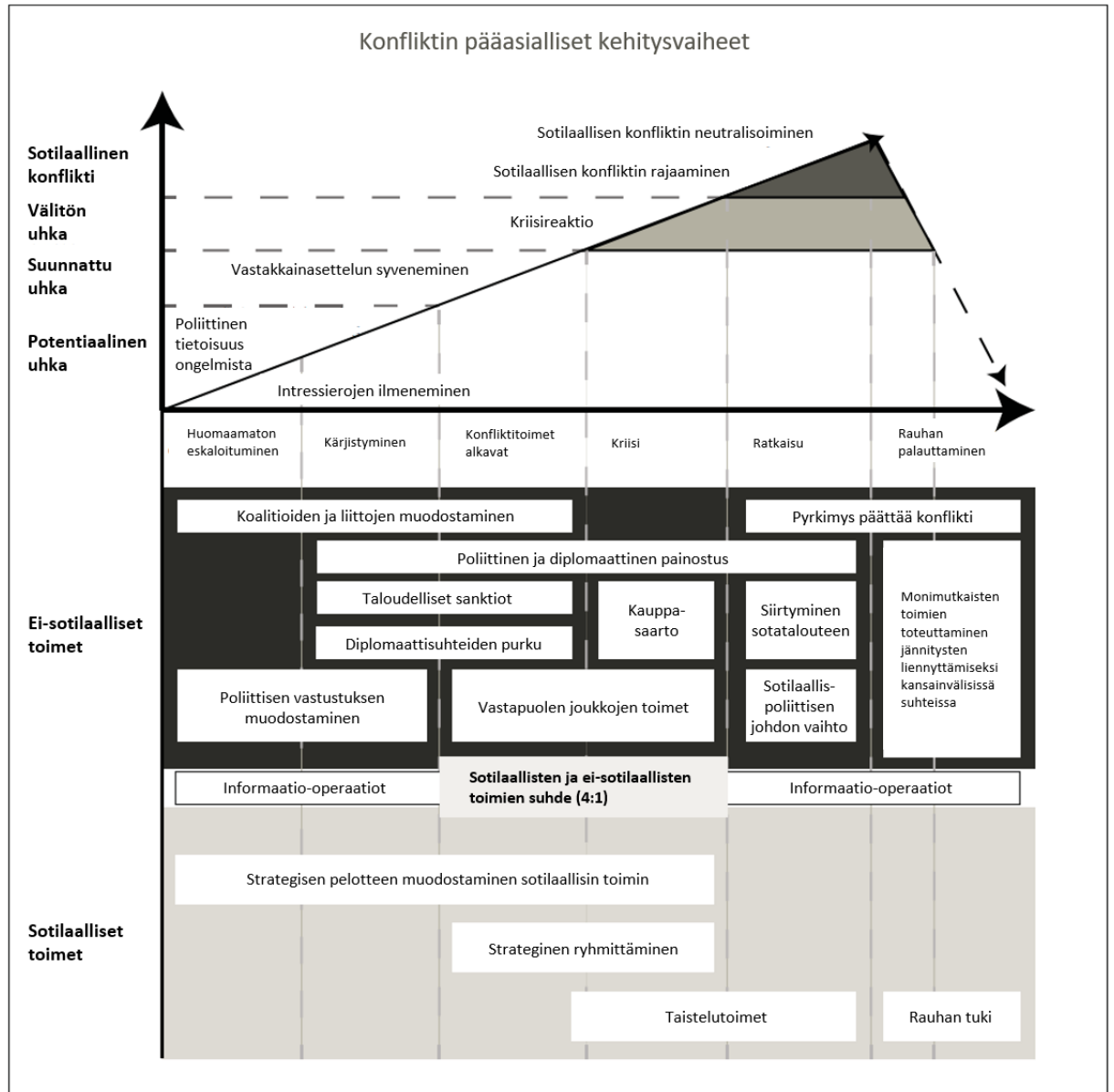
¹⁰⁹⁴ Julkaisun artikkelista valittiin yksiselitteisyyden nimissä suomenkielinen versio.

¹⁰⁹⁵ Shields, Patricia M. & Travis A. Whetsell: Doing practical research and publishing in military studies, *Routledge handbook of research methods in military studies*. John Soeters (ed.), Routledge, London 2014, s. 312–25.

¹⁰⁹⁶ Kirjallisuuskatsauksen aineistonkeruuhetkellä h-indeksin taso oli heikoimmassa julkaisussa 16.

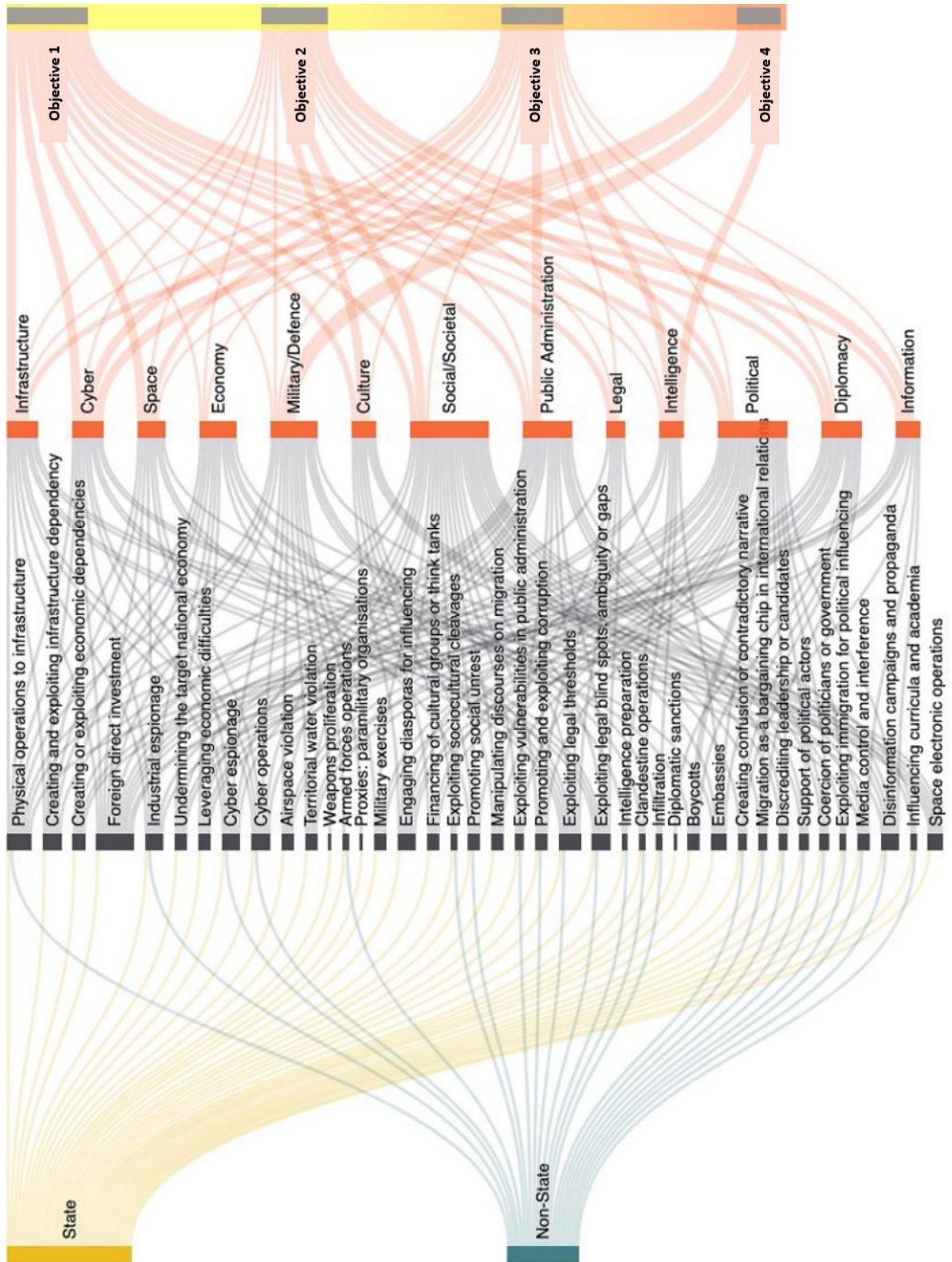
¹⁰⁹⁷ *Google Scholar*. [https://scholar.google.com/citations?view_op=top_venues&hl=fi&vq=soc_militarystudies], luettu 25.9.2022.

GERASIMOVIN NÄKEMYS NYKYAIKAISEN SODANKÄYNNIN VAIHEISTUKSESTA¹⁰⁹⁸

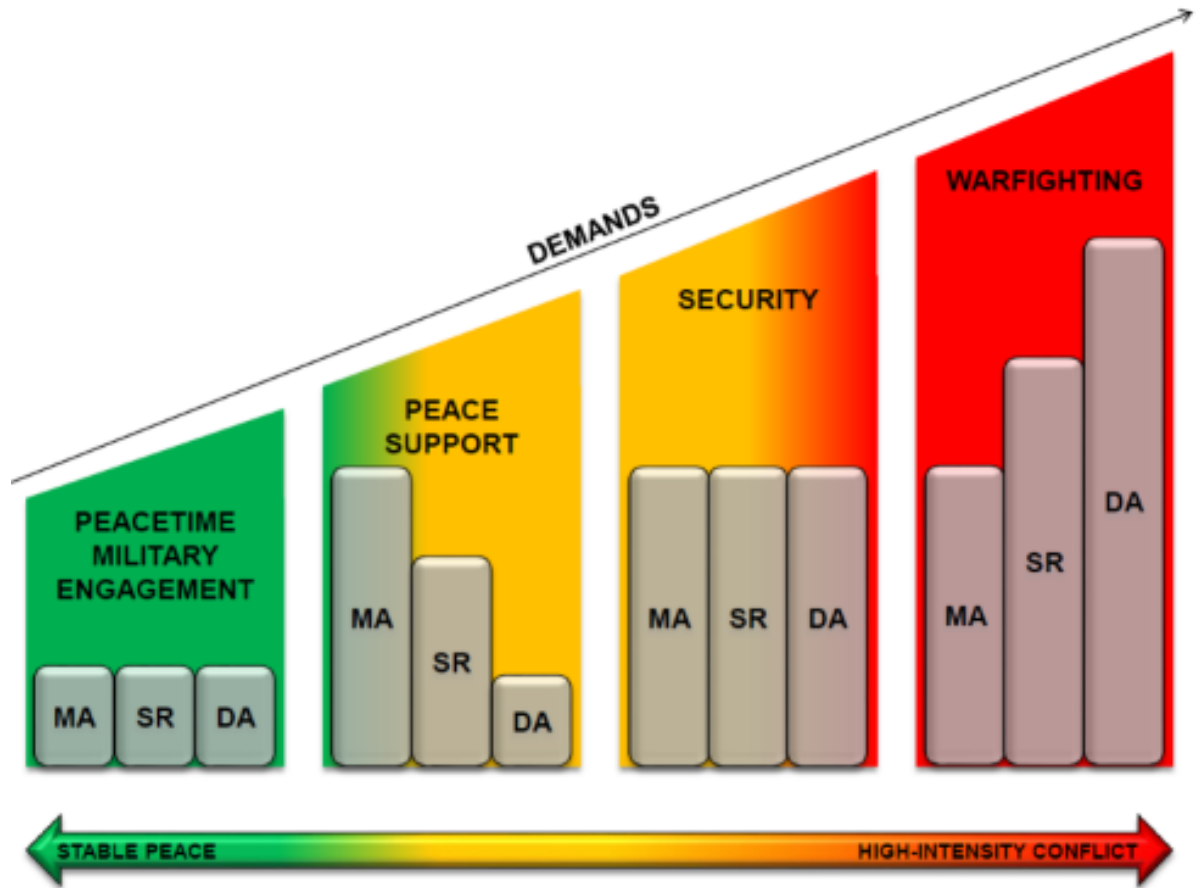
¹⁰⁹⁸ Connell, Mary Ellen & Ryan Evans: Russia's Ambiguous Warfare and Implications for the U.S. Marine Corps. *MCU Journal*, 7 (1), 2016, doi:10.21140/mcu.2016070102; sovellettu versio artikkelista Gerasimov (2013). Käännetty tutkijan toimesta.

VISUALISOINTI HYBRIDIVAIKUTTAMISEN JA OSA-ALUEIDEN MUODOSTAMAN HYÖKKÄYSPINTA-ALAN SUHTEESTA¹⁰⁹⁹

¹⁰⁹⁹ Sovellettu lähteestä Giannopoulos, Smith & Theocharidou (2020), s. 13.

**PÄÄTEHTÄVÄTYYPPIEN KOROSTUMINEN NATON ERI OPERATIIVISISSA
PROFIILEISSA¹¹⁰⁰**

¹¹⁰⁰ AJP-3.5 (2019), s. 3.

ERIKOISJOUKKOJEN JOHTOPORTAAT JA ERIKOISJOUKKOKOMENTAJAT VERROKKIMAISSA¹¹⁰¹

Maa	Johtoporras	Komentaja
Yhdysvallat	<i>United States Special Operations Command</i>	Kyllä ****
Ranska	<i>Commandement des Opérations Spéciales</i> ¹¹⁰²	Kyllä **
Britannia	<i>United Kingdom Special Forces</i>	Kyllä **
Australia	<i>Special Operations Command</i>	Kyllä **
Italia	<i>Comando interforze per le Operazioni delle Forze Speciali</i>	Kyllä ***
Kanada	<i>Canadian Special Operations Forces Command</i>	Kyllä **
Alankomaat	<i>Netherlands Special Operations Command</i> ¹¹⁰³	Kyllä **
Belgia	Kyllä (BELSOCOM) ¹¹⁰⁴	Kyllä (*)
Tanska	<i>Specialoperationskommandoen</i>	Kyllä **
Norja	<i>Forsvarets Spesialstyrker</i>	Kyllä **
Ruotsi	<i>Specialförbandsledningen</i>	Kyllä *
Portugali	Ei	Ei
Kreikka	Διοίκησης Ειδικού Πολέμου (ΔΕΠ, engl. <i>Special Warfare Command</i>)	Kyllä ***
Turkki	<i>Özel Kuvvetler Komutanlığı</i> (engl. <i>SF Command</i>)	Kyllä **
Saksa	Ei ¹¹⁰⁵	Ei
Espanja	<i>Mando Conjunto de Operaciones Especiales</i> (engl. <i>Joint SOCOM</i>)	
Puola	<i>Wojska Specjalne</i> (engl. <i>Special Forces</i>)	Kyllä *
Tšekki	<i>Speciální síly Armády České republiky</i> (engl. <i>Special Forces of the Army of the Czech Rep.</i> ¹¹⁰⁶)	Kyllä *
Unkari	<i>HDF Joint Special Operations Command</i>	Kyllä
Itävalta	<i>Jagdkommando</i>	Kyllä *
Bulgaria	СЪВМЕСТНО КОМАНДВАНЕ НА СПЕЦИАЛНИТЕ ОПЕРАЦИИ (engl. <i>Joint SOCOM</i>)	Kyllä *
Romania	<i>Comandamentul Forțelor pentru Operații Speciale</i> (engl. <i>SOFCOM</i>)	Kyllä *
Viro	<i>Erioperatsioonide väejuhatuse</i> (engl. <i>SOCOM</i>)	Kyllä
Latvia	<i>Speciālo operāciju pavēlniecība</i> (engl. <i>SOCOM</i>)	Kyllä
Liettua	<i>Specialiuųjų Operacijų Pajėgos</i> (engl. <i>Special Operations Command</i>)	Kyllä
Slovakia	<i>Veliteľstvo Síl pre špeciálne operácie</i> (engl. <i>SOFCOM</i>)	Kyllä *
Slovenia	Ei ¹¹⁰⁷	Kyllä
Kroatia	<i>Zapovjedništvo specijalnih snaga OSRH</i> (engl. <i>SOFCOM</i>)	Kyllä *
Suomi	Ei	OTO (*)

¹¹⁰¹ Luettelossa asteriski merkitsee, kuinka monen tähden johtoportaasta on kyse, eli kuinka monta kenraalintähteä komentavalla upseerilla on. Luettelo perustuu Internet-lähteistä kerättyihin julkisiin tietoihin, eikä välttämättä ole täysin paikkansapitävä tai ajantasainen.

¹¹⁰² Erikoisjoukot ovat puolustushaarojen alla. COS toimii operatiivisena johtoportaana ylimmän johdon alla.

¹¹⁰³ Erikoisjoukot puolustushaarojen hallinnollisessa alaisuudessa. Niillä on yhteinen operatiivinen johtoporras.

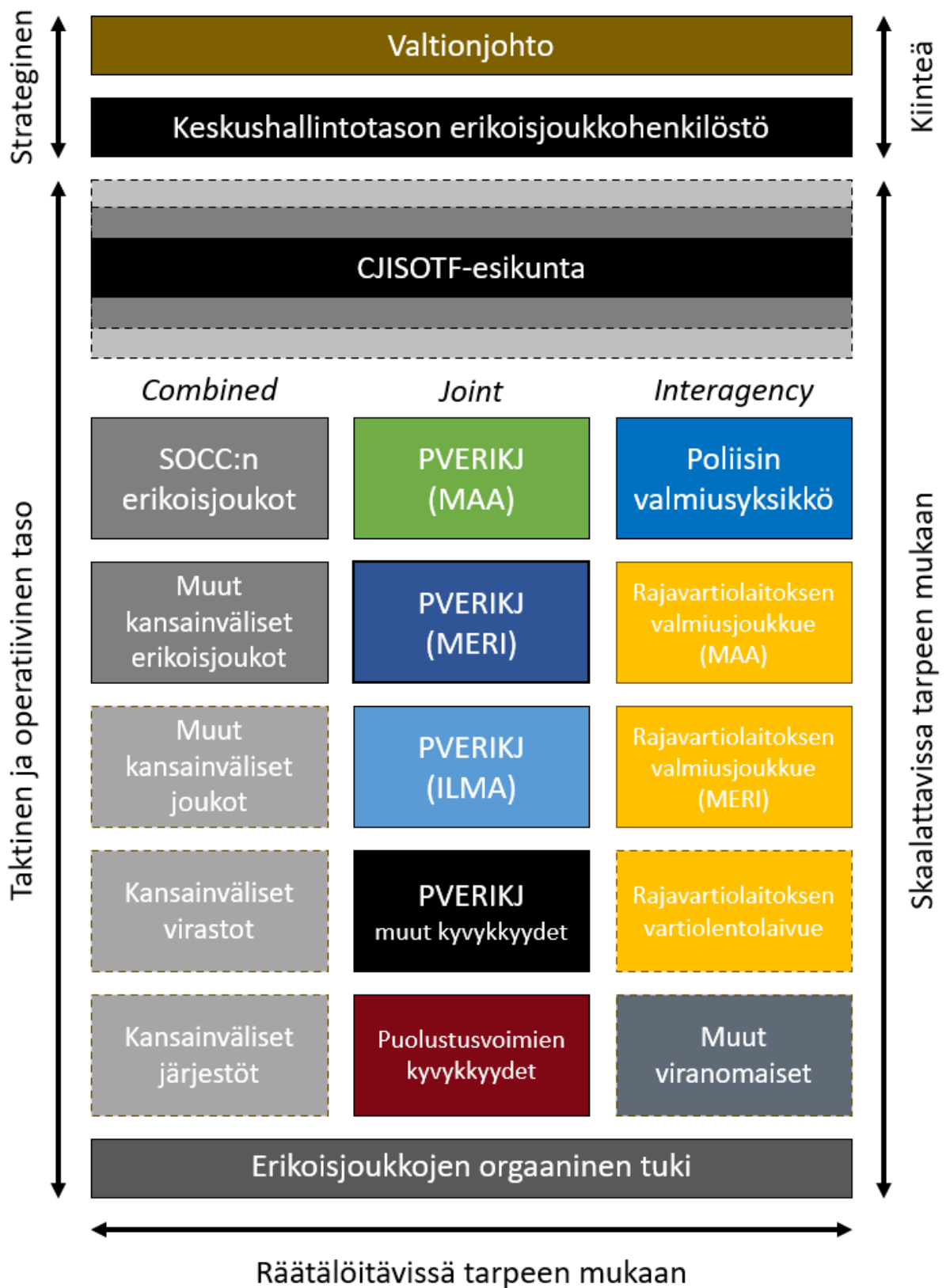
¹¹⁰⁴ Belgiassa on käynnissä hanke johtoportaan perustamiseksi, jonka johtoon asetettaneen prikaatikenraali.

¹¹⁰⁵ Saksan maa- ja merivoimilla on omat erikoisjoukkojen johtoportansa (KSK/KSM). KSK:n johdossa on prikaatikenraali ja KSM:n fregattikapteeni (OF-4). Bundeswehriin operatiivisen pääesikunnan alaisuudessa on erikoisoperaatio-osasto, joka toimii operatiivisena johtoportana. Saksalla oli itsenäinen erikoisjoukkojen johtoporras (saks. *Kommando Führung Operationen von Spezialkräften*) vuoteen 2012 asti.

¹¹⁰⁶ Tšekin ”armeijan erikoisjoukot” ovat oma puolustushaaransa. Valtiolla ei ole meriyhteyksiä.

¹¹⁰⁷ Erikoisjoukot (slov. *Enota za specialno delovanje*) johdon alaisuudessa, mutta tn. ilman omaa johtoporrasta.

COMBINED JOINT INTERAGENCY SPECIAL OPERATIONS TASK FORCE¹¹⁰⁸

¹¹⁰⁸ Mukailleen Hilden (2018), s. 102.

TARKENNETTU KUVAUS AINEISTONKERUUSTA

Haastatteluja hyödynnettäessä teemahaastattelu toteutetaan yleensä kartoittamistarkoituksessa ensimmäisellä kierroksella¹¹⁰⁹. Koska hybridiuhkia ilmiötasolla luonnehtivaa materiaalia oli saatavilla runsaastikin, poikkesin tästä vaiheesta muodostamalla tutkimus- ja kirjallisuuden pohjalta valmiit skenaariot. Skenaarioiden esivalmistelulla pyrin operationalistamaan¹¹¹⁰ kyselyn teorialähtöisesti sekä pitämään osallistumiskynnyksen vastaajille mahdollisimman alhaisena. Lisäksi hyödynsin joidenkin skenaarioiden laatimisessa ulkopuolista asiantuntija-apua, jotta realistisuuden lisäämiseksi ja tutkijan subjektiivisen vaikutuksen ehkäisemiseksi. Objektiivisuutta palveli myös valmiiden skenaarioiden käyttö.

Ensimmäisellä kierroksella vastaajien tehtävänä oli siis arvioida määrällisesti ja laadullisesti Naton tai suomalaisten erikoisjoukkojen hyödynnettävyyttä kutakin hybridi vaikuttamisen osa- aluetta edustavassa skenaariossa. Skenaariopohjaisuus onkin operaatiotaidon- ja taktiikan tutkimukseen käytännöllinen Delfoi- menetelmän soveltamistapa¹¹¹¹. Strukturoin kyselyn hybridi vaikuttamisen ristimallin mukaisesti (ks. luku 4), jolloin kukin skenaario edusti yhtä viidestä toista hybridi vaikuttamisen osa-alueesta. Skenaariot ovat tutkijan hallussa.

Samalla kierroksella vastaajat arvioivat kunkin osa-alueen uhkapotentiaalia valtiollisen toimijan näkökulmasta. Tämä arvio tehtiin kahdesta aikaperspektiivistä, aineistonkeruuhetken näkökulmasta ja 10 vuoden aikajänteellä. Ensimmäinen arvio tehtiin asettamalla osa-alueet järjestykseen uhkaavimmasta vähiten uhkaavaan (asteikolla 1–15). Operationalistin pidemmän tähtäimen arvion seitsenportaisella Likert-asteikolla¹¹¹², johon lisäsin kysymyksen ohitusmahdollisuuden (1–8). Koodaus on esitetty seuraavalla sivulla olevassa taulukossa. Kuten samaisesta taulukosta ilmenee, määritin arvioinnin tueksi kunkin osa-alueen kuvauksin. Tietoturvasyistä kielsin vastaajia arvioimasta Suomen tai Naton haavoittuvuuksia.

¹¹⁰⁹ Talvela & Stenman (2012), s. 39.

¹¹¹⁰ Operationalistamisella tarkoitetaan jonkin ilmiön tai käsitteen muuttamista kvantifioitavaan muotoon. Metteri, Jussi: *Kvantitatiiviset tutkimusmenetelmät operaatiotaidon ja taktiikan tutkimuksessa*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 2: N:o 1, Edita Prima Oy, Helsinki 2006, s. 12.

¹¹¹¹ Mäkitalo (2021), s. 24.

¹¹¹² Heikkilä (2010), s. 53.

Ensimmäisen vastauskierroksen uhka-arvioiden mittari

Osa-alue	Uhka	Osa-alueen kuvaus
Infrastruktuuri	1–15	Resurssi, järjestelmä tai sen osa, joka on kriittinen yhteiskunnan kriittisten toimintojen ylläpitämiseksi ja väestön hyvinvoinnin turvaamiseksi ja jonka häiriintyminen aiheuttaisi vakavia seurauksia kyseisessä valtiossa
Kyber	1–15	Keskinäisriippuvaisten informaatioteknologisten järjestelmien verkostot, ml. Internet, teleliikenneverkot, tietojärjestelmät ja sulautetut prosessorit ja hallintalaitteet
Avaruus	1–15	Avaruuspohjaiset järjestelmät, sisältäen paikannus-, viestintä- ja sensorijärjestelmät sekä tiede- ja tutkimustoiminnot. Avaruuspohjaiset järjestelmät sisältävät sekä maa- että avaruuskomponentteja
Talous	1–15	Valtion kaikkien tuotteiden ja palvelujen tuotanto, jakelu ja kulutus, ml. taloudellinen kehitys ja varallisuuden jako. Sisältää myös finanssijärjestelmän, joka käsittää valuutta- ja rahoitusjärjestelmän
Sotilaallinen	1–15	Valtion suorituskykyjen muodostama kyky säilyttää itsenäisyys ja kotimaan koskemattomuus erityisesti itsemääräämisoikeuden ja kansallisten intressien ylläpitämiseksi ja turvaamiseksi
Kulttuuri	1–15	Kulttuuristen ja sivilisaatioon liittyvien teemojen hyödyntäminen kansallisidentiteetin perusteiden määrittämiseksi, kulttuuri-imagon parantamiseksi sekä ulkopoliittisten päämäärien tavoittelemiseksi
Sosiaalinen	1–15	Yhteiskunnan rakenteista, organisoitumisesta ja toiminnasta kumpuava kokonaisvaltainen ilmiö, jota ylläpitävät instituutiot (hallinto), sosiaaliset ryhmät (koulut, kirkot) sekä yksilöllinen status (etnisuus, sukupuoli)
Julkishallinto	1–15	Prosessi, jossa julkinen politiikka käännetään käytännön tuloksiksi. Julkishallinto käsittää paikallis-, alue- ja keskushallintotason
Juridiikka	1–15	Juridisten normien, toimien, prosessien ja normatiivisten sekä fyysisten instituutioiden muodostama kokonaisuus, jotka ovat laillisesti tai laittomasti hyödynnettävissä halutun poliittisen tavoitteen saavuttamiseksi
Tiedustelu	1–15	Prosessi, jossa kansalliselle turvallisuudelle tärkeää tietoa pyydetään, kerätään, analysoidaan ja jaetaan, ml. prosessin tuotteet sekä itse prosessin ja tiedon suojaaminen vastatiedustelulla
Politiikka	1–15	Toimijat, organisaatiot ja instituutiot, jotka käyttävät poliittista valtaa tai siihen liittyvää vaikutusvaltaa tietyn maantieteellisen alueen sisällä
Diplomatia	1–15	Kansainvälisten suhteiden hoitamiseen liittyvät toimet poliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Toimiin sisältyy sekä rakentavat että disruptiiviset toimet niin kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla
Informaatio	1–15	Ympäristö, joka muodostuu informaatiosta, yksilöistä, organisaatioista ja järjestelmistä, jotka vastaanottavat, käsittelevät ja välittävät informaatiota sekä siitä kognitiivisesta, virtuaalisesta ja fyysisestä tilasta, jossa edellä mainittu tapahtuu
Rikollisuus	1–15	Toimien kokonaisuus, jotka on kansallisessa tai kansainvälisessä lainsäädännössä todettu laittomiksi. Rikollisuutta motivoi raha, ideologia, kiristys, kosto ja ego. Se voi olla luonteeltaan järjestäytyntä tai opportunistista
Terrorismi	1–15	Henkilöön tai omaisuuteen kohdentuva pelkoa lietsova voiman tai väkivallan laiton käyttö ja sillä uhkaaminen, jolla tavoitellaan hallinnon tai yhteiskunnan kiristämistä tai pelottelua populaation hallitsemiseksi. Tavoitteet voivat olla poliittisia, uskonnollisia tai ideologisia

Lisäksi keräsin vastaajilta ensimmäisen kierroksen kyselyssä numeerisen itsearvion erikoisjoukkokokemuksesta. Käytin kokemuksen kvantifioimisessa työkokemusta, sillä itsearvio kokemuksesta olisi ollut subjektiivinen ja aiheuttanut vääristymää eri vastaajien välille. En kerännyt tutkimuksen aikana muita taustamuuttujia. Käyttämäni asteikko oli kymmenportainen, ja sen vastausvaihtoehdot olivat seuraavat:

- (0) en tunnista tässä kyselyssä erikoisjoukkoina lueteltuja tahoja
- (2) tiedän tässä kyselyssä erikoisjoukkoina luetellut tahot, mutta en juuri tunne niiden toimintaa
- (4) satunnainen ammatillinen yhteistyö erikoisjoukkojen kanssa tai vastaava tuntemus
- (6) säännöllinen ammatillinen yhteistyö erikoisjoukkojen kanssa tai vastaava tuntemus
- (8) vähintään vuoden kokoaikainen työkokemus erikoisjoukkotoiminnan parissa tai vastaava tuntemus
- (10) yli 5 vuoden kokoaikainen työkokemus erikoisjoukkotoiminnan parissa tai vastaava tuntemus

Käytin erikoisjoukkojen hyödynnettävyyden arvioinnissa seitsenportaista Likert-asteikkoa. Laajalla asteikolla saavutettiin parempi kvantitatiivinen tarkkuus. Pyysin täydentämään arvioita laadullisilla vastauksilla kaikissa kohdissa. Kansalliset vastaajat vastasivat suomalaisten erikoisjoukkojen näkökulmasta ja kansainväliset vastaajat Naton erikoisjoukkojen näkökulmasta. Koodasin vastaukset alla olevassa taulukossa esitetyllä tavalla.

Likert-asteikon koodaus

Koodi	Hyödynnettävyys		Uhkapotentiali	
	Suomi	Englanti	Suomi	Englanti
1	En osaa sanoa	<i>Cannot say</i>	En osaa sanoa	<i>Cannot say</i>
2	Ei käytettävyyttä	<i>No usability</i>	Ei uhkaa	<i>No threat</i>
3	Hyvin vähäinen ...	<i>Very minor ...</i>	Hyvin vähäinen ...	<i>Very minor ...</i>
4	Vähäinen ...	<i>Minor ...</i>	Vähäinen ...	<i>Minor ...</i>
5	Kohtalainen ...	<i>Moderate ...</i>	Kohtalainen ...	<i>Moderate ...</i>
6	Merkittävä ...	<i>Significant ...</i>	Merkittävä ...	<i>Significant ...</i>
7	Hyvin merkittävä ...	<i>Very significant ...</i>	Hyvin merkittävä ...	<i>Very significant ...</i>
8	Kriittinen ...	<i>Critical ...</i>	Vakava ...	<i>Grave ...</i>

Palautin toisella vastauskierroksella ensimmäisen kierroksen vastausten synteisiin vastaajille¹¹¹³. Tämän tavoitteena oli varmentaa konsensus asiantuntijoiden välillä sekä tarkentaa ja

¹¹¹³ Tähtinen (2022), s. 153.

perustella toisistaan poikkeavia kantoja¹¹¹⁴. Sisällytin toiselle kierrokselle ainoastaan ne osa-alueet, joilla erikoisjoukoilla oli ensimmäisen kierroksen perusteella todettu olevan keskimäärin ja pyöristettynä vähintään *kohtalainen* (4,5) käytettävyys. Näitä osa-alueita oli Nato-erikoisjoukkojen kohdalla kuusi kappaletta ja kansallisten kohdalla kahdeksan.

Pyysin kansallisia vastaajia arvioimaan jäljelle jääneiden osa-alueiden osalta, millä erikoisjoukkoviranomaisella (Poliisi, Puolustusvoimat, Rajavartiolaitos) olisi parhaimmat *toimivaltuudet* ja millä parhaimmat *resurssit* toimia kussakin skenaariossa. Lisäksi pyysin sekä Naton että suomalaisten erikoisjoukkojen vastaajia lisäksi arvioimaan, mitä erikoisjoukkojen tehtävätyyppejä kussakin jäljelle jääneessä skenaariossa voitaisiin hyödyntää. Tehtävätyyppejä olivat doktriinin mukaisesti:

- Taistelutehtävät, DA (esim. kiinniotot, henkilönsuojaus, pelastustehtävät, alusvaltaus)
- Tiedustelutehtävät, SR (esim. tarkkailu, alueen valvonta, ml. teknisin välinein)
- Tukitehtävät, MA (esim. virka-apu erikoisosaamisella tai -kalustolla)¹¹¹⁵

Viranomaisten resurssien ja toimivaltuuksien kohdalla pystyi valitsemaan vain yhden, eli vastaajan näkökulmasta parhaimman vaihtoehdon. Päätehtävätyypin kohdalla pystyi valitsemaan useamman soveltuvan vaihtoehdon, sillä olihan mahdollista, että kullakin osa-alueella olisi hyödynnettävyyttä useammalla kuin yhden päätehtävätyypin piirissä. Vastaajilla oli toisen kierroksen aikana myös mahdollisuus tarjota laadullisia vastauksia avoimeen vastauskenttään.

Kartoitin toisella vastauskierroksella myös erikoisjoukkoteoriani pitävyyttä hybridivaikuttamisen vastaisen toiminnan viitekehyksessä. Tämän osion päätarkoituksena oli toimia pohjaa valavana katsauksena kolmannen kierroksen haastatteluja varten sekä ohjata siihen liittyvää kysymyksenasettelua. Koska kyse oli yleisestä erikoisjoukkoteoriasta, toimitin kyseisen osion sekä kansallisille että kansainvälisille panelisteille. Pyysin vastaajia arvioimaan määrällisesti doktriinin, johtajuuden ja verkoston merkitystä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa. Aineistonkeruu oli siis tältä osin teorialähtöistä. Doktriinia, johtajuutta ja verkostoa mitattiin kutakin neljästä muuttujasta koostuvalla summamuuttujalla. Doktriinin, johtajuuden ja verkoston summamuuttujia edusti siten yhteensä kaksitoista muuttujaa.

¹¹¹⁴ Talvela & Stenman (2012), s.39.

¹¹¹⁵ *AJP-3.5* (2019).

Hyödynsin väittämien muodostamisessa olemassa olevaa kirjallisuutta¹¹¹⁶. Kuten alla olevasta taulukosta ilmenee, muuttujat olivat koodattuina niin ikään seitsenportaisesti, minkä lisäksi vastaajilla oli mahdollisuus vastata tyhjää (1). Käytin asteikkona Osgoodin asteikkoa, eli semanttista differentiaaliasteikkoa, lähinnä kyselyn käytettävyyden vuoksi¹¹¹⁷. Asteikolla korkein arvo edusti vastausvaihtoehtoa ”täysin samaa mieltä” (engl. *strongly agree*) ja alin arvo vastausvaihtoehtoa ”täysin eri mieltä” (engl. *strongly disagree*).

Erikoisjoukkojen hyödynnettävyyden ja kehittämisen arvioinnin summamuuttujat sekä muuttujat

Σ	Tunniste	Muuttuja	Koodaus
Verkosto	verk1	Erikoisjoukkojen hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa korostuu yhteistyö eri viirastojen sisällä sekä eri viranomaisten kesken	1–8
	verk2	Kansainvälinen yhteistyö ja monikansallinen verkostoituminen on keskeistä hybridivaikuttamisen vastaisen toiminnan onnistumiseksi	1–8
	verk3	Verkostoituminen muiden kansallisten ja kansainvälisten erikoisjoukkojen kanssa edesauttaa erikoisjoukkojen hybridivaikuttamisen vastaista toimintaa	1–8
	verk4	Hybridivaikuttamisen vastainen toiminta edellyttää erikoisjoukoilta kytkeytymistä kokonaisturvallisuuden malliin	1–8
Johtajuus	joht1	Erikoisjoukkojen käyttö hybridivaikuttamisen vastaiseen toimintaan edellyttää poliittisilta ja strategisen tason päättäjiltä ymmärrystä erikoisjoukkojen käytöstä	1–8
	joht2	Käytettäessä erikoisjoukkoja hybridivaikuttamisen vastaisen toimintaan on keskeistä, että erikoisjoukot nähdään poliittis-strategisena työkaluna	1–8
	joht3	Erikoisjoukkojen asettaminen keskushallintotason alaisuuteen parantaisi niiden käytettävyyttä hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa	1–8
	joht4	Poliittisen, strategisen, operatiivisen ja taktisen tason välinen vuoropuhelu korostuu käytettäessä erikoisjoukkoja hybridivaikuttamisen vastaiseen toimintaan	1–8
Doktriini	dokt1	Erikoisjoukkojen käyttö hybridivaikuttamisen vastaiseen toimintaan edellyttää käytön formaalia esille tuomista doktriinissa tai muussa vastaavassa erikoisjoukkojen toimintaa ohjaavassa asiakirjassa	1–8
	dokt2	Jos erikoisjoukkoja halutaan käyttää tehokkaalla tavalla hybridivaikuttamisen vastaiseen toimintaan, tulisi ensin selkiyttää, mitä valtion erikoisjoukot ovat ja mitä niiltä odotetaan	1–8
	dokt3	Toimia ohjaavien asiakirjojen, kuten doktriinin, puute haittaa erikoisjoukkojen käytettävyyttä hybridivaikuttamisen vastaiseen toimintaan	1–8
	dokt4	Tarvitaan ohjaavat periaatteet, yksiselitteinen suunta ja yhteinen viitekehys, jotta erikoisjoukkoja voidaan käyttää tehokkaasti hybridivaikuttamisen vastaiseen toimintaan	1–8

Kohdensin kolmannen vastauskierroksen vain erikseen valituille avainvastaajille. Toteutin vaiheen puolistrukturoituna teemahaastatteluna. Kierroksen tavoitteena on validoida, kumota tai jalostaa kahden ensimmäisen kierroksen pohjalta saatuja tuloksia ja tehtyjä johtopäätöksiä.

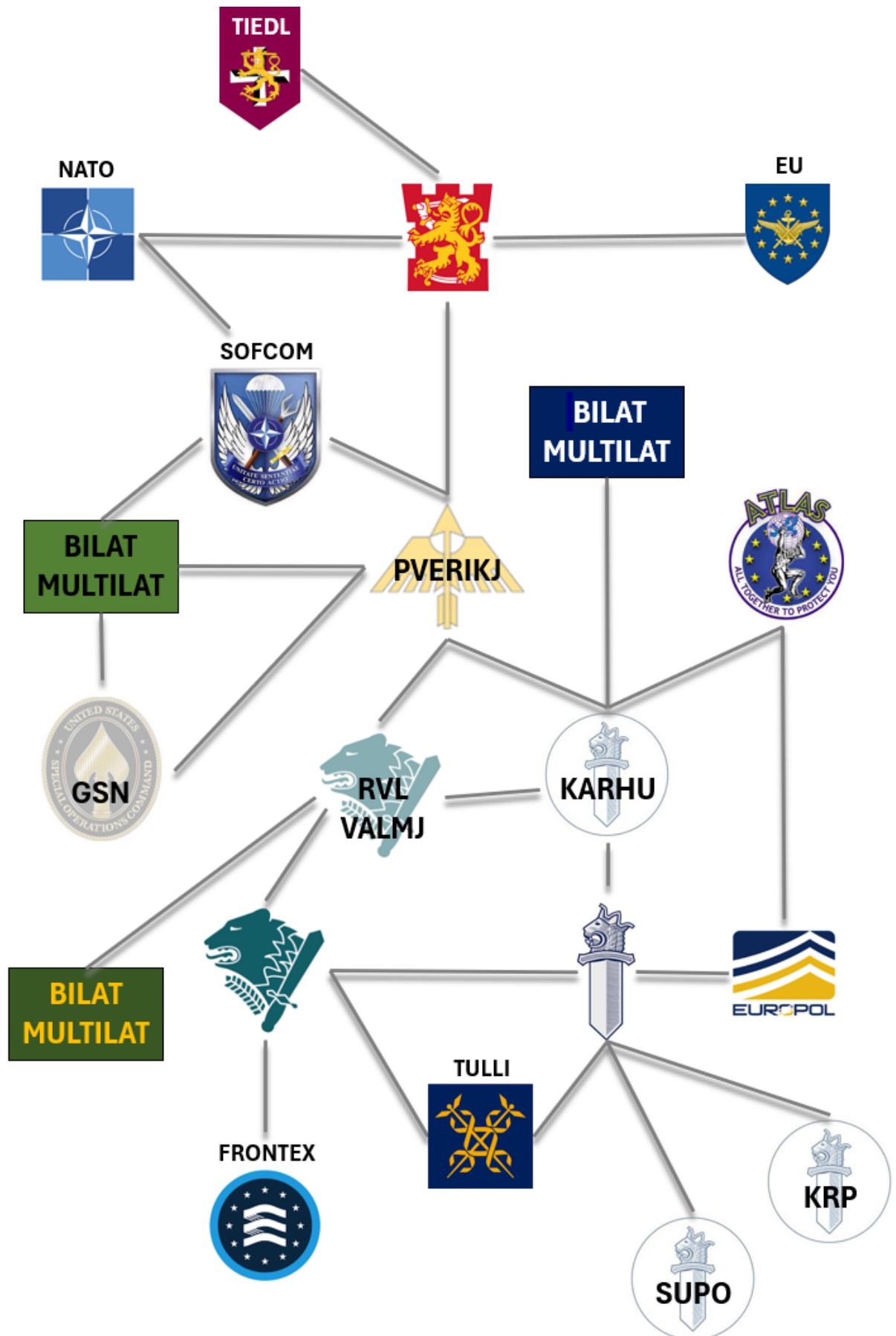
¹¹¹⁶ Heiska (2020); Mutanen (2021); Hilden (2018); Stringer (2021); Bachmann & Gunneriusson (2015).

¹¹¹⁷ Ks. Heikkilä (2010), s. 54.

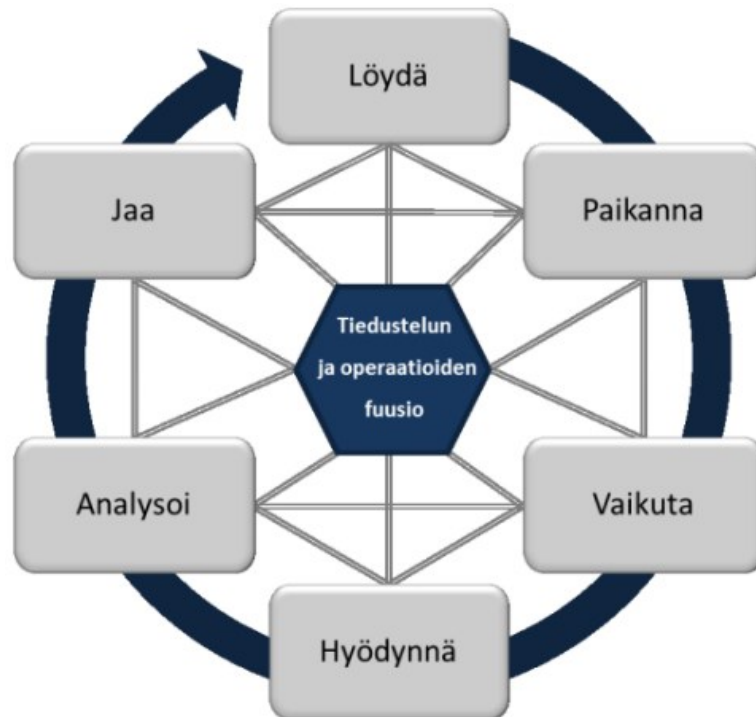
Kierroksen pyrkimyksenä oli selvittää erikoisjoukkojen kehittämismahdollisuuksia hybridivai-
kuttamisen vastaisessa toiminnassa, painopisteenä kansallinen ja kansainvälinen johtaminen.

Toteutin kyselyn Internet-pohjaisella kyselysovelluksella, millä mahdollistettiin laaja datan ke-
rääminen sekä kansainvälisten vastaajien osallistaminen. Tarjosin lisäksi vastaajille mahdolli-
suuden antaa TL IV -tason vastauksia suoraan tutkijalle osoitetulla sähköpostilla TUVE-ver-
kossa. Vaikka anonymiteettiä ei suorassa sähköpostinvaihdossa olisi kyetty toteuttamaan, tällä
ei lopulta ollut merkitystä, sillä yhtään vastausta ei toimitettu sähköpostin välityksellä. Haas-
tattelut toteutettiin yhtä lukuun ottamatta kasvotusten.

HAHMOTELMA ERIKOISJOUKKOVERKOSTOSTA

F3EAD-MAALITTAMISMALLI¹¹¹⁸

¹¹¹⁸ Paakkari (2019), s. 17.